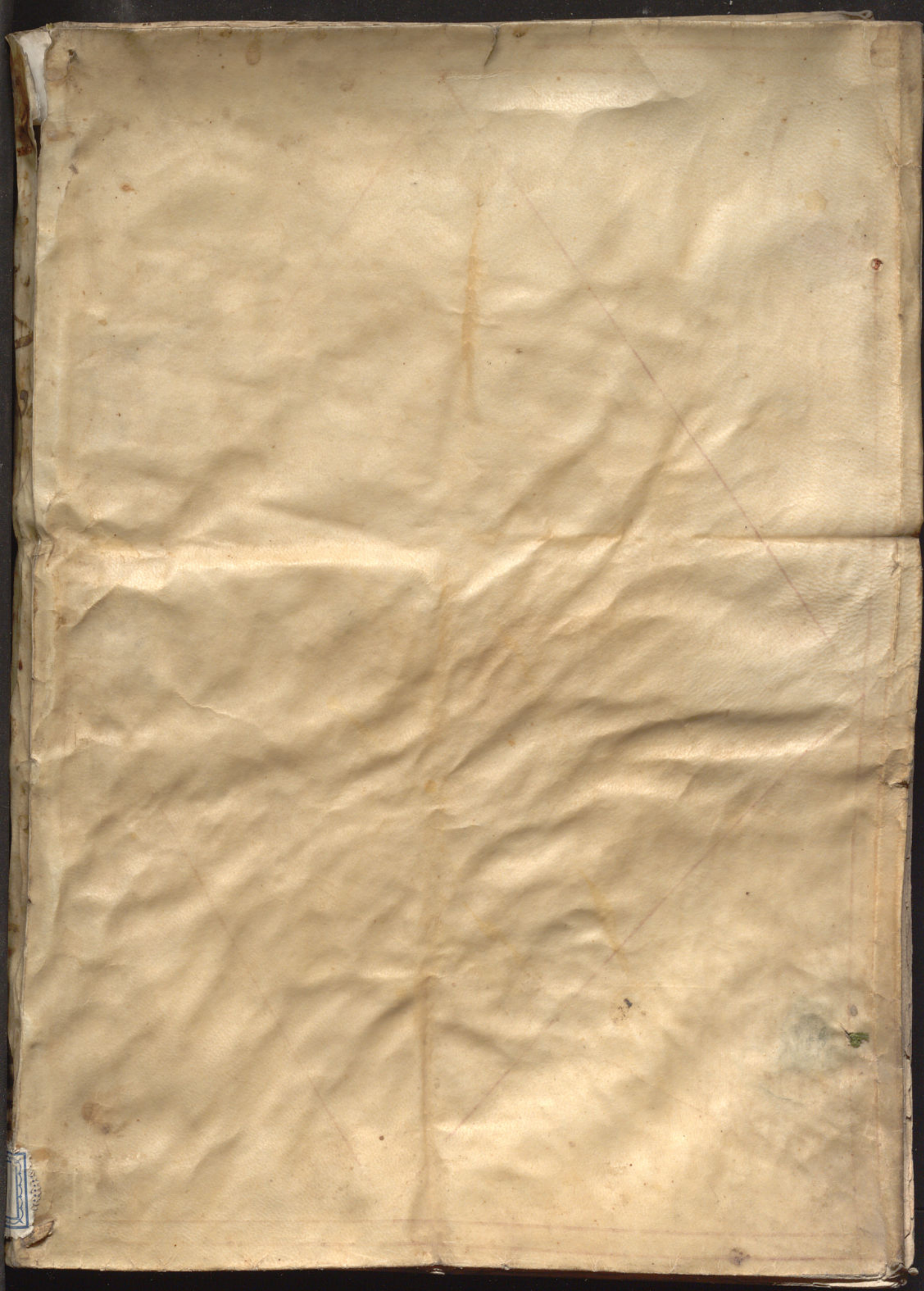

17

2530

A
36-148

11 to 2 2

12.5.187

3-3-227

№ 3
25-170

Biblioteca Universitaria	
SALA A	
Estado	36
Talia	
Numero	148

LIBRARY OF THE
SPANISH

Ms. A. 1. 2. 1. 1.

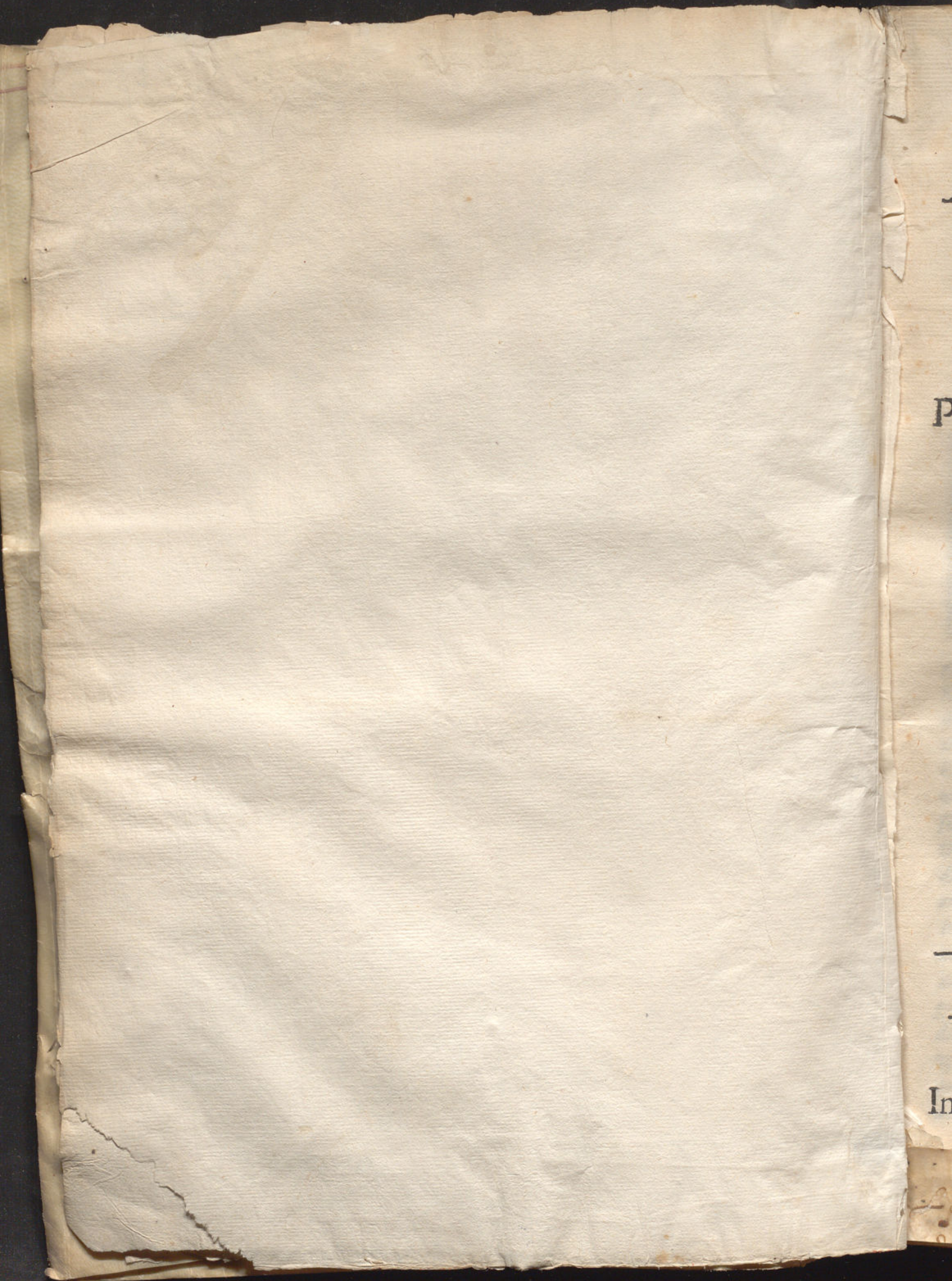

121865312

LITURGIA
APOSTOLICAE
MISSE
DE SANCTO
MATTHEO

(11)

L I T E R A E
A P O S T O L I C A E
D I V E R S O R V M
R O M A N O R V M
P O N T I F I C V M,

Pro officio sanctissimæ Inquisitionis, ab Innoc. III.
Pont. Max. vsque ad hæc tempora,

C V M I N D I C E L O C V P L E T I S S I M O.

Cum Priuilegio, & Superiorum approbatione.

R O M A E,
In Aedibus Populi Romani. M D LXXIX.

LITERAE
APOSTOLICAE
DIVERSORVM
ROMANORVM
PONTIFICVM

Pro officio sanctissimae Inquisitionis, ab Innoc. III.
Pont. Max. vltimè ad hæc tempora,

CVM INDICE FOREVERISSIMO.

Cum Privilegio, & Superiorum approbatione.

ROMANAE
In Aedibus Populi Romani. M D LXXIX.

I L L V S T R I S S I M I S
A C R E V E R E N D I S S I M I S D O M I N I S

DD. Iacobo Sabello Episcopo Tusculan. Francisco Pacheco S. Crucis in Hierusalem, Io. Francisco de Gambara S. Clementis, Ludouico Madruto S. Honophrij, & Iulio Antonio Sanctorio S. Bartholomæi in Insula Titulorum, miseratione diuina S. R. E. Presbyt. Card. in uniuersa Repub. Christiana contra hæreticam prauitatem Inquisitoribus Generalibus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis,

Franciscus Pegña.

OST accuratam Directorij Nicolai Eymerici emendationem & editionem, sapientissime putastis Amplissimi Patres nihil magis utile, aut gratum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis fore, quàm si in unũ colligerentur literæ plurimæ Apostolica, officio sanctissimæ inquisitionis congruentes, varijs temporibus à diuersis Romanis Pontificibus editæ, quas vel Eymericus omisit, vel non vidit, vel post eius tempora conditæ sunt, quæ Directorium ipsum veluti comitarentur. In his enim literis (ut plenissime notis) plenissime continetur quicquid ad res fidei tractandas, & ad dubios articulos diluendos, & ad amplissimam inquisitorum iurisdictionem attinet. nec enim post decreta illa iuris canonici in titulis de hæreticis comprehensa quicquam est cognitum magis utile, aut causis fidei necessarium, quàm uberrimos hos extrauagantium fontes, à quibus exigui illi riuuli deducti sunt, consulere, ac perfecte cognoscere. Quamobrem ne quid deesse huic negotio videretur, iussu vestro rem ita commodissime disponendam & ordinandam putauimus: Ex uniuerso extrauagantium huiusmodi numero, quas vel ex archiuo sacrosanctæ & generalis Inquisitionis Romanæ, vel ex archiuo Inquisitionis Bononiensis, vel aliunde habuimus, vetustiores pratulimus: inde ad recentiores ventum est; exorsi enim sumus ab Innocentio iij. Pontifice Maximo, quo tempore beatus Dominicus vivebat, erantque iam nonnulla delegatæ inquisitionis in partibus Narbonensibus & Tolosanis initia & fundamenta constituta: inde seruata seculorum & annorum serie peruenimus usque ad hæc tempora, colligentes ac referentes solum eas literas apostolicas, quas Romani Pontifices de diuersis negotiorum casibus in causis fidei conderunt, vel aliter ad negotium fidei & extirpationem hæreticæ prauitatis

a 2 spectarent.

spectarent. Quoniam autem interdum multa occurrebant huiusmodi extrauagantes, eadem prorsus & verborum serie & sententia concepta, videbatur primum mihi, ut ex similibus & eadem continentibus, illa sola ederentur, quae posteriores erant, aut plusculum aliquid continebant, ne saepius eadem repetita inutiliter viderentur: veruntamen re inspecta optime ac sapientissime admonuistis omnes huiusmodi extrauagantes imprimendas esse, ut intelligant Catholici, & videant heretici vel inuiti, in pœnis ferendis aduersus hereticos, seu in hereticis coercendis, summos Romanos Pontifices, quantumuis multis annorum interuallis valde inter se diuisos, una tamen animi consensione, & sententia paritate in idem diuinitus consensisse. Itaque multa fuerunt propterea saepe repetita, praesertim in extrauagantibus priorum Pontificum, nempe Gregorij noni, Innocentij iij. Alexandri iij. & Urbani iij. ceterum ea repetitio non est futura sine fructu vberè, & copiosa utilitate, cum inde & maior certitudo oriatur, & quod saepe in vna extrauaganti paulo obscurius dictum est, per alteram apertius declaretur. In omnibus autem fere huiusmodi literis Apostolicis in principio breuiter summam complexi sumus, ut lector ex breuibus verbis initio extrauagantium praefixis, protinus intelligat quid in ea contineatur. Rursus quoniam annorum seu temporum cognitio magnam affert utilitatem lectoribus, cum iucunditate coniunctam, breuiter etiam in margine prope initium cuiusque extrauagantis, annum, quo quaque edita fuit, adnotauimus. Praeterea ut auctoritas extrauagantis perciperetur, paulo etiam inferius unde sit desumpta, aut ubi reperiat, indicauimus. Postremo loca quadam insigniora illustrauimus, citatis vel rescriptis similibus, vel auctoribus qui eis locis lucem afferre possint. in primis vero summa diligentia studuimus, ut iuxta integritatem auctographorum, archetyporum, seu (ut vulgus loquitur) originalium, quam emendatissima & incorruptissima prodirent. Quoniam autem tam circa auctoritatem & rebur, quam circa modum probandi authenticas esse extrauagantes, plurimae difficultates oriri poterant, quae legentium animos possent quandoque facile perturbare, ideo illis omnibus plene (nisi fallimur) satisfacimus in peculiari de hac re habita disputatione, quam in fine extrauagantium apponendam curauimus.

SVMMI PONTIFICES,

Quorum litera Apostolica contra hereticam prauitatem hic ordine alphabetico referuntur.

Anno Dñi.				
		A		
1522		Drianus sextus.	a pag. 76.	vsque 82
1254		Alexander quartus.	a pag. 22.	vsque 26
1512		Alexander sextus.	Item a pag. 130.	vsque 142
			pag. 57	
		C		
1455		Calixtus tertius.	pag. 50	
1265		Clemens quartus.	a pag. 30	usque 35
1523		Clemens septimus.	Item a pag. 142	usque 153
			pag. 82	
		G		
1227		Gregorius nonus.	pag. 3	& 4
		H		
1285		Honorius quartus.	pag. 37	
		I		
1198		Innocentius tertius.	pag. 1	& 2
1243		Innocentius quartus.	a pag. 5	usque 22
1484		Innocentius octauus.	pag. 57	
1410		Ioannes uigesimus secundus.	pag. 39	
1550		Iulius tertius.	Item a pag. 155	usque 163
			a pag. 90	usque 99
		L		
1503		Leo decimus.	a pag. 58	usque 75
		M		
1417		Martinus quintus.	pag. 40	
		N		
1277		Nicolaus quartus.	pag. 35	& 36
		O		
1534		Paulus tertius.	pag. 85	& 86
1555		Paulus quartus.	a pag. 99	usque 104
1458		Pius secundus.	a pag. 51	usque 56
1559		Pius quartus.	a pag. 104	usque 112
1566		Pius quintus.	a pag. 112	usque 120
		S		
1471		Sixtus quartus.	pag. 55	
		V		
1261		Vrbanus quartus.	a pag. 27	usque 29

LITERAE APOSTOLICAE PRO OFFICIO
 Sanctissimae Inquisitionis, quo ordine sunt impressae.

<i>Innocentius tertius .</i>	Dum ad studium .	Ibidem	<i>Alexander sextus .</i>
	Licet vniuersi .	pag. 140	Cum acceperimus . pag. 57
 Nter cetera . pag. 1	Ex insinuatione .	pag. 141	
His quæ . Ibidem	Discretionem vestre .	Ibidem	<i>Leo decimus .</i>
Ea est . pag. 2	Consuluit nos .	pag. 142	Apostolici regiminis . pag. 58
<i>Gregorius nonus .</i>	<i>Vrbanus quartus .</i>		Inter sollicitudines . pag. 59
Excommunicamus . pag. 3	Licet ex omnibus .	pag. 27	Supernæ maiestatis . pag. 60
Ille humani . pag. 4	Ne catholicæ fidei .	pag. 29	Exurge domine . pag. 63
			Decet Romanum . pag. 70
<i>Innocentius quartus .</i>	<i>Clemens quartus .</i>		Honestis petentium . pag. 74
Impia Iudæorum . pag. 5	Ad extirpanda .	pag. 30	<i>Adrianus sextus .</i>
Orthodoxæ fidei . pag. 6	Ad extirpanda de medio .	pag. 142	Satis & plusquam . pag. 76
Orthodoxæ fidei . Ibidem	Licet ex omnibus .	pag. 143	Dudum uti nobis . pag. 81
Ad extirpanda de medio . Ibidem	Cum aduersus .	pag. 144	<i>Clemens septimus .</i>
Cum aduersus . pag. 10	Et continet tres leges Fe-		Cum sicut . pag. 83
Cum litere . pag. 11	der. Rom. Imper.		
Tunc potissime . Ibidem	1.1. Commissi .	Ibidem	<i>Paulus tertius .</i>
Cum fratres . pag. 12	1.2. Inconsutilem .	pag. 146	In apostolici culminis . pag. 85
Ex commissi . pag. 13	1.3. Patarenorum .	Ibidem	Cupientes Iudæos . pag. 86
Ad Aures . Ibidem	Ad extirpanda .	pag. 148	Animaduertentes. <i>Edictum</i> . p. 88
Cum venerabilis . pag. 14			<i>Julius tertius :</i>
Cum per nostras . Ibidem	<i>Nicolaus quartus .</i>		Illius qui misericors . pag. 90
Cum aduersus . Ibidem	Nouerit vniuersitas .	pag. 35	Cum meditatio . pag. 92
Et continet tres leges .	Vineam Soreth .	pag. 36	Cum sicut nuper . pag. 94
Feder. Rom. Imper.			Licet à diuersis . pag. 95
1.1. Commissi . pag. 15	<i>Honorius quartus .</i>		Summi Dei. <i>Edictum</i> . pag. 97
1.2. Inconsutilem . pag. 16	Olim sicut .	pag. 37	<i>Paulus quartus .</i>
1.3. Patarenorum . pag. 17	Exhibita nobis .	pag. 153	Cum quorundam . pag. 99
Licet ex omnibus . pag. 18			Cum ex apostolatus . pag. 101
Malitia huius temporis . Ibidem	<i>Ioannes vigesimus secundus .</i>		<i>Pius quartus .</i>
Nouerit vniuersitas . pag. 19	Exigit ordinis .	pag. 39	Pastoralis officii . pag. 104
Malitia huius temporis . pag. 20	Cum nonnulli .	Ibidem	Cum sicut . pag. 105
Cum aduersus . pag. 21	Nuper in consistorio .	pag. 155	Pastoris eterni . pag. 106
Cum in constitutionibus . pag. 22	Gloriosam ecclesiam .	pag. 158	Romanus Pontifex . pag. 108
<i>Alexander quartus .</i>			Cum pro munere . pag. 109
Cum auctoritate . pag. 22	<i>Martinus quintus .</i>		Dominici gregis . pag. 111
Cum secundum . Ibidem	Inter cunctas .	pag. 40	<i>Pius quintus .</i>
Cum felicitate . pag. 23			Inter multiplices . pag. 112
Exortis in agro . Ibidem	<i>Calixtus tertius .</i>		Cum ex apostolatus . pag. 115
Implacida relatio . pag. 24	Iniunctum nobis .	pag. 50	Sanctiss. D.N. <i>Præceptum</i> . pag. 116
Felicitate recor . pag. 25			Si de protegendis . pag. 117
Ne commissæ . pag. 26	<i>Pius secundus .</i>		Sacro sanctæ Romanæ . pag. 119
Cum hora iam vndecima . pag. 130	In minoribus agentes .	pag. 51	Inter sollicitudines. <i>Est institu-</i>
Quod super nonnullis . pag. 131			<i>tio Inquisitoris facta à Ber-</i>
Ex parte vestra . pag. 134	<i>Sixtus quartus .</i>		<i>trando Cardinali Apostolicæ</i>
Super extirpatione . Ibidem	Nuntiatum est .	pag. 56	<i>sedis Legato.</i>
Exortis in agro . pag. 135	<i>Innocentius octauus .</i>		F I N I S .
Minimissime teneat . Ibidem	Dilectus filius .	pag. 57	
Ad audientiam . pag. 136			
Ad audientiam . pag. 137			
Cupientes vt inquisitionis . Ibidem			
Ad extirpandam . pag. 138			
Ad extirpandam . Ibidem			
Dum ad studium . pag. 139			

LITERAE APOSTOLICAE

ordine alphabetico digesta.

A

D aures. Inno. iiii. pag. 13

Ad audientiam. Alex. iiii. pag. 136

Ad audientiam. Alex. iiii. pag. 137

Ad extirpanda. Innoc. iiii. pag. 6

Ad extirpanda. Clem. iiii. pag. 30

Ad extirpanda. Clem. iiii. pag. 148

Ad extirpanda. Clem. iiii. pag. 142

Ad extirpanda. Alex. iiii. pag. 138

Ad extirpanda. Alex. iiii. Ibidem

Animaduertentes. Edictum Illustrissimorum Cardinalium summorum Inquisitorum. pag. 88

Apostolici regiminis. Leo. x. pag. 58

C

Consuluit nos. Alex. iiii. pag. 142

Cum acceperimus. Alex. vi. pag. 57

Cum aduersus. Innoc. iiii. pag. 10

Inno. iiii. a p. 14. vsq; 17

Et continet tres leges Federici Rom. Imper.

Cum aduersus. l. 1. Commissi.

l. 2. Inconsultem.

l. 3. Patarenorum.

Item Clem. iiii. a p. 144. vsque 146

Cum aduersus. Innoc. iiii. pag. 21

Cum auctoritate. Alex. iiii. pag. 22

Cum ex apostolatus. Pauli iiii. pag. 101

Cum ex apostolatus. Pij v. pag. 115

Cum felicis. Alex. iiii. pag. 23

Cum fratres. Innoc. iiii. pag. 12

Cum hora ia vndecima. Alex. iiii. pag. 130

Cum in constitutionibus. Inno. iiii. pag. 22

Cum litera. Innoc. iiii. pag. 11

Cum meditatio. Iulii iiii. pag. 92

Cum nonnulli. Ioan. xxii. pag. 39

Cum per nostras. Innoc. iiii. pag. 14

Cum pro munere. Pii iiii. pag. 109

Cum quorundam. Pauli iiii. pag. 99

Cum secundum. Alex. iiii. pag. 22

Cum sicut. Clem. vii. pag. 83

Cum sicut. Iulii iiii. pag. 94

Cum sicut. Pii iiii. pag. 105

Cum venerabilis. Inno. iiii. pag. 14

Cupientes vt. Alex. iiii. pag. 137

Cupientes Iudæos. Pauli iiii. pag. 86

D

Decet Romanum. Leo. x. pag. 70

Dilectus filius. Inno. viii. pag. 57

Discretionem vestre. Alex. iiii. pag. 141

Dominici gregis. Pii iiii. pag. 111

Dudum vt. Adriani vi. pag. 81

Dum ad studium. Alex. iiii. pag. 139

Dum ad studium. Alex. iiii. Ibidem

E

Ea est. Innoc. iiii. pag. 2

Ex commissi. Innoc. iiii. pag. 13

Excommunicamus. Greg. ix. pag. 3

Exhibita nobis. Hon. iiii. pag. 153

Exigit ordinis. Ioan. xxii. pag. 39

Ex insinuatione. Alex. iiii. pag. 141

Exortis in agro. Alex. iiii. pag. 23

Exortis in agro. Alex. iiii. pag. 135

Ex parte vestra. Alex. iiii. pag. 134

Exurge Domine. Leo. x. pag. 63

F

Felicis recor. Alex. iiii. pag. 25

Firmissime teneat. Alex. iiii. pag. 135

G

Gloriosam Ecclesia. Ioan. xxii. pag. 158

H

His qua. Innoc. iiii. pag. 1

Honestis petentiū. Leo. x. pag. 74

I

Ille humani. Greg. ix. pag. 4

Illius qui. Iulii iiii. pag. 90

Impia Iudæorum. Innoc. iiii. pag. 5

Impla-

Implacida relatio . Alex. iiii. pag. 24
 In apostolici . Pauli iii. pag. 85
 Iniunctum nobis . Calixti iii. pag. 50
 In minoribus . Pii ii. pag. 51
 Inter cetera . Innoc. iiii. pag. 1
 Inter cunctas . Mart. v. pag. 40
 Inter multiplices . Pij v. pag. 112
 Inter sollicitudines . Leo. x. pag. 59
 Inter sollicitudines . Est institutio In-
 quitoris facta à Bertrando Cardi-
 nali Apostolicę sedis Legato. pag. 164

L

Licet à diuersis . Iulii iii. inserta
 in publicatione Auditoris Came-
 ræ . pag. 95
 Licet ex omnibus . Innoc. iiii. pag. 18
 Licet ex omnibus . Urbani iiii. pag. 27
 Licet ex omnibus . Clem. iiii. pag. 143
 Licet vniuersi . Alex. iiii. pag. 140

M

Malitia 1 . Innoc. iiii. pag. 18
 Malitia 2 . Innoc. iiii. pag. 20

N

Ne catholica . Urbani iiii. pag. 29
 Ne commissa . Alex. iiii. pag. 26
 Nouerit vniuersitas . Innoc. iiii. pag. 19
 Nouerit vniuersitas . Nicol. iii. pag. 35
 Nuntiatum est . Sixti iiii. pag. 56
 Nuper in cõsistorio . Ioan. xxii. pag. 155

Olim sicut . Honorii iiii. pag. 37
 Orthodoxę fidei 1 . Innoc. iiii. pag. 6
 Orthodoxę fidei 2 . Innoc. iiii. Ibidem

P

Pastoralis officii . Pii iiii. pag. 104
 Pastoris æterni . Pii iiii. pag. 106

Q

Quòd super nõnullis . Alex. iiii. pag. 131

R

Romanus Pontifex . Pii iiii. pag. 108

S

Sacrosanctę Romanę . Pii v. pag. 119
 Sanctissimus Dominus . Est
 præceptum . Pii v. pag. 116
 Satis & plusquam . Adriani vi. pag. 76
 Si de protegendis . Pii v. pag. 117
 Summi Dei . Est edictum Illustrissi-
 morum & Reuerendis. Card. sum-
 morum Inquisitorum . pag. 97
 Supernę maiestatis . Leo. x. pag. 60
 Super extirpatione . Alex. iiii. pag. 134

T

Tunc potissime . Inno. iiii. pag. 11

V

Vineam Soreth . Nicolai iiii. pag. 93

F I N I S .

F
 Felicitatecor . Alex. iiii. pag. 22
 Fumissimatenear . Alex. iiii. pag. 101
 G
 Gloriosam Heclle . Ioan. xxii. pag. 128
 H
 His dux . Innoc. iiii. pag. 1
 Honolis pcentia . Leo. x. pag. 74
 I
 Ille humani . Greg. ix. pag. 4
 Illud dux . Ioan. iii. pag. 50
 Impia Indorum . Innoc. iiii. pag. 7

Innoc. iiii. pag. 146
 Innoc. iiii. pag. 21
 Innoc. iiii. pag. 22
 Innoc. iiii. pag. 101
 Pii v. pag. 112
 Alex. iiii. pag. 23
 Innoc. iiii. pag. 12
 Alex. iiii. pag. 130
 Innoc. iiii. pag. 22
 Innoc. iiii. pag. 11
 Innoc. iiii. pag. 92
 Ioan. xlii. pag. 39
 Innoc. iiii. pag. 14
 Pii iiii. pag. 103

LITERAE APOSTOLICAE
DIVERSORVM SVMMORVM
PONTIFICVM

Pro Officio Sanctissimæ Inquisitionis.

INNOCENTIVS TERTIVS.

Auxitan. Archiepiscopo.

Hortatur episcopos, ut studeant diligenter hæreticos vniuersos de suis prouincijs excludere. item ut sine appellationis remedio per districtiorem ecclesiasticam coerceant eos, qui cum hæreticis habent commercium, aut familiaritatem.

NTR cetera quæ nauiculam Petri fluctuantem in mari cōcutiunt diuersarum turbine procellarum, illud animum grauius nostrum affligit, quod licentius, & perniciosius solito contra orthodoxę fidei disciplinam ministri diabolicę præuarcationis insurgunt, iuxta quod beatissimus apostolus Paulus doctor gentium exprimit in eulogio epistolę suę: simplicium animas miserabiliter illaqueant, & post se trahunt in damnationis interitum, ac superstitionis, & fictitijs adinventionibus sacrarum scripturarum intelligentiam peruertentes, ecclesię catholicę vnitatem rescindere moliantur. Quoniam autem pestis huiusmodi erroris, (sicut ex tua & plurium assertionem cognouimus) in partibus

Circa annos domini 1200.

Ex Innocentijs iij. epistolaru registro impresso fol. 38. & fol. 134. & seq.

Hoc tempore nona erat inquisitores de legati constituti.

Vasconię, ac circumpositis terris fortius inualefcit, per tuam ac aliorum coepiscoporum tuorum industriam huic morbo tanto efficacius volumus obuiari, quanto magis est timendum, quod pars sincera trahatur; & ex tali contagione, quę paulatim, velut cancer, irrepit, mentes fidelium in quinentur corruptelę vitio generalis. Idemque fraternitati tuę presentis pagina indulgemus, per apostolica scripta firmiter iniungentes, quatenus ad extirpandas hæreses vniuersas, & eos qui sunt hac face polluti, de prouincię tuę finibus excludendos, modis quibus poteris, operam tribuas efficacem: in ipsos, & omnes illos, qui cum eis aliquod commercium, aut manifeste superstitionis familiaritatem contraxerint, sine appellationis obstaculo ecclesiasticę districtiõis exercendo rigorem, & etiam (si necesse fuerit) per principes & populũ eisdem facias virtute materialis gladii coerceri. Datum Lateran. Cal. Aprilis.

IDEM INNOCENTIVS III.

N. Archidiacono Mediolanensi.

Hæretici ad nullas dignitates & consilia admittantur, nec habeant actionem eligendi alios: magistratus uero seculares ad id seruandum iuratoria cautione compellantur (si opus fuerit) per sententias excommunicationis & interdicti.

Is, quæ ad ampliandam fidem catholicam, & reprimendam prauitatem hæreticam statuuntur, auctoritatem nostram libenter impendimus, & fauorem. Sane, sicut accepimus, dilectus filius noster G. sanctę Marię in Porticu Diaconus Cardinalis dum legationis fungeretur officio in partibus Lombardię, de consilio Venerabilium fratrum nostrorum Mediolanen. archiepiscopi, & episcoporum qui ad eum Veronę conuenerant, & quorundam etiam sapien-

Ex eodem Registro Innocentijs iij. ij.

tum,

Litera Apostolica Pro

Concor. c. Ex-
comunicamus.
1. §. credentes.
de hare. Eym.
3. p. 9. 123.

2
tum instituit, vt de cetero hæretici ad consilia, & dignitates Lombardiæ nullatenus admittantur, nec eligendi alios eis arbitrium conferatur, nec in eligendis personis ad eas vocem debeant aliquam obtinere. Ad id autem seruandum in posterum potestates, consules, consilia Lombardiæ adstringenda constituit iuratoria cautione, & te ad recipienda iuramenta eorum in quibusdam ciuitatibus deputauit, indulta tibi libera facultate contumaces excommunicationis, & terras eorum interdicti sententiis feriendi. Nos igitur quod ab eodem Cardinali prouida deliberatione statutum est, ratum habentes, & iuxta mandatum eius à ciuitatibus illis super hoc exigas, & recipias iuramenta, ad quas te ipse duxerat destinandum, iniungimus, auctoritate tibi præsentium indulgentes, vt contradictores excommunicationis sententia ferias; & terras eorū subiicias interdicto. Nulli ergo &c. Datum Romæ, apud sanctum Petrum xvij. Calen. Iulij.

IDEM INNOCENTIUS III.

Cistercien. Morimunden. & de Crista Abbatibus.

Iubet coerceri eos, qui translationi sacrorum librorum vulgari dabant operam, & secreta conuenticula celebrabant, ac sine superiorum auctoritate prædicationis officium temere usurpabant; contra quos, sublato appellationis remedio, procedatur.

Ex eodē Regi-
stro Innocētiij
ij. li. 2. f. 409

A est in fouendis virtutibus, & vitijs extirpandis à prælati ecclesiarum seruanda discretio, & circūspectio adhibenda, ne vel inter nascentiū densitate spinarum, enormiter frumenta ledantur, vel insuper seminatum zizaniorū euulsione triticum euellatur. In abscindendis etiam, & curandis corporibus infirmorum, sic oculi diligentia præcedere debet manus officium, & ferrum digitus præuenire, ne si cauterium adhibeatur incaute, non tam partes infirmas non sanet quàm sanas infirmet: quod tanto diligentius in mentis languoribus est seruandum, quanto animam nouimus corpore digniorem, & spiritualia carnalibus præponenda. Hoc autem infra nos ipsos diligentius attendentes, cum olim Venerabilis frater noster Meten. episcopus per suas nobis literas intimasset, quòd tam in diocesi, quàm in vrbe Meten. laicorum & mulierum non immodica multitudo Gallicæ cuidam translationi diuinorum librorum intendens, secretis conuenticulis etiam inter se inuicem eruere presumerent, aliorum aspernantes consortium, & in faciem redarguentibus presbyteris resistentes, quorum simplicitatem fastidiunt in suæ translationis peritia confidentes, non protinus ad vindictam nos res accendit incognita, sed vniuersis tam in vrbe, quàm in Meten. diocesi constitutis, sub eo tenore literas euuimus apostolicas destinare: qui vobis ex transcripti earum poterit inspectione patere. Eidem insuper episcopo, & capitulo Meten. dedimus in mandatis, vt inquirerent solcite veritatem, quis fuerit auctor translationis illius, quæ intentio transferentis; quæ fides vtentium; quæ causa docendi: si videntes ipsa, venerarentur apostolicam sedem, & catholicam ecclesiam honorarent: vt super his, & alijs, quæ necessaria sunt ad indagandam plenius veritatem, per eorum literas sufficienter instructi, plenius intelligeremus, & planius, quid super his statui oporteret. Nuper autem idem episcopus, per suas nobis literas intimauit, quòd quidam eorum, quos notabiles prioribus literis denotarat, mandatis recusant apostolicis obedire: quibusdam eorum clanculo; quibusdam vero iam publice obediendum esse dicentibus soli Deo; ab occultis etiam conuenticulis non cessantes; officium prædicationis occulte, licet à nullo mittantur, prohibiti etiam sibi non metuunt usurpare: aspernantes sibi dissimiles, & translationi eidem vsque adeo insistentes; vt se nec episcopo, nec metropolitano suo, nec nobis ipsis asserant parituros, si eam decreuerimus abolendam. Licet autem tales in eo reprehendi merito videantur, quòd occulta conuenticula celebrant, officium prædicationis usurpant, simplicitatem despiciunt sacerdotum, & eorum consortia, qui dictam translationem non recipiunt, aspernantur: ne quid subito facere videamur, discretioni vestræ (de qua plene confidimus) per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad ciuitatem Meten. pariter accedentes, cum eodem episcopo conuocetis coram vobis talia sapientes, & adherentes translationi prædictæ, & si fieri poterit, quæ in eis reprehensibilia fuerint, auctoritate freti apostolica, sublato appellationis obstaculo corrigatis.

Concor. c. Cū
ex iniuncto. de
hare.

Conciliū Tolo-
sanū c. 13. pe-
nitentis interdi-
cit ne laici li-
bros sacros ha-
beant in vulga-
ri translato.
Hic erat error
Pauperū de
Lugduno. Ey-
mer. in Dire-
torio par. 2.
q. 14. & Sch.
30. eiusdē par.

Officio Sanctissima Inquisitionis.

3

A rigatis. Quod si correctionem vestram recipere forte noluerint, inquiratis super capitulis illis, quæ in literis, quas episcopo miseramus, expressa fuisse, superius vobis expressimus, & alius etiam diligentius veritatem, & quod inueneritis per nuntium vestrum, & literas plenius intimetis: vt per vos certiores effecti, prout procedendum fuerit, procedamus. Cum enim in hoc vniuersalis ecclesiæ vertatur negotium, & agatur † causa fidei Christiana, ad exequendum apostolicæ sedis mandatum cum summa diligentia, & cautela, vos studiosos, & promptos esse volumus, & mandamus. Ad hæc M. Crispinum, presbyterum, & R. focium eius, si super his, quæ dictus episcopus eis duxerit opponenda, inueneritis effectuosos, ipsos appellatione remota canonice puniatis. Alioquin eundem episcopum ad remittendam pœnam, si quam eis forsitan infligit, cum nihil cõtra eum, vel clerum in nostra proposuerint audientia, monitione præmissa, distractione qua conuenit, remoto appellationis obstaculo, cogere nõ tardetis. Quod si omnes, &c. duo vestrũ. Dat. Lateran. v. Idus Decem.

† Et ob id ad sedem apostolicam referendum c. Maiores. de baptis. & eius effectũ.

G R E G O R I V S I X.

Hoc rescripto Gregorius Patarenos in primis, & eorum complices acriter persequitur, quorum suo tempore perfidia adhuc ecclesiam Dei vexabat. docet autem pœnas, & ordinem puniendi eos. idem postea rescriptum nullis pene mutatis alijs Pontifices confirmarunt, & retulerunt, & ad omnes hæreticos extenderunt: vt Innocentius iij. in bulla incip. Nouerit vniuersitas. quæ est infra loco suo. item Alexan. iij. in bulla incip. Nouerit vniuersitas. quam refert Eymericus in Directorio par. 2. pag. 87. item alijs in c. Excommunicamus 1. & 2. de heret. & in c. Quicumque. de here. lib. 6.

Incipiunt capitula contra Patarenos edita.

C **X**COMMUNICAMVS & anathematizamus vniuersos hæreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Seronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur; facies quidem habentes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum. Damnati vero per ecclesiam seculari iudicio relinquuntur, animaduersione debita puniendi: clericis prius à suis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire uoluerint, ad agendam condignam pœnitentiam in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Item receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationis sententiæ decernimus subiaccere: firmiter statuentes, vt si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, à sua super hoc non curauerit præsumptione cessare, ipso iure sit factus infamis; nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimoniũ admittatur. Sit etiã intestabilis, vt nec testamenti habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse alijs respondere cogatur. Qui si forte iudex extiterit, eius sententia nullã obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrociniũ nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum, nullius penitus sint momenti, & in † similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur. Si qui autem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia percellantur, aliã animaduersione debita puniendi. Qui autem inuenti fuerint sola suspitione notabiles, nisi iuxta considerationem suspitionis, qualitatemq; personæ propriam innocentiam, congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignã ab omnibus euitentur: ita quod si per annum in excommunicatione persistierint, extunc velut hæretici condemnentur. Item proclamationes, & appellationes huiusmodi personarum minime audiantur. † Item iudices, aduocati, & notarii nulli eorum officium suum impendant, alioquin eodem officio perpetuo sint priuati. Item clerici non exhibeant huiusmodi peltitentibus ecclesiastica sacramenta: nec eleemosynas aut oblationes eorum accipiant. Similiter Hospitalarij & Tẽplarij, ac quilibet regulares: alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali. Itẽ quicumque tales præsumpserint ecclesiasticæ traderet sepulturæ, usque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententiæ se nouerint subiaccere, nec absolutionis beneficiũ mereantur, nisi propriis

Edita anno domini 1236.

Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.

† Hec vox quõ accipi debeat docet Hostiẽ. c. Excom. 1. §. credentes. n. 4.

† c. Si aduersus de here. et Schol. 7. par. 2.

c. 2. §. 1. de here. lib. 6. Eym. 3. par. q. 40. et dixi pleno Sch. 102. p. 3.

b 2 mani-

† Eyme. p. 1. q. 10. vbi dixi Schol. 23. † hoc singulare ē fauore fidei. nā aliā nomina cōplicū non dñr in cōfessio ne sacramēta! Reper. inquisi. uer. confessio. §. an in cōfessione. fol. 162. ex impress. Vener.

Edita anno domini 1238.

Ex Archivio inquisitionis Bononiensis.

manibus publicē extument, & proiciāt huiusmodi corpora damnatorū, & locus ille perpetuo careat sepultura. † Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicæ personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare: qui vero cōtra fecerit excommunicationis laqueo innodetur. Itē si quis hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à cōmuni conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, † eos studeat indicare cōfessori suo, vel alij per quem credat ad prælati sui notitiam peruenire, alioquin excommunicationis sententia percellatur. Filij autem hæreticorū, receptatorum, & defensorum eorum, vsque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum officium seu beneficiū admittantur: quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Datum Viterbij vi. Idus Nouembris. Pontificatus nostri anno nono.

GREGORIVS IX.

Inquisitores idoneos iubet eligi, qui fidē prædicent & tueantur: et cū socijs in hæreticos, ac de heresi infamatos inquirant, & penitentes admittant: in receptatores, defensores & fautores hæreticorum iuxta leges in eos latas animaduertant: audientibus eorū conciones de fide habitas, viginti dierum, expugnantibus hæreticos triū annorū indulgentiam largiantur, contraditores coerceant, questuarios compefcant per censuram ecclesiasticam.

REGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio priori prouinciali fratru ordinis Prædicatorū in Lōbardia, Salutē & apostolicā benedictionē.

ILLE humani generis peruicax inimicus, omnium malorum incensor, quem de supremis ad ima, superbia sua prostrauit: non cōtentus quod suæ fraudis nequitia hominem perduxit ad casum, ærumnis & miserijs applicā dum, callide eum nititur pestiferis retibus irretire; astute sibi parans inſidias ne resurgat, locum à quo ceciderat obtenturus. Nouissime autem diebus istis, fidem nifus perfidia deprauare per ministros suos iniquitatis operarios venena spargit mortifera: fediosè considerans, q̄ familiaris hostis sit efficax ad nocendū, qui quasi dulcia præmittentes cauda pungunt vt scorpio, in aureo tandem calice Babylonis virus pestilentie infusuri. Licet enim hæretici hæctenus diutius latitantes, sicut cancer serperent in occulto, & velut vulpes latenter niterentur vineā domini Sabaoth demoliri, iam tamē peccatis exigentibus, in aperto, quasi equi parati ad prælium, præsumūt manifeste insurgere contra eā, in quibusdā locis publice prædicando, querentes in cibū simplices, & in prædā edoctos; ac illaqueare nihilominus fideles quoslibet suis circumuentionibus cupientes, facti magistri erroris qui nūquam fuerunt discipuli veritatis. Vnde expedit quod insurgant † vtiliter cōtra eos, vt eorū omnino heresi confutata, per totū vigeat fides Christi: nam corona sequetur præmij, tentationibus resistentes. Cū igitur dudū resplendent in partibus Lōbardie fida fides, ac per hoc formidemus ibi potius animalia venenosa, ne forte simplices ipforum callidis seductionibus circumuenti, & astuti prauis circumuentionibus periculose decepti in profundū deueniant peccatorū, sicq; violetur ibidē fidei firmamentū; nos qui circa horā vndecimā, inter operarios, immo verius supra operarios vineæ domini sumus à patrefamilias euāgelico deputati, moniti voce sponsi capere vulpes paruulas, quæ demoliri vineā domini moliantur, & tacti dolore cordis intrinsecus, non valentes sustinere tantā contumeliā creatoris, ac volentes tot animarū periculis obuiare; discretionē tuam rogamus, monemus, & hortamur atente, per apostolica tibi scripta sub diuini obtestatione iudicij districte præcipiendo mandātes, quatenus aliquos de fratribus tuis tibi cōmissis, in lege domini eruditos, quos ad hoc idoneos esse noueris, ad partes tibi secundū tuū ordinē limitatas transmittas, † qui clero & populo conuocatis generalē prædicationē faciant vbi cōmodius viderint expedire: & adiūctis sibi discretis aliquibus ad hæc sollicitius exequenda, diligenti perquirāt solitudine de hæreticis & etiā infamatis; & si quos culpabiles vel infamatos inuenerint, nisi examinati velint absolute mandatis ecclesie obedire, procedant contra eos iuxta † statuta nostra, cōtra hæreticos nouiter promulgata: in receptatores, defensores, & fautores hæreticorū secundū eadē statuta nihilominus processuri. † Si uero aliqui hæretica labe penitus abiurata ad ecclesiasticā redire voluerint vnitatē, ipsis iuxta formā ecclesie beneficiū absolutionis impēdāt, & iniungant eis, qđ talibus consuevit iniungi. Attentius prouisuri, ne qui videntur reuerti, sub palliata specie pietatis impietate cōmittant, & angelus Satanæ in angelū lucis se trāsformet. Propter qđ statuta quæ super hoc duximus promulganda, inspicerē poterūt, & ab eorū inſidijs secundū discretionē eis traditā à domino præcauere. Ad hæc vt super præmissis omnibus officij sibi cōmissum liberius possint & efficacius exercere, omnib⁹ qui ad prædicationem

† Ita in archetypo, sed viriliter, credo legēdum.

† Cōcilij Biter rēse c. 1. Eym. 3. p. n. 48. Sch. 11. par. 3. † Qua continetur i bulla proxima præcedenti. c. Vi officij. §. 1. de heret. lib. 6. Eym. 3. p. 92. et Schol. 141. eiusdē p. Eym. 3. p. 9. 127. et seq. ubi dixi Sch. 166. et seq.

A catione eorū accesserint in singulis stationib⁹ viginti dies: illis vero qui ad impugnandū hereticos, fautores, receptatores, & defensores eorū, in munitionib⁹ & castellis, vel aliās cōtra ecclesiā rebellantes, ipsis ex animo auxilium, consiliū, præstiterint, vel fauorē, de oīpotentis Dei misericordia, & beatorū Petri, & Pauli apostolorū eius auctoritate cōfisi, tres annos de iniūcta sibi penitētia relaxamus. Et si qui ex his in prosecutione hmōi negotij forte decefferint, eis omniū peccatorū, de quibus corde cōtriti, ac ore cōfessi sunt, plenā veniā indulgemus. Ne vero aliquid fratribus ipsis desit ad prædictū negotiū prosequendū, in contradictores & rebelles ecclesiasticā proferendi cēsurā tenore præsentī, liberā eis concedimus facultatē. Prædicatores quoque quæstuarios, quorum interest charitatiua tantum subsidia simpliciter petere, ac indulgentiā si quam forsan habent exponere, à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet, compescendi censura simili, eisdem nihilominus licentiam indulgemus. Datum Viterbij xiiij. Calen. Iunij. Pontificatus nostri anno vndecimo.

c. Vt officium. S. compescendi. de heret. in 6. Eymers. 3. par. 4. 37.

INNOCENTIUS III.

Illustri Regi Francie.

Cancellarius Parisiensis librum Talmudi cum suis glossis publice fecit concremari iubente Gregorio Papa nono id confirmat hic Innocentius iij. additque, vt rex ceteros libros inquirat & comburat: prohibet ne Iudei nutrices aut famulos Christianos habeant.

IMPERIA Iudæorum perfidia, de quorum cordibus propter immensitatem suorū scelerū redemptor noster velamen non abstulit, sed in cecitate, quæ contigit ex parte in Israel adhuc manere permittit, prout cōuenit, nō attendens quod ex sola misericordia pietas ipsos Christiana receperet, & cohabitationē illorū sustineat patienter, illa cōmittit enormia, quæ stupori audientibus, & referen-

Edita anno domini 1243.

Ex Registro Innocentij iij.

C tibus sunt horrore: ipsi enim ingrati domino Iesu Christo, qui cōuersionē eorū ex suā longanimitatis asuetudine patienter expectat, nullā prætendentes verecundiā culpæ suæ, nec reuerentes honorē fidei Christianæ, omissis seu contemptis lege Mosæica & prophetis, quas dā traditiones suorū seniorum sequuntur, super quibus eos in euāgelio Dñs obiurgat dicēs: Quare vos transgredimini mandatum Dei, & irritū fecistis propter traditiones vestras, hominum doctrinas & mādāta docentes? In huiusmodi namque traditionibus, (quæ Talmud hebraice nuncupatur, & magnus liber est apud eos, excedens textū Bibliæ in immensum, in quo sunt blasphemix in Deum, & Christū eius, ac beatā Virginem manifeste, intricabiles fabule, abusiones erroneæ, ac stultitiæ inauditæ) filios suos docent, ac nutriunt: & à legis & prophetarū doctrina reddunt ipsos penitus alienos; verentes ne veritate, quæ in eisdē lege, ac prophetis est, intellecta, aperte de vnigenito Dei filio venturo in carnem, testimonium perhibente, conuertantur ad fidem, & ad redemptorem suum humiliter reuertantur.

Math. 15. & Mar. 7.

D Et his non contenti, faciunt Christianas filiorum suorum nutrices in contumeliam fidei Christianæ, cum quibus turpia multa committunt, propter quæ fidelibus est verendū, ne diuinam indignationē incurrant, dum eos perpetrare patientur indigne, quæ fidei nostræ confusionē inducunt. Et licet dilectus filius cancellarius Parisiensis, & doctores regentes Parisius in sacra pagina, de mandato felicis recordat. G. Papæ prædecessoris nostri, tam prædictū abusionis librū, quā alios quosdam cum oībus glossis suis perlectis in potestate, ac examinatos ad confusionē perfidiæ Iudæorū, publice coram clero & populo, incendio concremarint, prout in literis eorū perspeximus contineri, quibus tu tamq̃ catholicus Rex & Princeps Christianissimus impendisti super hoc auxiliū congruū & fauorem, pro quo regalem excellentiā dignis in Domino laudibus cōmēdamus, ac prosequimur actionibus gratiarum; quia tamen nondū Iudæorum ipsorum abusio profana quieuit, nec adhuc dedit eis vexatio intellectū, celsitudinē regiā at. ro. mo. & obse. in dño Iesu Christo, qui excessus huiusmodi detestabiles, & enormes cōmissos in contumeliā creatoris, & iniuriā nominis Christiani pie incepisti laudabiliter prosequēdo, faciens debita seueritate percelli, tam prædictos abusionis libros, reprobatos per doctores eosdē, quā generaliter oēs cum glossis suis, qui per ipsos examinati & reprobati fuerint, mandes p totum regnū tuum, vbicunque reperiri poterunt, igne cremari. firmiter inhibendū ne de cetero nutrices seu seruientes habeant Christianos, ne filij liberæ filijs famulentur ancille, sed tamq̃ serui reprobati à Dño, in cuius mortem nequiter conspirarunt, saltem per effectum operis seruos se recognoscant illorum, quos Christi mors & istos liberos, & illos constituit esse seruos: vt proinde sinceritatis tuæ zelū possimus in Dño dignis laudibus cōmēdare. Dat. Latera. vij. idus Maij anno primo.

Eymers. in Directorio par. 2. q. 46. num. 6. S. bol. 52. eiusdem parisi.

Idem cauerat Innocentius iij. c. Et si Iudeos. ext. de Iud. & Sarra.

INNO-

INNOCENTIVS IIII.

Inquisitores moneant magistratus vt leges in hereticos & eorum complices latus conscribant in suis Statutarijs: obseruent, ac faciant obseruari: & reuuentes, ad id per censuram ecclesiasticam compellant.

Edita anno do
mini 1252.

Ex Archivo
inquisition. Bo
nonien.

† Ita in arche
typo, sed lege
rem, magis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis priori prouinciali, & fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum in Lombardia, Marchia Teruifana, & Romaniola, Salutem & apostolicam benedictionem.

ORTHODOXÆ fidei commissum vobis negotium, vestro proficere ministerio cupientes, & cōsiderantes attente quòd iurisdicctio vestra, quo fuerit plenior in hac parte, eo t̄ maior esse poterit fructuosa, volumus & præsentium vobis tenore mandamus, quatenus potestates, consilia, & communitates ciuitatum castrorum & quorumlibet aliorum locorum Lombardiæ, Marchiæ Teruifanæ, & Romaniolæ monere curetis, ac inducere diligenter, vt statuta nostra, & alia ecclesiastica & secularia, & constitutiones etiam quondam Federici Romanorū Imperatoris, tunc in deuotione ecclesiæ persistentis edita contra hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum, quæ conscripta & bulla nostra munita transmittimus, cōscribi in statutariis suis, eaque irrefragabiliter obseruari faciant, & obseruent. Si vero nostris in hoc, immo potius apostolicis acquiescere monitis non curauerint, ipsos ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota cogatis: quod si duo ex vobis his non interfuerint, vnus ea nihilominus exequatur. Datum Perusij ij. idus Maij. Pontificatus nostri anno nono.

INNOCENTIVS IIII.

Præcipit magistratibus secularibus, vt leges & qualibet Statuta contra hereticos, & eorum complices edita, & conscribant in suis statutarijs, & obseruent, ac faciant obseruari: ad quod possunt compelli ab inquisitoribus per censuram ecclesiasticam.

Edita anno Do
mini 1252.

Ex Archivo
inquisitionis Bo
noniensis.

† Sch. 136. p.
3. vers. sed ma
ior.

INNOCENTIVS seruus seruorum Dei, dilectis filiis potestatibus, consiliis, & communitatibus ciuitatum, castrorum, & quorumlibet aliorum locorum Lombardiæ, Marchiæ Teruifanæ, ac Romaniolæ, Salutem & apostolicam benedictionem.

ORTHODOXÆ fidei commissum dilectis filiis priori prouinciali & fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum in Lombardia, Marchia Treuifana & Romaniola negotium ipsorum proficere ministerio cupientes, & cōsiderantes attente, quòd iurisdicctio eorum quo fuerit plenior in hac parte, eo maior esse poterit fructuosa, Volumus & nostris sibi damus literis in mandatis, vt vos monere procurent ac inducere diligenter, vt t̄ statuta ipsorū, & alia ecclesiastica & secularia, & constitutiones etiam quondam Federici Romanorum Imperatoris, tunc in deuotione ecclesiæ persistentis, edita contra hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum, quæ conscripta, & bulla nostra munita transmittimus conscribi in statutariis vestris, eaque obseruetis, & faciatis irrefragabiliter obseruari: nos enim eisdem priori & fratribus, literis nostris iniungimus, vt si eorū, immo potius apostolicis, acquiescere monitis non curaueritis in hac parte, vos ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compellant.

Datum Perusij v. Kalen. Maij. Pontificatus nostri anno nono.

INNOCENTIVS IIII.

Constitutiones Innocentij iij. contra hereticos & eorum complices, quas magistratus seculares, eorumque officiales debent obseruare.

Edita anno
Domini 1252.

Ex Archivo
inquisitionis Bo
noniensis.

INNOCENTIVS seruus seruorum Dei, dilectis filiis potestatibus siue rectoribus, consiliis, & communitatibus ciuitatum aliorumque locorum per Lombardiam Romaniolam, & Marchiam Teruifanam cōstitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Ad extirpanda de medio populi Christiani hæreticæ prauitatis zizania, quæ abun-

Officio Sanctissimæ Inquisitionis.

A quæ abundantius solito succreuerunt, superfeminante illa licentius his diebus hominis inimico, tanto studiosius iuxta commissam vobis sollicitudinem insudare proponimus, quanto perniciosius negligere eadem in necem catholici seminis peruagari. Volentes autem ut aduersus huiusmodi nequitia operarios confurgant stentque nobiscum ecclesie filii, ac orthodoxæ fidei zelatores, cõstitutiones quasdam ad extirpationem hæreticæ pestis edidimus, à vobis ut fidelibus eiusdem fidei defensoribus exacta diligentia obseruandas: quæ seriatim inferius continentur. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli constitutiones easdem conscribi in veltris capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, secundum eas contra omnem hæresim, se aduersus hanc sanctam ecclesiam extollentem sine omissione aliqua procedatis; alioquin dilectis filiis priori prouinciali, & fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum in Lombardia, Marchia Teruifina, & Romaniola, damus nostris literis in mandatis, ut singulos vestrum ad id per excommunicationem in personas, & interdictum in terram appellatione remota compellant.

Easde confirmavit Clemens iij. per bullam ad extirpanda. cum quibusdam declarationibus, et modificationibus, quæ habes infra.

Constitutiones autem sunt hæ.

B Statuimus ut potestas seu rector, qui ciuitati præest, vel loco alij ad præsens, aut pro tempore præfuerit in futurum in † Lombardia, Romaniola, vel Marchia Teruifina, iuret præcise & sine tenore aliquo attendere inuolabiliter & seruare, & facere ab omnibus obseruari toto tempore sui regiminis, tam in ciuitate vel loco sui regiminis, quam in terris suæ ditioni subiectis, omnes & singulas tam infra scriptas quam alias constitutiones, & leges tam canonicas quam ciuiles editas contra hæreticam prauitatem, & super his præcise obseruandis recipiant à quibuslibet sibi in potestaria vel regimine succedentibus iuramenta; quæ qui præstare noluerint pro potestatibus vel rectoribus nullatenus habeantur. Et quæ ut potestates vel rectores fecerint, nullam penitus habeant firmitatem. Nec vllus teneatur aut debeat sequi eos, etiamsi de sequela præstada eis exhibuerit iuramentum. Quod si potestas uel rector aliquis hæc omnia & singula seruare noluerit, vel neglexerit, præter notam periurij, & perpetuæ iacturam infamie, ducentarum marcharum pœnam incurrat, quæ irremissibiliter exigantur ab eo, & in vtilitatem communis integra conuertantur. & nihilominus ut periurus & infamis, & tamquam hæreticorum fautor, de fide suspectus officio & honore sui regiminis spoliatur: nec vltius potestas seu rector in aliquo habeatur, aut de cetero ad aliquam dignitatem vel officium publicum ullatenus assumatur.

Confirmarunt idem Innocentius in bulla Volentes. Alexan. iij. in bulla, Cum auctoritate. quæ habes infra. Idem in alijs locis fauore fidei, cum eadē sit ratio, gloss. in Authen. causa. de sacro. eccle.

C Idem quoque potestas seu rector cuiuslibet ciuitatis vel loci in principio sui regiminis, in publica concione more solito congregata, banno ciuitatis vel loci supponat tamquam pro maleficio, omnes hæreticos vtriusque sexus quocunque nomine censeantur, & teneatur bannum huiusmodi à suis prædecessoribus positum confirmare. † Præcipue autem quod nullus hæreticus vel hæretica, de cetero habitet vel moretur aut subsistat in ciuitate, seu aliquo loco iurisdictionis, aut districtus eiusdem: & quicumque ipsum vel ipsam inuenerit libere capiat, & capere possit impune: & omnes res ipsius vel ipsorum eis licenter auferre, quæ sint auferentium pleno iure; nisi auferentes huiusmodi sint in officio constituti.

Iurent magistratus seruare statuta contra hæreticos. In principio sui regiminis banno hereticos supponat. Video Scho. 48. par. 3. † Præcipiant.

D Idem quoque potestas seu rector infra tertium diem post introitum regiminis sui, duodecim viros probos & catholicos, & duos notarios, & duos seruitores, vel quotquot fuerint necessarii, instituere teneatur, quos diocesanus si præsens extiterit & interesse voluerit, & duo fratres Prædicatorum, & duo Minores ad hoc à suis prioribus, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinum deputati, duxerint eligendos. Instituti autem huiusmodi & electi possint & debeant hæreticos & hæreticas capere, & eorum bona illis auferre, & facere auferri per alios, & procurare hæc tam in ciuitate quam in tota eius iurisdictione atque districtu plenarie adimpleri, & eos ducere & duci facere in potestatem diocesani vel vicariorum eiusdem.

Hoc temperat Alexan. iij. per bullam, Exortus quam habes infra.

E Teneatur autem potestas seu rector quilibet in expensis cõmunis, cui præest, facere duci eosdem hæreticos ita captos quocunque diocesanus, vel eius vicarii † in iurisdictione vel districtu diocesani episcopi seu ciuitatis vel loci voluerit illos duci.

† Additur in bulla Clementis, seu inquisitorum vel inquisitoris.

Officialibus vero prædictis plena fides de his omnibus habeatur, quæ ad eorum officium pertinere noscuntur sine aliquo specialiter præstito iuramento, probatione aliqua in contrarium non admissa, vbi duo vel tres vel plures præsentis fuerint ex eisdem.

† Additur in bulla Clementis iij. seu inquisitores, vel inquisitor. Scho. 1. par. 3.

Porro cum officiales huiusmodi eliguntur, iurent hæc omnia exequi fideliter & pro posse, ac super his semper meram dicere veritatem. quibus ab omnibus, in his quæ ad officium

Officiales iurent oia exequi fideliter.

eorum

eorum pertinent, plenius pareatur. & tam dicti duodecim quam seruitores & notarii prætaxati simul vel diuisim plenariam præcipiendi sub pœna & banno, quæ ad officium suum pertinent, habeant potestatem.

Potestas autem vel rector teneatur habere firma & rata omnia præcepta, quæ occasione officii sui fecerint, & pœnas exigere non seruantium.

Officiales inquisitionis seruentur indemnes.

Quod si dictis officialibus aliquo tempore aliquod damnum contigerit in personis vel rebus, pro suis officiis exequendis, à communi ciuitatis vel loci, per restitutionem plenariam seruentur indemnes: nec ipsi officiales vel eorum hæredes possint aliquo tempore conueniri de his quæ fecerint, vel pertinent ad eorum officium, nisi secundum quod eidem diocesano & fratribus videbitur expedire. Ipsorum autem officium duret tantummodo per sex menses, quibus completis potestas teneatur totidem subrogare officiales secundum formam præscriptam, qui prædictum officium secundum formam eandem, in aliis sex verbis sequentibus exequantur.

Officialibus unde satisfieri debeat.

Sane ipsis officialibus dentur de camera communis ciuitatis vel loci quando exeunt ciuitatem aut locum pro hoc officio exequendo, unicuique pro qualibet die decem & octo imperiales in pecunia numerata, quos potestas vel rector teneatur eis dare vel dari facere, infra diem tertium postquam ad eandem redierint ciuitatem vel locum: & insuper habeant tertiam partem bonorum hæreticorum quæ occupauerunt, & multarum ad quas fuerunt condemnati, secundum quod inferius continetur; & hoc salario sint contenti. Sed ad nullum aliud, quod istud officium impediatur, vel impedire possit vilo modo officium, vel etiam exercitium compellantur. Nullum etiam statutum conditum, vel condendum, eorum officium vilo modo valeat impedire. Et si quis horum officialium propter ineptitudinem vel inertiam, vel occupationem aliquam vel excessum diocesano & fratribus suprascriptis visus fuerit amouendus, ipsum ad mandatum vel dictum eorum teneatur amouere potestas aut rector, & alium secundum formam præscriptam substituere loco eius.

Quia vtrunque uel multa officia simul exercens, nullum bene peragit. l. nemo. C. de assessorib.

Officiales delinquentes qualiter puniendi.

Quod si quis eorum contra fidem & sinceritatem officii sui, in fauorem hæresis deprehensus fuerit excessisse, præter notam infamiae perpetuæ, quam tamquam fautor hæreticorum incurrat, per potestatem vel rectorem ad diocesani loci & dictorum fratrum arbitrium puniatur.

Potestas præterea militem suum vel alium assessorem, si diocesanus vel eius vicarius, aut inquisitores à sede apostolica deputati, seu dicti officiales petuerint, cum ipsis officialibus mittere teneatur, & cum ipsis eorum officium fideliter exercere.

Omnes prædictis officialibus saueant.

Quilibet etiam si præsens in terra vel requisitus fuerit, teneatur tam in ciuitate quam in iurisdictione vel districtu quolibet, dare ipsis officialibus vel eorum locis consilium & inuadimen, quando uoluerint hæreticum vel hæreticam capere, vel spoliare aut inquirere: seu domum vel locum, aut aditum aliquem intrare pro hæreticis capiendis, sub viginti quinque librarum imperialium pœna vel banno.

Vniuersitas autem burgi, sub pœna & banno librarum centum; villa vero librarum quinquaginta imperialium pro qualibet vice soluenda in pecunia numerata.

Pœna prohibitis ne capiatur hæretici.

Quicumque autem hæreticum vel hæreticam, captum vel captam auferre de manibus capientium vel capientis ausus fuerit, vel defendere ne capiatur: seu prohibere aliquem intrare domum aliquam vel turrem seu locum aliquem ne capiatur, & inquiratur ibidem, iuxta legem Paduæ promulgatam per Federicum tunc imperatorem, publicatis bonis omnibus in perpetuum relegatur, & domus illa à qua prohibiti fuerint, sine spe reedificandi funditus destruat, & bona quæ ibi reperta fuerint, fiant capientium, ac si hæretici fuissent ibidem inuenti; & tunc propter hanc prohibitionem vel impeditiōnem specialem burgus componat communi librarum ducentarum, & villa librarum centum, & vicinia tam burgi quam ciuitatis librarum quinquaginta imperialium, nisi infra tertium diem, ipsos defensores vel defensorem hæreticorum potestati captos duxerint personaliter præsentandos.

Magistratus custodiant hæreticos captos, ubi uoluerit episcopus & inquisitor.

Teneatur insuper potestas seu rector quilibet omnes hæreticos vel hæreticas, qui capti amodo fuerint, per viros catholicos ad hoc electos à diocesano, si fuerit præsens, & fratribus suprascriptis, in aliquo speciali carcere tuto & securo, in quo ipsi soli detineantur, seorsum à latronibus & bannitis, donec de ipsis fuerit definitum, sub expensis communis ciuitatis vel loci sui facere custodiri.

Si quandoque aliqui vel aliqua non hæretici pro captis hæreticis, ipsis non contradicentibus fuerint assignati, vel se forsitan assignauerint, prædicti suppositi perpetuo carceri mancipentur, & hæretici nihilominus redire & assignari cogantur; & qui hunc dolum fecerint

A iuxta legem prædictam bonis omnibus publicatis in perpetuum religentur. Teneatur insuper potestas, vel rector quilibet cum bono & securo comitatu omnes hæreticos & hæreticas, quocunque nomine censeantur, infra quindecim dies postquam fuerint capti, dioecesano, vel eius speciali vicario, seu hereticorum inquisitoribus præsentare, pro examinatione de ipsis, & eorum hæresi facienda.

† Ita in archetypo, sed, relegentur, legendum ex alys.

Damnatos vero de hæresi per dioecesanum, vel eius vicarium, seu per inquisitores prædictos, potestas vel rector, vel eius nuntius specialis eos sibi relictos recipiat statim, vel infra quinque dies ad minus, circa eos constitutiones contra tales editas seruaturus.

B Teneatur præterea potestas seu rector omnes hæreticos quos captos habuerit, cogere citra membri diminutionem & mortis periculum, tamquã vere latrones & homicidas animarum, & fures sacramentorum Dei & fidei Christianæ, errores suos expresse fateri, & accusare alios hæreticos quos sciunt, & bona eorum, & credentes, & receptatores, & defensores eorum, sicut coguntur fures & latrones rerum temporalium accusare suos complices, & fateri maleficia quæ fecerunt.

C Domus autem in qua repertus fuerit aliquis hæreticus vel hæretica, sine vlla spe reedificandi funditus destruat: nisi dominus domus eos ibidem procurauerit reperiri. Et si dominus illius domus, alias domus habuerit contiguas illi domui, omnes illæ domus similiter destruantur, & bona quæ fuerint inuenta in domo illa, & in domibus illis adherentibus, publicentur & fiant auferentium, nisi auferentes fuerint in officio constituti. Et insuper dominus domus illius, præter notam infamix perpetuæ, quam incurrat, componat communi ciuitatis vel loci quinquaginta librarum imperialium in pecunia numerata, quam si non soluerit, in perpetuo carcere detudatur. Burgus autem ille in quo hæretici capti fuerint vel inuenti, componat communi ciuitatis librarum centum: & villa librarum quinquaginta, & vicinia tã burgi quã ciuitatis librarum quinquaginta imperialium, in pecunia numerata.

Hereticorũ domus diruendę. Schol. 70. p. 3.

C Quicumque vero fuerit deprehensus dare alicui hæretico, vel hæreticæ, consilium vel auxilium, seu fauorem, præter aliam pœnam superius & inferius prætaxatam, ex tunc ipso iure in perpetuum sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, vel ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur; sit etiam intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ei super quocunque negotio, sed ipse alij respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum, nullius penitus sint momenti. Credentes quoque erroribus hæreticorum tamquam hæretici puniantur.

D Teneatur insuper potestas seu rector, nomina viroꝝ omnium, qui de hæresi fuerint infamati vel banniti, in quatuor libellis vnus tenoris facere annotari: quorum vnum cõmune ciuitatis vel loci habeat, & aliũ dioecesanus, & tertiu fratres Prædicatores, & quartum fratres Minores: & ipsoꝝ nomina ter in anno, & in cõcione publica solẽniter faciat recitari.

Teneatur quoque potestas seu rector, filios & nepotes hereticorum & receptatorum, defensorum, & fautorum diligenter inuestigare, eosque ad aliquod officium publicum seu consilium nullatenusmittere in futurum.

E Teneatur præterea potestas seu rector vnum de assessoribus suis, quem elegerit dioecesanus, si fuerit præsens, & inquisitores prædicti ab apostolica sede dati, mittere cū eis quocunque voluerint, in iurisdictione ciuitatis atque districtu. qui assessor, secundum quod prædictis inquisitoribus visum fuerit, ibi tres aut plures boni testimonii viros, vel totam viciniam, si eis videbitur, iurare compellat, quod si quos ibidem hæreticos sciuerint, vel bona eorum, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à cõmuni conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, vel credentes, aut defensores, seu receptatores, vel fautores hereticorum, eos dictis inquisitoribus studeant indicare. Ipse autem potestas contra accusatos procedat secundũ leges quondam Federici tunc imperatoris, Paduæ promulgatas.

Teneatur insuper potestas seu rector in destructione domorum, & cõdemnationibus faciendis, & in rebus inuentis vel occupatis cõsignandis & diuidendis, de quibus superius dicitur, infra decẽ dies postquam accusatio facta fuerit, hæc omnia exequi cū effectu; & cõdemnationes omnes in pecunia numerata infra tres menses exigere, & diuidere illas sicut inferius continetur. & eos qui soluere non poterint banno maleficii supponere, & donec soluant, in carcere detinere: alioquin pro his omnibus & singulis syndicetur sicut inferius continetur.

c tinctur.

tinetur. & insuper teneatur vnum de assessoribus suis, quemcunque dioecesanus vel eius vicarius, & dicti inquisitores hæreticorum voluerint, ad hæc peragenda fideliter assignare, & mutare pro tempore si eis visum fuerit opportunum.

Omnes autem condemnationes vel pœnæ, quæ occasione hæresis factæ fuerint, neque per concionem, neque per consilium, neque ad vocem populi vlllo modo aut ingenio, aliquo tempore valeant relaxari.

Teneatur insuper potestas seu rector, omnia bona hæreticorum, quæ per dictos officiales fuerint occupata seu inuenta, & condemnationes pro his exactas diuidere tali modo: vna pars deueniat in commune ciuitatis vel loci: secunda in fauorem & expeditionem officii detur officialibus, qui tunc negotia ipsa peregerint: tertia ponatur in aliquo tuto loco, secundum quod dictis dioecesano & inquisitoribus videbitur reseruanda, & expendenda per consilium eorundem in fauorem fidei, & ad hæreticos extirpandos, non obstante huiusmodi diuisioni statuto aliquo condito aut condendo.

Si quis autem de cetero aliquod istorum statutorum, aut constitutionum atteterit delere, diminuere, vel mutare sine auctoritate sedis apostolicæ speciali, potestas seu rector, qui pro tempore fuerit in illa ciuitate vel loco, teneatur eum tamquã defensorem hæreticorum publicum, & fauorem secundum formã præscriptã perpetuo publice infamare, atque punire in librarum quinquaginta imperialium in pecunia numerata; quã si exigere nõ potuerit, eum maleficii banno supponat, de quo eximi nõ valeat, nisi soluerit duplã dictæ pecuniæ quantitatem.

Teneatur sane potestas seu rector infra decem dies sui regiminis syndicare præcedentem proximo potestatem vel rectorem, & eius etiam assessores, per tres viros catholicos & fideles, electos ad hoc per dioecesanum si fuerit præsens, & per fratres Prædicatores, & Minores de omnibus his, quæ in statutis istis seu constitutionibus & legibus contra hæreticos, & eorum complices editis, continentur, & punire ipsos si exceßerint in omnibus & singulis quæ omiserint, & cogere restituere de propria facultate: non obstante si per aliquam licentiam consilii vel alterius cuiuslibet, à syndicatione fuerint absoluti.

Iurabunt autem prædicti tres viri, bona fide syndicare præfatos de omnibus supradictis.

Ceterum teneatur potestas seu rector cuiuslibet ciuitatis vel loci delere seu abradere penitus de statutis vel capitularibus communis, quodcunque statutum conditum vel condendum inueniatur contradicere istis constitutionibus, seu statutis & legibus, siue quomodolibet obuiare: & in principio & in medio sui regiminis, hæc statuta, seu constitutiones, & leges in publica concione solemniter facere recitari: & etiã in aliis locis extra ciuitatem suam vel locum, sicut dioecesano seu inquisitoribus & fratribus supradictis visum fuerit expedire.

Porro hæc omnia statuta, seu constitutiones & leges, & si quæ aliæ contra hæreticos & eorum complices, tempore aliquo auctoritate sedis apostolicæ conderentur, in quatuor voluminibus vnus tenoris debeant contineri: quorum vnum sit in statuario communis cuiuslibet ciuitatis: secundum apud dioecesanum: tertium apud fratres Prædicatores: quartum apud fratres Minores, cum omni sinceritate seruentur, ne possint per falsarios in aliquo violari. Dat. Perusii Idibus Maij. Pontificatus nostri anno nono.

INNOCENTIVS III.

Præcipit obseruari leges Federici imperatoris; & secundum eas in hæreticos animaduerti, ad quod inquisitores magistratus compellant per censuram ecclesiasticam.

Edita anno
domini 1252.

Ex Archivo
inquisitionis Bo
noniensis.

Alia eiusdem
argumenti po
nitur infra.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis priori prouinciali & fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum, in Lombardia, Marchia Teruisin. & Romaniola. Salutem & apostolicam benedictionem.

Cum aduersus hæreticam prauitatem, quondam Federicus tunc Romanorum imperator promulgauerit quasdam leges, per quas ne peruagetur, compesci poterit pestis illa: nos illas volentes ad robur fidei & salutem fidelium obseruari, dilectis filiis potestatibus, consiliis & communitatibus ciuitatum aliorumque locorum Lombardiæ, Marchiæ Teruisin. ac Romaniolæ, nostris damus literis in mandatis, vt eas quarum tenores ipsis mitimus insertos nostris literis, faciant singuli in eorum capitularibus annotari, contra hæreticos sectæ cuiuslibet secundum eas exacta diligetia processuri. Quo circa discretioni vestræ

A vestra per apostolica scripta mandamus, quatenus si dicti potestates, consilia, & communitates, mandatum nostrum super hoc neglexerint adimplere, vos eos ad id per excommunicationem in personas, & interdictum in terram, appellatione remota cogatis. quod si duo ex vobis his non interfuerint, vnus ea nihilominus exequatur. Dat. Perusij v. Calend. Iunij. Pontificatus nostri anno nono.

INNOCENTIVS III.

Concedit inquisitoribus, vt non obst. ante incorreptione literarum apostolicarum contra hæreticos editarum, earum tamen uirtute procedant.

B NNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis priori prouinciali, & fratribus inquisitoribus hereticæ prauitatis, ordinis Prædicatorum in Lombardia, Marchia Teruifana, & Romaniola, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1252.

C V M literæ nostræ, quas super negotio hæresis, in Lombardia, Marchia Teruifana, & Romaniola extirpandæ, nuper à sede apostolica fratres vestri ordinis reportarunt, processerint (sicut accepimus) in aliquibus propter nimiam festinationem incorrectæ: discretioni uestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus incorreptionis non obstante dispendio, quod ex superfluitate vel diminutione literæ seu syllabæ, siue dictionis vnus uel plurium inducatur, in memorato negotio procedatis iuxta earundem continentiam literarum. Datum Perusij Idibus Iunij. Pontificatus nostri anno nono.

Ex Archivo inquisitionis Bononiensis.

INNOCENTIVS III.

Hortatur inquisitores, vt diligenter in hæreticos inquirent; in eosq; ac in eorum complices, (nisi conuertantur) iuxta canonum sanctiones procedant, etiam inuocato auxilio seculari. penitentes recipi debent & absolui. Si qui impediunt sanctum officium acriter coercet Papa. inquisitores viginti vel quadraginta dierum indulgentiam largiuntur.

D NNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio priori prouinciali ordinis fratrum Prædicatorum in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1252.

E T V N C potissime conditori omnium acceptabile obsequium exhibetur, cum sibi pro catholicæ conseruatione fidei, cuius est ipse stabile ac perpetuum fundamentum, pura intentione seruitur. Digne itaque in hoc sibi prouidimus, studiosum ac placidum impendere famulatum, & præcipue in partibus Italiæ, propter ipsarum vicinitatem, vigilare instantius ac validius satagere contra diros hostes eiusdem fidei, vt cultura salubris impensa per vos vicinis agris dominicis, utilis sit longinquis, & semen verbi diuini solum in proximis, fructificet etiam in remotis: licet apostolica sedes tales hostes vbique indefessa sollicitudine persequaretur, nec vnquam ab huiusmodi exercitio cessauerit cura eius. Conuenit namque (vt quia contra pestem hæreticam inquisitiones roborare ac renouare per diuersas seculi volumus regiones) id agere in Italia maiori opportunitate nunc habita, nullatenus dimittamus; cum quanto nostris propior adest aspectibus, tanto iustius possemus argui de neglectu, nisi salutem eius attente prospicere studeremus; ideoque discretionis tuæ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus huiusmodi negotium, quod principaliter residet cordi nostro, in Lombardia & Romaniola per te, ac fratres tuæ curæ commissos, quos ad hoc videris opportunos, affectu prompto suscipias, ac feruenti animo prosequaris: ita quod si per inquisitionem de consilio dicecesanorum dictarum Lombardiæ ac Romaniolæ, cū omni vigilantia & solemnī prouidentia faciendam, aliquos in eis de cōtagio prauitatis hæreticæ culpabiles vel infectos inueneris, aut etiam infamatos, nisi examinati velint absolute mandatis ecclesiæ obedire, contra ipsos, & receptatores, defensores & fautores eorū, humano timore postposito, iuxta sanctiones canonicas, apostolica auctoritate procedas: inuocato ad hoc cōtra eos, si opus fuerit, auxilio brachii secularis; cōtradictio

Ex Archivo inquisitionis Bononiensis.

Inquisitores.

res per censuram ecclesiasticam, appellatione potius cōpescendo. Si vero aliqui hæretica la-
 be penitus abiurata, redire voluerint ad ecclesiasticam vnitatem, eis iuxta formam ecclesie,
 consultis diocesanis, eisdem beneficium absolutionis impendens, iniungas eisdem, quod
 iniungi talibus consuevit: *Prouiso solerter ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & te, immo po-
 tius se fallentes, sub agni specie gerant lupum.* Verum quia tam salubre negotium super omnia
 promoueri cupimus, propter quod impedimenta quælibet ab ipso intendimus penitus,
 cum Dei adiutorio remouere: quia si forte, quod non credimus, aliqua ciuitas vel commu-
 nitas, siue aliqui magnates, vel nobiles seu potentes, huic negotio se opponere, aut il-
 lud præsumpserint aliquatenus impedire, vt non possit per deputatos ad hoc à nobis, pro-
 cedi libere in eodem, immo nisi fouerint illud & iuuerint studiose, nos proculdubio ad
 comprimendam tam superbam & perniciosam audaciam, & omnimodo confundendam,
 in illos gladium ecclesiasticæ potestatis acriter extendemus. Et reges, ac principes, aliosq;
 Christi fideles, siue pro terræ sanctæ succursu, siue aliàs pro Christi seruitio Crucis chara-
 ctere insignitos, necnon & ceteros catholicos inuocabimus contra eos: vt & calū & te-
 ra aduersus detestabilem temeritatem ipsorum pariter moueantur; cum non minus expediat
 immo magis fidem in locis prope positis, quàm procul distantibus defensare. Quia enim
 futura volumus in quantum præsumus (præcipue in supradictis partibus, quas speciali
 affectione diligimus) vitare discrimina; idcirco scribimus, quod ista palam exponere ac
 prænuntiare procures, populos ipsarum partium diligentius admonens, vt debitum ha-
 bentes respectum ad negotium memoratum, nullum prorsus promotioni eius inferant
 nocumentum, sed potius in exequendo illo tibi fauorem tribuant & auxilium opportu-
 num: quia si forsan contrarium agere attentauerint, nullatenus dimitemus, quin per re-
 ges ipsos & principes, aliosque fideles dictum promoueamus negotium, sicut superius est
 expressum. Vt autem prædicta per te, ac fratres eosdem possint liberius ac vtilius exer-
 cere, tibi ac eis largiendi viginti vel quadraginta dierum indulgentiam, quotiens opportu-
 num videbitur, omnibus vere pænitentibus & confessis, qui ad tuam & ipsorum fratrum
 prædicationem propter hoc faciendam accesserint, plenam tenore præsentium concedi-
 mus facultatem. Datum Brixie v. Calen. Octob. Pontificatus nostri anno nono.

† Ita in archie-
 typo sed, possu-
 mus, uidetur le-
 gendum.

INNOCENTIVS III.

*Præcipit secularibus principibus & magistratibus, vt banno supponant eos bonis etiam publicatis, quos in-
 quisitores, aut hæreticos, aut hæreticorum complices declarabunt.*

Edita anno
 domini 1252.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis nobilibus vi-
 ris vniuersis marchionibus, comitibus, baronibus, ac potestatibus, recto-
 ribus, consulibus, & communibus ciuitatum, & aliorum locorum, per
 Lombardiam, Marchiam Teruisinam, & Romaniolam constitutis, Salu-
 tem & apostolicam benedictionem.

Ex Directorio
 Sabellano
 fol. 338.
 † Duxerimus.

Cum fratres Prædicatores generaliter in Lombardia, Marchia Terui-
 sina, & Romaniola contra hæreticos, & omnes sectas eorum quocunque nomine censean-
 tur, ad extirpandam inde tam grauis contagij pestem, & malum tantæ prauitatis in eccle-
 sia Dei nimium pestilens, † duximus deputandos: vniuersitatem uestram rogandam, hor-
 tandam, duximus attente & monendam, per apostolica uobis scripta districte præcipiendo
 mandantes, quatenus omnes illos, qui per inquisitores eosdem, vel per alios de ipsorum
 mandato, pro hæreseos crimine: vel pro defensione, seu receptatione, aut fauore hæreti-
 corum, excommunicationis innodati vinculo, vel denunciati excommunicati publice
 fuerint, bonis confiscatis ipsorum, banno publico exponatis; aliàs contra eos tempo-
 raliter prout expedire videritis, in fulcimentum catholicæ fidei, potestate vobis tradita
 processuri: alioquin noueritis nos eisdem inquisitoribus, nostris literis iniunxisse, vt vos
 ad id per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Datum Perusij v-
 Idus Maij, Pontificatus nostri anno nono.

INNO-

Officio Sanctissimæ Inquisitionis.
INNOCENTIVS III.

23

Principes seculares, & quilibet magistratus, inquisitoribus moniti & requisiti pareant, ac auxilium & consilium & fauorem præstant: alioquin summus Pontifex latus in eos sententias ob hanc causam, ratas habebit.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris vniuersis marchionibus, comitibus, baronibus, & potestatibus, rectoribus, consulibus, & cõmunitatibus ciuitatum, & aliorum locorum per Lombardiam, Marchiam Taruisinam, & Romaniolam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1252.

B Ex commissi nobis apostolatus tenemur officio super gregem Domini cum vigilare solcite ac prudenter, vt pestis hæreticæ prauitatis, quæ dum serpit, vt cancer in vniuersali Dei ecclesia, quamplures corrumpit fidelium, & plurimos mortaliter fauciat, exactæ diligentia studio, ab ipsis eminus propellatur: ac tanto propensius intendatur ad tam pestiferi morbi curam per nos & alios, qui sunt animalia oculata, & lucernæ ardentes super eiusdem candelabrum, quanto grauior ex contagio ipsius morbi, & pestilentior animarum sequitur corruptela. Cum igitur fratres ordinis Prædicatorum, inquisitores generaliter in partibus Lombardiæ, Marchiæ Taruisinæ, & Romaniolæ duxerimus super huiusmodi negotio deputandos: vt ipsorum prudentia deprehendat huiusmodi pestis contagione infectos; qui siquidem latentes in eisdem partibus demoliuntur quotidie vineam domini, tamquam vulpeculæ caudas habentes colligatas in vnum, sed diuersas ad magis nocendum facies prætendentes: Vniuersitatem vestram rogandam, hortandam duximus & monendam, per apostolica vobis scripta ditrius præcipiendo mandantes, quatenus ad reuerentiam apostolicæ sedis, & nostram, eisdem fratribus in ipsius prosecutione negotij, cuius quidem salutaris effectus, profectus est catholicæ fidei, ac hæreticæ peruersitatis defectus, requisiti ab eis, opportunum impendatis auxilium, consilium, & fauorem: & sic eis brachij secularis potentia, cum necesse fuerit super hoc fauorabiliter assistendo, quod aduersus tales, libere potestatis ecclesiasticæ sibi commissæ valeant exercere censuram: & vestra inde deuotio dignis in Christo possit laudibus commendari: Alioquin sententias, quas in rebelles, vel etiam negligentes, in hoc iisdem inquisitores rite duxerint promulgandas, ratas habebimus: & faciemus auctore Deo vsque ad satisfactionem condignam, appellatione remota, inuiolabiter obseruari. Datum Perusij v. Idus . . Pontificatus nostri anno nono.

Ex Directorio Sabellano fol. 396.

c. Excoicam. 1. & 2. de her.

INNOCENTIVS III.

Inquisitores compellere possunt quoscunque seculi magistratus per censuram ecclesiasticam, vt iurent seruare leges in hæreticos latus, non obstante quouis privilegio cuiuscunque tenoris.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis priori prouinciali & fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in Lombardia, Romaniola, & Marchia Teruisina, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1253.

E Ad aures nostras peruenit, quod nonnulli nobiles, potestates, & alij de Lombardiæ, Romaniolæ, & Marchiæ Teruisin. partibus, nolunt statuta nostra & imperialia contra hæreticos edita, in statutis ciuitatum & locorum, quibus præsunt, facere scribi, neq; iurare iuxta mandatum nostrum se obseruatuos eadem, & facturos pro posse ipsorum, ab huiusmodi ciuitatum & locorum hominibus obseruari: ne igitur mandatum nostrum super hoc directum, prætextu alicuius indulgentiæ, seu priuilegij valeat impediri; discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus nobiles, potestates, & alios supradictos, ad executionem præmissorum, iuxta eiusdem mandati nostri tenorem, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compellatis. Non obstante aliqua sedis apostolicæ indulgentia, quibuscunque personis, sub quacumque forma verborum concessa, cuiuscunque tenoris existat quod excommunicari non possint, vel eorum terra supponi ecclesiastico interdicto, absque speciali eiusdem sedis mandato, faciente plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulgentia huiusmodi, & eorum nominibus mentionem. Datum Perusij iij. nonas. Aprilis Pontificatus nostri anno decimo.

Ex Archivo Inquisitionis Bononiensis.

INNO-

Litera Apostolica Pro
INNOCENTIVS III.

Inquisitores cautionem pœne pecuniarię exigere possunt à complicitibus hæreticorum redeuntibus, de fide tenenda, & non redeundo ad priores vel similes errores.

Edita anno
domini 1253.

Ex Archiuo
inquisitionis
Bononiensis.

Zanch. de ha.
ve. c. 19.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis priori prouinciali ordinis Prædicatorum & inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, Romaniola, Marchia Anconitana, & Teruifina, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM Venerabilis frater noster Albanensis episcopus auctoritate nostra super extirpatione prauitatis hæreticę inter alia duxerit statuendum, vt inquisitores hæreticorum in prouincia Lombardię, à credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus hæreticorum ad obedientiam ecclesię redeuntibus, sub pœna pecuniaria cautionem exigent, quòd fidem catholicam firmiter teneant, & vltius fauorem aliquem hæreticis non impendant, & nos statutum huiusmodi approbauerimus ex abundantia, vt firmior vester maneat in hac parte processus, prædicta vobis, & his quos in huiusmodi contigerit ministerio subrogari auctoritate præsentium duximus committenda. Dat. Perusii IIII. Calen. Februa. Pontificatus nostri anno decimo.

INNOCENTIVS III.

Archiepiscopi & episcopi de pœnis pecuniarijs exactis ab illis, qui data cautione pecuniaria promiserunt stare mandatis ecclesię, inquisitoribus provideant in expensis.

Edita anno
domini 1253.

Ex Archiuo
inquisitionis
Bononiensis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis per Lombardię prouinciam constitutis, præsentibus literas inspecturis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM per nostras vobis mandemus literas, vt hæreticorum credentes, fautores, receptatores, & defensores, qui post præstitam cautionem, quòd fidem catholicam firmiter teneant, & vltius hæreticis fauorem aliquem non impendat, in id quod abiurauerant, sunt relapsi: & quos in posterum relabi forte contigerit ad soluendam pœnam ab ipsis promissam, iuxta ordinationem venerabilis fratris nostri Albanensis episcopi auctoritate apostolica factam, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis: fraternitati vestrę per scripta apostolica mandamus, quatenus de his quę taliter recipere vos continget, dilectis filiis priori prouinciali ordinis Prædicatorum, & inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, Romaniola, Marchia Anconitana, & Teruifina, & substituendis eisdem, in expensis providere curetis ad inquisitionis huiusmodi officium opportunis. Dat. Perusii v. Calen. Februa. Pontificatus nostri anno decimo.

INNOCENTIVS III.

Iubet obseruari leges Federici in hæreticos & eorum complices editas, quas nominatim inserit huic rescripto, quibus pœna varia in eos late continentur; & multa inquisitoribus privilegia conceduntur, & plurima ad sacrum inquisitionis officium spectantia traduntur,

Edita anno
domini 1254.

Ex vetusto codice
manuscripto
bibliothecę
Vaticanę,
& Directorio
Sabellano par.
2. fol. 710.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis potestatibus, cõ filiis, & communitatibus ciuitatum aliorumque locorum Lombardię, Marchię Taruifinę, ac Romaniolę, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM aduersus hæreticam prauitatem quondam Federicus Romanorum Imperator promulgauerit quasdam leges, per quas ne peruagetur, compesci poterit pestis illa: nos illas volentes ad robur fidei ac salutem fidelium obseruari, vniuersitati vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus eas, quarum tenores vobis mittimus insertos præsentibus, faciatis singuli in vestris capitularibus annotari, contra hæreticos sectę cuiuslibet secundum eas exacta diligentia processuri: Alioquin dilectis filiis priori prouinciali & fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum in Lombardia

A bardia, Marchia Taruifina, & Romaniola literis nostris iniungimus, vt vos ad id per excō-
municationem in personas, & interdictum in terram appellatione remota compellant.

Tenores autem legum hi sunt:

F E D E R I C V S D E I G R A T I A

Romanorum Imperator, & semper Augustus Hierusalem & Sicilia Rex,
dilectis principibus suis, Venerabilibus Archiepiscopis, Episcopis, alijsque
praelatis ecclesiarum; Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Pote-
statibus, Scultetis, Burgauijs, Aduocatis, Iudicibus, Ministerialibus, Offi-
B cialibus, & omnibus per totum imperium constitutis, presentes literas in-
specturis fidelibus suis, Gratiam suam, & omne bonum.

C OMMISSI nobis cœlitus cura regiminis, imperialis cui dāte Domino præfide-
mus fastigium dignitatis, materiale quo t̄diuisum à sacerdotio fungimur
gladium aduersus hostes fidei, & in exterminium hæreticæ prauitatis exigūt
exercendum: vt vipereos perfidiæ filios contra † Deum & ecclesiam insultan-
tes, tamquam materni vteri corrosores in iudicio & iustitia persequamur:
maleficos viuere non passuri, per quorum scientiam seductricem mundus
inficitur, & gregi fidelium per oues has morbidas grauior infligitur corruptela. Statuimus
itaque sanctientes, vt hæretici quocumque nomine censeantur; vbicumque per imperium
damnati fuerint ab ecclesia, & seculari iudicio assignati, animaduersione debita puniantur.

C Si qui vero de prædictis postquam fuerint deprehensi, territi metu mortis redire volue-
rint ad fidei vnitatem, iuxta canonicas sanctiones, ad agendum penitentiam, in perpetuū
carcerem detrudantur. Præterea quicumque hæretici reperi fuerint in ciuitatibus, opi-
dis, seu aliis locis imperij, per inquisitores ab apostolica sede datos, & alios orthodoxos fi-
dei zelatores; hi qui iurisdictionem ibidem habuerint, ad inquisitorum & aliorum catholi-
corum virorum insinuationem, eos capere teneantur: & eos captos arctius custodire donec
per censuram ecclesiasticam condemnatos, damnabili morte perimant, qui fidei sacramen-
ta & vitæ dābant. Simili quoque pœna plecti cœsemus oēs, quos ad fouendū hæreticorū
errorē, callidi hostis astutia suscitatur aduocatos: vel parat illicitos defensores; maxime cū fa-
cinus quos inquinat, æquat: nisi monitione præmissa destiterint, & eorū vitæ duxerint cōsu-
lendum. Eos præterea qui conuicti in vno loco fuerint de hæresi, & ad alia loca se transfe-
D runt, vt cautius possint effundere virus hæreticæ prauitatis, debitam censemus subire vindi-
ctam: nisi super hoc per viros ab eodē errore conuersos ad fidem, necnon & per alios, qui
eos de hæresi † conuincunt (quod & in hoc casu concedimus licite faciendum) † eorundem
testimonium habeatur. Item mortis sententiæ † dicimus † adiciendos, si quos hæreticorū
ad iudicium tractos, in extremo vitæ periculo hæresim abiurantes, postmodum de falso iu-
ramento constiterit, & fide mentita † conuicti, ac eos contigerit eiusdem morbi spontaneā
incurrere recidiam: vt sibi dānabilius iniquitas sit mentita, vt pœnam debitam menda-
cium non euadat. Omne insuper proclamationis & appellationis beneficium, ab hæreti-
cis, receptatoribus, & fautoribus eorundem penitus amouemus: volentes vt de finibus no-
stri imperij, in quibus semper debet existere fida fides, hæreticę labis † genimina modis om-
E nibus deleantur. Ceterum quia quanto maiora diuinæ nutu miserationis accepimus, &
altiore locum præ filiis hominum obtinemus, tanto deuotiora debemus obsequia gra-
titudinis conferenti: Si † quando igitur in nostri nominis contemptores excandescit au-
toritas: si reos læsæ maiestatis, in personis eorum & suorum liberorū exhæredatione dam-
namus, multo fortius iustiusque contra Dei blasphematores nominis, & catholicæ detra-
ctores fidei, prouocamur: eorundem hæreticorum, receptatorum, fautorum, & aduocato-
rum suorum hæredes & posteros, vsque ad secundam † progeniem; beneficiis cunctis tem-
poralibus, publicis officiis & honoribus, imperiali auctoritate priuantes: vt in paterni me-
moriam eriminis continuo mærore tabescant: vere scientes quod Deus est zelotes, pecca-
ra patrum in filios potenter vlciscens. Nec quidem à misericordiæ finibus duximus exclu-
dendum, vt si qui paternæ hæresis non sequaces, latentem patrum perfidiam reuelauerint:

quacumque

L. 1.

† diuisum.

† Dominum.

§. 1.

§. 2.

§. 3.

§. 4.

§. 5.

Sch. 104. p. 5.

† conuincerint

† euident

§. 6.

† ducimus

† addicendos.

† forte, cōuinci

§. 7.

† germina.

§. 8.

† in codice va-

ticano ita si q̄

igitur in nostri

maledicos, no-

stri culminis

excandescit au-

toritas.

† generationē

§. 9.

§. 10.

quacunquē reatus illorum animaduersione plectantur, prædictæ punitioni non subiaceat innocentia filiorum. Ad hoc notum fieri volumus fratres Prædicatores de ordine Prædicatorum, pro fidei negotio in partibus imperii nostri contra hæreticos deputatos: ceteros quoque qui ad hæreticos iudicandos accesserint & venerint, nisi aliqui eorum ab imperio sint proscripti, eundo, morando, & redeundo, sub nostra & imperiali defensione speciali recipimus: & quod apud omnes sub ope, & recomendatione fidelium imperij esse volumus inoffensos: vniuersitati vestræ mandantes, quatenus quocunque, & apud quemcunque vestrum peruenerint, benigne recipiatis eosdem: & personas ab incurfu hæreticorum eis insidiantium conseruantes indemnes, omne consilium, ducatum, & auxilium impendatis, pro tam acceptis corâ Deo negotiis exequendis. Hæreticos vero, quos ostenderit ipsi vobis, in iurisdictione vestra singuli capientes, diligenti custodia detinendos, donec post ecclesiasticæ damnationis iudicium, pœnam subeant, quam merentur: scituri quod in executione ipsius negotii, gratum Deo & laudabile nobis obsequium conferetis, si ad expellendam de partibus nostri imperii nouam & insolitam hæreticæ prauitatis infamiam opem, & operam, vnâ cum eisdem fratribus præstiteritis efficacē. Et si quis foret exinde negligens & remissus, inutilis coram Domino, & in conspectu nostro poterit merito culpabilis apparere. Datum Paduæ xxii. Februarij, Indictione xii.

§. 11.

FEDERICVS DEI GRATIA ETC.

l. 2.

§. 1.

† Domini
† fauientes
† quod signifi-
cationē diuisione
entuntiat.

† euomunt
† durissimum
† aconytum

† martyrium

§. 2.

† Trinitatis
† Deum
† Deum
† præter
† seua
† durissimum

† exerceamus
† Alias, & ita
to ipsos perse-
quamur instan-
tius, quanto in
euidentiorem
iniuriam &c.

† amplius
§. 3.

† excedat

§. 4.

INCONSUTILEM tunicam † Dei nostri dissuere conantur hæretici, & vocabuli uitio † seruentes, † quò significationem diuisionis enuntiant, & in ipsius indiuisibilis fidei vnitatem nituntur inducere sectionem, & oues à Petri custodia, cui pascendæ à pastore bono sunt creditæ, segregare. Hi sunt lupi rapaces intrinsecus, eo vsque mansuetudinem ouium prætendentes, quousque ouile possint dominicum subintrare. Hi sunt angeli pessimi. Hi sunt filii prauitatum, à patre nequitia, & fraudis auctore, ad decipiendas simplices animas destinati. Hi sunt colubri, qui columbas decipiunt. Hi sunt serpentes, qui latenter videntur inserpere, & sub mellis dulcedine virus † euomere: vt dum vitæ cibum ministrare se simulant, à cauda feriunt: & mortis poculum velut quoddam † dirissimum † venenum immiscent. Horum sectæ ueteribus: vel ne in publicum prodeant: non sunt notatæ nominibus: vel (quod est forte nefandius) non contentæ, vt velut ab Arrio Arriani, vel à Nestorio Nestoriani, aut à similibus similes nuncupentur: sed in exemplum martyrum, qui pro fide catholica † martyria subierunt, Patarenos se nominant, velut expositos passioni. Huiusmodi miseri Patareni, à quibus abest sancta credulitas † diuinitatis æternæ, sub vno contextu nequitie insimul tres offendunt: † Dominum videlicet, proximos, & se ipsos: † Dominum, dum Dei filium, & fidem non agnoscunt. Decipiunt proximos, dum ipsis sub specie spiritualis alimonie, hæreticæ prauitatis oblectamenta ministrant. crudelius etiam sæuiunt in se ipsos, dum † post animarum dispendium, corpora denique † seueræ mortis illecebris, quam per agnitionem ueræ fidei possent euadere, vitæ prodigi, & necis improuidi sectatores inuoluunt: & (quod est ipso dicto † dirissimum) superstites etiam non terrentur exemplo. Contra tales igitur, Deo & hominibus sic infestos, continere non possumus motus nostros, quin debite in eos ultionis gladium † exeramus: † in tanto ipsos instantius persequentes, quanto in euidentiorem delusionem fidei Christianæ, prope Romanam Ecclesiam, quæ caput aliarum omnium ecclesiarum iudicatur, superstitionis suæ scelera latius exercere noscuntur. Adeo quod ab Italiæ finibus, & præsertim à partibus Lombardiæ, in quibus pro certo perpendimus ipsorum nequitiam † latius abundare, iamque usque ad regnum nostrum Siciliæ, suæ perfidie riuulos deriuarunt. Quod acerbissimum reputantes: Statuimus in primis, vt crimen hæreseos, & damnatæ sectæ cuiuslibet, quocunque nomine censeantur sectatores, (prout veteribus legibus est indictum) inter publica crimina numerentur: immo crimine læsæ maiestatis nostræ debet ab omnibus horribilius iudicari, quod in diuinæ maiestatis iniuriam noscitur attentatum, quamuis iudicii potestate, alterum alteri non † excellat. Nam sicut perduellionis crimen personas adimit damnatorum, & bona; & damnat post obitum etiam memoriam defunctorum: sic & in prædicto crimine, quo Patareni notantur, per omnia volumus obseruari. Et vt ipsorum nequitia, qui (quia Deum non sequuntur) in tenebris ambulantes, detegat

A detegatur: etiam nemine deferente, inuestigari volumus diligenter huiusmodi scelerum patratore; & per officiales nostros, sicut & alios malefactores inquiri; ac inquisitione notatos, etiam si leuis [†]superstitionis argumento tangantur, à viris ecclesiasticis, & prælatis examinari iubemus. Per quas si inuenti fuerint à fide catholica saltem in [†]vno articulo deuiare, ac per ipsos pastoralis more commoniti, tenebrosis diaboli relictis insidiis, noluerint agnoscere Deum lucis, sed in erroris [†]concepta constantia perseuerent, præsentis nostræ legis edicto damnatos, mortem pati Patarenos, aliosque hereticos quocunque nomine censeantur, decernimus, quam affectant: vt viui in conspectu hominum comburantur, flammarum commisi iudicio. Nec dolemus quod in hoc ipsorum satisfacimus voluntati ex quo poenam solummodo, nec fructum aliquem alium consequuntur erroris. Apud nos pro talibus nemo interuenire præsumat; quod [†]qui fecerit, in ipsum nostræ indignationis aculeos non immerito conuertemus. Dat. Paduæ XXI I. Februarij, XXI I. Indictione.

[†] suspicionis
[†] in aliquo deuiare
[†] concepti
[†] populi
[†] quod se

FEDERICVS DEI GRATIA

Romanorum Imperator, &c.

PATARENORVM receptatores, & complices, & quocunque modo fautores, qui vt à pœna alios possint eximere, de se velut improvidi non formidant, publicatis bonis omnibus relegandos in perpetuum esse censemus. Et ipsorum filij ad honores aliquos nullatenus admittantur, sed infamiæ perpetuæ nota laborent; Vt [†]nec testes in causis aliquibus admittantur, sed perpetuo repellantur infames. Si tamen aliquis de filiis fautorum huiusmodi detexerit aliquem Patarenum, de cuius perfidia manifeste probatur, in fidei præmium quam agnoui, famæ pristinae de imperiali clementia, restitutionis beneficium in integrum, consequatur.

l. 3.
§. 1.
[†] Alias, vt nec in testes, nec in causis, quibus repelluntur infames, aliquatenus admittantur.

INCIPIUNT CAPITVLA CONSTITVTIONIS
contra [†]hereticos edita per dominum Federicum, illustrem virum Romanorum imperatorem semper Augustum, Hierusalem, & Siciliæ regem.

[†] Patarenos.

DATHAROS, Patarenos, Speronistas, Leonistas, Arnaldistas, Circuncisos, Passaginos, Iosepinos, Garatenses, Albanenses, Franciscos, Begardos, [†]Commixtos, Vvaldenses, Romairolos, [†]Cumimellos, Varinos, & [†]Ortholenos, cum illis de Aquanigra: & omnes hereticos vtriusque sexus quocunque nomine censeantur perpetua damnamus infamia, [†]diffidamus atque bannimus, censentes vt bona talium confiscentur, nec ad eos vterius reuertantur: ita quod filij ad eorum successionem peruenire non possint, cum longe sit grauius æternam, quam temporalem offendere maiestatem. Qui autem inuenti fuerint sola suspitione notabiles, nisi ad mandatum ecclesiæ, iuxta considerationem suspitionis, qualitatemq; personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, tamquam infames & banniti ab omnibus habeantur, ita quod si sic per annum permanserint, extunc eos sicut hereticos condemnamus. Statuimus etiam hoc edicto in perpetuum valituro, vt potestates, & consules, seu rectores, quibuscunque fungantur officijs, pro defensione fidei præstent publice iuramentum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hereticos ab ecclesia denotatos, bona fide pro viribus exterminare studebunt, ita quod amodo quocunque quis fuerit in perpetuam potestatem, seu temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare: alioquin neque pro potestatibus, neque pro consulibus, seu consimilibus habeantur: eorumq; sententias ex tunc irritas decernimus & inanes. Si vero dominus temporalis requisitus & monitus ab ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab heretica prauitate, post annum à tempore monitionis elapsam, terram ipsius exponimus catholicis occupandâ: qui eam, exterminatis hereticis, absq; vlla cõtraditione possideant, & in fidei puritate conseruent: salvo iure domini principalis: dũmodo super hoc nullũ præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum apponat: eadẽ nihilominus lege seruata, cõtra eos qui nõ habent dños principales. Credẽtes præterea, receptatores, defensores, & fautores hereticorum bannimus: statuentes, vt si postquam quilibet talium

§. 1.
[†] Commisso
[†] Commisso
[†] Ortulenos
[†] Alias, Diffidamus itaque et bannim, etc.
§. 2.
§. 3.
§. 4.
§. 5.

d fuerit

† cogatur

§. 6.

† sine, ubi alijs
et c.DE APOSTA
115.

fuerit excommunicatione notatus, satisfacere contempserit infra annum, extunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, vel ad aliquos eligendos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam instabilis, nec testandi liberam habeat facultationem; nec ad hereditatis successionem accedat. Nullus ei præterea super quocunque negotio respondeat, sed ipse alijs respondere teneatur. Quod si iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, eius instrumenta confecta per manū eius nullius penitus sint momenti. Adijcimus insuper, quod hæreticus per hæreticum conuinci possit: & quod domus Patarenorum, receptatorum, defensorum, & fautorum, siue vbi docuerint, t aut alijs manus imposuerint, destruantur, nullo tempore restaurandæ. Datum Paduæ XXI. Februarij. XI. Indictione.

REX regum. Apostatantes à fide catholica penitus execramur, insequimur vltionibus, bonis suis omnibus spoliamus. Et à professione vel voto naufragantes legibus coarctamus. Successiones tollimus ab eis, & omne ius legitimum abdicamus. Datum Afsisij XI. Calend. Iunij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

INNOCENTIVS III.

Quibus competeret olim facultas creandi, & destituendi inquisitores; & qua ratione inquisitores semel creati deponi debeant.

Edita anno
Domini 1254.

Ex Archiuo
Inquisitionis
Bononiensis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio priori prouinciali ordinis Predicatorum in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem.

LICET ex omnibus mundi partibus, quæ nomine Christiano censentur, teneamur ex officij nostri debito expurgare letiferam pestem hæreticæ prauitatis: In Italia tamen imminet nobis hæc sollicitudo propensius, vbi eandem pestem (propter malitiam temporis, quæ in detrimentum fidei catholicæ peruersos mores peperit) ex vicinitate persensimus abundantius succreuisse. Volentes igitur in prouincia Lombardiæ à Bononia & Ferrara inclusiue, vsque ad vltimos fines superiorū partium eiusdem prouinciæ, ac Marchia Ianuensi, per aliquos de fratribus prioratus tui, super hoc partes nostræ sollicitudinis adimpleri: discretioni tuæ per apostolica scripta mādamus, quatenus tu, vel vicarius tuus, cum contigerit te abesse, de consilio discretorum fratrum, quatuor ex eiusdem prioratus fratres, viros zelum habentes Christianæ fidei, & opere ac sermone potentes, assumes, eisque inquisitionis officium contra hæreticos, eorumque fautores & complices, in prædictis prouincia & Marchia, iuxta formam quam eis per alias literas nostras expressimus, exequendum iniungas: quos eam, quam in eisdem literis comprehendimus, habere volumus potestatem. Si vero quemquam eorundem inquisitorum, ex causa videris aliquando amouendum, alium illo amoto substituas, pari potestate futurum, quotiens id faciendum deliberatione, cum discretis fratribus præhabita, tibi vel eisdem vicario, te absente, visum fuerit expedire. Datum Afsisij IIII. Calend. Iunii, Pontificatus nostri anno vndecimo.

INNOCENTIVS III.

Inquisitores prædicent fidem catholicam, ac per alios faciant prædicari: cruce signatos recipiant, qui hæreticos insequantur: audientibus conciones inquisitorum de fide habitas viginti vel quadraginta dierum indulgentiam concedant inquisitores: qui hæreticos persequuntur, plenariam indulgentiam adipiscuntur.

Edita anno
domini 1254.

Ex Archiuo
Inquisitionis Bo
noniensis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio priori prouinciali ordinis Predicatorum in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem.

MALITIA huius temporis in diuersis mundi partibus, & maxime in prouincia Lombardia, peruersorū morū peperit corruptelā, ex quibus pestifera pestis hæreticæ prauitatis abundantius solito noscitur pullulasse. Ad purgationē igitur eiusdem pestis, iuxta officij nostri debitū ex animo intēdētes, volumus aduersus huiusmodi iniquitatis ope-

A tis operarios, qui massam catholicæ puritatis, fermento propriæ contagionis inficiunt, fideles, vt consurgant, stentque nobiscum, pro euangelicis, quas profelsi sunt legibus defendendis, salubribus exhortationibus incitari. Quo circa deuotioni tuæ, per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus tu, vel vicarius tuus cum contigerit te abesse, per te ipsum in ciuitatibus & locis aliis, quæ infra prioratus generalis tibi commissi, statutos ab ordine tuo limites continentur, prædicans contra hæreticos verbum crucis, & per idoneos ad hoc fratres tuos faciens publice prædicari, ac consignari crucis caractere eos, qui tacti zelo fidei contra hæreticos, eorumque fautores voluerint cruce signari fideles ad huiusmodi prædicationis & crucis signationis officium exequendum, in ciuitatibus & locis prædictis, tot de fratribus tibi commissis verbo & opere potentes assumas, quot ex eisdem assumptis, singulis ciuitatibus & diocesis prioratus eiusdem bini valeant deputari: Nos enim tibi & eorum singulis largiendi viginti vel quadraginta dierum indulgentiam de iniunctis pænitentis vere pænitentibus & confessis, qui ad audiendum verbum ipsum deuote affuerint: necnon & illis, qui ad extirpandam hæreticam prauitatem, signum crucis acceperint, illam indulgentiam illudque priuilegium concedendi, quæ transfretan tibus in terræ sanctæ subsidium in generali conceduntur concilio, plenam auctoritate præsentium concedimus potestatem. Dat. Assisij 1. Calend. Iunii, Pontificatus nostri anno vndecimo.

INNOCENTIVS III.

Vniuersis Christi fidelibus.

C Insigne hoc rescriptum pœnas continet hereticorum, & eorum qui hereticorum complices dicuntur: item magna ex parte ostendit, quis ordo in iudicio aduersus hereticos suscepto, debeat obseruari, & concordat omnino cum iure communi in c. Excommunicamus 1. & 2. de heret. & cum c. Quicumque. de here. lib. 6. & cum rescripto eiusdem prorsus sententiæ Nicolai iij. quod est infra, & incipit etiam, Nouerit vniuersitas. & cum rescripto Alexan. iij. relato in Directorio pag. 78.

O VERIT vniuersitas vestra, quod nos ad instar fe. re. G. Papæ prædecessoris nostri excommunicamus, & anathematizamus vniuersos hereticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnoldistas, Speronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in id ipsum. Damnati vero per ecclesiam seculari iudicio relinquuntur animaduersione debita puniendi; clericis prius à suis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agendum condignam pænitentiam, in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, similiter hereticos iudicamus. Item receptores, defensores, & fautores hereticorum, excommunicationis sententiæ decernimus subiacere: firmiter statuentes, vt si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, à sua super hoc non curauerit præsumptione cessare, ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia, seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam instabilis, vt nec testamenti habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententiâ nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audentiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum, nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur: & in similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur. Si qui autem tales, postquâ ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excômmunicationis sententiâ percellantur, aliâs animaduersione debita puniendi. Qui autem inuenti fuerint sola suspitione notabiles, nisi iuxta cõsiderationem suspitionis, qualitatèq; personæ, propriâ innocentiam cõgrua purgatione môstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsq; ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quod si per annum in excômmunicatione perstiterint, extunc velut hæretici cõdemnentur. Item proclamationes, aut appellationes huiusmodi personarum minime audiantur. Item

Edita anno domini 1254.

Ex bibliotheca illustriss. Inlij Antonij Sætori, Cardinalis S. Seuerinæ vniuersitatis inquisitoribus generalibus.

iudices, aduocati & notarii nulli eorum officium suum impendant; alioquin eodem officio perpetuo sint priuati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec elemosynas, aut oblationes eorum recipiant. Similiter hospitalarii, aut templarij, ac quilibet regulares: alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali. Item quicumque tales præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententię se nouerint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulent, & proiciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetua careat sepultura. Item firmiter inhihemus, ne cuiquam laicæ personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare: qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Item si quis hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium, vita & moribus disidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alij, per quem credat ad prælati sui & inquisitorum hæreticę prauitatis notitiam peruenire; alioquin excommunicationis sententia percellatur. Hæretici autem & receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii vsque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium admittantur. Quod si fecus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Nos enim prædictos & quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum, dignitates, personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti, ex nunc priuamus taliter acquisitis: volentes vt tales, & habitis perpetuo careant, & ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur. Illorum autem filiorum emancipationem, nullius esse momenti volumus, quorum parentes post emancipationem huiusmodi ad inuicem superstitionis hæreticæ, à via declinasse constiterit veritatis. Datum Anagninæ xvii. Calen. Iulij, anno vndecimo.

I N N O C E N T I V S III.

Inquisitores ardentè prædicent crucis verbum, contra hereticos & eorum complices; eos qui cruce signari voluerint, recipiant, concessa illis solita indulgentia: aduersus impediētes, aut non iuuantes inquisitionis officium, velut contra defensores & fautores hæreticorum appellatione remota procedant: cruce signatos absoluant à censuris ecclesiasticis: cum clericis cruce signatis super irregularitate dispensant: cruce signatorum vota commutant: cruce signati tempore interdicti generalis, diuinis interesse possunt.

Edita anno
domini 1254.

Ex Archivo
Inquisitionis Bo
noniensis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis, presentibus & futuris in Lombardia, & Marchia Ianuen. Salutem & apostolicam benedictionem.

MALITIA huius temporis in diuersis mundi partibus, & maxime in prouincia Lombardię, peruersorum morum peperit corruptelam, ex quibus letifera pestis hæreticæ prauitatis abundantius solito noscitur pullulasse. Ad extirpationem igitur eiusdem pestis, iuxta officij nostri debitum ex animo intendentes, volumus aduersus huiusmodi iniquitatis operarios, qui massam catholicæ puritatis fermento proprię contagionis inficiunt, fideles vt confurgant, stentque nobiscum pro euangelicis, quas professi sunt, legibus defendendis, salubribus adhortationibus incitari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta, districtè præcipiendo mandamus, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus in locis vbi contra hæreticos, vobis inquisitionis officium est commissum, curetis singuli opportuna instantia, contra eosdem hæreticos, eorumque fautores proponere populis publice verbum crucis: & eos qui tacti zelo fidei, ad extirpandam prauitatem eandem, votum assumpserint crucis caractere consignare. Vt autem vobis de prædicatione huiusmodi, & fidelibus, qui eiusdem crucis ob hoc votum assumpserint, copiosæ mercedis præmium afferatur: vobis & eisdem fidelibus illam indulgentiã, illudque priuilegium elargimur, quæ transeuntibus in terræ sanctæ subsidium, in generali concilio conceduntur. Cum autem huiusmodi crucis verbum, per vos proponi contigerit, relaxandi omnibus vere penitentibus & confessis, qui ad audiendum verbum ipsum deuote affuerunt, quadraginta vel viginti dies de iniunctis penitentiis libera sit vobis & singulis vestrum de nostra concessione facultas. Quod si forte, quod non credi-

- A** credimus, aliqua ciuitas, communitas, vel persona, cuiuscunque conditionis, vel gradus, huic tam salubri negotio se opponere, seu illud persumpserit aliquatenus impedire, vt per vos, vel per alios auctoritate nostra ad hoc deputatos, vel in posterum deputandos, libere procedi non valeat in eodem: immo si quicunque requisiti illud fouere neglexerint, & iuxta officium & posse suum studiose iuuare; contra eos, tamquam defensores, & fautores hæreticorum, sublato appellationis obstaculo, vos vel vestrum singuli auctoritate nostra intrepide procedatis. Contra quos, prout audacia ipsorum exegerit, Reges & Principes Christianos, nec nõ Crucesignatos pro terræ sanctæ succursu, curabimus inuocare: cum non minus expediat immo magis, fidem in locis prope positis, quàm procul distantibus defensare. Porro vt non solum inquisitionis vobis super hæretica prauitate commissæ, sed & huiusmodi prædicationis crucis officium in manibus vestris, congruis fauoribus adiuuetur, absoluedi iuxta formam ecclesiæ, omnes qui contra prauitatem hæreticam assumpserint signum crucis ab interdicti, suspensionis, & excommunicationum sententiis canonis, & præsertim ab illis quas pro incendiis, vel effractionibus ecclesiarum, seu iniectione manuum violenta in personas ecclesiasticas incurrerunt; & aliis quoque sententis, à nobis, vel auctoritate nostra generaliter promulgatis: nisi adeo grauis & enormis excessus fuerit personarum, quòd ab his oporteat absolutionis beneficium per sedem apostolicam obtineri. Necnon & ab illis sententiis, quas adhærendo & fauendo contra ecclesiam, quondam Frederico, se tum pro Imperatore gerenti, seu Conrado nato eius, vel ipsorum fautoribus incurrerunt: Egilino de Romanis, Vberto Marchione Pelauicino, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Potestatibus, Rectoribusque ciuitatum atque locorũ, similibusque personis, qui in ecclesias, & personas ecclesiasticas, seu exercuisse noscuntur, aut eorum bona nequiter occupasse, dumtaxat exceptis. Dũmodo assumpto crucis signaculo, votum huiusmodi, qui absoluti fuerint, efficaciter prosequantur: & ipsi caueant, quòd de cetero contra ecclesiam nunquam erunt; & tam ab ipsis, quàm ab aliis præmissis, plena de damnis & iniuriis, propter quæ excommunicati noscuntur, satisfactio, vel satisfaciendi sufficiens securitas impendatur. Necnon & dispensandi cum clericis, super irregularitatibus, quas celebrando diuina ligati sententiis canonis, contraxerunt. Commutandi quoque vota eorundem crucesignatorum, vouentium, & votorum qualitate pensata: terræ sanctæ votis, aliisque perperuis, quæ commutationis non admittunt remedium, dumtaxat exceptis. Concedendi quoque crucesignatis eisdem, quòd tempore generalis interdicti, possint interesse diuinis officiis, & ecclesiastica sacramenta recipere, in locis in quibus eadem ex indulto sedis apostolicæ celebrantur. Dũmodo si in præmissis casibus, ecclesiasticis tenentur ligati sententiis, prius absolutionis beneficium assequantur, vobis & singulis vestrum auctoritate præsentium, concedimus facultatem. Datum Anagninæ xij. Cal. Iulij. Pontificatus nostri anno vndecimo.

INNOCENTIUS IIII.

Inquisitores compellere possunt magistratus seculares, vt obseruent leges Federici Imperatoris in hæreticos editas per censuram ecclesiasticam, appellatione remota.

INNOCENTIUS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Predicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in partibus Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM aduersus hæreticam prauitatem quondam Federicus tum Romanorum Imperator, promulgauerit quasdam leges, per quas ne peruagetur, compesci poterit pestis illa: nos eas volentes ad robur fidei, ac salutem fidelium obseruari, dilectis filiis potestatibus, consiliis, & communitatibus ciuitatum, aliorumque locorum Italiæ nostris dedimus literis in mandatis, vt ipsas quarũ tenores sibi præfatis insertos literis misimus, singuli faciãt in suis capitularibus annotari, contra hæreticos sectæ cuiuslibet, secundum eas exacta diligentia processuri. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præfati potestates, & alij ciuitatum & locorum, in quibus vobis inquisitionis officium, contra hæreticos est commissum, mādatum super hoc apostolicum neglexerint adimplere: vos, vel quiuis vestrum, eos ad id per excommunicationem in personas, & interdictum in terram, remoto appellationis obstaculo compellatis:

Edita anno Domini 1255.

Ex Archivo inquisition. Bononiensis.

pellatis: non obstante si aliquibus ab apostolica sede sit indultum, vel indulgeri contigerit, quod excommunicari, suspendi, vel interdicti non possint, vel eorum terræ subiici ecclesiastico interdicto. Dat. Anagninæ, Nonis Iulij, Pontificatus nostri anno duodecimo.

INNOCENTIVS III.

Cum domus hereticorum destrui iubentur, idem intelligitur de turribus eiusdem malefactoris domui contiguas, si quæ fuerint: materia vero dirutorum adificiorum diuiditur iuxta formam Innocentianæ constitutionis incipien. Ad extirpanda. §. teneatur insuper potestas.

Edita anno
domini 1255.

Ex Archiuo
inquisitionis
Bononiensis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in prouincia Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem.

CUM in constitutionibus nuper à nobis contra hæreticos promulgatis, inter alia contineri dicatur expresse, vt domus in qua hæreticus vel heretica inuentus fuerit, ac ei contiguæ, si fuerint eiusdem domini, sine spe reparationis funditus destruantur, nostro petistis certificari responso, quid sit de turribus in casu huiusmodi obseruandum? Ad quod breuiter respondemus, quod nostræ intentionis extitit & existit, vt in eo casu idem in turribus, & in domibus iudicium obseruetur. Lignamina vero, lapides, & tegulas domorum & turrium, quæ taliter destruentur, eo modo distribui decernimus, quo res alias ibidem inuentas diuidi mandauimus in constitutionibus antedictis. Datū Anagninæ IIII. Calen. Augusti, Pontificatus nostri anno duodecimo.

ALEXANDER III.

Vt inquisitores procedant contra hereticos, iuxta constitutiones Innocentij, reliquis statutis nihilominus in hereticos editis in suo robore seruatis.

Edita anno
domini 1255.

Ex Archiuo
inquisitionis
Bononiensis.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Raynerio, ac aliis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem.

CUM auctoritate felicitis recordationis Innocentij Papæ prædecessoris nostri, in Lombardia inquisitionis officium contra hæreticos fueritis hætenus executi; nos desiderantes tam nociuam pestem prauitatis hæreticæ, quæ pullulare in illis partibus consuevit, cum omni sollicitudine extirpare: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus secundum à Deo vobis datam prudentiam, auctoritate nostra, in eiusdem inquisitionis officio procedatis, iuxta ipsius prædecessoris directarum continentiam literarum. Statutis contra hæreticos editis, quæ idem prædecessor in capitularibus ciuitatum, & locorum Italiae annotanda & seruanda mandauit: ac literis ecclesiarum prælatis, & aliis Lombardis, super negotio ipso directis, in suo robore duraturis. Datum Neapoli VI. Calen. Maii, Pontificatus nostri anno primo.

ALEXANDER III.

Ampliat & declarat nonnulla capita constitutionum Innocentij iij. contenta in bulla, Ad extirpanda.

Edita anno
domini 1255.

Ex Directorio
Sabellano fol.
394.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticorum, in prouincia Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem.

CUM secundum tenorem constitutionum fel. re. Innocentij papæ prædecessoris nostri, quas in capitularibus ciuitatum & locorum Italiae annotari mandauit, contineatur; quod quilibet potestas seu rector cuiuscunque ciuitatis seu loci, infra tertium diem post introitum regiminis sui, duodecim viros probos & catholicos, & duos notarios & duos seruitores, vel quotquot fuerint necessarii instituere teneantur, quos diocæsanus si præsens extiterit, & interesse voluerit, & duo fratres Prædicatores, & duo Minores,

A Minores, ad hoc à suis prioribus, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinis deputati, duxerint eligendos, per quos inquirentur hæretici, & etiam capiantur. Teneatur insuper idē potestas, vel rector infra decem dies sui regiminis, syndicare præcedentem proximo potestatem, vel rectorem, & eius etiam assessores per tres viros catholicos & fideles, electos ad hoc per diœcesanum si fuerit præsens, & per fratres Prædicatores, & Minores, de omnibus quæ in constitutionibus præfatis, & legibus, quæ contra hæreticos & eorum complices, editis continentur. Et sicut ad audientiam ipsius nostri prædecessoris peruenit earundem constitutionum super his plerumque impediatur effectus: pro eo scilicet quod interdum, illi qui prædictos viros debent eligere, electioni huiusmodi non possunt interesse, vel nolunt: Nos ad instar prædecessoris eiusdem, super his sicut conuenit, prouidere volentes, statuimus, vt si diœcesanus & fratres Minores, prædictæ electioni, prædictorum virorum noluerint, vel non potuerint interesse, per aliquem vestrum, seu illos, quibus id duxeritis committendum, in locis in quibus inquisitionis officium exercetis, eligere personas, seu viros huiusmodi libere valeatis, vobis & vestrum singulis auctoritate præsentium indulgemus: nõ obstante iuramento, quod prædicti potestates, & rectores, de obseruandis præfatis constitutionibus, exhibere tenentur, à quo ipsos, quantum ad hos articulos siue casus duximus absoluedos, nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Neapoli ij. Calen. Maij. Pontificatus nostri anno primo.

ALEXANDER IIII.

Vt inquisitores procedant in negotio inquisitionis, iuxta ordinationes Innocentij quarti.

C LEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratri Raynerio Placentin. & aliis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in Lombardia, & Marchia Ianuen. Salutē & apostolicā benedictionē. CVM felicitis recordationis Innocentius Papa prædecessor noster, contra hæreticos prædicationem crucis vobis duxerit per suas literas committendam: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus in negotio procedatis eodem, iuxta literarum continentiam earundem. Datum Anagninæ v. Idus Augusti. Pontificatus nostri anno primo.

Edita anno Domini 1255

Ex Archivo inquisitionis Bononiensis.

ALEXANDER IIII.

D *Ampliat tria capita constitutionum Innocentij incipient. Ad extirpanda, quæ ob nimiam terminorum breuitatem non poterant commode absolui.*

E LEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis inquisitoribus hæreticorum, in Lombardia, & Marchia Ianuensi, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1256.

Ex Archivo inquisition. Bononiensis.

EX ORTIS in agro fidei Christianæ per partes Italiæ abundantius solito, hæreticæ prauitatis zizaniis, seminante illa per temporis impacati malitiâ homine inimico: felicitis recordationis Innocentius Papa prædecessor noster, constitutiones quasdam ad pestis extirpationem prædictæ noscitur edidisse, quas in suis literis annotatas, mandauit à dilectis filiis potestatibus, seu rectoribus, consiliis, & cõmunitatibus ciuitatum aliorumque locorum, per Lombardiam, Romaniolam, & Marchiã Teruisij constitutis, tamquam fidelibus eiusdem fidei defensoribus exacta diligentia obseruari. Porro inter constitutiones huiusmodi, tria contineri noscuntur, à potestatibus, seu rectoribus ciuitatum & locorum, sub debito iuramenti infra certos terminos obseruanda. Primum videlicet, quod potestas, seu rector infra tertium diem post introitum sui regiminis, duodecim viros probos & catholicos, duos notarios & duos seruitores, vel quotquot fuerint necessarij, instituat; quos ad negotium fidei contra hæreticos, eorumque fautores, diœcesanus, si præsens fuerit, & interesse voluerit, & duo fratres Prædicatores, & duo Minores ad hoc à suis prioribus & ministris, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinum deputati, duxerint eligendos. Secundum, quod idem potestas, seu rector, in destructione domorum, condemnationibus faciendis, & in rebus inuentis, vel occupatis consignandis & diuidendis,

diuidendis, infra decem diem postquam accusatio seu denuntiatio super hæresi, vel hæreticorum favore facta fuerit, exequatur omnia cum effectu. Tertium vero, quod prædictus potestas siue rector, infra decem dies sui regiminis, syndicet præcedentem, proximo potestatem, vel rectorem, & eius etiam assessores per tres viros catholicos & fideles, electos ad hoc per dicecesanum, si presens extiterit, & per fratres Prædicatores & Minores, de omnibus his, quæ in statutis seu constitutionibus, & legibus contra hæreticos, & eorum complices continentur, & eos puniat de omnibus & singulis quæ omiserunt, & compellat restituere de propria facultate. Cum igitur, sicut accepimus, supradicta tria, infra præmissos terminos propter ipsorum terminorum nimiam breuitatem, nequeant à potestatibus, vel rectoribus de facili adimpleri; propter quod iidem potestates seu rectores, in animarum suarum periculum periurii retiaculo sæpius inuoluuntur: Nos de vestra fidei puritate, ac circumspectionis industria, plenam in Domino fiduciã obtinentes, prorogandi eisdem potestatibus & rectoribus terminos supradictos, vsque ad decem dies, prout expedire vel necesse fore videritis ad præmissa efficaciter exercenda, ita quod per prorogationem huiusmodi nec periurii reatum, nec notam incurrant, plenam vobis & singulis vestrum, vbi conuenire ad hoc commode nequiveritis, concedimus auctoritate presentium facultatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Lateran. 11. Idus Martij, Pontificatus nostri anno secundo.

ALEXANDER III.

Statuta, quibus officium inquisitionis, directe vel indirecte impeditur, moderare possunt episcopi & inquisitores, seu rescare; & vt sibi exhibeantur, compellere possunt magistratus ciuitatum per ecclesiasticas censuras, appellatione reiecta.

Edita anno
domini 1257.

Ex Archivo
inquisitionis
Bononiensis.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri episcopo Mutinen. Salutem & apostolicam benedictionem. IMPLACIDA relatio nuper nostrum turbauit auditum, quod videlicet, Commun. Mátuan. cum deberent dilectis filiis fratribus Prædicatoribus, inquisitoribus prauitatis hæreticæ, in illis partibus à sede apostolica deputatis circa extirpationem prauitatis huiusmodi de suis finibus, toto posse assistere tamquam fidei zelatores; ipsi agentes in contrarium, statuta quædam damnabilia ediderunt, per quæ negotium fidei, quod per fratres ipsos salubriter geritur, vt in eo procedi libere nequeat, directe impeditur vel etiam indirecte. Quo circa fraternitati tuæ, per apostolica scripta, sub excommunicationis pœna firmiter præcipiendo mandamus, quatenus associatis tecum aliquibus discretis, & Deum timentibus viris, statuta huiusmodi quæ à Mantuan. vel quibuslibet alijs hominibus ordinata & facta dicuntur, Mantuæ ac in toto ipsius districtu, per quæ ipsi negotio possit obstaculum prouenire, diligenter inquirere ac etiam inuenire: & quæ sita & inuenta ad tale reducere, ac reduci facere moderamen procures, quod per ipsa dictorum inquisitorum processus non impediatur in aliquo, vel quomodolibet retardentur: faciens nihilominus quod statuta qualibet ipsi negotio contraria, & quibus posset impedimentum aliquod inquisitoribus afferri eisdem, quominus per eos iuxta formam sibi à prædicta sede traditam procedi libere valeat in eodem, in ciuitate præfata vel alibi in ipsius districtu nullatenus obseruentur: potestatem, ancianos, & consilium ciuitatis eiusdem per excommunicationem in personas eorum & commune prædictum, per interdicti in ciuitatem ipsam sententias, ad id appellatione postposita, compellendo. Datum Viterbij xv. Calen. Ianuarij, Pontificatus nostri anno tertio.

ALE-

ALEXANDER III.

Declarat quinque articulos dubios, contentos in constitutione Innocentij iij. incipien. Ad extirpanda. Iubetque has declarationes cum prefatis constitutionibus scribi in statutarijs urbium, & seruari.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus Prædicatoribus, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in Lombardia & Marchia Ianuensi, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno domini 1257.

FELICIS recordationis Innocentius papa prædecessor noster, dudum constitutiones quasdam edidit, secundum quas rigor debet exerceri canonicus,

Ex Directorio Sabellano fol. 734.

B in extirpandis ex agro fidelium zizaniis hæreticæ prauitatis: quarum aliqua videtur ambigua, super quibus nostræ responsionis oraculum implorastis. Ne igitur ipsarum constitutionum obscuritas commissæ vobis sollicitudini, perniciosas vineæ Domini pie persequendi capiendi que vulpeculas obstaculum obiciat tarditatis: quinque ipsarum constitutionum capitula, quæ vobis dubia videbantur, auctoritate præsentium, de fratrum nostrorum consilio, duximus declaranda. Primum sane dubitationis vestræ capitulum continet, quod triduo decem viri quàm notarij & seruitores eorundem, ad capiendum hæreticos deputati, simul & diuisim plenariam præcipiendi, sub pœna & banno, quæ ad officium suum pertinet, habeant potestatem. Potestas vero talis loci vel rector, teneatur habere firma & rata omnia præcepta quæ occasione officii sui fecerint duo ex ipsis officialibus siue plures, & pœnas exigere non seruantium. hoc itaque quod de pœna & banno dictum est, de illis dumtaxat pœnis interpretatur intelligi, quæ cõsequenter in eisdem constitutionibus sunt expressæ. Possunt autem prædicti officiales, communitati, burgo, & villæ præcipere sub pœna & banno, vsque ad ducentas Marchas argenti, & ultra ad arbitrium potestatis loci eiusdem, quod potestati, vel diocæsano, aut eius vicario seu inquisitoribus hæreticorum, præsentabunt infra præfixendum eis terminum competentem, omnes hæreticos & hæreticas, quos sibi dicti officiales duxerint assignandos: & potestas loci à non seruantibus, pœnam huiusmodi exigere teneatur. Secundum vero est, quod domus in qua prohibiti fuerint hæreticorum captores, sine spe reedificandi funditus destruatur, & bona quæ ibi reperta fuerint, fiant capientium, ac si hæretici fuissent ibidem inuenti: Quodque habet, quod domus in qua repertus fuerit aliquis hereticus seu hæretica, sine vlla spe reedificandi funditus destruatur, nisi dominus domus ibidem procurauerit reperiri; & si dominus domus illius, alias domos habuerit contiguas illi domui, omnes illæ domus similiter destruantur, & bona quæ fuerint inuenta in domo illa, & in domibus illis adherentibus, publicentur, & fiant auferentium, nisi auferentes fuerint in officio constituti. Hæc autem duo capitula vno declarationis sedis apostolicæ radio lucidantes, volumus absolute vt pœnæ taxatæ per constitutiones easdem in præmissis casibus infligantur: nisi diocæsani, vel in eorum absentia vicarij ipsorum, vnâ cum inquisitoribus inquisitorum, vel solis ipsis diocæsani, (cum ipsorum inquisitorum præsentia de facili haberi non poterit) legitime constiterit præfatarum domorum dominos in his casibus penitus innocentes, & prorsus inculpabiles extitisse: ac etiam eos non esse credentes, vel receptatores, aut defensores, siue fautores hæreticorum, seu de hæretica labe suspectos. Bona vero quæ inuenta fuerint in domibus supradictis, debent in his casibus similiter publicari, nisi legitime constiterit per testes fide dignos, & omni exceptione maiores, ipsa bona esse aliarum personarum, quàm dominorum domuum earundem. Quartum vero vestræ dubitationis capitulum enodamus, quod videlicet, si dominus domus, pro eo quod in ipsa repertus fuerit hæreticus, vel hæretica, sine spe reedificationis funditus destruendæ, habeat alias domos, illi domui demoliendæ contiguas, omnes illæ similiter destruantur: illud de appendicijs domus illius debere intelligi declaramus, vt scilicet domus illa cum alijs eiusdem, domui ipsi contigujs, hoc est ipsa, & ipsius etiam appendicia, cum eadem siue in domo, siue in appendicijs eius, hæreticus vel hæretica repertus fuerit, destruantur: cum domus, quamuis diuersis mansionibus distinguatur, vna nihilominus sit censenda. In quinto autem dubitationis capitulo legitur; quod teneatur potestas seu rector, infra decem dies sui regiminis syndicare præcedentem proximo potestatem, vel rectorem, & eius etiam assessores, per tres viros catholicos & fideles, electos ad hoc per diocæsanum, & per

ambigere legebatur, sed ambigua, repositum.

§. Idē quoque potestas. & seq.

§. teneatur sine potestas.

fratres Prædicatores & Minores, de omniis his, quæ in statutis ipsis, siue constitutionibus & legibus contra hæreticos, & eorum complices editis continentur. hunc itaque dubitationis articulum declarantes, respondemus, quod vnâ cum diœcesano loci, fratres prædictorum ordinum, à priore & guardiano suis: vel ab eorum altero, si ibidem alterius dumtaxat eorundem ordinum conuentus extiterit, assumendi, viros eligant supradictos. Si vero neutrius ordinis conuentus ibi forsitan habeatur, ad solum diœcesanum eorundem virorum electio pertinebit. Quo circa discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eadem capitula constitutionum prædictarum accipientes, iuxta declarationis apostolicæ intellectum, tenorem presentium, simul cum eisdem constitutionibus, faciatis de verbo ad verbum, in capitularibus ciuitatum, ad tollendas de aliorum cordibus ambiguitates huiusmodi, annotari. Datum Lateran. 11. Non. Martii, Pontificatus nostri anno tertio.

ALEXANDER IIII.

Inquisitores in causa fidei contra quoscunque possunt ac debent procedere, nullis priuilegijs in contrarium editis, quippiam iuuantibus: iisdem deficientibus notarijs secularibus, religiosos, qui prius fuerant notarij, possunt ad acta officij sancti conscribenda assumere; quod si hi desint duos viros idoneos, qui hæc scribant, eligere possunt; contradictores per censuram ecclesiæ comescunt.

Edita anno Domini 1260.

Ex Archivo inquisition. Bononiensis.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, Marchia Ianuensi, Salutem & apostolicam benedictionem.

NE commissæ vobis contra hæreticos inquisitionis officium, quocunque contingat obice præpediri, vobis & singulis vestrum presentium auctoritate concedimus, vt non obstantibus aliquibus priuilegijs vel indulgentiis, quibuscunque personis, cuiusuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis aut ordinis: & præsertim Cisterciensium, Prædicatorum, Minorum, seu Eremitarum, siue communitatibus, vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum, specialiter vel generaliter, sub quacunque verborum expressione vel forma ab apostolica sede concessis, vel amodo concedendis, etiam si dicatur in illis, quod eis per aliquas literas, totum de verbo ad verbum tenorem non continentes priuilegiorum, vel indulgentiarum ipsarum nequeat derogari, maxime quod illi excommunicari, vel ipsorum terræ supponi non possint ecclesiastico interdicto: aut quod prædictorum vel aliorum quorumlibet ordinum fratres, ad executiones negotiorum, aut ad citationes quorumlibet siue denuntiationes sententiarum, excommunicationis, suspensionis vel interdicti auctoritate literarum apostolicarum minime cogi possint, nisi de ipsorum ordinibus & priuilegijs vel indulgentiis, eis super hoc à sede apostolica concessis, habeatur in eisdem literis mentio specialis: in eodem officio & contra impediens illud, vel in eo vobis iuxta officium, & posse suum, à vobis requisiti assistere non curantes, libere iuxta formam vobis, per literas nostras traditam, procedatis: cum ex huiusmodi vel alijs priuilegijs & indulgentiis, nullum vobis in tantæ pietatis negotio, velimus obstaculum generari. Ad hæc si super his, quæ circa idem officium, illudque contingentia in scriptis fuerint redigenda, tabellionum secularium copia forte defuerit opportuna, personis regularibus cuiuscunque ordinis, qui tabellionatus officium in seculo habuisse noscuntur, exercendi illud in his, cum à vobis necessitate huiusmodi suadente fuerint requisiti, auctoritate nostra licentiâ concedatis: quos ad hoc, constitutione canonica vel regulari contraria nequaquam obstante, ex districto volumus iussionis nostræ præcepto teneri. Quod si nec tales habere poteritis, alios duos viros idoneos, clericos vel laicos, quoties talis imminet necessitas, assumatis: qui simul fideliter ea quæ fuerint à vobis, vel coram vobis ex prædicto officio gerenda, conscribant. quorum scripta quantum ad hunc necessitatis articulum pertinet, ac si vnius personæ publicæ manu confecta fuissent, inconcussam habere decernimus firmitatem. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita comescendo, non obstante constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Datum Anagninæ Idibus Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

V R B A N V S I I I I .

Inquisitores nullis obstantibus priuilegijs quorumlibet, aduersus omnes procedere possunt: eorum processus nõ impediuntur ob commissionem specialem procedendi episcopis factam, neque è conuerso: redeuntes ad ecclesiã facta abiuratione admittant & absoluant: neminem damnent absque consilio diœcesanorum: cum testes examinant, duas adhibeant personas: ad acta sancti officij conscribenda, quilibet religiosi, qui prius notarij fuerant, assumantur: testium nomina non publicentur: citationes, examinationes testium, sententiarum denuntiationes committunt: peritos aduocant: clerum & populum conuocant: simpliciter & de plano procedunt: in absentes inquirunt, leges omnes in hæreticos editas obseruari præcipiunt: indulgentias largiuntur, & ipsi etiam inquisitores consequuntur: questuarios prædicatores compescunt: contra impediētes velut contra fautores procedunt: brachium seculare inuocant: contradicētes per censuram ecclesiæ compellunt, nullis priuilegijs suffragantibus.

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in Lombardia & Marchia Ianuen. deputatis auctoritate apostolica, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno domini 1262.

Ex Archivio inquisitionis Bononiensis. & lib. priuil. ord. Prædic. fol. 51.

LICET ex omnibus mundi partibus, quæ Christiana religione censentur, teneamur ex officij nostri debito extirpare letiferam pestem hæreticę prauitatis: in Italia tamen imminet nobis hæc sollicitudo propensius, vbi eandem pestem propter malitiam temporis, quæ in detrimentum fidei catholicę peruersa genimina germinauit, ex vicinitate persensimus abundantius succreuisse. Vt igitur inquisitionis officium contra hæreticos in prouincia Lõbardia, videlicet, à Bononia & Ferraria inclusitue, vsque ad vltimos fines superiorũ partium eiusdem prouinciæ, ac Marchia Ianuen. auctoritate apostolica possit efficacius adimpleri: discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, in remissionē vobis peccaminum iniungentes, quatenus in charitate Dei, hominum timore postposito, virtutem spiritus induentes ex alto, prædictum officium vbique infra præfatos limites, simul vel separatim, aut singulariter prout negotij vtilitas suadebit, sub spe mercedis æternę, sic efficaciter prosequi & exequi studeatis, vt per sollicitudinis vestræ prudentiam, de prædictis Lombardia, & Marchia radix iniquitatis hæreticæ succidatur: & vinea Domini exterminatis vulpeculis, quæ peruersis moribus demoliuntur eandem, fructus afferat catholicę puritatis. Si quos autem de prauitate prædicta, culpabiles inueneritis vel infectos, seu etiam infamatos, contra ipsos (nisi examinati absolute velint mandatis ecclesiæ obedire) necnon & contra receptatores, defensores, & fautores eorum, iuxta sanctiones canonicas, auctoritate apostolica, hominum metu, diuino timori postposito procedatis. Non obstantibus aliquibus literis, ad quoscunque alios de Lombardia & Marchia prædictis (exceptis locorum diœcesanis) super huiusmodi negotio ab apostolica sede directis: quarũ deinceps ad inquisitiones huiusmodi faciēdas nolumus auctoritate procedi: quinimmo ne procedatur per illas distriētius inhihemus. Nec prætextu commissionis specialiter, eisdem diœcesanis super hoc factæ, vestros processus in eorundem diœcesanorum ciuitatibus, & diœcesibus volumus impediri. Nec per hoc quod fidei negotiũ generaliter, in ipsis Lombardia & Marchia vobis committimus, commissiones à præfata sede diœcesanis eisdem factas, si forsan illarum, seu etiam ordinaria velint auctoritate procedere, intendimus reuocare. Verumtamen siue auctoritate ordinaria, siue ex delegatione prædictæ sedis, iisdem diœcesanis in huiusmodi negotio processerint, nequaquam volumus, vel per concursum processuũ, vel aliàs quomodolibet vestros impediri processus, quin diœcesanorum ipsorum processibus non obstantibus, in eodē negotio procedere libere valeatis. Si vero aliqui ex prædictis, hæretica labe penitus abiurata, redire voluerint ad ecclesiasticam vnitatem, eis iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eisdem, quod iniungitalibus consuevit: *prouisio solerter, ne simulata conuersione redeant fraudulentè, & vos immo potius se ipsos fallentes, sub agni specie gerant lupum.* Quod si aliqui fuerint iudicandi hæretici; vel incarcerationis pœna perpetuę alicui pro huiusmodi crimine fuerit infligenda, ad id per vos de diœcesanorum, vel vicariorum suorum, si ipsis diœcesanis absentibus præsentibus fuerint, consilio procedatur: vt in tantæ animaduersionis iudicio non postponenda Pontificum auctoritas intercedat. Verum quia in tam graui crimine, cum multa oportet cautela procedi, vt in reos, sine vilo proferatur errore, duræ ac dignæ

feueritas vltionis, volumus & mandamus, vt vos vel illi, quos ad hoc duxeritis deputandos ^A
 in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsumque contingentibus
 oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas, in quarum præsentia, per pu-
 blicam si commode potest haberi personam: aut per duos viros idoneos, fideliter eorun-
 dem depositiones testium conscribantur. Ad conscribendas quoque huiusmodi depositio-
 nes testium, & ad faciendum omnia, quæ in commissio vobis officio, ad scriniarii seu tabel-
 lionis officium pertinent, teneri districtè præcipimus, cum per vos, seu deputatos ad hoc à
 vobis, requisiti fuerint, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo
 huiusmodi tabellionatus officium habuisse, & exercuisse noscuntur: & illos etiam, quibus
 idem tabellionatus officium, ratione præfati negotij fidei, fuit à dicta sede commissum, &
 in posterum committetur. Concedentes huiusmodi fratribus, necnon & aliis religiosi-
 bus quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, dictum tabellionatus officium habuerunt, ^B
 & exercuerunt: quibuscunque etiam clericis secularibus, officium ipsum habentibus,
 etiam si iidem fratres religiosi, & clerici sint in sacris ordinibus constituti, exercendi libe-
 re officium ipsum quo ad præmissa, non obstante aliquo contrario statuto canonis vel or-
 dinis quocunque vallato munimine, plenariam facultatem. Quòd si testibus, quos à vobis
 recipi, vel ab alio vice vestra super eodem crimine examinari contigerit, ex publicatio-
 ne nominum eorundem, videritis periculum imminere, ipsorum nomina non publice, sed
 secrete, coram aliquibus personis prouidis & honestis, religiosi & aliis ad hoc vocatis, de
 quorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus, exprimantur: &
 sic non obstante quòd illis, contra quos huiusmodi testes deposuerint, eorum nomina non
 fuerint publicata, ad cognitionem iudicis instruendam, adhibeatur plena fides testium
 depositionibus eorundem. Vt ergo commissi vobis officii debitum, vtilibus & liberius ^C
 exequamini, committendi citationes, testium examinationes, cum de huiusmodi crimi-
 ne, ac ipsius circumstantiis duxeritis inquirendum, & denuntiationes sententiarum, quas
 in quoslibet hac de causa tuleritis, accersendi quoque prout expedierit peritos quoslibet,
 vt vobis in ferendis huiusmodi sententiis præbeant consilium opportunum, ac vobis assi-
 stant. Conuocandi etiam clerum & populum ciuitatum, castrorum, aliorumque loco-
 rum prout dicto negotio fidei videritis expedire. Insuper in dicto negotio, de plano, &
 absque iudiciorum, & aduocatorum strepitu; ac contra illos quos in prædictis Lomba-
 dia & Marchia Ianuensi in hæreseos crimine commississe confiterit, licet ad alias partes se
 transferendos duxerint, procedendi. Necnon faciendi obseruari inuolabiliter omnes
 constitutiones apostolicas, & leges imperiales per quondam Federicum olim Romano-
 rum imperatorem, tunc in deuotione Romanæ ecclesiæ persistentem Paduæ promulga-
 tas aduersus huiusmodi pestem hæreticæ prauitatis. Necnon elargiendi viginti vel qua-
 draginta dierum indulgentiam, quotiens opportunum videritis, omnibus vere pæniten-
 tibus & confessis, qui ad vestram conuocationem propter hoc faciendam accesserint, ple-
 na sit vobis & singulis vestrum præsentium tenore facultas. Vobis autem pro huiusmodi
 negotio laborantibus, illam peccatorum veniam indulgemus, quæ succurrentibus terræ
 sanctæ, in generali concilio est concessa: sociis vero vestri ordinis, & notariis vestris, qui
 vnâ uobiscum in prosecutione huiusmodi negotij laborabunt, & omnibus qui personali-
 ter vobis astiterint in eodem negotio, & qui ad impugnandum hæreticos, fautores, rece-
 ptatores, & defensores eorum, vobis ex animo præstiterint consilium, auxilium, vel fauo-
 rem, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius au-
 thoritate consili, tres annos de iniunctis sibi pænitentiis relaxamus. Et si qui ex his in pro-
 secutione huiusmodi negotij forte decesserint, eis peccatorum omnium, de quibus cor-
 de contriti, & ore confessi fuerint, plenam veniam indulgemus. ^E
 Compescendi præterea
 monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, prædicatores
 quæstuarios à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet: quorum interest
 tantum charitatiua subsidia simpliciter petere, ac indulgentiam si quam forte habent, ex-
 ponere, liberam vobis & singulis vestrum concedimus auctoritate præsentium faculta-
 tem. Ceterum si forte, quod non credimus, aliqui cuiuscunque conditionis, huic nego-
 tio vobis commissio se opponere, seu illud præsumpserint aliquatenus impedire, ut non pos-
 sit procedi libere in eodè: immo nisi requisiti illud fouerint: & iuxta officium & posse suū,
 singuli inuenerint studiosè, cōtra eos tāquā cōtra hæreticorū fautores, & defensores, secundū
 sanctiones canonicas, freti eadem auctoritate, intrepide procedatis: nos enim nihilominus
 ad re-

- A** ad reprimendam tam superbam, & perniciosam audaciam, & omnimode confundendam, in illos gladium ecclesiasticæ potestatis acriter exeremus: & reges & principes, aliosque Christi fideles, siue pro terræ sanctæ succursu, siue aliàs pro Christi seruitio crucis caractere insignitos, nec non & ceteros catholicos, prout expedire viderimus, inuocabimus contra eos: vt cælum & terra aduersus detestabilem temeritatem ipsorum pariter moueantur. Denique vt circa præmissa, plene vobis & singulis vestrum coercionis expedita, & inuiolabilis adsit auctoritas; volumus, vt ea omnia viriliter exequamini, inuocato si opus fuerit auxilio brachij secularis: contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo: non obstantibus aliquibus priuilegiis, vel indulgentiis, quibuscunque personis, cuiusvis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, & præsertim Cisterciensium, Prædicatorum, Minorum, seu Eremitarum: siue communitatibus, vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum, specialiter, vel generaliter, sub quacunque verborum expressione, vel forma, à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis: etiam si dicatur in illis, quod eis per aliquas literas, totum de verbo ad verbum tenorem non continentibus priuilegiorum, vel indulgentiarum ipsorum nequeat derogari: & illis maxime priuilegiis & indulgentiis, quibus ab ipsa sede concessum est aliquibus, seu concedetur deinceps, quod excommunicari, vel ipsorum terræ supponi non possint ecclesiastico interdicto: aut quod Prædicatorum, vel aliorum quorumlibet ordinum fratres, ad executiones negotiorum, aut ad citationes quorumlibet, siue denuntiationes sententiarum, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, auctoritate literarum apostolicarum minime cogi possint, nisi de ipsorum ordinibus & priuilegiis, vel indulgentiis, eis super hoc à sede concessis, eadem habeatur in eisdem literis mentio specialis: cum ex huiusmodi, vel aliis priuilegiis, nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obstaculum interponi: & cõstitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Datum Viterbij xiiij. Calend. Aprilis. Pontificatus nostri anno primo.

VRBANVS IIII.

Superiores religionum, in locis, vbi per eos exercetur inquisitionis officium, assignent inquisitoribus hereticorum socios prudentes & idoneos: item vbi fuerint ab inquisitoribus requisiti, alios fratres adiungant, vt negotium inquisitionis melius valeat promoueri.

URBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis prouinciali, ac ceteris conuentualibus, prioribus, & subprioribus, eorūq; vicariis ordinis Prædicatorum, Lombardiæ, ac Marchiæ Ianuensis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1263

D **N**e catholicæ fidei negotium, dilectis filiis fratribus vestri ordinis in Lombardia & Marchia Ianuensi, infra designatos eis limites, sedis apostolicæ auctoritate commissum, & in posterum committendum, ex personarum defectu contingat, (quod absit) quomodolibet impediri: volumus, & præsentium vobis auctoritate, districte præcipiendo mandamus, quatenus tu fili prior prouincialis, singulis ex prædictis fratribus, singulos socios, fratres videlicet ipsius ordinis prouidos & discretos, ac eidem negotio congruentes, de quibus hi, quibus assignati fuerint merito valeant consolari, sublata difficultate qualibet, assignare procures: & nihilominus tam tu, quàm vos alij priores, subprioribus conuentuales, ac vicarij, quotiens ab eisdem fratribus, quibus dictum est commissum negotium, ac committetur in posterum, fueritis requisiti, & dicto negotio fuerit opportunum, de aliis etiam fratribus eiusdem ordinis, præter illos, qui eis in socios deputati fuerint, cum omni promptitudine prouidere curetis: ita quod præfatum negotium nullam ex negligentia vestra dilationem capiat, sed potius ex diligentia continuum suscipiat incrementum.

Ex Archivo Inquisitionis Bononiensis.

Datum apud Urbem veterem vij. Calen. Nouemb. Pontificatus nostri anno secundo.

CLE-

Constitutiones Innocentij iij. contra hæreticos & eorum complices editas, iterum roborat & confirmat Clemens iij. cum quibusdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus factis tam per Alexandrum iij. quam per se ipsum.

Edita anno
 Domini 1266.

Ex Directorio
 Sabellano
 10.2. fol. 719.

Has habes su-
 pra pag. 6.

C L E M E N S Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis potestatibus siue rectoribus, consulibus, capitaneis, ancianis, consiliis, & communitatibus ciuitatum aliorumque locorum per Italiam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Ad extirpanda de medio populi Christiani hæreticæ prauitatis zizania, quæ abundantius solito succreuerunt, superfeminante illa licentius his diebus homine inimico: tanto studiosius iuxta commissam nobis sollicitudinem insudare proponimus, quanto perniciosius negligeremus eadem in necem catholici seminis peruagari. Vt autem aduersus huiusmodi nequitia operarios consurgant stentque firmiter ecclesie filii, ac orthodoxæ fidei zelatores, constitutiones quasdam felicitatis recordationis Innocentius Papa IIII. prædecessor noster, ad extirpationem hæreticæ prauitatis edidit, & in capitularibus vestris, tam ipse, quam fel. me. Alexander Papa prædecessor noster conscribi, ac vobis exacta diligentia obseruari mandarunt: quæ feriatim inferius continentur. Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli constitutiones easdem, cum quibusdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus, per dictum dominum Alexandrum prædecessorem, & etiam per nos factas, conscribi in vestris capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, secundum eas contra omnem hæresim, se aduersus hanc sanctam ecclesiam extollentem sine omissione aliqua procedatis: Alioquin dilectis filiis Prædicatorum & Minorum ordinum fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis, & eorum singulis per Italiam deputatis auctoritate sedis apostolicæ, & in posterum deputandis, damus nostris literis in mandatis: vt infra designatos eis limites, singulos vestrum ad id, per excommunicationem in personas, & interdictum in terram, appellatione remota compellant.

Constitutiones autem sunt hæc:

Statuimus vt potestas, capitaneus, seu rector, consules, seu quiuus alij, qui ciuitati præsunt, vel loco alij ad præsens, aut pro tempore præfuerint in futurum in Italia, iurent præcise ac sine tenore aliquo inuolabiliter seruare, & facere ab aliis obseruari toto tempore sui regiminis, tam in ciuitate vel loco sui regiminis, quam in terris suæ ditioni subiectis, omnes & singulas infrascriptas constitutiones: & super his præcise seruandis recipiat à quibuslibet sibi in potestaria, vel regimine succedentibus, iuramenta: quæ qui præstare noluerit, pro potestate, capitaneo, seu consule, vel rectore nullatenus habeatur. Et quæ vt potestas, capitaneus, consul, vel rector fecerit, nullum penitus habeant firmamentum. Nec vllus teneatur aut debeat sequi eos, etiam si de sequela præstanda eis exhibuerit iuramentum. Quod si potestas, capitaneus, vel aliquis prædictorum constitutiones ipsas & singula in eis contenta seruare noluerit vel neglexerit, præter notam periurii, & perpetuæ iacturam infamie, ducentarum Marcharum poenam incurrat, quæ irremissibiliter exigantur ab eo: & in utilitatem communis, cui præest, integre conuertantur. Et nihilominus vt periurus & infamis, & tamquam hæreticorum fautor de fide suspectus, officio & honore sui regiminis spoliatur; nec ulterius potestas, capitaneus, consul, seu rector habeatur in aliquo: aut de cetero ad aliquam dignitatem vel officium publicum vllatenus assumatur.

Idem quoque potestas, capitaneus, consul, rector, vel quiuus alij ad regimen cuiuslibet ciuitatis vel loci assumpti, in principio sui regiminis in publica concione more solito congregata banno ciuitatis vel loci supponant, tamquam pro maleficio, omnes hæreticos vtriusque sexus quocunque nomine censeantur, & teneantur bannum huiusmodi à suis prædecessoribus positum confirmare.

Præcipiant autem quod nullus hæreticus vel hæretica de cetero habitet vel moretur, aut subsistat in ciuitate seu aliquo loco iurisdictionis aut districtus eiusdem: & quocunque ipsum vel ipsam inuenerit, libere capiat, & capere possit impune: & omnes res mobiles ipsius vel ipsorum, penes eos inuentas, eis licenter auferre, quæ sint auferentium peno iure,

A nisi auferentes huiusmodi sint ad hoc officium specialiter deputati.

Iidem quoque potestas, capitaneus, consul, seu rector, vel quiuvis alij huiusmodi, infra octo dies post introitum sui regiminis, duodecim viros probos & catholicos: & duos notarios, & duos seruitores, vel quotquot fuerint necessarij instituere teneantur: quos diocesanus si praesens extiterit, & interesse voluerit, & duo fratres Praedicatorum, & duo Minorum ordinum, ad hoc a suis prioribus & guardianis, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinu deputati, seu inquisitores, vel inquisitor duxerint eligendos. Instituti autem huiusmodi & electi possint & debeant haereticos, & haeticas capere, & eorum bona illis auferre, & face re auferri per alios, & procurare hoc tam in ciuitate, vel alio loco, quam in tota eius iurisdictione atque districtu plenarie adimpleri, & eos ducere & duci facere in potestatem dioecesani, vel eius vicarij, seu inquisitorum, vel inquisitoris.

B Teneantur autem potestas, capitaneus, consules, seu rector, vel alij ad huiusmodi regimen deputati, quilibet in expensis communis, cui praest, facere duci eosdem haereticos ita captos, quocunque dioecesanus, vel eius vicarius, seu inquisitores, vel inquisitor praedicti, in iurisdictione, vel districtu dioecesani epi, seu ciuitatis, vel loci voluerint illos duci.

Officialibus vero praedictis, plena fides de his omnibus adhibeatur, quae ad eorum officium pertinere noscuntur, sine aliquo specialiter praestito iuramento, vbi duo, vel tres, seu plures praesentes fuerint ex eisdem.

Porro cum officiales huiusmodi eliguntur, iurent haec omnia exequi fideliter & pro posse, ac super his semper meram dicere veritatem. Quibus ab omnibus, in his quae ad eorum officium pertinent plenius pareatur. Et tam dicti duodecim quam seruitores & notarij praetaxati, simul vel diuisim plenariam praecipendi, sub poenis & bannis taxatis, & expressis in constitutionibus infra scriptis, quae ad officium suum pertinent, habeant potestatem.

C Possint autem officiales praedicti communitati castri, burgi, seu villae praecipere, sub poena & banno vsque ad ducentas Marcharum argenti & ultra ad arbitrium potestatis, seu rectoris ciuitatis, vel loci in cuius districtu, vel iurisdictione fuerint, quod potestati, seu rectori, vel dioecesano, aut eius vicario, seu inquisitoribus, aut inquisitori haereticorum praesentet, infra praefigendum eis terminum competetem, omnes haereticos, & haeticas, quos & quas sibi dicti officiales duxerint assignandos. Et potestas, seu rector a non seruantibus praecipuum poenas, vel bannum huiusmodi exigere teneatur.

Potestas autem, vel capitaneus, consules, seu rector, vel alij huiusmodi quocunque censeantur vocabulo, teneantur habere firma, & rata omnia praecipua, quae occasione officij sui fecerint duo ex ipsis, seu plures, & poenas exigere non seruantium. Quod si dictis officialibus aliquo tempore, aliquod damnum contigerit in personis, vel rebus, pro suis officiis exequendis, a communi ciuitatis, vel loci per restitutionem seruentur indemnes.

D Nec ipsi officiales, vel haeredes ipsorum possint aliquo tempore conueniri de his quae fecerint, vel pertinent ad eorum officium, nisi secundum quod eisdem dioecesano, & inquisitoribus, vel inquisitori videbitur expedire. Ipsorum autem officium duret tantummodo per sex menses: quibus expletis potestas, vel quicunque ipsius ciuitatis, vel loci regimini praesuerit, teneatur totidem subrogare officiales secundum formam praescriptam, qui praedictum officium, secundum formam eandem, in aliis sex mensibus sequentibus exequantur.

Sane ipsis officialibus dentur de camera communis praedicti, quando exiuerint ciuitate, aut locum, pro hoc officio exequendo, vnicuique pro qualibet die duo solidi prouenientium senatus, vel imperialium in pecunia numerata: quos potestas, capitaneus, consules, vel rector, aut alius huiusmodi teneatur eisdem dare, vel dari facere, infra diem trinam postquam redierint ad eandem ciuitatem, vel locum. Et insuper habeant ternam partem bonorum

E haereticorum, & receptatorum eorum, quae occupauerint: & mulctarum ad quas fuerint condemnati, secundum quod inferius continetur. Et hoc salario sint contenti. Sed ad nullum aliud, quod istud officium impediatur, vel impedire possit, villo modo officium, vel etiam exercitium compellantur. Nullum etiam statutum conditum, vel condendum, eorum officium villo modo valeat impedire. Et si quis horum officialium propter ineptitudinem, vel inertiam, seu occupationem aliquam, vel excessum, dioecesano & fratribus supradictis, visus fuerit amouendus: ipsum ad mandatum, vel dictum eorum, teneatur amouere potestas, capitaneus, vel quisuis alius huiusmodi praedictorum, & alium secundum formam praescriptam substituere loco eius. Quod si quis eorum contra fidem & sinceritatem officij sui in fauore haeresis deprehensus fuerit excessisse, praeter notam infamiae perpetuae, quam tamquam fauor haereticorum

tor hæreticorum incurrat, per potestatem, capitaneum, consules, vel rectorem, seu alium similem, ad diocesani & dictorum fratrum vel inquisitorum, seu inquisitoris arbitrium puniatur.

Potestas vero militem suum, vel alium asseforem, si diocesanus vel eius vicarius, aut inquisitores vel inquisitor auctoritate sedis apostolicæ deputati, seu dicti officiales petierint, cum ipsis officialibus mittere teneatur, & cum ipsis eorum officium exercere fideliter. Quilibet etiam si præsens in terra vel requisitus fuerit, teneatur tam in ciuitate, quam in iurisdictione & districtu, quomodolibet dare ipsis officialibus, & eorum sociis consilium & iuuamen, quando voluerint hæreticum vel hæreticam capere vel spoliare: seu domum vel locum, aut aditum aliquem intrare pro hæreticis capiendis, sub librarum viginti quinque prouenientium seu imperialium pœna vel banno. Vniuersitas autem castri vel burgi sub pœna & banno librarum quinquaginta: villæ vero viginti quinque prouenientium vel imperialium pro qualibet vice soluenda in pecunia numerata.

Quicumque autem hæreticum vel hæreticam, captum vel captam, auferre de manibus capientium vel capientis ausus fuerit, vel defendere ne capiatur: seu prohibere aliquem intrare domum aliquam, vel turrem, vel locum aliquem, ne capiatur & inquiretur ibidem, iuxta legem Paduæ promulgatam per quondam Federicum olim Romanorum imperatorem, publicatis bonis omnibus in perpetuum relegetur: & domus illa, in qua prohibiti fuerint, sine spe reedificandi funditus destruatur: nisi forte diocesano, vel in eius absentia ipsius vicario vnâ cum inquisitoribus seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi diocesano, quando inquisitorum, seu inquisitoris præsentia de facili haberi non poterit, legitime constiterit, præfatæ domus dominum in hoc casu penitus innocentem, & prorsus inculpabilem extitisse, aut etiam eum non esse credentem, receptatorem, aut defensorem hæreticorum seu de hæretica labe suspectum. Et omnia quæ ibi reperta fuerint, fiant capientium vel inquirentium, ac si hæretici fuissent ibidem inuenti: nisi forte prædictis, ut dictum est, legitime constiterit per testes fide dignos & omni exceptione maiores ipsa bona esse aliarum personarum, quam domini domus eiusdem: & tunc propter hanc prohibitionem vel impeditionem speciale burgus vel castrum componat communi in cuius districtu est, libras ducentas, & villa libras centum, & vicinia tam burgi quam castri, & ciuitatis libras quinquaginta prouenientium seu imperialium in pecunia numerata: nisi infra quintum diem defensores, vel defensorem hæreticorum potestati vel rectori captos duxerint personaliter præsentandos: vel nisi forsan per legitimas probationes diocesano, vel in eius absentia ipsius vicario, vnâ cum inquisitoribus, seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi diocesano, quando inquisitorum aut inquisitoris præsentia de facili haberi non poterit, plene ac euidenter constiterit, quod ipsum vel ipsos nullatenus capere potuissent: & eos ad captionem & præsentationem huiusmodi faciendas, sufficientem & congruam adhibuisse sollicitudinem & cautelam.

Teneatur insuper potestas, capitaneus, consules, seu rector, vel alii huiusmodi, omnes hæreticos & hæreticas qui capti amodo fuerint, custodiri facere sub expensis communitatis ciuitatis vel loci cui præsent, per viros catholicos ad hoc electos à diocesano, si præsens fuerit, & fratribus suprascriptis, vel inquisitoribus seu inquisitore, in aliquo speciali carcere tuto & securo, in quo ipsi soli teneantur seorsum à latronibus & bannitis, donec de ipsis fuerit definitum.

Si quando aliqui vel aliqua non hæretici pro captis hæreticis, ipsis non contradicentibus fuerint assignati, vel se forsitan assignauerint, prædicti suppositi perpetuo carceri mancipentur: & hæretici nihilominus reddi & assignari cogantur. Et qui hunc dolum fecerint, iuxta legem prædictam bonis omnibus publicatis, in perpetuum relegentur.

Teneatur insuper potestas, capitaneus, consules, vel rector, seu quouis alij huiusmodi, cum bono & securo comitatu, omnes hæreticos, quocumque nomine censeantur, infra dies quindecim postquam capti fuerint, diocesano vel eius speciali vicario, seu hæreticorum inquisitoribus vel inquisitori præsentare pro examinatione de ipsis & ipsorum hæresi faciendam.

Damnatos vero de hæresi per diocesanos vel eius vicarium, seu inquisitores vel inquisitorem prædictos, potestas, capitaneus, vel alii eorum suprascripti, vel eius seu eorum nuntius specialis, eos animaduersione debita puniendos sibi relictos statim recipere teneatur.

Teneatur præterea potestas, capitaneus, consules, aut rector, vel alii huiusmodi, omnes hæreticos quos captos habuerint, cogere citra membri diminutionem, & mortis periculum tamquam vere latrones, & homicidas animarum, & fures sacramentorum Dei & fidei

Christiana

† curia

† spirituali

A Ch
cor
tron
I
dit
lius
dun
(fu
sim
(ni
rum
fere
B mus
illu
qua
dici
ni d
abs
dio
legi
pro
fens
vel
C app
inuo
villa
que
ptat
gim
fius
quan
dem
præ
& ca
xiliu
D iure
aliqu
stano
tere
dex
riam
lio, j
rorib
cess
T
ciuit
E bann
tatis
fratr
recit
fueri
rum
nus
Ter
de af
præc

A Christianæ, errores suos expresse fateri, & accusare alios hæreticos quos sciunt, & bonaeorum, & credentes, & receptatores, & defensores eorum, sicut coguntur fures & vere latrones rerum temporalium accusare suos complices, & fateri maleficia quæ fecerunt.

Domus autem in qua repertus fuerit hæreticus vel hæretica, sine vlla spe reedificandi funditus destruatur: nisi dominus domus, eos ibidem procurauerit reperiri: & si dominus illius domus habuerit cum ea domo alias appendices, cum vna eademque domus interdum diuersis & cohærentibus mansionibus distinguatur, omnes illæ domus appendices, (sive in domo illa, sive in eius appendicibus hæreticus, vel hæretica deprehensus fuerit) similiter destruantur. Et bona quæ fuerunt inuenta in domo illa, ipsiusque appendicibus (nisi forte legitime per testes fide dignos, & omni exceptione maiores, ipsa bona esse aliarum personarum quam domini domuum earundem, constiterit) publicentur, & fiant auferentium, nisi auferentes fuerint in huiusmodi officio constituti. Et insuper dominus domus illius præter notam infamiæ perpetuæ, quam incurrat, componat communi ciuitatis illius vel loci quinquaginta libras † prouentuum vel imperialium, in pecunia numerata, quam si non soluerit, in perpetuo carcere detrudatur. Quæ autem de domorum & appendicium destructione, bonorum publicatione, ac poenarum impositione facienda, domini domuum earundem præmissa sunt, volumus obseruari: nisi forte dioecesano, vel in eius absentia ipsi vicario, vnâ cum inquisitoribus, seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi dioecesano, quando inquisitorum vel inquisitoris præsentia, de facile haberi non poterit, legitime constiterit præfatarum domorum dominos, in hoc casu penitus innocentes, & prorsus inculpabiles extitisse. Ac etiam eos non esse credentes, vel receptores, aut defensores, sive fautores hæreticorum, seu de hæretica labe suspectos, quos nec in domibus vel appendicibus, nec in bonis eisdem, seu quouis modo puniri volumus, si vt dictum est, apparuerint innocentes.

C Burgus autem ille sive castrum, in quo hæretici capti fuerint vel inuenti, componat communi ciuitatis vel loci in cuius districtu est, centum libras, & villa libras quinquaginta, & vicinia tam burgi, quam castri & ciuitatis libras viginti quinque prouentuum vel imperialium, in pecunia numerata nisi infra quintum diem receptatores ipsorum captos præsentauerint potestati, sive cuius alij præfidenti eiusdem regimini ciuitatis: nisi forsan per legitimas probationes, dioecesano vel in eius absentia ipsius vicario, cum inquisitoribus seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi dioecesano, quando inquisitorum vel inquisitoris præsentia de facili haberi non poterit, plene ac euidenter constiterit, quod ipsos capere nullatenus potuissent: & eos ad captionem, & præsentationem huiusmodi faciendas, sufficientem & congruam adhibuisse sollicitudinẽ, & cautelam. Quicumque vero deprehensus fuerit dare alicui hæretico, consilium vel auxilium seu fauorem, præter aliam poenam superius & inferius prætaxatam, ex † nunc ipso † tunc

D iure in perpetuum sit factus infamis, nec ad publica officia vel consilia, vel ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ei super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur: Si tabello, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti. Credentes quoque erroribus hæreticorum, tamquam hæretici puniantur. (Testamenta eorum qui hæretici decesserunt nullius esse volumus momenti.)

Teneantur insuper potestates, capitanei, consules, seu rector vel quisuis alius regimini ciuitatis vel loci præficiens: nomina virorum omnium qui de hæresi fuerint infamati vel banniti, in quatuor libellis vnus tenoris facere annotari: quorum vnum commune ciuitatis vel loci habeat, & alium dioecesanus, & tertium fratres Prædicatorum, & quartum fratres Minores: & ipsorum nomina ter in anno, in concione publica solemniter faciat recitari. Teneatur quoque potestas seu rector, vel quicumque regimini suprascripto præfuerit, filios, & nepotes hæreticorum, & receptatorum, defensorum, & fautorum eorum diligenter inuestigare: eosque ad aliquod officium publicum seu consilium nullatenus admittere in futurum.

Teneatur præterea potestas seu rector, vel quiuis alius huiusmodi regimini præficiens vnũ de assessoribus suis, quẽ elegerit dioecesanus, si fuerit præfens, & inquisitores seu inquisitor prædicti auctoritate sedis apostolicæ deputati, mittere eũ eis, quãdocunq; voluerint, in iurisdic-

† prouentuum

† tunc

Parenthesi inclusa videntur abundare.

f rildi-

risdictio ne ciuitatis vel loci ac eius districtu. Qui assessor secundū qđ prędictis inquisitoribus, seu inquisitori visum fuerit, ibi tres aut plures boni testimonii viros, vel totā viciniā (si eis videbitur) iurare cōpellat, quod si quos ibidē hęreticos sciuerint, vel bona eorū, vel alios quos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, vel credentes, aut defensores, seu receptatores, vel fautores hęreticorū: eos dictis inquisitoribus seu inquisitori studeant indicare. Ipsi autem potestas, consules, siue rector, seu quiuis alij regimini præsidentes, purgare teneantur ab hęretica fœditate ciuitatem vel locum, cui præsiciuntur, totamque terram, siue districtum suę ditionis, secundum leges per quondam Federicum, olim Romanorum imperatorem, tunc in deuotione Romanę ecclesię persistentem Paduę promulgatas contra hęreticam prauitatem: ac eorum tenores facere in suis annotari capitularibus, nullis inde temporibus abolendas.

Teneatur insuper potestas, seu quiuis rector ciuitatis vel loci quocunq̄ue vocabulo nuncupetur, in destructione domorum & condemnationibus faciendis, & in rebus inuentis vel occupatis, consignandis & diuidendis, de quibus superius dicitur, infra viginti dies postquam accusatio siue denuntiatio facta fuerit, hęc omnia exequi cum effectu: & condemnationes omnes in pecunia numerata infra tres menses exigere, & diuidere illas sicut inferius continetur. Et eos qui soluere non poterint, banno maleficij supponere, & donec soluerint, in carcere detinere: alioquin pro his omnibus & singulis syndicetur sicut inferius continetur. Insuper teneantur vnum de assessoribus suis, quandocunq̄ue diocesanus, vel eius vicarius, & dicti inquisitores seu inquisitor hęreticorum voluerint, ad hęc peragenda fideliter assignare, & mutare pro tempore, si eis visum fuerit opportunum.

Omnes autem condemnationes & pœnæ, quę occasione hęresis factę fuerint, nec per concionem, nec per consilium, nec ad vocem populi nullo modo aut ingenio, aliquo tempore valeant relaxari.

Teneatur insuper potestas, capitaneus, consul, seu quiuis alius rector, omnia bona hęreticorum, & receptatorum eorum, quę per prędictos officiales fuerint occupata, seu inuenta: & condemnationes pro his exactas: & lignamina, lapides & tegulas domorum & turrium, quę occasione hęresis destruentur: & bona tam mobilia, quàm immobilia, quę eadē occasione confiscabuntur, diuidere tali modo: vt vna pars deueniat in commune ciuitatis seu loci. Secunda in fauorem & expeditionem officij detur officialibus qui tunc negotia ipsa peregerunt. Tertia ponatur in aliquo tuto loco, secundum quod dictis diocesano, & inquisitoribus vel inquisitori videbitur reseruanda, & expendenda per consilium eorundem in fauorem fidei, & ad hęreticos extirpandos: non obstante huiusmodi diuisioni statuto aliquo condito, vel condendo.

Teneatur pręterea potestas, vel rector ciuitatis siue loci alterius, vendere bona fide, cum consilio & assensu inquisitorum vel inquisitoris, bona quę confiscantur occasione hęreticę prauitatis, infra tres menses post confiscationem huiusmodi: quod si non fecerit, pręmissas pœnas eo ipso incurrat. Et nihilominus inquisitores, vel inquisitor libere illa vendere valeant, requisito consilio diocesani, vel eius vicarii si præsens non fuerit, & duorum fratrum Prędicatorum & totidem Minorum ordinum, quos prior & guardianus, si conuentus ibidem fuerit, eorundem ordinum, ad hoc duxerit eligendos. & emptores bonorū huiusmodi ea libere & licite habeant & possideant: & verum ipsorum bonorum dominium, per emptionem huiusmodi transferatur ad ipsos.

Si quos autem de cetero aliquod istorum statutorum, seu constitutionum attentauerit delere, diminuere, vel mutare, sine auctoritate sedis apostolicę speciali: potestas, capitaneus, seu consul, vel alius quiuis rector qui pro tempore fuerit in illa ciuitate vel loco, teneatur eum tamquam defensorem hęreticorum publicum & fautorem, secundum formam pręscriptam perpetuo publicare infamem, atque punire in libris quinquaginta prouenientium vel imperialiū in pecunia numerata, quā t̄ qui exigere non t̄ poterit, eū maleficij banno supponat, de quo eximi non valeat nisi soluerit dictę pecunię quantitatem.

Teneatur sane potestas, siue capitaneus, consul, seu quiuis rector infra duodecim dies sui regiminis syndicare pręcedentem proximo potestatem, capitaneum, consulem, vel rectorem, & eius etiam assessores, per tres viros catholicos & fideles, quos infra tres dies regimini, suprascripti præsidentes eligant vnā cū diocesano fratres Prędicatores & Minores, à suis priore & guardiano pariter assignati, seu inquisitores vel inquisitor hęreticę prauitatis, de omnibus his quę in statutis istis, seu constitutionibus & legibus antedictis, contra hęc

† si
† potuerit

A hęc
bus &
si per
Iura
C
vel le
statu
tutis
regin
cere
inqu
Pa
B ticos
quar
com
res I
possi
nostr

Pa
cretal
C xandr
hęc
ximus

nibus
de va
quan
qui a
D gnan
simil
com
liber
tunc
ad hu
factio
nego
lam o
catus
nulli
E præci
qui a
catio
fuerit
sona
riant
num
clam
dices
ficio

harcti

A hæreticos & eorum complices editis, continentur: & punire ipsos si excefferint in omnibus & singulis, quæ commiserint, & cogere restituere de propria facultate. Non obstante si per aliquam licentiam consilii vel alterius cuiuslibet, à syndicatione fuerint absoluti. Iurabunt autem prædicti tres viri bona fide syndicare præfatos de omnibus supradictis.

Ceterum teneatur potestas, seu capitaneus, consul aut quiuis rector cuiuslibet ciuitatis vel loci, delere seu abradere penitus de statutis & capitularibus communis, quodcunque statutum conditum vel condendum inueniatur contradicere istis constitutionibus seu statutis & legibus memoratis, siue quomodolibet obuiare. Et in principio & in medio sui regiminis hæc statuta seu constitutiones & leges ipsas, in publica concione solemniter facere recitari: & etiam in aliis locis extra ciuitatem suam seu locum, sicut dioecesano seu inquisitoribus siue inquisitori videbitur expedire.

B Porro hæc omnia statuta seu constitutiones & leges præfata, & si quæ aliæ contra hæreticos & eorum complices tempore aliquo auctoritate sedis apostolicæ conderentur, in quatuor voluminibus vnus tenoris debeant contineri, quorum vnum sit in † statuario communis cuiuslibet ciuitatis vel loci: secundum apud dioecesanum: tertium apud fratres Prædicatores: quartum apud fratres Minores cum omni sinceritate seruentur, ne possint per falsarios in aliquo violari. Datum Perusii 11. Non. Nouemb. Pontificatus nostri anno primo.

† statuto

N I C O L A V S III.

Pæna multa feruntur in hæreticos & eorum complices, quæ etiam continentur in titulis de hæreticis in Decretalibus & Sexto. Eiusdem argumenti prorsus extat aliud rescriptum Gregorij 1x. Innocentij iij. & Alexandri iij. relat. ab Eymerico par. 2. pag. 87. quia mos fuit vetustis temporibus initio pontificatus cuiuslibet, in hæreticos has pænas promulgare, vt dixi Scholio 18. partis secundæ. vt autem hæc consensio cerneretur, non duximus inutile hic quedam rescripta reperere, tamesi paucam aut nullam habeant diuersitatem.

C **N** I C O L A V S Episcopus seruus seruorum Dei, vniuersis Christi fidelibus, Salutem & apostolicam benedictionem.

N O V E R I T vniuersitas vestra, quòd nos excommunicamus & anathematizamus vniuersos hæreticos Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in id ipsum. Damnati vero per ecclesiam seculari iudicio relinquuntur animaduersione debita puniendi. clericis prius à suis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis postquam fuerint deprehensi redire voluerint ad agendam condignam pænitentiam in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, similiter hæreticos iudicamus. Item receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationis sententiæ decernimus subiacere. Similiter statuētes vt si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis; nec ad publica officia seu cõsilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, nec testamenti habeat factionem; nec ad hæreditatis successiõnem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem: nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur. et in similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur. Si qui autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia percillantur, aliàs animaduersione debita puniendi. Qui autem inuenti fuerint sola suspitione notabiles, nisi iuxta considerationem suspitionis, qualitatemq; personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quòd si per annum in excommunicatione persisterint; tunc velut hæretici condemnentur. Item proclamationes aut appellationes huiusmodi personarum minime audiantur. Item iudices, aduocati, & notarij, nulli eorum officium suum impendant, alioquin eodem officio perpetuo sint priuati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus eccle-

Edita anno domini 1281.

Ex Archivo inquisitionis Bononiensis.

c. Excommunicamus 1. de hæreticis.

D **E** Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus eccle-

frastica sacramenta: nec elemosynas aut oblationes eorum recipiant: similiter hospitalarij, aut templarij, aut quilibet regulares, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali. Item quicumque tales præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi proprijs manibus publice extumulent, & proijciant huiusmodi corpora damnatorum. et locus ille perpetuo careat sepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicæ personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare: qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Item si quis hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alii per quem credat ad prelati sui & inquisitorum hæreticæ prauitatis notitiam peruenire: alioquin excommunicationis sententia percussatur. Hæretici autem & receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii vsque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium admittantur, quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Nos enim prædictos ex nunc priuamus beneficiis acquisitis, volentes vt tales & habitis perpetuo careant, & ad alia similia nequaquam in posterum admittantur. Illorum autem filiorum emancipationem, nullius esse momenti volumus: quorum parentes post emancipationem huiusmodi, ad inuium superstitionis hæreticæ, à via declinasse constiterit veritatis. Datum apud Urbem Veterem v. Non. Martii, Pontificatus nostri anno quarto.

c. 2. §. hæretici.
de hære. lib. 6.

NICOLAUS PAPA.

Cuius Nicolai sit hoc elegas re scriptu, nodum nobis constitit, quia ex Archetypo, cordula ve rustate corrosa, plumbū appensum ceciderat: quia tamē non desunt cōiecturæ Nicolai iij. esse, ideo hic reposuimus. alij Nicolai iij. esse suspicantur.

Ex Archiuo inquisition. Bononiensis.

† forte, apostolici.

Ad Hebraeos c. 1.

Psal. 106.

Isa. 5.

Psal. 144.

Prædicari iubet Euangelium Iudæis in terris Christianorum commorantibus, vt pulsa perfidia, Christiana religionis veritatem agnoscant: conuersi ex Iudaismo prælati & dominis temporalibus debent commendari, & humanissime tractari, nec debent molestari in personis aut rebus: qui conuerti noluerint summo Pontifici sunt nuntiandi, vt opportunum remedium circa tales adhibeatur.

NICOLAUS Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio priori prouinciali fratrum Prædicatorum ordinis in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem. **V**INEAM Soreth velut electā plantauit dextera Dei patris, & omne semen verum seminavit in ipsa, Angelica custodia sepiuit illam, lapides nocuos abiecit ex ea. Hanc de Aegypto in luto & latere, sub iugo Pharaonis oppressam in signis & prodigijs transferens, dux itineris eius existens, in terram promissionis adduxit. Vineam enim domini exercituum domus Israel est, viri Iuda delectabile germen eius. Hanc sic mire translata, quasi adhuc rudem campum vomere legali profcindens, prophetali doctrina sulcauit, & vt ipsam ad maturam frugem, idest, ad regenerationis gratiam præpararet. Sed, prohi dolor, peccatorum spinis obsita, nullum imbrem gratiæ spiritualis excipiens, quæ sperabatur vt uuas educeret, lambruscas eduxit: vnde sperabatur iudicium, processit iniquitas: vnde iustitia, inde clamor. Hæc est vinea in qua fici arbor, scilicet synagoga Iudæorum plantata, euangelica veritate describitur; cuius plantator Christus coetus † apostolicus cultor existit. Hæc triplici tempore, quasi tribus annis, vt fructum produceret expectata, infructuosa reperta, cultori succidenda prædicatur. Nam nec tempore circumcisionis ad perfectum deducta est, quia circumcisionem animæ non quærebat: nec sanctificata per legem, quia per eam tantum carnalia sequebatur: nec tandem iustificata per euangelii gratiam, quia gratiā recipere noluit: quin potius latorem gratiæ iustum, iniuste peremit, & quodammodo indurationem Pharaonis exedens, omne curantis & curæ refutauit antidotum; adeo vt nec verbis, nec signis, nec sacramentis, quinimmo nec ipsa Christi, & Dei corporali præsentia molliretur. Multifarie enim multisque modis, olim Deus loquēs antiquis ipsius synagogæ patribus in prophetis, nouissime in fine temporū, locutus est ipsi & nobis in filio, quæ constituit hæredē vniuersorū, per quæ fecit & secula: sed omnē escam abominata est anima eius: & idcirco iuste iusto Dei iudicio reprobata exterminauit eam aper desylua, & singularis ferus depastus est eam. Ablata est sepes eius, prosternata maceries, & in direptionem posita vt deserta: nec inuentus est in terris amplius locus eius. Verum quia miserationes Dei, super omnia sua opera prædi-

A prædicantur, qui omnes saluos fieri, & neminem vult perire qui se ipsum pro nobis & ip-
 sis hostiam salutis exhibuit Deo patri: qui exaltatus à terra, expansis in cruce manibus, ad
 se cuncta trahere euangelica voce prædixit. Nos, licet immeriti, vicem eius tenentes in ter-
 ris, qui etiam Iudaicam perfidiam, à sua misericordia non repellit: libenter pro illius popu-
 li obcæcatione labores appetimus, vt affectum nostrum diuina prosequente clementia, co-
 gnita veritatis luce, quæ Christus est, à suis tenebris eruantur. Porro quia Iudæorum ipso-
 rum, quasi per vniuersum mundum, diuino iudicio, præuisa dispersio ipsos ad recipiendū
 sacramenta fidei, ac doctrinam commode in vnum conuenire non patitur, necessitate nos
 voluntarios vrgente, compellimur per diuersas mundi partes, diuersos seminarios elige-
 re, per quos semen verbi Dei, prout possibile est, spargamus in singulos, quorum salutē vni-
 uersaliter, & singulariter affectamus. Ad te igitur inter alios sub spe diuinæ gratiæ, mentis
 nostræ oculos conuertentes, cum tui ordinis claritate reluceas, & credaris vbilibet per ope-
 ra vtilia, & exempla laudabilia fructuosus: & ex data tibi diuinitus gratia scire te confida-
 mus & posse fructus vberes in domo Domini germinare: discretioni tuæ per apostolica
 scripta mandamus, quatenus confidens in illo, cui proprium est spirituales gratias elargiri,
 tales vmbrearum tenebris obcæcatus, in commissa tibi prouincia, per te, ac alios fratres tui
 ordinis: quos ad hoc honestate morum, experta scientia, probitatis virtutibus, circumspe-
 ctione prouida, & experientia comprobata idoneos esse cognoueris: & quorum industria
 atque doctrina diuinis donis à Domino foecundata intrepide pro catholica fide reluceat,
 & in sui claritate non titubet, sed tenebrosas mentes radiorum repercussione clarificet, &
 obstinatas ceruices reprimat peruerforum: Iudæos eosdem in terris & locis, in quibus habi-
 tant, generaliter & singulariter conuocādo semel & pluries, ac totiens repetitis instantiis,
 quotiens proficere posse putaueris, prout melius fieri poterit, prædicationibus, salutaribus
 monitis, & discretis inductionibus, Euangelicis doctrinis informans ipsos studeas, iuxta da-
 tam tibi à Domino gratiā, fugatis tenebrarum nubibus, ad viam reducere claritatis: vt re-
 nati fonte baptismatis, reluceant in lumine vultus Christi, & ex inde chōrus Angelicus de-
 lectetur. Tu quoque, ac alij, quos ad prosecutionem tanti negotij duxeris eligēdos, peren-
 nis boni præmium, nostramque benedictionem & gratiam, vobis de bono in melius vendi-
 cetis. Et vt affectum, quem ad salutem status ipsorum gerit mater ecclesia, percipiāt per effe-
 ctum: tu illos ex eis, quos ad susceptionem sacri baptismatis gratia diuina perduxerit, præ-
 latis, ac dominis locorum, in quibus tales habitare contigerit, ex parte nostra affectuosissi-
 me recōmēdes: vt Deo gratias in recuperata oue deperdita, & filio prodigo redeunti, vitu-
 lum exultationis, & gaudij exhibentes, eos charitatiue foueant, fauoribus muniant, benig-
 ne pertractent: nec ipsos in personis, aut rebus, per Iudæos, vel alios indebite molestari
 permittant: quin potius in omnibus fauorabiliter ipsis assistant auxiliis opportunis. Sed si
 forte (quod absit) aliqui ex ipsis, in eorum obstinatā perfidia perdurantes, & velut aspēs fur-
 da, suas aures incredulas obturantes, ne tui & illorum, quos ad hæc salutis opera deputa-
 bis, vocem audiant: vt de tenebris ad lucem exeant, incantantium sapienter tuas, & per te
 ad hæc deputandorum fratrum salutare conuocationes, aspernanter effugerent, de istis (si
 tales inueneris) qui sint, in quibus locis, & sub quorū dominio commorentur, nobis rescri-
 bere non omittas: vt circa pertinaces huiusmodi, de salutari eorum remedio, sicut expedi-
 re videbimus, cogitemus. Vt autem de præmissis auidis nostris conceptibus, iuxta nostra
 desideria satisfiat, frequenter nobis intimare studeas, qualiter commissum tibi negotium
 prosperetur, & qualem fructum seminata semina repromittant. Datum Viterbij ij. Nonæ
 Augusti. Pontificatus nostri anno primo.

1. Tim. 2.
 Ioan. 12.

Concor. rescri-
 ptū. Pauli. 3.
 incip. Cupien-
 tes. quod ha-
 bes infra.

HONORIVS IIII.

Iubet vt Parmensis communitas citata sistat se coram Romano Pontifice receptura penas debitas, quia impe-
 tum vulgus eius ciuitatis fecit in inquisitorem hæreticæ prauitatis, ac in monasterium eiusdem, eo quod hæreti-
 cam quandam relapsam curia tradiderat seculari, vltimo supplicio feriendam.

HONORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, honorabili fratri episcopo Par-
 mensi, Salutem & apostolicam benedictionem.

OLIM, sicut accepimus, dilectus filius frater Florius ordinis Prædicatorū,
 inquisitor hæreticæ prauitatis in partibus Lombardiæ, à sede apostolica de-
 putatus: quandam mulierem crimine dictæ prauitatis infectam, quam post
 abiura-

Edita anno
 Domini 1285.

Ex Archivo
 Inquisitionis Bo-
 noniensis.

A eiusdem sedis parituri beneplacitis & mandatis : ac facturi & recepturi super his, quod ordo dictauerit rationis. Diem vero citationis & formam, & quidquid inde feceris, nobis per tuas literas harum seriem continentes, studeas fideliter intimare. Datum Romæ apud sanctam Sabinam, Non. Maij. Pontificatus nostri anno primo.

IOANNES XXII.

Inquisitores modesti sunt: caueant ne actus eorum scandalum pariant: neminem accipiant in suam familiarem, nisi eiusdem ecclesiæ fidelem & deuotum: facultatem deferendi arma, nulli nisi familiæ suæ concedant: & alijs concessam reuocent.

B OANNES Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1321.

C EXIGIT ordinis vestri religio, & commissi vobis officij mansuetudo requirit: vt sic actus vestros virtute modestiæ componatis, quòd nemini esse possint ad scandalum, vel aliquod nocumentum. Accepimus siquidem assertione fideli, quòd vos nonnullis prauis & peruersis hominibus, qui frequenter ad cædes, & alia nefanda facinora, laxant nequiter manus suas, arma per ciuitatem & districtum Bononiensem portandi, non sine multorum scandalo, licentiam concessistis. Quare volumus & discretioni vestræ, per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdem ecclesiæ fidelem, ac deuotum, & laudabilis conuersationis & vitæ, habere quomodolibet præsumatis: nec aliquibus de cetero, extra familiam vestram, quam vobiscum habetis continue (nisi forsan illis, qui eundo de terra ad terram, vel etiam redeundo vobiscum, & in casibus alijs in quibus vobis pro securitate vestra forsit expediret) alicui deferendi arma per dictas ciuitatem & districtum, licentiam concedatis. Et nihilominus licentiam, quam olim super hoc alijs concessistis, studeatis, remotis occasione & dilatione quibuslibet, reuocare. Vt per hoc nulla possit oriri in eisdem ciuitate, vel districtu materia scandalum paritura: nec ad nos de cetero super hoc querelæ materia deferatur. Datum Auion. vj. Non. Maij. Pontificatus nostri anno quinto.

Ex Archiuo Inquisitionis Bononiensis.

Clemen. nolentes. § fin. de heret.

IOANNES XXII.

Inquisitores procedant contra ineuntes fœdera cum hæreticis, & ceteros dantes eis consilium, opem, & fauorem: item contra quosuis de hæretica labe culpabiles, vel suspectos.

D OANNES Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Lamberto de ordine fratrum Prædicatorum, inquisitori hæreticæ prauitatis, in inferiori parte Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1326

E CVM nonnulli de prouincia nostra Romãdiolæ, tam clerici quàm laici, Deum & Romanam matrem Ecclesiam offendere, seque in præcipitium damnationis, & mortis immergere non verentes, adeo fauere & fauisse dicantur damnatis hæreticis, confœderationes, ligas, & societates ineundo cum ipsis, eosque receptando, & sibi præstando multipliciter auxilia, consilia, & fauores, quòd de labe hæresis se reddiderunt & reddunt vehementer suspectos: Nos tam ipsorum quàm multorum aliorum periculis, & præmissis imminentibus obuiare salubriter cupientes: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus contra fautores huiusmodi, & alios quoslibet, de crimine prauitatis hæreticæ culpabiles, vel suspectos, sic solerter secundum formam canonum, ac priuilegiorum concessorum inquisitionis officio, procedere non postponas, quòd inde debeat tua diligentia merito commendari. Datum Auion. xij. Cal. Septemb. Pontificatus nostri anno decimo.

Ex Archiuo Inquisitionis Bononiensis.

MAR-

Literæ Apostolica Pro
MARTINVS PAPA V.

Condemnatio errorum Ioannis Vvicleff de Anglia, & Ioannis Hufz de Bohemia damnatorum in sacro generali concilio Constantiensi approbatur. male sentientes de sacramentis ecclesiæ canonice coercentur. hereticorum complices pœnis ab utroque iure statutis subduntur. conuerti nolentes castigantur. principes seculares non patiantur hereticos in suis terris habitare, aut ibi commercia exercere. qui heretici decesserint, licet nondum per ecclesiam declarati, ecclesiastica careant sepultura. bona hereticorum à tempore commissi delicti confiscata sunt. suspecti de hæresi, nisi se purgent, ut heretici condemnentur. qui se purgare neglexerint, excommunicentur, & nisi satisfecerint, ut heretici condemnentur. deficiens in purgatione, ut conuictus canonice puniatur. renouat c. Ut inquisitionis. de hære. in 6. & iubet illud custodiri. articuli Ioannis Vvicleff & Ioannis Hufz nominatim recensentur. modus examinandi hereticos aut de hæresi suspectos accuratissimus describitur. suspecti de hæresi, aut etiam diffamati personaliter citentur de fide responsuri. medio iuramento iurent dicere veritatem. heretici & eorum complices inquirantur, & canonice puniantur. conuicti publice abiurent. abiurare recusantes canonice coerceantur. ista omnia fiant nullis in contrarium aliquid iuuantibus.

Epistola Martini v. damnationem errorum Vvicleff, & Hufz, à concilio Constantiensi approbata. Ex eodē concilio Constantiensi, sessio. 4. 5.

MARTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis, & episcopis, ac inquisitoribus hereticæ prauitatis vbilibet constitutis, ad quos literæ præsentis peruenerint, Salutem & apostolicam benedictionem.

c. Excommunicamus 1. & 2. de hereticis.

1. Tim. 1. d

Augustin. ad Festum epistola 167. Et 23. q. 4. Quid faciet.

August. de correctione Donatistarum ad Bonifacium. c. 5. Et 23. q. 4. Ipsa pietas.

INTER cunctas pastoralis curæ sollicitudines, quibus premimur incessanter, illa potissime fortius nos angit, ut hereticis de finibus Christicolarum expulsis, suisque falsis doctrinis & erroribus peruersis penitus, quantum nobis ex alto conceditur, extirpatis, orthodoxa & catholica fides integra & illibata permaneat, ac populus Christianus in eiusdem fidei sinceritate, quolibet obscuracionis semoto velamine, immobilis & inuiolatus persistat. Sane dudum plusquam omnibus retroactis temporibus in nonnullis regionibus & dominijs, præsertim in regno Bohemiæ & marchionatu Morauia, ac locis & districtibus illis vicinis, aduersus fidei catholicæ dogmata & sanctæ matris Ecclesiæ traditiones, non solum contra vnum, quinimmo contra plura fidei catholicæ dogmata infurexerunt quidam hæresiarchæ, circuncelliones, schismatici & seditiosi, Luciferina superbia & rabie lupina euecti, dæmoniorum fraudibus illusi, de vanitate in idipsum (licet forent de diuersis mundi partibus oriundi) conuenientes, & caudas colligatas habentes, damnatæ, videlicet, memoriæ Ioannes Vvicleff de Anglia, Ioannes Hufz de Bohemia, & Hieronymus de Praga, qui vtinam alios secum ad infidelitatis interitum non traxissent. Nam vbi huiusmodi pestilentes personæ peruersa dogmata pertinaciter seminabant, in suæ doctrinæ pestiferæ primordio prælati, & alii iudiciali potestatis regimina exercentes, tamquam canes muti non valentes latrare, nec vlciscentes cum Apostolo in promptu omnem inobedientiam, hæresiarchas ipsos pestiferos & dolosos, eorum lupinam rabiem truculentam statim (vt adstricti fuerant) canonice coercere, eosque de domo Domini corporaliter eicere non curarunt, sed sacrilegam, falsam & perniciosam ipsorum doctrinam, per longas moras negligenter conualere permiserunt: populorum multitudo, illorum opinionibus falsis decepta, pro veris accepit, quæ diu mendaciter & perniciose ac damnabiliter seminauerunt, eisque credendo, à recta fide cecidit turba multa, & errore deuio inuoluitur, proh dolor, paganorum, adeo quod per diuersa illarum, eisdemque conuicinarum partium climata, oues Christi catholicas hæresiarchæ ipsi successiue infeecerunt, & in stercore mendaciorum fecerunt putrescere. Quapropter generalis Constantiensis synodus tantam fidelium & fidei orthodoxæ plagam & ruinam videns, exclamare compulsa est cum Augustino: Quid faciet ecclesiæ medicina, salutem omnium materna charitate conquirens, tamquam inter phreneticos & lethargicos æstuans? nunquid contemnere, nunquid desistere vel debet vel potest? certe non, secundum eundem, immo vtrisque sit necesse est molesta, quæ neutris est inimica. Nam & molestus est medicus furienti phrenetico, & pater indisciplinato filio, ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autem negligant, & eos perire permittant, inquit Augustinus, ista mansuetudo potius falsa crudelitas est. Proinde synodus præfata ad omnipotentis Dei gloriam, ipsiusque catholicæ fidei ac Christianæ religionis conseruationem, augmentum & animarum salutem & preseruationem, eosdem Ioannem Vvicleff, & Ioannem Hufz & Hieronymum, qui inter cetera de sacro Eucharistiæ sacramento, & aliis sacramentis ecclesiæ & articulis fidei, aliter quàm sancta Romana Ecclesia credit, & tenet, & prædicat, & docet,

A docet, quamplurima temere & damnabiliter credere ac tenere, prædicare, atq; docere pertinaciter attentabant, velut hæreticos & pertinaces ac obstinatos iam à communione fidelium separatos, de domo Dei corporaliter eiecit, & spiritualiter eiectos declarauit, & alia nonnulla circa præmissa vtilia & salubria statuit & decreuit, per quæ alii, qui causantibus hæresiarchis eorumque falsis doctrinis huiusmodi spiritualiter de domo Dei exierunt, per vias canonicas reducerentur ad semitas veritatis. Et quia (sicut dolenter accepimus) non solum in regno Bohemæ & marchionatus dominiis & locis supradiçtis, verum etiam in quibusdam partibus & prouinciis contiguis seu vicinis eisdem, etiam nonnulli ex sectatoribus & sequacibus hæresum ac errorum hæresiarcharum prædictorum, timore diuino & pudore humano prorsus abiectis, nec de ipsorum & præsertim Ioannis Hufz & Hieronymi interitu miserabili sumentes conuersionis & penitentia fructum. sed tamquam in profundum pressi peccatorum, Dominum Deum blasphemare non cessant, ducentes in irritum nomen eius, quorum mentes pater mædaci sic damnabiliter excæcauit, vt prædictos libros, codices & opuscula, hæreses & errores continentes seu continentia, dudum etiam per synodum præfatam damnatos & damnata, ac ignibus concremâda deputata & concremata, legunt, student, ac ex eis in sui & multorum simplicium periculum, nedum contra statuta, decreta & ordinata in synodo supradiçta, sed etiam contra canonicas sanctiones dogmatizare præsumunt, in animarum periculum, ac puritatis fidei denigrationem, & scandalum plurimorum. Nos igitur attendentes, quòd error cui non resistitur, approbati videntur, ac malis & perniciosis erroribus huiusmodi resistere, ac eos de medio Christi fidelium & præsertim de supradiçtis Bohemiæ & Morauia dominiis & districtibus ac confinibus & viciniis eorum, ne amplius & latius se extendant, funditus euellere cupientes: discretioni vestra; sacro approbante concilio Constantiensi, per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus vos archiepiscopi & episcopi ac electi, & quilibet vestrum per se, seu alium, vel alios, quos graues & idoneas personas spirituales iurisdictionem habentes esse volumus, omnes & singulos, cuiuscunque dignitatis, officij, præminentia, status vel conditionis existant, & quibuscunque nominibus censeantur, qui de præexcelso, salutifero & supermirabili sacramento corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, vel de baptisinate seu peccatorum confessione, penitentia pro peccatis iniunctione, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis seu fidei articulis, aliter sentire aut docere, quàm sacrosancta Romana Ecclesia & vniuersalis docet, prædicat & obseruat, aut articulos seu libros & doctrinas præfatorum hæresiarcharum Ioannis Vicleff & Ioannis Hufz & Hieronymi, per eandem Constantiensem synodum cum suis auctoribus (vt prædicatur) damnatos & damnatas, tenere, credere & dogmatizare, ac vitæ finem ipsorum hæresiarcharum publice vel occulte pertinaciter quomodolibet laudare vel approbare præsumperint, eorumque receptatores, defensores & fautores quoslibet etiam contemplatione prædictorum errorum, necnon credentes & adhærentes eisdem, tamquam hæreticos iudicetis, & velut hæreticos seculari curia; relinquatis. Receptatores quoque, fautores & defensores huiusmodi pestiferarum personarum, quæ erroribus ipsis crediderint, nec fauore aut contemplatione errorum ipsorum, sed forte carnalis amoris causa, vel occasione alia huiusmodi personas pestiferas receptauerint, præter poenas ab utroque iure talibus inflictas, per iudices competentes tanta seueritate poenarum in tam enormi scelere ultionem accipiant, quòd cedat cæteris crassantibus in exemplum, vt quos Dei timor à malo non reuocat, saltem coerceat seueritas disciplinae. Cum reliquis vero, huiusmodi secta damnabili quomodolibet infectis, qui post competentem monitionem ac frequentem exhortationem, qua pie erga eos, spe correctionis & emendationis ac ad melioris vitæ frugem conuersionis, vsus est, à prædictis erroribus & secta noluerint resipiscere, & ad gremium vnitatemque sanctæ matris Ecclesiæ, ac fidem catholicam, quæ sola saluare potest, sine qua nulli veræ salutis subsibium contingit, plene recognoscere & confiteri, iustitiæ seueritas (prout facti; poposcerit qualitas) dulcore misericordia temperetur. Et nihilominus omnes Christiana & catholica fidei professores, Imperatorem, reges, duces, principes, marchiones, comites, barones, milites, potestates, rectores, consules, proconsules, scabinos, communitates, & vniuersitates regnorum, prouinciarum, ciuitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum huiusmodi, necnon ceteros iurisdictionem temporalem exercentes, iuxta iuris formam & exigentiam auctoritate Apostolica exhortando moneatis & requiratis,

Ioan. 8. f

Zanch. de hæretic. c. 4. & 6.

Hebr. 6. a

Concilium Tolosanum c. 3. et
Concil. Biterræ
se. c. 32.

Lateranense
concilium.

l. Manichæos
c. de hæret.

c. Cum secun-
dâ leges. de hæ-
ret. in 6.

c. Ad abolen-
dam. de hæret.

† indita

Propositioni
diuersigradus.

Innocent. iij.
in extraua. Ad
extirpanda. §.
teneatur. il 1.

† arcta

vt de regnis, prouincijs, ciuitatibus, oppidis, castris, villis, terris & omnibus alijs locis ac
dominijs supradictis, omnes & singulos hæreticos huiusmodi secundum tenorem Latera-
nensis concilij, quod incipit, Sicut ait, ad instar etiam irretitorum crimine vsurarum,
quos publice vel manifeste per facti euidentiam cognouerint esse tales, tamquam oues
morbidas gregem Domini inficientes expellant, donec & quousque à nobis seu vobis,
vel alijs iudicibus ecclesiasticis vel inquisitoribus, fidem & communionem Romanæ ec-
clesiæ tenentibus, aliud recipiant in mandatis: nec eisdem in suis districtibus prædicare,
domicilia tenere, larem fouere, contractus inire, negotiationes & mercantias quaslibet
exercere, aut humanitatis solatia cum Christifidelibus habere permittant. Et si tales hæ-
retici publici ac manifesti, licet nondum per Ecclesiam declarati, in hoc tam graui crimi-
ne decesserint, ecclesiastica careant sepultura, nec oblationes fiant aut recipiantur pro
eisdem: bona tamen ipsorum à tempore commissi criminis secundum canonicas sanctio-
nes confiscata, non occupentur per illos, ad quos aliàs pertinerent, donec per huiusmodi
iudices ecclesiasticos super hoc potestatem habentes, sententia declaratoria super ipso hæ-
resis crimine fuerit promulgata. Qui autem de hæresi per iudicem competentem ecclesia-
sticum inuenti fuerint sola suspitione notati seu suspecti, nisi iuxta considerationem & exi-
gentiam suspitionis qualitatemque personæ, ad arbitrium iudicis huiusmodi propriam in-
nocentiam congrua deuotione monstrauerint, in purgatione eis canonice † indicta defi-
cientes, & se canonice purgare non valentes, aut pro huiusmodi purgatione facienda,
obstinatione damnabili iurare renuentes, tamquam hæretici condemnentur. Qui vero
dictam innocentiam monstrare ex quadam negligentia seu desidia, & purgationem hu-
iusmodi facere omiserint, anathematis gladio feriuntur, & vsque ad satisfactionem con-
dignam ab omnibus euentur; ita quòd si per annum in excommunicatione huiusmodi
perstiterint, extunc velut hæretici condemnentur. Si quis vero super aliquo sepe dictæ
pestiferæ doctrinæ hæresiarcharum prædictorum, vel aliquibus articulis dumtaxat scan-
dalosis, temerarijs, seditiosis, vel piarum aurium offensiujs, culpabilis repertus fuerit,
canonice puniatur. Si vero propter solam infamiam aut suspitionem dictorum articulo-
rum, vel alicuius ipsorum, quis repertus fuerit suspectus, & in purgatione canonica pro-
pter hoc sibi indicta deficeret, pro conuicto habeatur, & tamquam canonice conuictus
puniatur. Et insuper felicitis recordationis Bonifacii Papæ octaui prædecessoris nostri, quæ
incipit, Vt inquisitionis negotium, renouantes & etiam exequentes, vniuersas potesta-
tes & dominos temporales & iudices antedictos, quibuscunque dignitatibus vel officijs
seu nominibus censeantur, exhortando requirimus, & mandamus eisdem, vt sicut repu-
tari cupiunt & haberi fideles, ac filii Ecclesiæ nuncupari, & in Christi nomine gloriari,
ita pro defensione fidei vobis archiepiscopis, episcopis & electis, ac inquisitoribus hære-
ticæ prauitatis, & alijs iudicibus seu personis ecclesiasticis per vos ad hoc (vt præmitti-
tur) deputandis, fidem & communionem sanctæ matris Ecclesiæ tenentibus, pareant &
intendant, præbeantque auxilium & fauorem in hæreticorum, necnon credentium, fau-
torum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, custodia dili-
genti, cum ab eisdem fuerint requisiti, vt præfatas personas pestiferas alios secum perde-
re molientes, in potestatem seu carcerem per vos archiepiscopos, episcopos, electos, & in-
quisitores prædictos aut deputandos à vobis vel ad locum de quo vos vel ipsi mandabitis,
infra eorundem dominorum potestatem, rectorum seu iudicum districtum ducant, vel
duci faciant sine mora, vbi per viros catholicos à vobis archiepiscopis vel episcopis, ele-
ctis seu inquisitoribus, seu deputandis personis huiusmodi, vel vestrum aliquo deputa-
to, sub † exacta & diligenti custodia, ne fugiant, ponendo eos, etiam compedibus &
manicis ferreis teneant, donec eorum negotium per Ecclesiæ iudicium terminetur, &
quòd de hæresi à iudice Ecclesiastico competenti, qui fidem & communionem dictæ
sanctæ Romanæ Ecclesiæ teneat, condemnentur, præfati domini temporales seu recto-
res, iudices vel eorum officiales seu nuncii, sibi relictos recipiant indilate, animaduersione
debita puniendos. Verum ne præiudicium & scandalum præfate fidei orthodoxæ
religionis Christianæ, prætextu ignorantie quemquam in hoc circumueniri, aut versutos
homines sub friuolæ excusationis velamine in hac materia palliare contingat, & vt de
conuincendis seu cognoscendis hæreticis, receptatoribus, defensoribus, fautoribus,
credentibus & adhærentibus, necnon de hæresi suspectis & alijs huiusmodi peruersa doctri-
na quomodolibet maculatis, plenior habeatur in futurum instructio, tam ad regnum Bohe-
miæ

A^{mi}xiæ & cõuicinas illi, quàm alias quaslibet partes, in quibus hæc superstitiosa doctrina quomodolibet pullulauerit, articulos infra scriptos sectam dictorum hæresiarcharum concernentes, pro directione dictæ fidei decernimus transmittendos & etiam destinandos: super quibus vobis & aliis omnibus archiepiscopis, episcopis, & electis, ac commissariis & inquisitoribus in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, vt quilibet eorum infra limites & loca suæ iurisdictionis, necnon regno & marchionatu & locis eis vicinis prædictis, etiam si loca ipsa extra iurisdictionem eandem ultra duas diatas consistant, circa extirpationem & correctionem errorum ac hæresum & huiusmodi sectæ pestiferæ, in fauorem ipsius fidei orthodoxæ diligenter inuigilent, & omnes infamatos seu suspectos de tam pestifera labe sub confessati criminis, excommunicationis, suspensionis, interdicti aut alia formidabili pœna canonica vel legali, prout, quando, & quemadmodum eis videatur expedire, & facti requireret qualitas, ad singulos huiusmodi articulos per iuramentum corporaliter præstitum, tactis sacrosanctis Euangelis seu sanctorum reliquiis, imagine Crucifixi, secundum quorundam locorum obseruantiam, iuxta infra scripta interrogatoria, ad quemlibet articulum conuenientia, respondere compellant. Nos enim contra omnes & singulos archiepiscopos, episcopos, & electos, & inquirtores, qui super extirpando hæreticæ prauitatis fermento, & expurgando suum territorium, districtum seu locum de talibus malis & sceleratis hominibus, negligentes fuerint seu remisse egerint, vsque ad priuationem seu depositionem pontificalis dignitatis procedere intendimus, & procedemus, ac procedi faciemus, aliosque loco illorum substituemus, qui prauitatem hæreticam possint & valeant confundere, & ad alias pœnas contra tales à iure inflictas, & alias grauiores (si expediat) infligendas, procedemus, procedique faciemus, iuxta iuris & facti exigentiam, ac huiusmodi culpæ & criminis fœditatem. Tenores vero eorundem articulorum seu capitulorum, de quibus supra fit mentio, sequuntur per ordinem in hæc verba.

c. Excommuni-
catus 1. §. vlt.
de heret.

ET PRIMO SEQUITVR TENOR
articulorum Ioannes Vuicleff.

Constantien.
Concil. sess. 8.

- SUBSTANTIA panis materialis, & similiter substantia vini materialis, remanent in sacramento altaris. 1.
- Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento. 2.
- Christus non est in eodem sacramento identice & realiter in propria presentia corporali. 3.
- Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat. 4.
- Non est fundatum in Euangelio, quod Christus Missam ordinauerit. 5.
- Deus debet obedire diabolo. 6.
- Si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis. 7.
- Si Papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte à Casare. 8.
- Post Urbanum sextum non est aliquis recipiendus in Papam, sed viuendum est more Græcorum sub legibus propriis. 9.
- Contra scripturam sacram est, quod viri ecclesiastici habeant possessiones. 10.
- Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum à Deo: & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus vel excommunicatus. 11.
- Prælatus excommunicans clericum, qui appellauit ad regem vel ad concilium regni, eo ipso traditor est regis & regni. 12.
- Illi qui dimittunt prædicare siue audire verbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei iudicio traditores Christi habebuntur. 13.
- Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei, absque auctoritate sedis Apostolicæ siue episcopi catholici. 14.
- Nullus est dominus ciuilibus, nullus est prælatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali. 15.
- Domini temporales possunt ad arbitriū suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionis habitualiter delinquentibus, id est, ex habitu, non solum actu, delinquentibus. 16.
- Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere. 17.

- 18 Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt parochiani, propter peccata suorum præla-
torum, ad libitum suum eas auferre.
- 19 Speciales orationes applicatæ vni personæ per prælatos vel religiosos, non plus profunt
eidem quàm generales, ceteris paribus.
- 20 Conferens eleemosynam fratribus, est excommunicatus eo facto.
- 21 Si aliquis ingreditur religionem priuatam qualemcunque, tam possessionatorum, quàm
mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obseruationem mandatorum Dei.
- 22 Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.
- 23 Religiosi viuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana.
- 24 Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.
Prima pars est scandalosa & præsumptuose asserta, pro quanto sic generaliter & indi-
stincte loquitur: & secūda erronea, pro quāto asserit mendicitatē fratribus nō licere.
- 25 Omnes sunt Simoniaci, qui se obligāt orare pro alijs, eis in tēporalibus subuenientibus.
- 26 Oratio præsciti, nulli valet.
- 27 Omnia de necessitate absoluta eueniunt.
- 28 Confirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur Papæ
& episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.
- 29 Vniuersitates, studia, collegia, graduationes & magisteria in eisdem, sunt vana gentili-
tate introducta, & tantum profunt ecclesiæ sicut diabolus.
- 30 Excommunicatio Papæ vel cuiuscunque prælati non est timenda, quia est censura
Antichristi.
- 31 Peccant fundantes claustra; & ingredienti, sunt viri diabolici.
- 32 Ditare clerum, est contra regulam Christi.
- 33 Syluester Papa & Constantinus Imperator errauerunt Ecclesiam dotando.
- 34 Omnes de ordine mendicantium, sunt heretici: & dantes eis eleemosynam, sunt ex-
communicati.
- 35 Ingrediens religionem aut aliquem ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad obseruanda
diuina præcepta, & per consequens ad perueniendum ad regnum cælorum, nisi aposta-
tauerint ab eisdem.
- 36 Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus, sunt heretici, eo quòd posses-
siones habent; & consentientes eis, omnes videlicet domini seculares & ceteri laici.
- 37 Ecclesia Romana est synagoga satanæ, nec Papa est proximus & immediatus vicarius
Christi & Apostolorum.
- 38 Decretales epistolę sunt apocryphæ, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti,
qui student eas.
- 39 Imperator & domini seculares, sunt seducti à diabolo, vt Ecclesiam dotarent bonis
temporalibus.
- 40 Electio Papæ à Cardinalibus, à diabolo est introducta.
- 41 Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias
Ecclesias.
Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam, aut conci-
lium generale, aut pro quanto negaret primatum summi Pontificis super alias ec-
clesias particulares.
- 42 Fatuum est credere indulgentiis Papæ & episcoporum.
- 43 Iuramenta illicita sunt, quę fiunt ad corroborandum humanos contractus & com-
mercia ciuilia.
- 44 Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi pænituerint de hoc, quòd ha-
buerunt possessiones, & instituerunt, & intrauerunt religiones: & sic à Papa vsque ad vlti-
mum religiosum, omnes sunt heretici.
- 45 Omnes religiones indifferenter introductæ sunt à diabolo.

Constantien.
Concil. sess. 8.

TE NOR AVTE M ARTICVLORVM

Ioannis Husz, sequitur & est talis:

VNICA est sancta vniuersalis Ecclesia, quę est prædestinatorum vniuersitas. & infra
sequitur: Vniuersalis sancta Ecclesia tantum est vna, sicut tantum vnus est numerus om-
nium prædestinatorum.

Paulus

- A** Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecit quosdam actus actibus Ecclesiae malignantium confimiles. 2
- Præsciti, non sunt partes ecclesiae, cum nulla pars eius finaliter excidet ab ea, eo quod prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidet. 3
- Duæ naturæ diuinitas & humanitas, sunt vnus Christus. 4
- Præscitus etsi aliquando est in gratia secundum præsentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctæ Ecclesiae: & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiae, licet aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis. 5
- Sumendo Ecclesiam pro conuocatione prædestinatorum, siue fuerint in gratia, siue non secundum præsentem iustitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei. 6
- Petrus non est, nec fuit caput Ecclesie sancte catholice. 7
- B** Sacerdotes quomodolibet criminose viuentes, sacerdotij polluant potestatem: & sic, vt filij infideles, sentiunt infideliter de septem sacramentis Ecclesiae, de clauibus, officiis, censuris, moribus, cæremonijs & sacris rebus Ecclesiae, veneratione reliquiarum, indulgentiis & ordinibus. 8
- Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & Papæ perfectio & institutio, à Cæsaris potentia emanauit. 9
- Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel alio, quod esset caput Ecclesie particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesie particularis. 10
- Non oportet credere, quod iste quicumque est Romanus Pontifex, sit caput cuiuscunq; particularis Ecclesie sanctæ, nisi Deus eum prædestinauerit. 11
- Nemo gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat à Deo procuratoriam potestatem: quia ad illud officium vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis auctoritas. 12
- C** Papa non est verus & manifestus successor apostolorum principis Petri, si viuit moribus contrarijs Petro: & si querit avaritiam, tunc est vicarius Iude Scarioth. Et pari euidencia Cardinales non sint veri & manifesti successores collegij aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, seruantes mandata & consilia Domini nostri Iesu Christi. 13
- Doctores, ponentes quod aliquis per censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, seculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc pontifices, scribas & pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quenquam, ipsum seculari iudicio tradiderunt, & quod tales sint homicide grauiores quam Pilatus. *Ioan. 18. f* 14
- Obedientia ecclesiastica, est obedientia secundum adinventionem sacerdotum Ecclesie, præter expressam auctoritatem scripturæ. 15
- D** Diuisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa vel vitiosa: quia si homo est vitiosus, & agit quidquam, tunc agit vitiose: & si est virtuosus, & agit quidquam, tunc agit virtuose: quia sicut vitiū quod crimen dicitur seu mortale peccatum, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi, sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi. 16
- Sacerdotes Christi viuentes secundum legem eius, & habentes scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum, debent prædicare, non obstante prætensa excommunicatione. & infra, Quod si Papa vel aliquis prælatus mandat sacerdoti sic disposito, non prædicare, non debet subditus obedire. 17
- Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit: & illud **E** mandatum debet exequi, prætensa excommunicatione non obstante. 18
- Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichristo. Signum autem euidens est, quod ab Antichristo tales procedunt censuræ, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissime procedit contra illos qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maxime vsurpabit. 19
- Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc vt Iudas apostolus est diabolus, fur & filius perditionis, & non est caput sanctæ militantis Ecclesie, cum nec sit membrum eius. 20
- Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesie, & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti insolubiliter. 21
- Papa vel prælatus malus & præscitus, est æquiuoce pastor, & vere fur & latro. 22

23 Papa non debet dici sanctissimus, etiam secundum officium, quia aliàs rex deberet etiã dici sanctissimus secundum officium, & tortores & præcones dicerentur sancti, immo etiã diabolus deberet dici sanctus, cum sit officarius Dei.

24 Si Papa viuat Christo contrarie, etiam si ascenderet per ritam & legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet, quàm per Christum, dato etiam quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth, rite & legitime est electus à Deo Christo Iesu ad episcopatum, & tamen ascendit aliunde in ouile ouium.

25 Condenatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Vvicleff per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & malefacta, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quòd nullus eorum sit catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26 Non eo ipso quo electores vel maior pars eorum consenserit viua voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus & manifestus successor vel vicarius Petri Apostoli vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico: vnde siue electores bene, siue male elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipso quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiæ, habet à Deo ad hoc copiosius potestatem.

27 Non est scintilla apparentiæ, quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conuerfetur, & conseruetur.

28 Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum, melius suam Ecclesiam regularet.

29 Apostoli & fideles sacerdotes Domini strenue in necessarijs ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ officium foret introductum: sic facerent, deficiente per summe possibilem Papam vsque ad diem iudicij.

30 Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

*Modus interro-
gandi hæreticos
aut de hæresi
suspectos.*

Super præmissis autem articulis, quilibet de eis suspectus, seu in eorum assertione deprehensus, iuxta modum interrogetur infra scriptum: In primis, vtrum cognouerit Ioannem Vvicleff de Anglia, Ioannem Hufz de Bohemia, Hieronymum de Praga, seu aliquem eorum, & vnde habuerit eorum notitiam, & vtrum cum eis vel eorum aliquo, dum viuerent, conuersionem vel amicitiam habuerit.

Item, vtrum sciens ipsos seu aliquem ipsorum excommunicatos, scienter participaue- rit cum illis, reputans & dicens talem participationem non esse peccatum.

Item, vtrum post mortem eorum pro eisdem seu aliquo eorum orauerit, & publice vel occulte opera pietatis exercuerit, asserens eos fore beatos & saluos.

Item, vtrum eos vel aliquem eorum sanctos reputauerit & dixerit, & eis venerationes velut sanctis exhibuerit.

Item, vtrum credat, teneat & asserat, quòd quodlibet concilium generale & etiam Cõstantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentet.

Item, vtrum credat, quòd illud quòd sacrum concilium Constantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, approbavit & approbat in fauorem fidei & ad salutem animarum, quòd hoc est ab vniuersis Christifidelibus approbandum & tenendum: Et quòd condemnauit & condemnat esse fidei vel bonis moribus contrarium, hoc ab eisdem esse tenendum pro condemnato, credendum & asserendum.

Item, vtrum credat quòd condemnationes Ioannis Vvicleff, Ioannis Hufz, & Hieronymi de Praga, factæ de personis eorum, libris & documentis per sacrum generale Constantiense concilium, fuerint rite & iuste factæ, & à quolibet catholico pro talibus tenendæ & firmiter asserendæ.

Item, vtrum credat, teneat, asserat Ioannem Vvicleff de Anglia, Ioannem Hufz de Bohemia, & Hieronymum de Praga, fuisse hæreticos & pro hæreticis nominandos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuisse & esse peruersos, propter quos & quas & eorum pertinacias, per sacrum concilium Constantiense pro hæreticis sunt condemnati.

Item, vtrum habeat in sua potestate aliquos tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcũque alia scripta in quocunque idiomate per Ioannem Vvicleff, Ioannem Hufz, & Hieronymum hæreticos, seu eorũ pseudodiscipulos & sequaces editos vel trãslatos, edita vel trãslata, quòd

A quòd illos vel illa ordinario loci vel eius cõmissario seu inquisitori sub iuramēto præseret. Quòd si apud se scripta huiusmodi se habere non cognouerit, sed alibi, quòd iuret illa circa suum ordinarium vel alios supradictos infra certum terminum sibi præfigendum deponere.

Item, vtrum sciat aliquem vel aliquos habentes præfatorum tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcunque alia scripta in quocunque idiomate composita siue translata, quòd illum vel illos detegat vel manifestet, pro purificatione fidei siue executione iustitiæ.

Item specialiter literatus interrogetur, vtrum credat sententiam sacri Constantien. cõcilij super quadraginta quinque Ioannis Vvicleff, & Ioãnis Hufz triginta articulis superius descriptis, latam, fore veram & catholicam, scilicet, quòd supradicti quadraginta quinque articuli Ioãnis Vvicleff, & Ioannis Hufz triginta, non sunt catholici, sed quidam ex eis sunt notorie hæretici, quidã erronei, alij temerarij, & seditiosi, alij piarum aurium offensiui.

B Item, vtrum credat & asserat, quòd in nullo casu sit licitum iurare.

Item, vtrum credat, quòd ad mandatum iudicis iuramentum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad causam opportunum, etiam pro purificatione infamiæ faciendum, sit licitum.

Item, vtrum credat, quòd periurium scienter commissum, ex quacunque causa vel occasione, pro conseruatione vitæ corporalis propriæ vel alterius, etiam in fauorem fidei, sit mortale peccatum.

Item, vtrum credat, quòd deliberato animo contemnens ritum Ecclesiæ, cæremonias exorcismi, & catechismi aquæ baptismatis consecratæ, peccet mortaliter.

Item, vtrum credat, quòd post consecrationem sacerdotis in sacramento altaris sub velamento panis & vini, nõ sit panis materialis & vinum materiale, sed idem per omnia Christus, qui fuit in cruce passus, & sedet ad dexteram Patris.

C Item, vtrum credat & asserat, quòd facta consecratione per sacerdotem, sub sola specie panis tantum, & præter speciem vini, sit vera caro Christi, & sanguis & anima & deitas & totus Christus, ac idem corpus absolute & sub vna qualibet illarum specierum singulariter.

Item, vtrum credat, quòd consuetudo communicandi personas laicales sub specie panis tantum, ab Ecclesia vniuersali obseruata, & per sacrum concilium Constantiæ approbata, sit seruanda sic, quòd non liceat eam reprobare, aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libito immutare. Et quòd dicentes pertinaciter oppositum præmissorum, tamquam hæretici vel sapientes hæresim, sint arcendi & puniendi.

Item, vtrum credat, quòd Christianus contemnens susceptionem sacramentorum Cõfirmationis vel Extreme Vnctionis, aut solemnizationis Matrimonii, peccet mortaliter.

D Item, vtrum credat, quòd Christianus vltra contritionem cordis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, & non laico seu laicis quantumque bonis & deuotis.

Item, vtrum credat, quòd sacerdos in casibus sibi permissis, possit peccatorem confesum & contritum à peccatis absoluere, & sibi penitentiam iniungere.

Item, vtrum credat, quòd malus sacerdos cum debita materia & forma & cum intentione faciendi quod facit Ecclesiæ, vere conficiat, vere absoluat, vere baptizet, & vere conferat alia sacramenta.

Item, vtrum credat, quòd beatus Petrus fuerit vicarius Christi, habens potestatem ligandi & soluendi super terram.

E Item, vtrum credat, quòd Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit eius nomine proprio expresse, sit successor beati Petri habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei.

Item, vtrum credat auctoritatem iurisdictionis Papæ, archiepiscopi, & episcopi in soluendo & ligando, esse maiorem auctoritate simplicis sacerdotis, etiam si curam animarum habeat.

Item, vtrum credat, quòd Papa omnibus Christianis vere contritis & confessis, ex causa pia & iusta possit concedere indulgentias in remissionem peccatorum, maxime pia loca visitantibus, & ipsis manus suas porrigentibus adiutrices. Et vtrum credat, quòd ex tali concessione visitantes ecclesias ipsas & manus adiutrices eis porrigentes, huiusmodi indulgentias consequi possint.

Item, vtrum credat, quòd singuli episcopi suis subditis secundum limitationem sacramentorum canonum, huiusmodi indulgentias concedere possint.

Item,

Item, vtrum credat & asserat, licitum esse, sanctorum reliquias & imagines à Christi-
 fidelibus venerari.

Item, vtrum credat, quòd Papa vel alius praelatus propriis nominibus Papæ pro tempo-
 re expressis, vel ipsorum vicarii, possint suum subditum ecclesiasticum siue secularem pro-
 pter inobedientiam siue contumaciam excommunicare, ita quòd talis pro excommuni-
 cato sit habendus.

Item, vtrum credat, quòd inobedientia siue contumacia excommunicatorum crescen-
 te, praelati vel eorum vicarii in spiritualibus, habeant potestatem aggrauandi & reaggra-
 uandi, interdictum ponendi, & brachium seculare inuocandi, & quòd illis censuris per
 inferiores sit obediendum.

Item, vtrum credat, quòd Papa vel alii praelati & eorum vicarii in spiritualibus, habeant
 potestatem sacerdotes & laicos inobedientes & contumaces excommunicandi, ab officio, be-
 neficio, ingressu ecclesie & administratione ecclesiasticorum sacramentorū suspendendi.

Item, vtrum credat, quòd liceat personis ecclesiasticis absque peccato, huius mundi ha-
 bere possessiones & bona temporalia.

Item, vtrum credat, quòd laicis ipsa ab eis auferre potestate propria non liceat, immo q-
 sic auferentes, tollentes & inuadentes bona ipsa ecclesiastica, sint tamquam sacrilegi puni-
 di, etiam si male viuerent personæ ecclesiasticæ bona huiusmodi possidentes.

Item, vtrum credat, quòd huiusmodi ablatio & inuasio cuiusque sacerdoti, etiam ma-
 le viuenti, temere vel violenter facta vel illata, inducant sacrilegium.

Item, vtrum credat, quòd liceat laicis vtriusque sexus, viris scilicet & mulieribus, libe-
 re prædicare verbum Dei.

Item, vtrum credat, quòd singulis sacerdotibus libere liceat prædicare verbum Dei, vbi-
 cunque, quodcumque, & quibuscunque placuerit, etiam si non sint missi.

Item, vtrum credat, quòd omnia peccata mortalia, & specialiter manifesta, sint publi-
 ce corrigenda & extirpanda.

*Suspectus de
 hæresi aut dis-
 famatus cite-
 tur personali-
 ter de fide re-
 sponsurus.*

*Concilium Bi-
 terrense c. 4.*

*Hæretici et eo-
 rum cõplices
 diligenter inqui-
 rendi & coer-
 cendi iuxta ca-
 nonicas san-
 ctiones.*

Volumus insuper ac statuimus & decernimus, quòd si quis per secretam informationem
 per vos recipiendam, vel aliàs repertus fuerit infamatus seu suspectus de quacunque specie
 hæresis pestiferæ sectæ vel doctrinæ pestilentium Ioannis Vicleff, Ioannis Hufz & Hiero-
 nymi de Praga, hæresiarcharum prædictorū, aut de fouendo, receptando, defendendo præ-
 fatos damnatos homines, dum viuerent in humanis, vel ipsorum perfidos sequaces & pseu-
 dodiscipulos, aut ipsorum erroribus credendo, pro ipsis defunctis vel aliquo ipsorum post
 obitum orando, vel inter catholicos nominando & defendendo, vel ipsos vt sanctos colen-
 do, prædicando vel adorando, vel aliàs circa eos suspecte agendo, citetur per vos seu alte-
 rum vestrum, personaliter coram vobis seu altero vestrum compariturus, semotis procura-
 tore & aduocato, responsurus medio iuramento per ipsum sic (vt prædictum est) corporaliter
 præstito de plena & mera veritate dicenda super prædictis articulis seu eorū singulis vel
 alijs opportunis, secūdum exigentiam casus & occurrentium circumstantiarum ad arbitriū
 vestrum, & prout vobis seu alteri vestrum videbitur expedire, vel aliàs contra eosdem ipso-
 rum singulos, (prout presentibus exprimitur) vel aliàs canonice procedatis.

Necnō præsentis litteras exclusis articulis & interrogatorijs superius positis atque obmis-
 sis, in ciuitatibus, diocesis, terris & locis alijs, vbi tute fieri poterit, auctoritate nostra so-
 lemniter publicetis & publicari faciatis, omnes & singulos hæreticos huiusmodi, necnon se-
 ctatores ipsarum hæresum & errorum vtriusque sexus, tenentes & etiā defendentes eosdē,
 aut hæreticis ipsis quomodolibet publice vel occulte in diuinis vel alijs participantibus, etiā
 si patriarchali, archiepiscopali, episcopali, regali, reginali, ducali aut alia quauis ecclesiastica
 vel mundana præfulgeant dignitate; necnon aduocatos & procuratores quoslibet, qui
 hæreticos huiusmodi aut eorum credentes, sequaces, fautores, defensores & receptato-
 res super crimine hæresis aut credulitatis, sequelæ, fautoria, defensionis & receptatio-
 nis huiusmodi defenderint, excommunicatos singulis diebus Dominicis & festiuis in præ-
 sentia populi nunciatis, & per alios nunciari faciatis. Et nihilominus contra eosdem om-
 nes & singulos vtriusque sexus, huiusmodi errores tenentes, approbantes, defendentes,
 dogmatizantes, ac fautores, & receptatores & defensores eorundem, exemptos & non
 exemptos, & quemlibet ipsorum, cuiuscunque dignitatis, status, præeminentiæ, gradus, or-
 dinis vel conditionis (vt præfertur) existant, auctoritate nostra diligenter inquirere stu-
 deatis, & eos quos per inquisitionem huiusmodi diffamatos, vel per confessionem eorum
 seu per

A seu per facti euidenciam, vel aliàs huiusmodi hæresis & erroris labe resperfos reperietis, auctoritate prædicta etiam per excommunicationis, suspensionis & interdicti, necnon priuationis dignitatum, personatum & officiorum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum ac feudorum, quæ à quibuscunque ecclesijs, monasterijs ac alijs locis Ecclesiasticis obtinent, ac etiam bonorum & dignitatum secularium, ac graduum scientiarum quarumcunque facultatum, & per alias pœnas, sententias, & censuras Ecclesiasticas ac vias & modos, quos ad hoc expedire seu opportunos esse videritis, etiam per captiones & incarcerationes personarum, & alias pœnas corporales, quibus hæretici puniuntur seu puniri iubentur, aut solent iuxta canonicas sanctiones. Similiter & clericos ipsos & Ecclesiasticas personas, vsque ad degradationem inclusivæ, si eorum culpa ac pertinacia vel rebellio id exigat aut requirat, corrigatis & puniatis, ac diligenter corrigi & puniri faciatis; necnon contra eosdem, ipsorum, laicorumque bonis secundum canonicas sanctiones & legales, contra hæreticos & eorum sequaces editas, quibus eosdem sectatores siue sequaces subiacere decernimus, animose consurgatis iuxta modum & formam suprascriptos. Et qui de præmissis hæresibus vel articulis vel aliquo præmissorum infamati fuerint, ad arbitrium vestrum se purgare teneantur. Alij vero qui per testes seu propriam confessionem vel alias legitimas probationes convicti fuerint de prædictis hæresibus vel articulis vel aliquo præmissorum, eosdem articulos & errores solemniter & publice reuocare, abiurare, penitentiam condignam, etiam ad immurationem (si delictum exegerit) subire cogantur; necnon quod errores & hæreses huiusmodi cuiuscunque generis vel speciei censeantur, de cetero verbo, nutu vel facto non fouebunt, seu alios ad credendum illis verbo vel facto, publice vel occulte, directe vel indirecte, aut alio quouis modo inducent, sufficientem & idoneam cautionem præstare teneantur. Quod si forsan eosdem articulos solemniter & publice reuocare & abiurare & penitentiam condignam, etiam ad immurationem perpetuam vel temporalem iuxta vestræ discretionis arbitrium sine dilatione subire, ac sufficientem cautionem quod errores & hæreses ipsas de cetero non tenebunt nec fouebunt, nec alios ad credendum vel verbo vel facto, publice & occulte, directe vel indirecte, vel quouis quæsito colore inducant, præstare, seu aliquid præmissorum facere voluerint, extunc contra ipsos iuxta qualitatem errorum ac delictorum suorum (etiam si expediat) tamquam contra hæreticos aut hæretica labe resperfos, auctoritate nostra iuxta canonicas & legales sanctiones summarie & simpliciter ac de plano sine strepitu & figura iudicij, & etiam ex officio, appellatione seu appellationibus quibuscunque cessantibus, procedatis, ac ipsos iuxta easdem canonicas traditiones puniatis, etiam si opus fuerit curiæ seculari relinquendo. Contradiectores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio eiusdem brachij secularis, non obstantibus tam felicis recordationis Bonifacij Papæ octauæ prædecessoris nostri, qua cauetur, ne quis extra ciuitatem & diocesim suam, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra vnam diætam, à fine suæ diocesis ad iudicium euocetur, seu ne iudices à sede Apostolica deputati, extra ciuitatem & diocesim in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, siue alij vel alijs vices suas committere, aut aliquos ultra vnam diætam à fine diocesum eorundem trahere præsumant, & de duabus diætis in concilio generali; quàm alijs quibuscunque constitutionibus Romanorum Pontificum, tam à iudicibus delegatis, quàm personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis, aut alijs editis, quæ possint in hac parte vestræ iurisdictioni aut potestati, eiusque libero exercitio quomodolibet obuiare, seu si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari, seu ultra vel extra loca ad iudicium euocari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & eorum personis, locis & ordinibus & nominibus propriis mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam, vestræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, & de qua, cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris literis habenda sit mentio specialis. Datum Constantiæ octauo Calend. Martij, Pontificatus nostro anno primo.

Coniitli de hoc crimine publice abiurent, et qualis abiurationis forma.

c. Ut officium. §. compescendi. de hære. lib. 6. Eyme. 3. par. 9. 74.

2119

h CALL

Confirmat extrauagantē Innocentij iij. incipientem, Ad extirpandā de predicando verbo Dei recipiendis crucis signatis, concedendis indulgentijs, & procedendo contra impediētes sacrum inquisitionis officium.

Edita anno
Domini 1458

Ex Directorio
Sabellano
fol. 404.

CALIXTUS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis vniuersis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in prouincia Lombardiæ constitutis, præsentibus & futuris, Salutē & apostolicā benedictionē, INIUNCTVM nobis desuper apostolicæ seruitutis officium, digne tunc peragere non ambigimus, si Romanorum gesta Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ pro expugnatione letiferæ pestis hæreticæ prauitatis, prouide emanasse comperimus recensentes, innouantesque illa, pro ipsius hæresis extirpatione, & fidei apostolicæ augmento etiam nostro iuuamine roboramus. Dudum siquidē à fel. re. Innocentio Papa quarto prædecessore nostro emanarunt literæ tenoris subsequēntis:

Extirpationē

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis præsentibus & futuris, in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem. Malitia huius tēporis in diuersis mundi partibus, & maxime in prouincia Lombardiæ peruerforum morū peperit corruptelā: ex quibus letifera pestis hæreticæ prauitatis abūdantius solito noscitur pullulasse. Ad expurgationē pestis eiusdē iuxta officij nostri debitū ex animo intendentes, volumus aduersus huiusmodi operarios iniquitatis, qui massam catholicæ puritatis fermento propriæ contagionis inficiunt, fideles vt cōsurgāt stentque nobiscū pro euangelicis quas professi sunt legibus defendēdis, salubribus adhortationibus incitari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta, districte præcipiendo mandamus, in remissionē vobis peccaminū iniungentes, quatenus in locis vbi cōtra hæreticos, vobis inquisitionis officij est cōmissum, curetis singuli opportuna instātia, cōtra hæreticos eosdē, eorūq; fautores proponere populis publice verbū crucis: & eos qui tacti zelo fidei ad extirpandā prauitatem eandem votū assumpserint, crucis charactere consignare. Vt autē vobis de prædicatione huiusmodi, & fidelibus, qui eiusdē crucis ad hoc votum assumpserint, copiosæ mercedis præmiū afferatur, vobis & eisdē fidelibus, illam indulgentiā illudque priuilegiū elargimur, quæ transeuntibus in terræ sanctæ subsidij in generali concilio conceduntur. Cum autē huiusmodi verbum Crucis per vos proponi cōtigerit, relaxādi oibus vere penitētibus & confessis, qui ad audiendū verbū ipsum deuote affuerūt, quadraginta, vel viginti dies, de iniunctis penitentiis, libera sit vobis & singulis vestrū, de nostra concessione facultas. Et si forte (quod nō credimus) aliqua ciuitas, vel cōitas, vel persona, cuiuscunq; conditionis, vel gradus, huic tam salubri negotio se opponere, seu illud præsumpserit aliquatenus impedire: vt per vos, vel per alios auctoritate nostra ad hoc deputatos, vel in posterū deputandos, libere procedi non valeat in eodē: immo si quicumque requisiti, illud fouere neglexerint, & iuxta officij, & posse suū studiose iuuare: cōtra eos tanq̄ contra defensores & fautores hæreticorum, sublato appellationis obstaculo, vos vel vestrū singuli auctoritate nostra intrepide procedatis. Contra quos prout audacia exegerit, Reges & principes Christianos, nec nō Crucesignatos pro terræ sanctæ succursu curabimus inuocare: cum non minus expediat immo magis, fidē in locis prope positis, quā procul distans defensare. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrorum mandati & elargitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se noverit incursum. Datum Anagni Idibus Iulij, Pontificatus nostri anno duodecimo.

Anno Do
mini 1255.

Cum autem sicut exhibita nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, de viribus literarum earundem ab aliquibus hæsetur: Nos ad extirpationem huiusmodi virus insanabilis, totis viribus intendentes, literas præinsertas auctoritate apostolica, tenore præsentium innouamus, approbamus, & confirmamus, ac præsentis scripti patrociniō communitimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis, approbationis, confirmationis, & communitationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quinquagesimo octauo septimo Idus Iulij, Pontificatus nostri anno quarto.

P I V S P A P A I I.

Retractatio omnium per ipsum Pium secundum adhuc in minoribus agentem, pro Concilio Basileen. & contra Eugenium quartum eiusdem Pij prædecesorem, scriptorum.

Edita anno Domini 1463

Ex quarto conciliorum general. tomo pag. 503.

Luc. 18. Psal. 113.

Psal. 144.

Pertinacia hæreticorum unde quandoque nascatur.

Psal. 24

Virorum sanctorum mos, emendare errores, non pertinaciter defendere.

Ivs Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis Rectori, & Vniuersitati Scholæ Colonienſis, Salutem & apostolicam benedictionem.

In minoribus agentes, nondum sacris ordinibus initiati, cum Basileæ inter eos versaremur, qui se generale Concilium facere, & vniuersalem Ecclesiam repræsentare aiebant, dialogorum quendam libellum ad vos scripsimus, in quo de auctoritate concilij generalis, ac de gestis Basileensium, & Eugenij Papæ

Contradictione, ea probauimus, vel damnauimus, quæ probanda vel damnanda censuimus: quantum capiebamus, tantum defendimus, aut oppugnauimus: nihil mentiti sumus, nihil ad gratiam, nihil ad odium retulimus. existimauimus bene agere, & recta incedere via: nec mentis nostræ aliud erat obiectum, quàm publica utilitas, & amor veri.

Sed quis non errat mortalis? Sapientem inquit philosophi nunquam errare, verum est. At quis sapiens, nisi bonus? quis bonus, nisi solus Deus? Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum, inquit propheta regius. Declinauimus & nos ab utero matris, errauimus in inuio, & non in via: ambulauimus in tenebris, & procul à vera luce recessimus: nec nobis tantum errauimus, alios quoque in præcipitium traximus: & cæcis ducatum præbentes cæci, cum illis in foueam recidimus.

forsitan & aliquos ex vobis scripta nostra decipere, & in deuia deduxerunt: quorum sanguinem si de manibus nostris requisierit Dominus, non habemus quod respondere possumus, nisi nos, vt homines, peccauisse: qui arbitantes rectam iter ostendere, obliquum monstrauimus. In misericordia tantum Dei spes nostra sita est, quæ super omnia opera eius elucet. Sed haud quaquam satis fuerit diuinam misericordiam implorare, & dicere, Parce Domine, parce peccatis nostris, nisi pro viribus vulnera, quæ infliximus, veritate curare anitamur: & sicut est in fabulis, Sagitta, quæ vulnerauit, afferat opem: siue vt canit Ecclesia, Medelam inde ferat, hostis vnde læserat. Mortem quidam prius sibi consciuerint, quàm videri velint aliquando male sensisse: & nonnulli ne vel ad horam videantur errasse, semper errant, & dum vel minimam tolerare honoris iacturam nequeunt, totum abijciunt, & perpetua notantur infamia, & in pessimas prolabantur hæreses: qui ne appareant inconstantes, pertinaces efficiuntur. superbissimi hoc agunt, qui videri dij, non homines volunt, quales Constantiæ combusti sunt nostra ætate in magno conuentu, Hieronymus & Ioannes hæresiarchæ. Nos homines sumus, & vt homines errauimus: neque imus inficias, multa, quæ diximus, scripsimus, egimus, damnari posse: verum nõ vt Arrius, Eutyches, Macedonius, aut Nestorius, & alia blasphemorum turba, ex animo damnatam viam elegimus seducti peccauimus, vt Paulus; & ignoranter persecuti fuimus Ecclesiam Dei, & Romanam primamque sedem. Propter quod prostrati ante oculos diuinæ pietatis, supplices oramus: Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias ne memineris, &c. Pudet erroris, pæniter male fecisse, & male dictorum scriptorumque vehementer pænitet: plus scripto, quàm facto nocuimus. Sed quid agamus? scriptum & semel emissum volat irreuocabile verbum. Non sunt in potestate nostra scripta, quæ multas inciderunt in manus, & vulgo leguntur. vtinam latuissent, quæ sunt edita. nam si futuro in sæculo manserint, & aut in malignas mentes inciderint, aut incautas, fortasse scandalum parient. Qui hæc scripsit, inquit, in beati tandem Petri cathedra sedit, & Christi saluatoris vicariatum gessit: ita scripsit Aeneas, qui postea summum Pontificatum adeptus, Pius ij. appellatus est, nec inuenitur mutasse propositum.

qui cum elegerunt, & in summo Apostolatus vertice collocarunt, ab ijs scripta eius approbata videntur. Verendum est, ne talia nostris aliquando successoribus obiiciantur; & quæ fuerunt Aeneæ, dicantur Pij: atque ab ea sede auctoritatem vendicent, aduersus quam ignoranter latrauerunt. Cogimur igitur, dilecti filij, beatum Augustinum imitari, qui, cum aliqua in suis voluminibus erronea inseruisset, retractationes edidit. Humilis & probatissimi vir ingenij, qui suas ineptias verecunde confiteri ac corrigere, quàm impudenter defendere maluit. Idem & nos faciemus: confitebimur ingenue ignoratias nostras, ne per ea quæ scripsimus iuuenes, error irrepat, qui possit in futurum Apostolicam sanctam sedem oppugnare, nam si quem decuit vnquam Romani primique throni eminentiam,

h 2 & gloriam

P I V S

& gloriam defendere, ac extollere, nos illi sumus, quos sine ullis meritis pius & misericors Deus, sola dispensatione sua, ad beati Petri solium, & dilectissimi filij sui Domini nostri Iesu Christi vicariatum euocauit. Quibus ex rebus dilectiones vestras hortamur, & in Domino commonemus, ne prioribus illis scriptis inhæreatis, aut fidem ullam præstetis, quæ supremam Apostolicæ sedis auctoritatem quouis pacto elidunt, aut aliquid astruunt, quod sacrosancta Romana non amplectitur ecclesia. Suadete omnibus, ut id solium præ ceteris venerentur, in quo saluator Dominus suos vicarios collocauit: & quod beati Apostoli Petrus & Paulus, suo sanguine dicauerunt, nec putetis diuinam prouidentiam, quæ cuncta gubernat, & nihil negligit eorum, quæ creauit, inordinatam reliquisse militantem ecclesiã: quæ cum sit sponsa Christi, profecto à Deo est, & ordinem habet, dicente Apostolo, quæ sunt, à Deo ordinata esse. Requirit autem ordo, ut inferiora à superioribus gubernentur, & ad vnum tandem perueniatur, tanquam principem & moderatorem cunctorum, quæ infra se sunt: Sicut grues vnam sequuntur, & in apibus vnus est rex: ita & in ecclesia militanti, quæ instar triumphantis habet, vnus est omnium moderator & arbiter, Iesu Christi vicarius: à quo, tanquam capite, omnis in subiecta membra potestas & auctoritas deriuatur, quæ à Christo Domino Deo nostro sine medio in ipsum influit, nec profecto in alium, tanquam sui exercitus ducem, supremam auctoritatem Christus principaliter deriuasset, quam in suum vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commissam nouimus Dominici gregis curam: nec duos pluresue Petros euangelistæ commemorant, nec duos, aut plures instituit Dominus, qui suum locum tanquam capita tenerent æqualia: sed vnum constituit, ut verticem, ac ducem, & pastorem vniuersi gregis, Simonem Petrum, dicens, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & tibi dabo claues regni cælorum. & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælo. Et, Pasce oues meas. Quæ nulli alteri seorsum dicta leguntur, nisi Petro, ut in Petro vnitas, & summa contineretur auctoritas: nec alius à petra dictus est Petrus, nisi Simon: ut intelligeremus vnicum esse veræ & solidæ petræ, id est, Christi, (ut Paulus exponit) locum tenentem Simonem Petrum, qui solus pro Domino in periculo constituto exemit gladium. Petrus igitur, & successores eius Romani Pontifices primatum in ecclesia tenuerunt, & nos hodie, quamuis indigni, sola Domini voluntate digni, tenemus: & quicumque Romanæ secundum canonicas sanctiones præficitur ecclesiæ, quamprimum electus est in sacro collegio, supremam à Deo potestatem sine medio consequitur, & per ordinem in omnem diffundit ecclesiam, cuius peccata diuino iudicio punienda relinquuntur. Si quid aduersus hanc doctrinam inueneritis aut in dialogis, aut in epistolis nostris, quæ plures à nobis sunt editæ, aut in aliis opusculis nostris; (multa enim scripsimus adhuc iuuenes) respuite, atque contemnite. sequimini quæ nunc dicimus, & seni magis quam iuueni credite; nec priuatum hominem pluris facite, quam Pontificem. Aeneam rei cite, Pium recipite. illud gentile nomen parentes indidere nascenti: hoc Christianum in Apostolatu suscepimus. Dicent fortasse aliqui, cum Pontificatu hanc nobis opinionem aduenisse, & cum dignitate mutatam esse sententiam. Haud ita est, longe aliter actum. Audite filij conuersationem nostram: breuis narratio erit, quæ vobis, quantum ad rem attinet, veritatē aperiet, & obiectio ni faciet satis. Anno salutis primo & trigesimo supra millesimum quadringentesimum cum Dominico Capranica, quem Martinus v. in secreto consistorio Cardinalem creauerat, Eugenius iij. spreuerat, Basileam petiuimus, ibique concilium inchoatum inuenimus, verum ab Eugenio reuocatum, quamuis congregati noluerant obedire, asserentes iam inceptum concilium sine consensu patrum, qui conuenissent, haud quaquam potuisse dissolui. Iulianus aderat S. Angeli Cardinalis, natione Romanus, moribus & doctrina cōspicuis. Is cum ceteris præstaret, audita Eugenij reuocatione, præsidentiam dimisit, tanquã summo Pont. vellet obedire: sed cum augesceret in dies, Eugenio vel inuito, concilium, & multi ex diuersis regionibus Episcopi, & Regum legati aduentarent, Cardinales quoque ex Rom. Cur. profugi in dies nonnulli concurrerent, præsidentiam resumpsit: & auctoritatem concilij mirum in modum extollens, eminentiam primæ sedis suppressere cœpit. Venientes Eugenij legatos, & potestatem Romanorum præsulum magnificantes, apparenter confutauit: & cū esset facundissimus, facile persuasit auditoribus quæ cupiebat. Cardinales ex vrbe profecti, Eugenio infensi, vitam eius moresque carpebant: accedebant in horas cateruatim noui curiales, qui (ut est omnis multitudo maledica, & inimica principi) Eugenij nomen modis omnibus lacerabant. Nos, qui ex patria iuuenes, non ex vrbe illuc migraueramus, & noua

tum primum

c. Quæuis. 21.
dist.

Rom. 13.

c. In apibus. 7.
q. 1.

Matth. 16.

Ioan. 21.

1. Cor. 10.

Romani Pontificis potestas à Deo est.

A tum primum auis ex Senensi gymnasio euolaueramus, rudes & inexperti, vera esse arbitrabamur quęcunque dicebantur. nec putabamus mentiri alios, qui nesciremus ipsi mentiri-atque vt est innatum homini, tetra & horrenda crimina odio habebamus. nec Eugenium diligere poteramus, quem tot tantique testes indignum Pontificio dicerent. Aderant legati Parisiensis scholę, cuius est fama percelebris: affuerunt & aliquando vestri & aliorum studiorum Germanicę nationis oratores; & vno cuncti ore concilij generalis auctoritatem ad cęlum efferbant. De potestate Rom. Pontificis pauci erant qui loqui pręsumerent: omnes, qui publice loquebantur, prurientes auribus, multitudini applaudebant. Accessit & ipsius Eugenij consensus, qui dissolutionem concilij a se factam, reuocauit, & progressum eius approbavit, cum reconciliata synodus Eugenio videretur, & pax ecclesię data. Pręterita enim omnia per suas literas cõcilij patres Eugenio sese remissuros, & pedes eius tamquam beati Petri exosculaturos promiserant, si reuocata dissolutione, concilio cursum permitteret, atque illi cohæreret. Nouę intercessere discordię, tum alijs de rebus, tum potissime super translatione concilij Gręcorum causa in alium locum. Eugenius in Italia, non sine ratione, concilium petebat; popularitas synodalis transire montes horrebat, & in Auinione, aut in Sabaudia locum desiderabat. Adiuerunt per id temporis duo viri ex Italia Basileense concilium, Nicolaus Panormitanus Archiepiscopus, & Ludouicus Pontanus, Apostolicę sedis notarius, Alfonfi Magni regis oratores, qui, velut duo orbis fidera, ceu Pontificij iuris, & totius ciuilibus sapientię, duo pręcipua lumina & clarissima censebantur. Hi dictis scriptisque concilij gesta probabant, Eugenij facta damnabant: nec erat qui aut vellet aut auderet dicta eorum refellere. Quid ageremus? audire potuimus, non discere? Rude nimis ingenium est, quod per singulos dies audita & inculcata non capit. Quales magistri sunt, tales discipuli euadere solent. Paucos inuenias Aristoteles, qui Platonica norint destruere dogmata. Non est discipulus supra magistrum, inquit Dominus: nec nos Luc. 6. magistrum potuimus superare. Iulianus nobis, & Nicolaus, & Ludouicus, & alii complures fuere magistri: schola, Basileensis conuentus, in quo raro aliquis Eugenij causam defendit. Aduersus concilij dignitatem mutire aliquid, crimen hęresis fuit. Vna omnium vox concilium Eugenio pręferbat. De sedis apostolicę pręcellentia aut silentium, aut contemptus: Cõciliū, concilium cuncta sonabant. Didicimus ergo quę audiuimus, & post aliquot annos, existimantes nos aliquid esse, diximus (vt est apud Satyricum.) Iuuenalis. *Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam?* Puduit semper discipulum agere, subtraximus ferulę manum, cœpimus loqui, & magistri personam induimus. Scripsimus epistolas & opuscula, hoc omnibus passim datur: docti & indocti scribunt: & quę scripsit ipse, nemo contemnit, nisi editionis feruorem tempus extinxerit: nobis placebant scripta nostra, more poetarum, qui poemata sua tamquam filios amant. Nec Basileę quenquam inueniebamus, qui ea damnaret: probant enim similia similes: applaudebamus nobis ipsis, & in editionibus nostris gloriabamur. & quamquam postea Eugenius concilium in Italiam transtulerit, & cū Gręcis Ferrarię, ac demum Florentię conuenerit; quamquam Iulianus sancti Angeli, & Ioannes sancti Petri Cardinales, quibus plurimum credebamus, ad Eugenium defecissent: quamquam paucissimi in fide Basileensi remansissent; nolimus tamen credere, existimantes cunctos, qui abibant, metu recedere, ne bona temporalia perderent. & cum nihil haberemus, quod nobis auferri posset, perseuerandum putauimus, ne partem, quę verior nobis apparebat, relinquentes, detrimentum animę faceremus. Mansimus igitur Basileę, quoad Eugenio (vt credidimus) iusto iudicio deposito, Amadeus Sabaudiensis suffectus est, & Nota testimoniu de Amadeo. Felix v. appellatus: quem non vt idolum (quod erat) sed tamquam verum Christi vicariū venerati fuimus, nihil ad hęc sinistri putantes intercessisse. At cum Fridericus Romanorū rex, Aquisgrani coronatus, domum repetens, Basileam transitum fecisset; rogatusque Felicem illic pręsentem accedere, nullo pacto persuaderi potuisset, vt honorem ei, tamquam Rom. Pontifici, exhiberet, aut publice cum eo verba misceret: tum primum considerauimus possibile esse, quod partem erroneam sequeremur, quando Rex, Imperator Romanorum futurus, in tanto negotio dubius esset, & ad Eugenium inclinaret magis. Multum & sæpe inter nos ipsos cogitauimus, quis esset modus inueniendi verum, nunquam enim volentes errauimus. Rogati in familiam Friderici transire, non renuimus. erat tunc ille cū tota fere Germania neutralis. Concilium Basileę dicebant esse Germani, & idolum eius respuebant, Eugenium Christi vicarium appellabant, & concilium ab eo celebratum recusabant, nec Eugenio, nec Basileensibus plene obediebant. Placuit ad neutrales transire, † iter
vt ve-

vt verum apud eos liberius audiremus, & si recedendum esset ab vno extremorum, per ali-
 quod medium transiremus ad alterum, & eorum iudicium spectaremus, qui non essent affe-
 cti causæ. Mansimus in aula Friderici pluribus annis, illic varias audiuius opiniones. Neu-
 tralitatē idcirco Teutones induerant, vt concordia facilius inueniretur, non ex consilio
 Solonis, qui tumultuante ciuitate extorem fecit cum, qui sine parte remansit. Multa inter
 neutrales didicimus, quæ nos antea latebant: Eugenium falso de multis accusatum inue-
 nimus: Cardinales, qui Basileam venerant, ob priuatas inimicitias bono & sancto viro no-
 tam inurere voluisse: qui tamen cuncti postea ad eum redierunt, & veniam errati petierunt.
 Forte per id tempus Iulianus sancti Angeli Cardinalis, cuius supra meminimus, ex Vnga-
 ria, quæ tibi decreta contra Turcas fuerat prouincia, Flauianum venit, (quæ hodie Vien-
 na dicitur) præcipuum Austriæ columen: sæpe cum eo sermonem pro veteri consuetudine
 miscuimus, sæpe de rebus Basileensibus disputauimus. tuebamur antiquam sententiam:
 ille nouam defendebat. extollebamus generalis concilij auctoritatem: ille apostolicæ fe-
 dis potestatem magnopere collaudabat. dicebamus concilium Basileense iure perseuerasse,
 quamuis Eugenius præfidentes reuocasset, & hoc eius factum accusabamus: ille dislo-
 lutum seu translatum rite concilium affirmabat, & Basileensium opera multis modis dete-
 stabatur, Basileæque non synodum ecclesiæ, sed Satanæ, & ministrorum eius synagogam
 remansisse dicebat. Diutina fuit inter nos concertatio, verum modesta & charitate plena:
 ad extremum cum suis scriptis, dictisque Cardinalem vinceremus, premeremusque vehe-
 menter, subridens ille, Tu, inquit, Aenea tabellis obfignatis agis mecum: & quoniam ali-
 quando sensimus vt dicis, idcirco & hodie idem putas debere sentire, & addictos priori sen-
 tentiæ censes. verum propterea nos sumus liberi, quia mutare sententiam vsque ad mortem
 possumus. cur enim non liceat omni tempore, relicto falso, verum amplecti? Fateor me di-
 xisse & scripsisse, quæ refers, verum à vero remotum errasse: at tu, qui, vt ais, me doctore
 Basileensibus credere adductus es, errantem olim sectatus es, cur modo non sequeris recta
 monentem? Præsumpsi de meipso, dum essem Basileæ, nimis, quamuis deceptus decepti, &
 credens prodesse, nocui. in medio Ecclesiæ docens quæ non didici, cæcus erranti, & in tene-
 bris ambulauit. reliqui tandem ecclesiam malignantium, & cum impijs sedere recusauit. re-
 uelauit Dominus oculos meos, & considerauit mirabilia de lege sua: cognoui priorem er-
 rorem, & quantum à vero procul abiissent Basileenses, plane intellexi. adij Romanam cu-
 riam, & Eugenio, cui fuissem rebellis, submisi ceruicem: à quo misericordiam consecutus,
 ad vniōem Græcorum nauauit operam, & illis Romanæ Ecclesiæ reconciliatis, aduersus im-
 pios Turcas legationem accepi. castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit
 me, sed humiliatum exaltauit: quia cognito in errore non perseueraui, sed mox in viam
 redii, & ex magistro factus discipulus, ex magno paruus, expurgato veteri fermento, nouū
 hominem indui, & veræ matris lacte nutritus, ad fontem veri perueni, quem sancti docto-
 res ostendunt Græci & Latini, quorum vna vox est, saluari non posse, qui sanctæ Romanæ
 Ecclesiæ non tenet vnitatem, omnesque illas virtutes mancas esse ei, qui summo Pontifici
 obedire recusat: quamuis in sacco & cinere iacens, dies & noctes ieiunet, & oret, & in ce-
 teris videatur legem implere: quia melior est obedientia, quàm victimæ. & omnis anima
 potestatibus sublimioribus subiecta est, & Romanum præfulem in Ecclesiæ vertice consti-
 tutum esse constat, à quo nullam ex ouibus Christi exemptam nouimus. Ego ad ouile re-
 dii, qui diu erraueram extra caulas, & pastoris Eugenij vocem audiui: tu si sapias, idem fa-
 cies. hæserunt pectori nostro verba † viri, quæ sæpe ad nos repetiit non sine charitate ar-
 denti, & amore singulari. Interea ex diuersis regionibus homines doctissimi Cæsarem
 adierunt, quibuscum placidos de eisdem rebus miscuimus sermones, semper ad verum in-
 tenti, cuius est natura hominis auida. Multum profuit nobis Ioannes Carauajalis aposto-
 lici palatij auditor, natione Hispanus, qui, Iuliano defuncto, in titulo Cardinalatus ac le-
 gatione successit: quocum sæpe de concilio Basileensium amice disputauimus. Nemo do-
 ctus ad Imperatorem venit, quem de his rebus in colloquium non adduceremus. Cumq;
 Cæsar ad vniōem Ecclesiæ procurandam in Nurimberga suæ nationis conuentum insti-
 tuisset, decreuissetque summum Pontificem adhortari, vt Constantiæ nouum Concilium
 indiceret, legatumq; mitteret, ac Basileenses pariter induceret, vt eò se transferrent, vt pax
 Ecclesiæ redderetur: primi Basileenses recusauere. Quod audiens Thomas Asselbachius ex
 Germanis insignis Theologus, Nunc, inquit, scio Basileenses spiritum sanctum non habere
 ductorem, quando tam æquam Imperatoris legem effugiunt. idem multi alij dixere viri
 doctissi-

Omni tempore
 relicto falso, ne-
 rum amplectē-
 dum est.

1. Reg. 15,
 Rom. 13.

† vita

A doctissimi, & opinione sanctitatis illustres. Quibus consideratis, caligo tandem ab oculis nostris cecidit, quæ velut araneorum tela, verum cernere impediēbat. Recognouimus errorem nostrum, venimus Romam, Basileam. dogma reiecimus, Eugenio Pontifici maximo caput submisimus, & reconciliati Ecclesiæ Romanæ, doctrinam eius imbuimus, & illud Hieronymi diximus, Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri communionē confocior. Super illam fundatam Ecclesiam scio: quicumque extra hanc domum agnum Dominicum comederit, profanus est: si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuiō. Eramusque adhuc pene laici, quando ad Eugenij obedientiam rediimus. Ex Basilea clericali tantum charactere insigniti recessimus, nec vnquam sacros imbuimus ordines, nisi post veritatem cognitam, Basileam. cecitate relicta. In Austria minores ordines, ac subdiaconatum, & diaconatum recepimus: in Vrbe ad presbyteratum peruenimus. Hæc est conuersatio nostra: per hos gradus è tenebris ad lucem migrauimus.

B ad quam rem non parum luminis nobis attulit Thomas † Saracenus theologicæ sapientiæ celebratus, ac acutissimus interpres, qui postea in summo collocatus Apostolatu, Nicolai quinti nomen accepit. His auctoribus vnâ Ecclesiam catholicam, & apostolicam esse dicimus matrem omnium fidelium, extra quam non inuenitur salus, sponsam Christi immaculatam, in qua omnes, qui militant, finem sibi proponunt vitam æternam. Idcirco enim in Ecclesia militanti laborant homines, & cum dæmonibus tanquam hostibus pugnant, vt pacem tandem assequantur, & cum Iesu magistro, ac legifero suo in cælesti Hierusalē triumphare, ac regnare possint. Hic finis Christiano proponitur, huc omnes Ecclesiæ militantis conatus, omnes leges, omnes regulæ tendunt. & quoniam Ecclesia quidē exercitus est Deo militans, terribilis, vt castrorum acies ordinata dicitur: vni proculdubio Imperatori subiecta, ad cuius nutum cuncta referuntur. Cumque pius ac max. & opt. Deus in suo sanguine fundauerit Ecclesiam, eamque voluerit ad finem vsque seculi perdurare: quis non dixerit in ea id regimen institutum esse, quod optimum censeretur? At vero inter genera gubernationum communis philosophorum sententia est, præstare monarchiam: & Romani, quorum toto micuit orbe dignitas, quamuis eiectis regibus duos annos consules elegerunt, & modo tribunos addidere, modo alios magistratus inuenere: in aduersis tamen casibus, bellisque grauioribus ad vnum aliquem recurrerunt, virtute & auctoritate præstantem, quem Dictatorem appellauerunt, cuius dicto non liceret aduersari. & quanquam dictaturam ab initio temporaneam instituerunt, in Iulio tamen & successoribus eius perpetua effecta est. Nec vnquam Romana res admirabilior, aut celsior fuit, quam sub Augusto Cæsare, quando iam clausis Iani portis totus fere orbis, sub vnus hominis gubernatione quieuit. Quo tempore natus mundi Saluator monarchicū regimen ceteris prætulisse videtur gubernationibus. Idem probat totius fere orbis consuetudo, cuius maximam partem gubernant reges, siue Christianos intueamur, siue Barbaros. & quamuis ciuitates aliquot reperiantur, quæ cum maxime seruiant, liberas sese vocitant, sine rege viuentes, non possunt tamen effugere, quin vnum præferant aliis, eique tanquam capiti pro tempore obediant. Quid plura? cælestis aula nos admonet. quid illa pulchrius? quid ordinatius? quid maius, aut durabilius? quid melius, aut beatius? quamuis in ea & Angelorum diuersi sint ordines, & sanctorum spirituum innumerabiles chori, vnus est tamen omnium rex æternus Deus, qui condidit vniuersa, & nihil negligit eorum, quæ condidit. cuius filius vnigenitus Christus Iesus cum pro nostra salute venisset in hunc mundum, seruili accepta forma, Ecclesiam, de qua loquimur, in cruce patiens, suo sanguine acquisiuit, & in ea vsque in diem Ascensionis corporaliter præfedit, & tanquam dux verus & imperator, cuncta in finem suum direxit. At cum ascendisset in cælum, eum indubitanter sui gregis pastorem reliquit, cui dixerat, Pasce oues meas, & Tibi dabo clauēs regni cælorum. Neque enim dixit, & non fecit, qui solus est verax.

C Grex Christi, Ecclesia est. Pastor primus ipse Christus fuit, & pastor bonus, qui posuit animam suam pro ouibus suis. Secundus pastor Petrus extitit, ab ipso Domino institutus, atque omni potestate donatus, quæ ad bene regendum commissas oues necessaria ducitur. alioqui Christus, qui sapientia patris est, & omnino sapienter egit, Ecclesiæ suæ haud sufficienter prouidisset, quod est nefarium asserere, & quamuis plures per orbem Ecclesiæ institutæ fuerint, & plures episcopi, id est, plures greges, & ouilia plura, & pastores plures: omnes tamen sub vno pastore, & in vno grege, atque ouili continebantur, sicut & hodie continentur: quia vnus est Christi thalamus, vna sponsa, vnum ouile, & vnus pastor, & omnium episcoporum vnus episcopus Romanus præsul, beati Petri successor, & Iesu Christi vicarius.

Nulli extra Ecclesiam datur salus.

† Saracenus, legit Platina.

Qualis viri Christiani finis Cant. 6.

Inter genera gubernationū monarchia præstantior.

Ioann. 21. Matth. 16. Ioann. 10.

† instituto

† acerrimos

Bernardi ad Eugenium notatu digna verba.

Ioann. 14.

† sicut propter regenerationis causam. † praest

† praedecessoribus.

rius. Petrus enim in Antiochia primum sedit, deinde Romam venit. unde cum perfectionem fugiens, vellet abire, à Domino prohibitus est, & hic glorioso martyrio vitam finivit, successore Clemēte substituto, atque ita in hanc usque diem servatum est, ut qui Romae sederit antistes rite institutus per legitimum electionis tramitem, tanquam Aaron vocatus à Domino, hunc omnes Christianae plebes, omnes populi, omnes reges, omnes clerici, omnes episcopi tanquam Iesu Christi vicarium, & beati Petri successorem, vniuersalis Ecclesiae caput ac rectorem & ducem venerati sint. Inter quos plurimi pro Christi nomine asperrimos perpessi cruciatus, & morte multati, coronam martyrii susceperunt: plurimi confessores egregij vita, moribus, & doctrina fulgentes, quamuis sine sanguinis effusione, non tamen sine periculis & labore, ac voluntate parata pro conseruanda sacri euangelij auctoritate moriendi, ad caelestem gloriam peruenere: vt Gregorij, Damasi, Leonis, Innocentij, Bonifacij, Benedicti, & alia nomina, inter quae tertius claruit Eugenius, ex monasterio Sancti Anastasij ad summum sacerdotium euocatus, ad quem diuus Bernardus monachorum pater, non minus doctrinae fulgore, quam vitae sanctimonia illustris, inter multa, huiusmodi verba conscripsit: Indagemus, inquit, adhuc diligentius quid sis, quam geras videlicet, personam pro tempore in Ecclesia Dei. Tu es sacerdos magnus, summus Pontifex, tu princeps Episcoporum, tu haeres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vntione Christus. Tu es, cui clauis tradita, cui oues creditae sunt. Sunt & alij quidem caeli ianitores, & gregum pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto & differētius, vtrunque pra illis nomen haereditasti. Habent illi assignatos sibi greges singulis singulos, tibi vniuersi crediti vni sumus. Nec modo ouium, sed & pastorum, tu vnus omnium pastor. Hec Bernardus ad Eugenium scribit, cui supremam & omnimoda in ecclesia potestate concedit. Quod ille de tertio testatur Eugenio, hoc nos de quarto, & omnibus aliis Romanis Pontificibus profiteamur, quia dignitatis est auctoritas. Liqueat igitur vnū in Ecclesia caput esse, & vnum principem: quia pax populi ex vno rectore dependet, & pluralitas principum discordiam parit. Christus Ecclesiae suae in vltimo testamento pacem reliquit, & pacem multis verbis commendauit. Dedit ergo & regimen pacis amicum, id est, monarchicum, sub beato Petro, & successoribus eius administrari, cuncta praecipiens clauibus illi commissis, & cura gregis demandata. Haec nos de Romani Pontificis auctoritate, & potestate sentimus, cui & congregare generalia concilia, & dissoluere datum est: qui etsi filius est propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur: & sicuti filiationis causa venerari debet Ecclesiam, tanquam matrem; ita & praelationis causa praefertur ei, vt pastor gregi, princeps populo, rector familiae. Cum his & generalis concilij auctoritatem, & potestatem complectimur, quemadmodum & auo nostro Constantiae, dum ibi fuit synodus vniuersalis, declaratum definitumque est. Veneramur enim Constantien. concilium, & cuncta, quae processerunt, à Romanis Pontificibus nostris praecessoribus approbata, inter quae nullum inuenimus vnquam fuisse ratum, quod stante Romano indubitato praesule, absque ipsius auctoritate conuenerit: quia non est corpus ecclesiae sine capite, & omnis ex capite defluit in membra potestas. Haec nostra sententia est, filij: haec credimus, & profiteamur: haec iam senes, & in Apostolatus apice constituti, pro veritate asserimus: si quae vel vobis, vel aliis conscripsimus aliquando, quae huic doctrinae repugnent, illa, tanquam erronea, & iuuenilis animi parum pesata iudicia, reuocamus, atque omnino respuimus. Datū Romae apud Sanctum Petrum, vj. Calend. Maias, anno Millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio.

SIXTVS IIII.

Dilecto filio Vicario venerabilis fratris nostri Episcopi Bononiensis in spiritualibus generali.

Haereticum esse, asserere, non esse haereticum à demonibus expectare responsa.

Edita anno domini 1473. Ex Directorio Sabellano fol. 421.

ILECTE filij salutem & apostolicam benedictionem. NUNTIATVM est nobis, nonnullos ordinis sanctae Mariae de monte Carmeli fratres, tanta fuisse temeritatis, vt veriti non sint disputando & praedicando in nostra ciuitate Bononiensi eiusque comitatu asserere, non esse haereticum & a puritate

A puritate fidei alienū, demonum expectare responsa: ob quod aduersus ipsius fidei puritatē scandala multa exorta videntur. Nos id indigne molesteque ferentes, & de præmissis certā notitiam non habentes, discretioni tuæ per præsentēs cōmittimus & mandamus, vt omni opportuna adhibita diligentia, & industria veram notitiam habere cures: an sit, qui fuerint huiusmodi assertores, & quæ scandala propterea sint exorta. Quidquid aut̄ in præmissis inteneris in scriptis authentice redactum, ad dilectū filium Franciscum de Toletō notarium, & Datarium nostrum domesticum, sub tuo sigillo trāsmittas: vt ab eō de omni re certiores facti, quid agi conueniat, auctore Domino, statuere valeamus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die decimosextimo Iunij, Millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio. Pontificatus nostri anno secundo.

L. Griffus.

B *INNOCENTIUS PAPA OCTAVVS.*

Venerabili fratri nostro Episcopo Brixienſi, & dilecto filio inquisitori heretica prauitatis in partibus Lombardiæ.

Sententias ab inquisitoribus latas contra hereticos impenitentes, seu alios brachio seculari traditos, magistratus seculares sub pena excommunicationis, quam ipso facto incurrunt, exequi debent, absque reuisione processuum per inquisitores fabricatorum contra tales hereticos.

C *VENERABILIS* frater & dilecte fili, Salutem & apostolicam benedictionem.

D *DILECTVS* filius frater Antonius de Brixia ordinis Prædicatorum, in partibus Lombardiæ inquisitor hereticæ prauitatis, vnâ cum venerabili fratre Episcopo Brixienſi, seu eius vicario generali, sicuti nobis nuper fecit exponi contra nonnullos vtriusque sexus hereticos (vt accepimus) quos culpabiles vt hereticos impenitentes repertos, pœna debita iuris puniendos condemnauit: ac officiales ciuitatis Brixienſis, vt iniunctam executionem adimplerent, requisit: qui officiales iustitiam ministrare, & dictas sententias exequi, (nisi prius processus per Episcopum & inquisitorem agitados non viderent) in non paruum orthodoxæ fidei scandalum recusarunt. At cum huiusmodi crimen hæresis sit mere ecclesiasticum, & delicta nullo pacto impunita remanere debeant: tenore præsentium vobis cōmittimus atq; mandamus: vt si est ita, eisdem officialibus secularibus ciuitatis Brixienſis, sub excommunicationis pœna, & aliis censuris ecclesiasticis, præcipiatis atq; mandetis: vt infra sex dies, postquam legitime fuerint requisiti, sine aliqua dictorum processuum, per vos agitatorum visione, sententias per vos latas contra huiusmodi hereticos prompte exequantur appellatione remota. Quâ excommunicationis penam ipso facto volumus, & tenore præsentium declaramus incurrisse: si quod mandatum fuerit, infra dictum sex dierum spatium, cessante legitimo impedimento, cum effectu non impleuerint. Constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, statutis ciuitatis Brixienſis, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die trigesimo Septemb. Millesimo quadringentesimo octogesimo sexto. Pontificatus nostri anno tertio.

Hieronymus Balbanus.

ALEXANDER PAPA VI.

E *Dilecto filio Angelo de Verona ordinis Prædicatorum sacre Theologiæ professori in prouincia Lombardiæ, heretica prauitatis inquisitori, & successoribus suis.*

Soli inquisitores heretica prauitatis procedere possunt contra maleficos, incantatores, & vanarum superstitionū observatores: eosdemque compescunt & puniunt, non obstantibus canonicis legibus contrarijs quibuscunque.

I *LLECTE* fili, Salutem & apostolicam benedictionem.

C *VM* acceperimus in prouincia Lombardiæ, diuersas vtriusque sexus personas, diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisque veneficijs, & vanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare: homines, & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores inducere,

Edita anno Domini 1486.

Ex Directorio Sabellano fol. 423.

Videto Schol. 99. par. 3. super q. 36.

Ex Directorio Sabellano fol. 426.

cere, magnaque inde scandala exoriri: decreuimus pro pastoralis officij nobis ex alto com-
missi ministerio, scelera huiusmodi compescere: ac scandalis & erroribus præmissis, quan-
tum cum Deo possumus, occurrere. Ea propter tam tibi quàm etiã successoribus tuis, per
Lombardiam cõstitutis, de quibus in his & aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus,
committimus & mandamus, vt etiam soli, honesto tamen comitatu per vos eligendo affo-
ciati, contra easdem vtriusque sexus personas diligenter inquiratis: easque iniustitia median-
te puniatis, & compescatis. Et vt melius commissionem huiusmodi exequi possitis, contra
illas vobis plenam & omnimodam harum serie concedimus facultatem. Cõstitutionibus,
& ordinationibus apostolicis, nec non indultis & concessionibus, ordinariis forsan pro tẽ-
pore factis, ceterisque contrariis quibuscunque non obstantibus. Datum Romæ apud
sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die, &c.

LEO PAPA DECIMVS.

*Anima rationalis immortalis asseritur, & vere ac per se & essentialiter humani corporis forma, & multi-
plicabilis, multiplicata, & multiplicanda singulariter, pro corporum quibus infunditur multitudine. omnis asser-
tio veritati fidei contraria damnatur, & assertores vthæretici puniuntur. qui philosophiam profitentur, dissol-
uant philosophorum dogmata, que fidei aduersantur, & discipulis explicent catholicam veritatem. Nemo in sa-
cris ordinibus cõstituitus post auditam grammaticam & dialecticam in studijs generalibus, aut alibi publice
audiat philosophiam, aut poesim vltra quinquennium sine aliquo studio Theologia, aut iuris Pontificij. & cum-
ta hæc præcepta singulis annis Episcopi publicent, vbi generalia vigent studia.*

Edita anno
domini 1513.

Ex cõcilio La-
teran. sess. 8.

Luc. 10.
Hier. 8.
Matth. 13.

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro ap-
probante Concilio.

c. Fidei in cle.
de sum. Trin.
& fid. cath.
Matth. 10.
Ioann. 12.

1. Cor. 15.

APOSTOLICI regiminis sollicitudo nos assidue pulsat, vt medendis ani-
marum læguoribus, quarum nos ex alto omnipotēs auctor curam habere
voluit, iis potissimum qui instantius fideles nunc vrgere cernuntur, saluti-
fero olei & vini medicamine ad instar Samaritani in Euangelio sollicitam
operam impendamus, ne nobis illud Hieremiæ obijciatur. Nunquid resina non est in Ga-
laad, aut medicus non est ibi? Cum itaque diebus nostris (quod dolenter ferimus) zizanix
feminator antiquus humani generis hostis, nonnullos perniciosissimos errores à fidelibus
semper explosos in agro Domini superfeminare, & augere sit ausus, de natura præsertim
animæ rationalis, quod videlicet mortalis sit, aut vnica in cunctis hominibus, & nonnulli
temere philosophantes, secundum saltem philosophiam, verum id esse asseuerent, contra
huiusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes, hoc sacro approbante Conci-
lio damnamus, & reprobamus omnes asserentes, animam intellectuam mortalem esse,
aut vnicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes, cum illa nõ solum vere per
se, & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone felicitis recordationis Cle-
mētis Papæ quinti prædecessoris nostri in generali Viennen. Cõcilio edito cõtinetur, verũ
& immortalis, & pro corporũ quibus infunditur multitudine singulariter multiplicabilis, &
multiplicata, & multiplicanda sit. Quod manifeste constat ex Euangelio, cũ Dñs ait, Ani-
mam autem occidere non possunt, & alibi: Qui odit animam suam in hoc mũdo, in vitam
æternam custodit eam. Et cum æterna præmia, & æterna supplicia pro merito vitæ iudican-
dis repromittit, aliàs incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minime profuissent, nec re-
surrectio expectanda foret, ac sancti & iusti miserabiliores essent (iuxta Apostolum) cunctis
hominibus. Cumque verum vero minime contradicat, omnem assertionem veritati illumi-
natæ fidei contrariam, omnino falsam esse diffinimus, & vt aliter dogmatizare non liceat,
districtius inhibemus: Omnesque huiusmodi erroris assertionibus inhærentes, veluti dam-
natissimas hæreses seminantes, per omnia vt detestabiles & abominabiles hæreticos, & in-
fideles, Catholicam fidem labefactantes, vitandos, & puniendos fore decernimus.

Insuper omnibus & singulis Philosophis in vniuersitatibus studiorum generalium,
& alibi publice legentibus, districtè præcipiendo mandamus, vt cum Philosophorum
principia, aut conclusiones, in quibus à recta fide deuiare noscuntur, auditoribus
suis legerint, seu explanauerint, quale hoc est de animæ mortalitate, aut vnitæte, & mundi
æternitate, ac alia huiusmodi, teneantur eisdem veritatem religionis Christianæ omni co-
nato manifestam facere, & persuadendo pro posse docere, ac omni studio huiusmodi phi-
losophorum

A Philosophorum argumenta, cum omnia solubilia existant, pro viribus excludere atque resolvere. Et cum non sufficiat aliquando tribulorum radices præscindere, nisi & ne iterum pullulent, funditus euellere, ac eorum semina, originalesque causas, unde facile oriuntur, remouere: cum præcipue humanæ Philosophiæ studia diuturniora, quam Deus secundum verbum Apostoli euacuauit, & stultam fecit, absque diuinæ sapientiæ condimento, & quæ sine reuelatæ veritatis lumine in errorem quandoque magis inducunt, quàm in veritatis elucidationem: ad tollendam omnem in præmissis errandi occasionem, hac salutari constitutione ordinamus & statuimus, ne quisquam de cetero in sacris ordinibus constitutus, secularis vel regularis, aut aliàs ad illos à iure arctatus in studiis generalibus, vel alibi publice audiendo, philosophiæ aut poësis studiis ultra quinquennium post grammaticam & dialecticam, sine aliquo studio Theologiæ aut iuris Pontificij incumbat. Verum dicto exacto quinquennio, si illis studiis insudare voluerit, liberum sit ei, dum tamen simul aut seorsum, aut Theologiæ, aut sacris canonibus operam nauauerit, vt in his sanctis & vtilibus professionibus sacerdotes Domini inueniant, unde infectas philosophiæ & poësis radices purgare & sanare valeant. Et hos canones per ordinarios locorum vbi generalia studia vigent, & rectores vniuersitatis eorundem studiorum singulis annis in principio studij, in virtute sanctæ obedientiæ publicari mandamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, diffinitionis, inhibitionis, decreti, ordinationis, statuti & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romæ in publica sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solemniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo tertiodecimo, quartodecimo Cal. Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo.

1. Cor. 1. 6.

LEO PAPA DECIMVS.

Nemo in vrbe Roma libros imprimat, nisi prius vicarius Papa, & sacri palatij Magister approbavint. neque extra urbem, nisi fuerint examinati per viros habentes peritiam libri ab Episcopo, ac Inquisitore deputatos, qui manu propria subscriptionem approbationis apponant, qui contra fecerit, libros amittat, qui comburantur, & excommunicationis sententia innotatus existat.

Deo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio.

INTER solitudines nostris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes in viam veritatis reducere, ipsosque lucrifacere Deo (sua nobis cooperante gratia) valeamus. Hoc est quod profecto desideranter exquirimus, ad id nostræ mentis sedulo destinamus affectum, ac circa illud studiosa diligentia vigilamus. Sane licet literarum peritia per librorum lectionem possit faciliter obtineri, ac ars imprimendi libros tribus potissimum nostris, diuino fauente numine, inuenta seu aucta & perpolita, plurima mortalibus attulerit comoda, cum parua impensa copia librorum maxima habeatur, quibus ingenia ad literarum studia percommode exerceri, & viri eruditi in omni linguarum genere, præsertim autem Catholici, quibus sanctam Romanam Ecclesiam abundare affectamus, facile euadere possunt, qui etiam infideles sciant & valeant sacris institutis instruere, fideliumque collegio per doctrinam Christianæ fidei salubriter aggregare: quia tamen multorum querela nostrum & sedis Apostolicæ pulsauit auditum, quod nonnulli huius artis imprimendi magistri, in diuersis mundi partibus libros, tam Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ & Chaldeæ linguarum in Latinum translato, quàm alios, Latino ac vulgari sermone editos, errores etiam in fide ac perniciose dogmata etiam religioni Christianæ contraria, ac contra famam personarum etiam dignitate fulgentium continentes, imprimere ac publice vendere præsumunt, ex quorum lectione non solum legentes non edificantur, sed in maximos potius, tam in fide, quàm in vita & moribus prolabantur errores, unde varia sæpe scandala (prout experientia rerum magistra docuit) exorta fuerunt, & maiora indies exoriri formidantur. Nos itaque ne id, quod ad Dei gloriam & fidei augmentum, ac bonarum artium propagationem salubriter est inuentum, in contrarium conuertatur, ac Christianorum salutem detrimentum pariat, super librorum impressione curam nostram habendam fore duximus, ne de cetero cum bonis seminibus spinæ coalescant, vel medicinis venena intermiscant. Volentes igitur de

Edita anno Domini 1515.

Ex Concilio Lateran. sess. 10.

Concilium Tri
dentinum sessio. 4

tur de opportuno super his remedio prouidere, hoc sacro approbante Concilio, vt negotium impressionis librorum huiusmodi eo prosperetur felicius, quo deinceps indagatio solentior diligentius & cautius adhibeatur, statuimus & ordinamus, q̄ de cetero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, seu aliam quamcunque scripturam, tam in vrbe nostra, quam aliis quibusuis ciuitatibus & dioecesebus imprimere, seu imprimi facere præsumat, nisi prius in vrbe per vicarium nostrum, & sacri palatii Magistrum, in aliis vero ciuitatibus & dioecesebus per episcopum, vel alium habentem peritiam scientiæ, libri, seu scripturæ huiusmodi imprimendæ ab eodem episcopo ad id deputandum, ac inquisitorem hæreticæ prauitatis ciuitatis siue dioecesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria subscriptionem, sub excommunicationis sententia gratis & sine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem secus præsumperit, vltra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, ac ceterum ducatorum fabricæ Principis Apostolorum de vrbe sine spe remissionis solutionem, ac anni continui exercitij impressionis suspensionem, excommunicationis sententia innodatus existat, ac demum ingrauescente contumacia taliter per episcopum suum, vel vicarium nostrum respectiue per omnia iuris remedia castigetur, q̄ alij eius exemplo similia minime attentare præsumant.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti & ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursum. Dat. Romæ in publica sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solemniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimoquinto, quarto Nonas Maij. Pontificatus nostri anno tertio.

LEO PAPA DECIMVS.

Nemo audeat prædicare nisi à superiore prius fuerit approbatus. prædicatores euangelium explicent iuxta sanctorum patrum interpretationes. tempus futurorum, aut Antichristi temere non præfigant. vanas reuelationes non comminiscantur. virtutes commendent, vitia detestentur. Episcopos, & alios superiores publice coram populo incaute non reprehendant, aut mordeant. nemo inspirationes sibi factas prius prædicet, quam Romanus Pontifex, aut Episcopus approbarit. qui contra fecerit, excommunicationem incurrit, & officium prædicationis perpetuo amittit.

Edita anno
Domini 1516
Ex Concilio La
teranenst ses
sio. 11.

Eo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio,

Psal. 18,

Quo tpe publicu est editu hoc, ceperat iam tum Lutherus, qui Germaniam suis p̄stigijs de meauit, virus suum diffunde

SUPERNAE maiestatis præsidio, per cuius ineffabilem prouidentiam celestia simul & terrena diriguntur, super gregem Dominicum nobis commissum, speculatoris officium (quantum imbecillitati nostræ conceditur) exercentes, totaque mente nobiscum ipsi reuoluentes, inter alia cõplura & magna ad nos pertinere, vt munus prædicationis, quod in ecclesia Dei præcipuum, ac per necessarium, magnique fructus atque vtilitatis, dummodo recte & ex sincera charitate erga Deum & proximum præceptisque & exemplis sanctorum patrum, qui hæc profitentes cum fidei fundatione & propagatione plurimum ecclesiæ contulerunt, exerceatur: quippe quod redemptor noster primus fecit, & docuit, & eius præcepto & imitatione duodenus ille Apostolorum numerus, quasi totidem cæli, Dei veri gloriam enarrantes per orbem terrarum, vniuersum genus humanum, quod sub peccati iugo vetusta seruitute continebatur, sensim ab eorum tenebris educentes, & ad perpetuæ salutis lucem excitantes, verbum ipsum in omnem terram, & in fines orbis terræ, tum ipsi prius, tum deinde sui successores, longe lateque propagauerunt, altissimeque fundarunt, vt qui nunc tantum subeunt onus, meminisse debeant, creberrimeque secum reuoluere, præter auctoris ipsius, ac fundatoris Iesu Christi pietissimi redemptoris, Petri etiam & Pauli ceterorumque Apostolorum & Domini discipulorum se vices, quo ad hoc officium, subire, ac sustinere. Sane fide dignorum relatione percepimus, q̄ nonnulli prædicatores nostris temporibus (q̄ dolenter referimus) nõ attendentes, se eorum, quos diximus, & insuper sanctorum Ecclesiæ Doctorum, aliorumque sacram Theologiam profitentium, qui assistendo iugiter Christianis, ac se falsis prophetis rectam fidem subuertere annitentibus opposcentes, Ecclesiam militatẽ illæfam prius, per se talem eam esse manifestarunt, officium exercere, & non nisi vtilia concurrenti eorum sermonibus

A sermonibus populo ad vitiorum extirpationem, virtutum laudem, animarum denique salutem fidelium, meditanda & perficienda debere assumere: multa tamen & varia contra institutiones & exempla, quæ diximus, quandoque etiã scandalosa populis prædicare, quod mentem certè nostram mirum in modum commouit, dum nobiscum ipsi mente volumus, quod illi officij immemores sui, in suis sermonibus non ad vtilitatem audientium, sed ad suam potius ostentationem laborantes; vanis quorundam auribus blandiuntur, qui ad hoc iam deuenisse apparent, vt verificetur dictum apostoli, ad Timotheum ita scribentis: Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur: quorum falsas & inanes mentes, prædicantes ipsi præfati, non modo in rectam veramque viam reducere minime student, sed illas maioribus etiam erroribus implicant; dum sine vlla canonum attestazione, vel reuerentia, immo contra ipsas canonicas sanctiones, sacræ scripturæ sensum multifariam peruertentes, temereque ac perperam plerunque interpretantes, contra veritatem prædicare, terroresque ac minas, multa que mala propediè affutura, iamque ingruentia, nulla prorsus legitima ratione muniti, sed suo dumtaxat sensui obsequentes comminantur, repræsentant, adesseque asseuerant, plerunque etiã vana quædam & inania, & alia huiusmodi populis ingerere, & (quod enormius est) ab æternitatis lumine, & sancti spiritus admonitione, aut infusione, illa se habere asserere audent. Cumque ij sub confictorum miraculorum mendacijs, varios errores fraudesque disseminant, denique populos, quos in Euangelica doctrina sedulo instruere, & in vera fide retinere & conseruare deberent, sermones suos à sensu & præceptis vniuersalis Ecclesiæ retrahentes, à sacrisque constitutionibus, quas maxime sequi deberent, deuiantes, auditores suos amouent, ac longe faciunt à salute. Per hæc namque & alia huiusmodi simpliciores homines, vt ad deceptionem procliuiiores, à via salutis & obedientia Romanæ Ecclesiæ deuiantes, in errores varios per facile inducuntur. Propterea Gregorius huius muneris peritissimus, & feruore charitatis incensus, prædicatores vehementer hortatur & monet, vt dicturi ad populum, prudentes cautique accedant, ne dicendi impetu rapti, verborum erroribus quasi iaculis audientium corda configant, & cum sapientes fortasse videri desiderant, decepti, speratæ virtutis compagem insipienter discendant. Sæpe namque verborum effectus amittitur, cū loquacitate importuna, vel incauta, audientium corda leuigantur. Et sane in nullo alio rudem ij plebem maiori damno scandaloque afficiunt, quàm cum vel tacenda prædicant, vel falsa & inutilia docendo, eam in errorem inducunt. Quæ quoniam huic sacræ religioni Diuinitus institutæ, vt noua & aliena, omnino contraria esse noscuntur, graui certe accuratoque sunt examine digna, ne scandalum populo Christiano, & suorū auctorum, ac aliorum animabus interitum pariant. Nos igitur sanctæ Dei Ecclesiæ (cui disponente Domino præsidemus, quæ quidem vna est, & vnum Deum prædicat, colit, ac vnam fidem firmiter & sincere confitetur, iuxta illud Prophetæ vaticinium, Qui habitare facit vnus moris in domo) vniformitatem, quantum cum Deo possumus, posthabitam reducere, & retentam conseruare, quique populo verbum Dei prædicant, tales esse cupientes, vt eorum prædicatione, Dei ecclesia nullum scandalum patiat, & si qui corrigibiles sunt, ab his, quæ proximis nostrisque temporibus præsumpserunt, cum nonnullos eorum, præter illa quæ diximus, in prædicationibus non viam amplius Domini in virtute docentes, non Euangelium (vt deberent) explanantes, sed conficta miracula, & noua ac falsa vaticinia, aliaque leuia & ab anilibus fabulis parum distantia, magnumque scandalum parientia, nulla deuotionis & auctoritatis, (eiusque improbantis, ac repellentis hæc) habita ratione, vastis clamoribus imprimere, ac suadere vbique conantes, & ne Pontificali quidem dignitate fulgentibus, & alijs Ecclesiæ prælatis parcentes, quibus potius honorem, ac reuerentiam exhibere deberent, sed in eorum personas, ac statum audaciter, ac temere inuehi consueuisse, & alia huiusmodi commisisse constat, in futurum abstineant, vt tam periculosum contagiosumque malum, ac mortifera pestis radicitus euellatur, & arefactum ita penitus deleatur, vt nec memoria eius remaneat: sacro approbante Cõcilio statuimus & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quàm cuiuscunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi, tam de iure quàm de consuetudine, vel priuilegio aut aliàs pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorem suum respectiue diligenter examinatus, (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudētia, & vitæ exemplaritate ad illud aptus & idoneus

re, quamquam non certum an adeo, vt singularis iam tum Romæ eius notitia esset.

2. Timoth. 4. a

Psal. 67. a

ad illud aptus & idoneus

for. † explana
tionem.

Al. 1. A.

1. Thess. 5. d

1. Ioan. 4. d

† 19. Decēb.

& idoneus reperiat, & hic, quocunque postea prædicaturus accesserit, de huiusmodi examine & idoneitate sua per literas authenticas, seu alias sui examinatoris approbatorisque, episcopis & alijs locorum ordinarijs fidem legitime faciat. Mandantes omnibus qui hoc onus sustinent, quique in futurum sustinebunt, vt Evangelicam veritatem & sanctam scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & ampliationem doctorum, quos ecclesia vel vsus diuturnus approbavit, legendosque hætenus recepit, & in posterum recipiet, prædicent & explanent: nec quidquam eius proprio sensui contrarium aut dissonum adijciant, sed illis semper insistant, quæ ab ipsius sacre scripturæ verbis, & præfatorum doctorum interpretationibus, rite & sane intellectis, non discordant. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prædicare, vel asserere nequaquam præsumant, cum veritas dicat, Non esse vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate: ipsosque qui hætenus similia asserere ausi sunt, mentitos, ac eorum causa, reliquorum etiam recte prædicantium auctoritati non modicum detractum fuisse constet: inhibentes omnibus & singulis clericis secularibus vel regularibus præfatis, cæterisque cuiuscunque status, gradus, & ordinis existant, qui hoc onus assumunt, ne de cetero in sermonibus suis publicis, alia quæque futura ex literis sacris constanter prædicere, nec illa à Spiritu sancto vel diuina reuelatione se habuisse asfirmare, & alienas inanesque diuinationes asseuerando, aut alio quocunque modo tractanda assumant, sed ex diuinæ vocis præcepto euangelium omni creature cum vitiorum detestatione, & virtutum commendatione enucleent & declarent, & pacem ac dilectionem mutuam à redemptore nostro tantopere commendatam, vbique fontes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab episcoporum & prælatorum, ac aliorum superiorum, eorumque status scandalosa detractio, quos coram vulgo & laicis non modo incaute, sed etiam intemperanter reprehendunt & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nominibus aperta & manifesta redargutione abstineant. Denique constitutionem felices recordationis Clementis Papæ v. quæ incipit, Religiosi, quam tenore præsentium innouamus & approbamus, inuiolabiliter ab eis obseruari debere decernimus, vt hac ratione ad utilitatem populi prædicantes, & cum Domino lucrificantes, talentum, quod ab illo acceperant, superlucrari, & eiusdem gratiam & gloriam consequi mereantur. Ceterum si quibusdam eorum Dominus futura quedam in Dei Ecclesia inspiratione quapiam reuelauerit, vt per Amos prophetam ipse promittit, & Paulus apostolus prædicatum princeps, Spiritum, inquit, nolite extinguere, prophetias nolite spernere, hos aliorum fabulorum & mendacium gregi connumerari, vel aliter impediri minime volumus. Extinguitur namque ipsius gratia Spiritus, Ambrosio teste, si incipientibus loqui feruor contradictione sopitur: & tunc Spiritui sancto iniuria certe fieri dicitur. Et quoniam res magni momenti est, eo quod non de facili credendum sit omni spiritui, sed sint probandi spiritus, teste Apostolo, an ex Deo proueniant: volumus, vt lege ordinaria tales assertæ inspirationes, antequam publicentur, aut populo prædicentur, ex nunc Apostolicæ sedis examini reseruatæ intelligantur. Quod si sine moræ periculo id fieri non valeret, aut vrgens necessitas aliud suaderet; tunc eodem ordine seruato, ordinario loci notificentur, vt illi adhibitis secum tribus aut quatuor doctis & grauibus viris, & huiusmodi negotio cum eis diligenter examinato, quando id expedire videbunt, (super quo eorum conscientias oneramus) licentiam concedere possint. Si qui autem contra præmissorum aliquod committere quidquam ausi fuerint, vltra pœnas contra tales à iure statutas, excommunicationis etiam sententiam, à qua non nisi à Rom. Pont. præterquam in mortis articulo constituti, absolui possint, eos incurrere volumus. Et vt eorum exemplo alij attentare similia minime audeant, eis prædicationis etiam officium interdictum esse perpetuo decernimus. Non obstantibus constitutionibus, ordinationibus, ac priuilegijs & indultis, & literis Apostolicis, ordinibus & personis præfatis, etiã in mari magno cõprehensis, ac etiã à nobis forsan approbatis, innouatis, vel etiam de nouo concessis, quæ quo ad hoc, nolumus eis in aliquo suffragari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, mandati, inhibitionis, innouationis, approbationis, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursum.

Data Romæ in publica sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solemniter celebrata, Anno incarnationis Domini 1516. † 14. Cal. Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

BVLLA

A *BVLLA APOSTOLICA LEONIS PAPAE X. contra errores Martini Lutheri & sequacium.*

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Edita anno domini 1520. Ex 4. uol. cōc. pag. 700. Psal. 73. d Ioan. 21.

EXURGE Domine & iudica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cuius tu torcular calcasti solus, & ascensurus ad Patrem, eius curam, regimen, & administrationem Petro tamquam capiti, & tuo vicario, eiusque successoribus instar triumphantis Ecclesiæ commisisti. Exterminare nititur eam aper de sylua, & singularis serus depascitur eam. Exurge Petre, & pro pastoralis cura præfata tibi (vt præfertur) diuinitus demandata, intende in causam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris omnium ecclesiarum, ac fidei magistræ: quam tu, iubente Deo, tuo sanguine consecrasti: contra quam, sicut tu præmonere dignatus es, insurgunt magistri mendaces, introducetes sectas perditionis, sibi celerem interitum superducentes: quorum lingua ignis est, inquietum malum, plena veneno mortifero: qui zelum amarum habentes & contentiones in cordibus suis, gloriantur, & mendaces sunt aduersus veritatem. Exurge tu quoque, quæsumus Paule, qui eam tua doctrina ac pari martyrio illuminasti atque illustrasti. Iam enim surgit nouus Porphyrius, quia sicut ille olim sanctos Apostolos iniuste momordit, ita hic sanctos Põtifices prædecessores nostros contra tuam doctrinam eos non obsecrando, sed increpando, mordere, lacere, ac ubi causæ suæ diffidit, ad conuicia accedere non veretur, more hæreticorum, quorum (vt inquit Hieronymus) vltimum præsidium est, vt cum conspiciant causas suas damnatum iri, incipiant virus serpentis lingua diffundere: & cum se victos conspiciant, ad contumelias proflire. Nam licet hæreses esse, ad exercitationem fidelium, tu dixeris oportere, eas tamen, ne incrementum accipiant, neve vulpeculæ coalescant, in ipso ortu, te intercedente & adiuuante, extinguere necesse est. Exurgat denique omnis sanctorum ac reliqua vniuersalis Ecclesia, cuius veræ sacrarum literarum interpretatione posthabita, quidam, quorum mentem pater mendacij excæcauit, ex veteri hæreticorum instituto, apud semetipos sapientes, scripturas eadem aliter quàm Spiritus sanctus flagitet, proprio dumtaxat sensu, ambitionis, auræque popularis causa, teste Apostolo, interpretantur, immo vero torquent & adulterant: ita vt iuxta Hieronymum, iam non sit euangelium Christi, sed hominis, aut quod peius est, diaboli. Exurgat, inquam, præfata Ecclesia sancta Dei, & vnâ cum beatissimis apostolis præfatis, apud Deum omnipotentem intercedat, vt purgatis ouium suarum erroribus, eliminatisque à fidelium finibus hæresibus vniuersis, Ecclesiæ suæ sanctæ pacē & vnitatem conseruare dignetur. Dudum siquidem, quæ præ animi angustia & mœrore exprimere vix possumus, fide dignorum relatu ac fama publica referente, ad nostrum peruenit auditum: immo vero, proh dolor, oculis nostris vidimus ac legimus multos & varios errores, quosdam videlicet iam per concilia ac prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, hæresim etiam Græcorum & Bohemicam expresse continentes: alios vero respectiue vel hæreticos, vel falsos, vel scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, à falsis fidei cultoribus, qui per superbam curiositatem mundi gloriam cupientes, contra Apostoli doctrinam plus sapere volunt, quàm oporteat: quorum garrulitas (vt inquit Hieronymus) sine scripturarum auctoritate non haberet fidem, nisi viderentur peruersam doctrinam etiam diuinis testimonijs, male tamen interpretatis, roborare. A quorum oculis Dei timor recessit, humani generis hoste suggerente, nouiter suscitatos, & nuper apud quosdam leuiore in inclyta natione Germanica seminatos. Quod eo magis dolemus ibi euenisse, quod eandem nationem & nos, & prædecessores nostri, in visceribus semper gesserimus charitatis. Nam post translatum ex Græcis à Romana Ecclesia in eisdem Germanos imperium, iidem prædecessores nostri & nos, eiusdem Ecclesiæ aduocatos, defensoresque ex eis semper accepimus. quos quidem Germanos, catholicæ veritatis vere germanos, constat hæresum acerrimos oppugnatores semper fuisse, cuius rei testes sunt laudabiles illæ constitutiones Germanorum Imperatorum pro libertate Ecclesiæ, proque expellendis exterminandisque ex omni Germania hæreticis, sub grauissimis pœnis etiam amissionis terrarum & dominiorum, contra receptatores vel non expellentes olim editæ, & a no-

2. Pet. 2. a

Iac. 3. b

1. Cor. ii. d

2. Tim. 4. a

odi exa
risque,
qui hoc
am scri-
eccle-
cipier,
m adij-
docto-
præfixū
vel as-
vel mo-
fi sunt,
nodicū
gulari-
s affu-
onstan
& alie-
mant,
, & vir
redem
confu-
que sta-
iam in-
que no
licis re-
noua-
one ad
illo ac-
erum si
reuela-
inceps,
orum
ir nam-
one so-
omenti
s, teste
tiones,
i refer-
cessitas
bitis fe-
igenter
amus)
e quid-
am fen-
absolui
me au-
obstan
is, ordi
obatis,
fragari.
manda-
aufu te-
ipoten-
ebrata,
arto.
VLLA

& à nostris prædecessoribus confirmatæ: quæ si hodie seruarentur, & nos & ipsi vtiquæ hac molestia careremus. Testis est in concilio Constantien. Hussitarum ac Vvicleffitarum, necnon Hieronymi Pragen. damnata ac punita perfidia. Testis est toties contra Bohemos Germanorum sanguis effusus. Testis denique est prædictorum errorum seu multorum ex eis per Colonien. & Louanien. vniuersitates, vtpote agri Dominici piissimas religiosissimasque cultrices, non minus docta quam vera ac sancta confutatio, reprobatio, & damnatio. Multa quoque alia allegare possemus, quæ, ne historiam texere videamur, præmittenda censuimus. Pro pastoralis igitur officii diuina gratia nobis iniuncti cura, quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum vltius tolerare seu dissimulare, sine Christianæ religionis nota atque orthodoxæ fidei iniuria, nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos presentibus duximus inferendos, quorum tenor sequitur & est talis:

Prima Luce
si hæreses.

Hæretica sententia est, sed vsitata, Sacramenta nouæ legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare.

Fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntē à corpore animam ab ingressu cæli.

Imperfecta charitas morituri, fert secum necessario magnum timorē, qui se solo satis est facere poenam Purgatorii, & impedit introitum regni.

Tres esse partes penitentiæ, contritionem, confessionem & satisfactionem, non est fundamentum in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis Christianis doctoribus.

Contritio quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.

Verissimum est prouerbum, & omnium doctrina de contritionibus hucusque data præstantius, de cetero non facere, summa penitentia: optima penitentia, noua vita.

Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, vt omnia mortalia cognoscas. Vnde in primitiua Ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.

Dum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, quam quod misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

Peccata non sunt vlli remissa, nisi remittente sacerdote, credat sibi remitti: immo peccatum maneret, nisi remissum crederet: non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

Nullo modo confidas absolui propter tuam contritionem, sed propter verbum Christi, Quodcunque solueris, &c. Hic, inquam, confide, si sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quidquid sit de contritione.

Si per impossibile confessus non esset contritus, aut sacerdos non serio, sed ioco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

In sacramēto penitentiæ ac remissione culpæ, non plus facit Papa aut episcopus, quam infimus sacerdos: immo vbi non est sacerdos, æque tantum quilibet Christianus, etiam si mulier aut puer esset.

Nullus debet sacerdoti respondere, se esse contritum, nec sacerdos requirere.

Magnus est error eorum qui ad sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic innixi, quod sint confessi, quod non sint sibi conscij alicuius peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas & præparatoria, omnes illi ad iudicium sibi manducant & bibunt: sed si credant & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos.

Consultum videtur, quod ecclesia in communi concilio statueret laicos sub vtraque specie communicandos, nec Bohemi communicantes sub vtraque specie, sunt hæretici, sed schismatici.

Thesauri ecclesiæ, vnde Papa dat indulgentias, non sunt merita Christi & sanctorum.

Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum quæ licent, & non de numero eorum quæ expediunt.

Indulgentiæ his qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem poenæ pro peccatis actualibus debitæ apud diuinam iustitiam.

Seducunt.

- a Seducuntur credentes indulgentias esse salutare, & ad fructum spiritus utiles.
- Indulgentiæ necessariae sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo & impatientibus.
- Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariae, nec utiles: videlicet mortuis seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.
- Excommunicationes sunt tantum externæ poenæ, nec priuant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.
- Docendi sunt Christiani plus diligere excommunicationem, quàm timere.
- Romanus Pontifex Petri successor, non est Christi vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in B. Petro institutus.
- Verbum Christi ad Petrum, Quodcunque solueris super terram, &c. extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.
- Certum est in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse, statuere articulos fidei, imo nec leges morum seu bonorum operum.
- Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret: adhuc non est peccatum aut hæresis, contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium vniuersale alterum reprobatum, alterum approbatum.
- Via nobis facta est enarrandi auctoritatem conciliorum, & libere contradicendi eorum gestis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum videtur, siue probatum fuerit, siue reprobatum à quocunque concilio.
- Aliqui articuli Ioannis Huz condemnati in concilio Constantien. sunt Christianissimi, verissimi, & Euangelici, quos nec vniuersalis Ecclesia posset damnare.
- In omni opere bono iustus peccat.
- Opus bonum optime factum, est veniale peccatum.
- Hæreticos comburi, est contra voluntatem spiritus.
- Praeliari aduersus Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.
- Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimū superbiæ vitiū.
- Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo: & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.
- Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quæ sit in canone.
- Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorū salute, saltem omnes: nec probatū est vllis aut rationibus aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ charitatis.
- Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quàm diu quærunt requiem, & horrent poenas.
- Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragijs viuentium, minus beantur quàm si per se satisfecissent.
- Praelati ecclesiastici & principes seculares non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.
- Qui quidem errores, respectiue, quàm sint pestiferi, quàm perniciosi, quàm scandalosi, quàm piarum & simplicium mentium seductiui, quàm deniq; sint contra omnē charitatē, ac S.R.E. matris omnium fidelium, & magistræ fidei reuerentiam atque neruum ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet quæ fons est & origo omnium virtutum, sine qua facile vnusquisque infidelis esse cōuincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, utpote grauissimis, propensius (ut decet) procedere, nec non huiusmodi pesti, morboq; cancroso, ne in agro Dominico tãquam vepri nocua vltius serpat, viam præcludere cupiētes, habita super prædictis erroribus & eorum singulis diligenti trutinatio, discussione, ac distincto examine, maturaq; deliberatione, omnibusq; rite pensatis ac sæpius ventilatis cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac regularium ordinum Prioribus seu ministris generalibus, pluribusque alijs sacre Theologiæ, nec non vtriusque iuris professoribus siue magistris, & quidem peritissimis: reperimus eosdem errores, respectiue (ut præfertur) aut articulos non esse catholicos, nec tamquam tales, esse dogmatizandos, sed contra Ecclesiæ catholicæ doctrinam siue traditionem, atque ab ea veram diuinarum scripturarum receptam interpretationem, cuius auctoritati ita ac quiescendum censuit Augustinus, ut dixerit se Euangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ Catholicæ interuenisset auctoritas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo vel

† adeo veram.

Matth. 28.

aliquibus palam sequitur, eandem Ecclesiam, quæ Spiritu sancto regitur, errare & semper errasse. Quod est utique contra illud, quod Christus discipulis suis in ascensione sua (vt in sancto euangelio Matthæi legitur) promisit, dicens: Ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Necnon contra sanctorum patrum determinationes, conciliorum quoque & summorum Pontificum expressas ordinationes seu canones: quibus non obtemperasse, omnium hæresum & schismatum, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit. De eorundem itaque venerabilium fratrum nostrorum consilio & assensu, ac omnium & singulorum prædictorum matura deliberatione prædicta, auctoritate omnipotentis Dei, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli, et nostra, præfatos omnes et singulos articulos seu errores, tamquam (vt præmittitur) respectiue hæreticos: aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, et veritati catholice obuiantes, damnamus, reprobamus, atque omnino reijcimus, ac pro damnatis, reprobatis et reiectis, ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi debere, harum serie discernimus et declaramus: inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub maioris excommunicationis latæ sententiæ: necnon quo ad ecclesiasticas et regulares personas, episcopaliū omnium etiam patriarchaliū, metropolitanarum, et aliarum cathedralium ecclesiarum, monasteriorum quoque et prioratum etiam conuentualium, et quarumcunque dignitatum, aut beneficiorum ecclesiasticorum, secularium aut quorumuis ordinum regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda: quo vero ad conuentus, capitula, seu domos aut pia loca secularium vel regularium, etiam Mendicantium, necnon vniuersitatis etiam studiorum generalium, quorumcunque priuilegiorum indultorum à fede Apostolica vel eius Legatis, aut alijs quomodolibet habitorum vel obtentorum, cuiuscunque tenoris existant: necnon nominis & potestatis studium generale tenendi, legendi, ac interpretandi quasuis scientias & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda: Prædicationis quoque officij, ac amissionis studij generalis, & omnium priuilegiorum eiusdem. Quo vero ad seculares eiusdem excommunicationis, necnon amissionis cuiuscunque emphyteosis seu quorumcunque feudorum tam à Romana Ecclesia, quam alijs quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda. Necnon quo ad omnes & singulos superius nominatos, inhibitionis Ecclesiasticæ sepulturæ, inhabilitatisque ad omnes & singulos actus legitimos, infamiæ ac diffidationis, & criminis læsæ maiestatis, & hæreticorum & fautorum eorundem in iure expressis pœnis, eo ipso & absque vltiori declaratione per omnes & singulos suprascriptos, si (quod absit) contrafecerint, incurrendis. A quibus vigore cuiuscunque facultatis & clausularū etiam in confessionalibus quibusuis personis, sub quibusuis verborum formis contentarū, nisi à Ro. Pont. vel alio ab eo ad id in specie facultatē habente, præterquā in mortis articulo constituti, absolui nequeant. Omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, tam laicis quam clericis, secularibus & quorumuis ordinū regularibus, & alijs quibuscunque personis, cuiuscunque status, gradus vel cōditionis existant, & quacūque Ecclesiastica vel mundana præfulgeāt dignitate, etiā S. R. E. Cardinalibus, patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, patriarchaliū, metropolitanarū, & aliarū cathedraliū collegiatarū ac inferiorū Ecclesiarū prælatis, clericis, alijsque personis ecclesiasticis, secularibus & quorumuis ordinū etiā Mendicantiū regularibus, abbatibus, prioribus, vel ministris generalibus vel particularibus, fratribus seu religiosis, exēptis & nō exēptis: Studiorū quoque vniuersitatibus secularibus & quorumuis ordinū etiā Mendicantiū regularibus: necnō Regibus, Imperatoris Electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, cōductoribus, domicellis, omnibusque officialibus, iudicibus, notarijs, Ecclesiasticis & secularibus, cōmunitatibus, vniuersitatibus, potētatibus, ciuitatibus, castris, terris & locis, seu eorū vel earū ciuibus, habitatoribus & incolis, ac quibusuis alijs personis ecclesiasticis vel regularibus (vt præfertur) per vniuersū orbē, vbi cūque præsertim in Alemania existentibus, vel pro tēpore futuris, ne præfatos errores, aut eorū aliquos, peruersamque doctrinā huiusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publice vel occulte, quouis quæsito ingenio vel colore, tacite vel expresse fauere præsumant.

Lutheri tractatus interdiciuntur.

Insuper, quia errores præfati & plures alii continentur in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Luther, dictos libellos & omnia dicti Martini scripta seu prædicationes, in Latino vel quocunque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores seu eorum aliqui continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omnino reijcimus, & pro omnino damna-

A damnatis, reprobatis, ac reiectis (vt præfertur) haberi volumus: mandantes in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœnis prædictis eo ipso incurrendis, omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus superius nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, prædicationes seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores aut articulos supradictos continentia legere, afferere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, tacite vel expresse, publice vel occulte, aut in domibus suis, siue alijs publicis vel priuatis locis tenere quoquo modo præsumant: quinimmo illa statim post harum publicationem vbicumque fuerint, per ordinarios & alios supradictos diligenter quaesita, publice & solemniter in præsentia cleri & populi, sub omnibus & singulis supradictis pœnis, comburant.

Quòd vero ad ipsum Martinum attinet, bone Deus, quid prætermisimus, quid non fecimus, quid paternæ charitatis omisimus, vt eum ab huiusmodi erroribus reuocaremus?

Lutheri insignis pertinacia.

B Postquam enim ipsum citauimus, mitius cum eo procedere volentes, illum inuitauimus: atque tam per diuersos tractatus cum legato nostro habitos, quam per literas nostras, hortati fuimus, vt à prædictis erroribus discederet, aut ad nos, oblato etiam saluo conductu & pecunia ad iter necessaria, sine metu seu timore aliquo, quem perfecta charitas foras mittere debuit, veniret, ac Saluatoris nostri Apostolique Pauli exemplo, non in occulto, sed palam & in facie loqueretur. Quod si fecisset, pro certo (vt arbitramur) ad cor reuersus, errores suos cognouisset: nec in Rom. curia, quam tantopere, vanis maleuolorum rumoribus plusquam oportuit tribuendo, vituperat, tot reperisset errata: docuiffemusque eum luce clarius, sanctos Rom. Pontifices prædecessores nostros, quos præter omnem modestiam iniuriose lacerat, in suis canonibus seu constitutionibus, quas mordere nititur, nunquam errasse: quia iuxta Prophetam, nec in Galaad resina, nec medicus deest. Sed obaudi-

Hier. 8.g

C uit semper, & prædicta citatione, omnibusque & singulis supradictis spretis venire contempsit, ac vsque in præsentem diem contumax atque animo indurato, censuras ultra annu sustinuit: & quod deterius est, addens mala malis, de citatione huiusmodi notitiam habens, in vocem temerariæ appellationis prorupit, ad futurum concilium, contra Constitutionem Pii II. ac Iulij II. prædecessorum nostrorum, qua cauetur, taliter appellantes hæreticorum pœna plectendos, (Frustra etiam concilij auxilium implorauit, qui illi se non credere palam profitetur) ita vt contra ipsum, tanquam de fide notorie suspectu, immo vere hæreticum, absque vltiori citatione vel mora, ad condemnationem & damnationem eius, tanquam hæretici, ac ad omnium & singularum suprascriptarum pœnarum & censurarum seueritatem procedere possemus. Nihilominus de eorundem fratrum nostrorum consilio, omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat: omnium iniuriarum hætenus nobis & Apostolicæ sedi illatarum obliti, omni qua possumus pietate vti decreuimus, & quantum in nobis est, agere, vt proposita mansuetudinis via, ad cor reuertatur, & à prædictis recedat erroribus, vt ipsum tanquam filium illum prodigum ad gremium Ecclesiæ reuertentem, benigne recipiamus. Ipsum igitur Martinum, & quoscunque ei adherentes, eiusque receptatores & fautores, per viscera misericordie Dei nostri, & per asperionem sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quo & per quæ humani generis redemptio, & sanctæ matris Ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur & obsecramus, vt ipsius Ecclesiæ pacem, vnitatem & veritatem, pro qua ipse Saluator tam instanter orauit ad patrem, turbare desistant, & à prædictis tam perniciosos erroribus prorsus abstineant: inuenturi apud nos, si effectualiter paruerint, & paruiffisse per legitima documenta nos certificauerint, paternæ charitatis affectum, & apertum mansuetudinis & clementiæ fontem.

Vana Lutheri pronocatio ad futurum concilium.

Exec. 18.

D **E** Inhibentes nihilominus eidem Martino exnunc, vt interim ab omni prædicatione seu prædicationis officio omnino desistat. Alioquin, vt ipsum Martinum, si fortè iustitiæ & virtutis amor à peccato non retrahat, indulgentiæq; spes ad pœnitentiam non reducat, pœnarum terror coerceat disciplinæ, eundem Martinum, eiusque adherentes, complices, fautores, & receptatores tenore præsentium requirimus & monemus, in virtute sanctæ obedientiæ & sub prædictis omnibus & singulis pœnis, eo ipso incurrendis, districte præcipiendo mandamus, quatenus infra sexaginta dies, quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione præsentium in locis infra scriptis, immediate sequentes numerandos, ipse Martinus, cõplices, fautores, adherentes, & receptatores prædicti, à præfatis erroribus, eorumque prædicatione

Luc. 15.

Ioan. 17.

Luthero inhibetur prædicare.

Lutherus erro-
res suos per pu-
blica instrumē-
ta reuocare iu-
betur.

tione ac publicatione & assertione, defensione quoque, & librorum seu scripturarum edi-
tione super eisdem siue eorum aliquo omnino desistant librosq; ac scripturas omnes & sin-
gulas, præfatos errores seu eorū aliquos quomodolibet continentes, comburant, vel cōburi
faciant. Ipse etiam Martinus errores & assertiones huiusmodi omnino reuocet, ac de reuo-
catione huiusmodi per publica documenta in forma iuris valida, in manibus duorum præ-
latorum consignata, ad nos infra alios similes sexaginta dies transmittenda, vel per ipsum
met (si ad nos venire voluerit, quod magis placeret) cum præfato plenissimo saluo condu-
ctu, quē exnunc concedimus, deferenda, nos certiores efficiat, vt de eius vera obedientia
nullus dubitationis scrupulus valeat remanere. Aliàs si (quod absit) Martinus præfatus, cō-
plices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti secus egerint, seu præmissa omnia & sin-
gula infra terminum prædictū cum effectu non adimpleuerint, Apostoli imitantes doctrinā,
qui hæreticum hominē, post primam & secundā correptionem, vitandum docuit, exnunc
prout extunc, & econuerso, eundem Martinum, cōplices, adhærentes, fautores, & receptato-
res præfatos, & eorū quemlibet, tamquam aridos palmites in Christo nō manentes, sed do-
ctrinam contrariam catholicæ fidei inimicam, siue scandalosam, seu damnatā, in non modi-
cam offensam diuinæ maiestatis, ac vniuersalis Ecclesiæ & fidei Catholicæ detrimentum &
scandalū dogmatizantes & prædicantes, clauēs quoque Ecclesię vilipendentes, notorios &
pertinaces hæreticos eadem auctoritate fuisse & esse declarantes, eisdē vt tales, harum serie
condemnamus, & eos pro talibus haberi ab omnibus vtriusq; sexus Christifidelibus supra-
dictis volumus & mandamus. Eosque omnes & singulos omnibus supradictis & alijs cōtra
tales à iure inflictis pœnis, præsentium tenore subiicimus, & eisdem irretitos fuisse & esse
decernimus & declaramus.

Omnia Luthe-
ri opera probi-
bentur.

Inhibemus præterea sub omnibus & singulis præmissis pœnis, eo ipso incurrendis, om-
nibus & singulis Christifidelibus superius nominatis, ne scripta, etiam præfatos errores nō
continentia, ab eodē Martino quomodolibet condita vel edita, aut condenda vel edenda,
seu eorū aliqua, tamquam ab homine orthodoxæ fidei inimico, atque ideo vehementer su-
specta, & vt eius memoria omnino deleatur de Christifidelium consortio, legere, asserere,
prædicare, laudare, imprimere, publicare siue defendere per se vel alium seu alios, directe vel
indirecte, tacite vel expresse, publice vel occulte, seu in domibus suis siue alijs locis, publicis
vel priuatis, tenere quoquo modo præsumant: quinimmo illa comburant, vt præfertur. Mo-
nemus insuper omnes & singulos Christifideles supradictos, sub eadem excōmunicationis
latæ sententiæ pœna, vt hæreticos prædictos declaratos & condemnatos, mandatis nostris
non obtemperantes, post lapsum termini supradicti euitent, & quantū in eis est, euitari fa-
ciant, nec cū eisdem vel eorum aliquo cōmercium aut aliquam conuersationem seu cōmu-
nionem habeant, nec eis necessaria ministrēt. Ad maiorem præterea dicti Martini, suorumq;
complicū, fautorum & adhærentium, ac receptatorū prædictorum, sic post lapsum termini
prædicti declaratorum hæreticorū & condemnatorum confusionē, vniuersis & singulis vtri-
usque sexus Christifidelibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, Patriarchaliū, Metropol-
itanarum, & aliarum cathedraliū, collegiatarū, ac inferiorū Ecclesiarum prælatis, capitulis,
alijsq; personis Ecclesiasticis, secularibus & quorumuis ordinū etiam Mendicantiū (præfer-
tim eius congregationis, cuius dictus Martinus est professus, & in qua degere vel morari di-
citur) regularibus, exemptis & non exemptis, necnon vniuersis & singulis principibus, qua-
cunque ecclesiastica vel mūdāna fulgentibus dignitate, Regibus, Imperatoris Electoribus,
ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, cōmu-
nitatibus, vniuersitatibus, potentatibus, ciuitatibus, terris, castris, & locis, seu eorū habitato-
ribus, ciuibus & incolis, omnibusq; alijs & singulis supradictis, per vniuersum orbē, præfer-
tim in eadem Alemania constitutis mandamus, quatenus sub prædictis omnibus & singu-
lis pœnis, ipsi vel eorum quilibet, præfatum Martinum, complices, adhærentes, receptantes,
& fautores personaliter capiant, & captos ad nostram instantiam retineant, & ad nos mit-
tant: Reportaturi pro tam bono opere, à nobis & sede Apostolica remunerationem præ-
miumq; condignum: vel saltem eos & eorum quemlibet, de metropolitanis, cathedralibus,
collegiatis, & alijs Ecclesijs, domibus, monasteriis, conuentibus, ciuitatibus, dominijs, vni-
uersitatibus, cōmunitatibus, castris, terris ac locis respectiue tam clerici & regulares, quam
laici omnes & singuli supradicti omnino expellant. Ciuitates vero, dominia, terras, castra,
villas, comitatus, fortalicia, oppida, & loca quæcunque vbilibet consistentia eorum & earū
respectiue: metropolitanas, cathedrales, collegiatas & alias Ecclesias, monasteria, prioratus,
domus,

Mādātū de ca-
piendo Luthe-
ri & compli-
cibus suis, &
Pontifici assi-
gnandis.

A domus, conuentus, & loca religiosa vel pia cuiuscunque ordinis, vt præfertur, ad quæ præfarum Martinum, vel aliquem ex prædictis, declinare contigerit, quamdiu ibi permanserint, & triduo post recessum, Ecclesiastico subiicimus interdicto.

Et vt præmissa omnibus innotescant, mandamus insuper vniuersis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium, metropolitanarum, & aliarum cathedralium ac collegiatarum Ecclesiarum prælatis, capitulis, aliisque personis Ecclesiasticis, secularibus & quorumuis ordinum supradictorum regularibus, fratribus religiosis, monachis, exemptis & non exemptis supradictis, vbilibet præsertim in Alemania constitutis, quatenus ipsi vel eorum quilibet sub similibus censuris & pœnis, eo ipso incurrendis, Martinum, omnesque & singulos supradictos, qui elapso termino huiusmodi mandatis seu monitis nostris non paruerint, in eorum Ecclesijs, Dominicis & aliis festiuis diebus, dum inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit, declaratos hæreticos & condemnatos publice nuncient, faciantque & mandent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctius euitari.

B Necnon omnibus Christifidelibus, vt eos euitent, pari modo sub prædictis censuris & pœnis. Et præsentem literas vel earum transumptum sub forma infra scripta factum, in eorum Ecclesijs, monasteriis, domibus, conuentibus, & aliis locis, legi, publicari, atque affigi faciant. Excommunicamus quoque & anathematizamus omnes & singulos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, præminentiae, dignitatis aut excellentiae fuerint, qui, quo minus præsentem literam, vel earum transumpta, copiam seu exemplaria in suis terris & dominiis legi, affigi & publicari possint, fecerint: vel quoquo modo procurauerint per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, tacite vel expresse. Postremo, quia difficile foret præsentem literas ad singula quæque loca deferri, in quibus necessarium foret: volumus & Apostolica auctoritate decernimus, quod earum transumptis manu publici notarij confectis & subscriptis, vel in alma vrbe impressis, & sigillo alicuius Ecclesiastici prælati munitis, vbique stetur, & plena fides adhibeatur, prout originalibus literis staretur & adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Et ne præfatus Martinus, omnesque alij supradicti, quos præsentem literam quomodolibet concernunt, ignorantiam earundem literarum, & in eis contentorum omnium & singulorum prætereundere valeant, literas ipsas in basilicæ principis Apostolorum, & cancellariæ Apostolicæ, necnon Cathedralium Ecclesiarum Brandeburgen. Misnen. & Merspergen. valuis affigi & publicari debere volumus: decernentes, quod earundem literarum publicatio sic facta, supradictum Martinum, omnesque alios & singulos prænominos, quos literam huiusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent, ac si literæ ipsæ die affixionis & publicationis huiusmodi, eis personaliter lectæ & intimatæ forent: cum non sit verisimile, quod ea quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita

C remanere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus & singulis, vel eorum alicui, aut quibusuis aliis à sede Apostolica prædicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quauis forma, etiam confessionali, & cum quibusuis etiam fortissimis clausulis, aut ex quauis causa seu grandi consideratione, indultum vel concessum existat, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de indulto huiusmodi mentionem, eiusdem indulti tenores, causas & formas, perinde ac si de verbo ad verbum infererentur, ita vt omnino tollantur, præsentibus pro expressis habentes.

D Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, reiectionis, decreti, declarationis, inhibitionis, voluntatis, mandati, hortationis, obsecrationis, requisitionis, monitionis, assignationis, concessionis, condemnationis, subiectionis, excommunicationis, & anathematizationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursum.

E Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vicesimo, decimoseptimo Calendas Iulij, Pontificatus nostri anno octauo.

Visa. R. Milanensius Albergatus.

Iubetur Lutherus hæreticus publicari.

Literæ Apostolicæ Pro
LEO PAPA DECIMVS.

Bulla contra Martinum Lutherum, illiusque complices, fautores, & sequaces, ac alios sanctæ fidei Christianæ inimicos.

Edita anno
domini 1520.

Ex bibliotheca Illustrissimi Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis sanctæ Severinæ. erat autem impressa Romæ an. 1546.

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

Mali panarū
acerbitate re-
uocandi, vt ce-
teri timere di-
scant.

Quomodo er-
rores in fide
deprehendan-
tur.

Per bullam
Exurge. qua
habetur pag.
63.

† potestatibus

DECRETUM Romanum Pontificem, ex tradita sibi diuinitus potestate, pœnarum spiritualium, & temporalium, pro meritorum diuersitate, dispensatorem constitutum, ad reprimendum nefarios conatus peruersorum, quos noxiæ voluntatis adeo deprauata captiuat intentio, vt Dei timore postposito, canonicis sanctionibus, mandatisque apostolicis neglectis, atque contemptis, noua & falsa dogmata excogitare, ac in Ecclesia Dei, nefarium schisma inducere, aut schismaticis ipsis, inconsutilem redemptoris nostri tunicam, orthodoxæque fidei vnitatem scindere satagentibus, fauorẽ præbere, assistere, adherereque non verentur, ne Petri nauicula, sine Gubernatore & remige nauigare videatur, contra tales, eorumque sequaces, acrius insurgere, & exaggeratione pœnarum, & aliàs opportuno remedio ita prouidere, ne iidem contemptores in reprobum sensum dati, illisque adhaerentes, falsis commentis, ac subdolis eorum malitiis simplicem turbam decipiant, ac in eundem errorem & ruinam secum trahant, ac veluti morbo contagioso, contaminent, & ad maiorem ipsorum damnatorum confusionem, omnibus Christifidelibus, publice ostendere, ac palam declarare, quàm formidabiliū censurarum & pœnarum illi rei existant ad hoc, vt ipsi sic declarati & publicati, confusi tandem & compuncti, ad cor suum redire, & propriæ salutis consulere valeant: ceterique, eorum exemplo, discant à similibus abstinere, & ab eorundem excommunicatorum, & anathematizatorum, prohibita conuersatione, & participatione, ac etiam obedientia, se penitus subtrahant, vt diuinam vltionem euadant, illorumque damnationis participes minime fiant. Sane aliàs, cum quidam falsi fidei cultores, mundi gloriam quærentes, ac (humani generis hoste instigante) quamplures & varios errores, iamdiu per Concilia & prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, vtpote hæresim etiam Græcorum, & Bohemorum, vt vidimus & legimus, continentes. Alios vero vel hæreticos, aut falsos, seu scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos nouiter suscitassent, & in inclyta natione Germanica seminassent: Nos nostro, prout pastoralis incumberebat officio, errorum huiusmodi virus pestiferum, vltius tolerare seu dissimulare, (sine Christianæ religionis nota, atque orthodoxæ fidei iniuria) non valentes: ac huiusmodi pesti, morboque canceroso, ne in agro Dominico, tamquam vepris nociua, vltius serperet, viam præcludere cupientes: habita super eisdem erroribus & eorum singulis cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, necnon sacre Theologiæ, & vtriusque iuris professoribus, diligenti discussione & matura deliberatione: cum illi à Catholica fidei traditione, & à vera diuinarum scripturarum recepta interpretatione deuiare, & contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorumque & summorum Pontificum expressas ordinationes, seu Canones esse, reperti fuissent: Articulos siue errores ipsos, vt hæreticos, aut scandalosos, seu falsos, aut piarum aurium offensiuos, & veritati catholicæ obuiantes: de eorundem fratrum consilio & assensu, & aliorum prælatorum matura deliberatione, prout in similibus consueuerunt prædecessores nostri, ac sedes Apostolica procedere, damnauimus, reprobauimus, & omnino reiecimus: & pro damnatis, reprobatis, & reiectis ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi debere decreuimus, & declarauimus: ac omnibus & singulis Christifidelibus tam laicis, quàm clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, & aliis quibuscunque personis quauis dignitate, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, & aliis prælatis, ac conuentibus, & vniuersitatibus, etiam studiorum generalium: necnon regibus, & Imperatori, electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, omnibusque officialibus, iudicibus, notariis ecclesiasticis, & secularibus, communitatibus, vniuersitatibus, & potentatibus, ciuitatibus, castris, terris, & locis, seu eorum vel earum ciuibus, habitatoribus, &

A bus, &
bem
exco
coru
fo, &
incit
uerfa
mod
uere
Mart
tion
seu a
B & pro
dient
dauin
pitula
prim
vel ex
re qu
edita
fos,
pœni
seu p
ces, fa
C & sup
vigin
termi
rand
sensio
omni
vel co
modi
cesso,
que co
& per
D eos p
dauin
fuisse
Chris
mine
leretur
mibus
burer
tos, &
taren
uerfat
E Marti
termi
triarch
fiastic
cunqu
bus, &
tis, ma
& fau
vel fal
ciuita

A bus, & incolis, & quibusvis aliis personis ecclesiasticis vel regularibus per vniuersum orbem vbiunque, præsertim in Alemania constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis lætæ sententiæ, ac diffidationis & criminis lætæ maiestatis, & hæreticorum, & fautorum eorundem in iure expressis, ac aliis etiam tunc expressis pœnis, eo ipso, & absque vltiori declaratione, per omnes & singulos supradictos (si contra fecerint) incurrendis, præcepimus, atque mandauimus: ne præfatos errores, aut eorum aliquos, peruersamque doctrinam huiusmodi, asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illa quomodolibet, publice vel occulte, quouis quærito ingenio vel colore, tacite vel expresse fouere præsumerent. Et quia supradicti errores & plures alij in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Lutheri continebantur: libellos ipsos, & omnia dicti Martini scripta, seu prædicationes, quæ in latino vel quocunque alio idiomate reperiiebantur, in quibus dicti errores seu aliquis eorum continerentur, similiter damnauimus, reprobauimus, atque reiecimus: & pro omnino damnatis, reprobatis, & reiectis haberi volumus: ac in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis prædictis, omnibus & singulis Christianis fidelibus tunc expressis mandauimus: ne huiusmodi scripta, libellos, prædicationes, seu cedulas, vel in eis contenta capitula, errores aut articulos supradictos continentia legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, seu defendere, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, tacite vel expresse, publice vel occulte, aut in domibus suis siue aliis, publicis vel priuatis locis tenere quoquomodo præsumerent. Quinimmo, illa statim post literarum nostrarum super his editarum, publicationem vbiunque forent, per ordinarios & alios in dictis literis expressos, diligenter quæsitæ, publice & solemniter in præsentia cleri & populi sub omnibus pœnis, in dictis literis expressis comburerent: ipsique Martino, vt ab omni prædicatione, seu prædicationis officio, omnino desisteret: alioquin cum, eiusque adhærentes, complices, fautores, & receptatores requisuimus & monuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ, & supradictis pœnis districte præcipiendo mandauimus, vt infra sexaginta dies: quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignauimus: ab affixione in locis tunc expressis, immediate sequentibus numerandos: vt à præfatis erroribus, eorumque prædicatione, & publicatione, & assertione, defensione quoque, & librorum seu scripturarum super eisdem seu eorum aliquo, editione omnino desisterent, librosque & scripturas errores huiusmodi continentes comburerent vel comburi facerent: ac illos ipse Martinus omnino reuocaret ac de reuocatione huiusmodi per publica documenta nos certiores faceret, & cum pleno saluo conductu sibi concessio, ad nos veniret, vt de eius vera obedientia omnibus plene constaret: alias cum, eiusque complices, adhærentes, fautores, & receptatores & eorum quemlibet, tanquam notorios & pertinaces hæreticos fuisse et esse declarauimus: eosque vt tales condemnauimus, et eos pro talibus, ab omnibus vtriusque sexus Christianis fidelibus haberi volumus atque mandauimus: eosque & alios contra tales à iure iniectis pœnis subiecimus, & illos hæreticos fuisse & esse decreuimus & declarauimus. Inhibuimus quoque, sub eisdem pœnis, eisdem Christianis fidelibus, ne eius scripta, etiam præfatos errores non continentia, tanquam ab homine orthodoxæ fidei inimico, vt eius memoria omnino de Christianis fidelium consortio deleteretur, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, seu in domibus aut aliis locis publicis vel priuatis tenere quoquomodo præsumerent, sed illa comburerent. Ipsosque Christianos fideles sub dictis pœnis monuimus, vt ipsos hæreticos declaratos, & condemnatos mandatis nostris non obtemperantes, post lapsum dicti termini euitarent & euitari facerent, quantum in eis esset, nec cum eis commercium aut aliquam conuersationem seu communionem haberent, nec eis necessaria ministrarent. Et pro maiori Martini, suorumque complicum, fautorum, adhærentium, & receptatorum post lapsum termini declaratorum hæreticorum huiusmodi, confusione: eisdem Christianis fidelibus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis prælatis Ecclesiarum, capitulis & personis ecclesiasticis, secularibus & regularibus, exemptis & non exemptis, & vniuersis principibus quacunq; ecclesiastica, & mundana fulgentibus dignitate Regibus, & Imperatoris Electoribus, & aliis tunc expressis per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis, mandauimus, vt ipsi & eorum quilibet Martinum complices, adhærentes, receptatores, & fautores huiusmodi personaliter caperent, & captos ad nostram instantiam retinerent, vel saltem eos & eorum quemlibet à suis ecclesiis, domibus, monasteriis, conuentibus, ciuitatibus, dominiis, vniuersitatibus, comitatibus, castris & terris, omnino expellerent.

Omnia Lutheri scripta quacunq; lingua interdicta.

Saluus conductus Lutheri concessus vt ad Rom. Põr. accederet.

ciuitates

ciuitates vero dominia, terras, castra, villas, comitatus, fortalicia, oppida, & loca quæcun- que vbilibet consistencia eorumque, & eorum metropolitan. cathedrales, collegiatas, vel alias ecclesias, monasteria, prioratus, domos, conuentus, & loca religiosa vel pia, cuiuscun- que ordinis forent, ad quæ ipsum præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis declina- re contingeret, quamdiu ibidem permanerent, & triduo post eorum inde discessum Ec- clesiastico subiecimus interdicto: nec non patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis præla- ris, capitulis, & aliis personis suprædictis, præsertim in Alemania constitutis, sub similibus pœnis & censuris mandauimus, vt Martinum & alios suprædictos, si elapso dicto termino, mandato & monitione nostris huiusmodi, non paruissent, in eorum ecclesijs, Dominicis, & alijs festiuis diebus (dum inibi maior populi multitudo ad diuina conueniret) declara- tos hæreticos & condemnatos, publice nunciarent, facerentque & mandarent ab alijs nunciari, & ab omnibus arctius euitari: ac omnibus Christi fidelibus, vt eos euitarent, pari modo, sub prædictis censuris & pœnis, & literas nostras prædictas, vel earum transumptû, cui vbique fieri, & plenam fidem adhiberi volumus, in eorum in ecclesijs, monasterijs, do- mibus, conuentibus & alijs locis, legi, publicari, atque affigi facerent: Excommunicauimus quoque & anathematizauimus ois & singulos, cuiuscun- que status, gradus, cõditionis, præminentie, dignitatis, aut excellentie forent, quominus literæ vel earû transumptæ, copie siue exemplaria, in suis terris & dominijs, legi, affigi, & publicari possent, facerent publice vel occulte, directe vel indirecta, tacite vel expresse, prout in dictis nostris literis desuper confectis, quarum veriore remore haberi volumus pro expresso: quasque vt ad Mar- tini, & aliorum monitorum non damnatorum & declaratorum, ac sub eisdem literis com- prehenforum notitiam, deducerentur, in certis in Romana curia & alijs extra eam expres- sis locis affigi & publicari iussimus, & per Cursores in dicta curia, extra tamen eam per cer- tos Nuncios nostros, id exequi fecimus: ac volumus, vt illos literæ ipsæ post affixio- nem prædictam perinde arctarent, ac si eis eadem literæ personaliter intimata forent, ple- nius continetur.

*Multi ex his
qui Luthero
adhaerunt cõ
uertuntur.*

*Lutherus im-
penitens.*

Tit. 3.

*Lutherus &
eius cõplices,
omnes iuris pe-
nas in hereti-
cos latis in-
curriffe decla-
rantur.
†permanencia*

Cum autem (sicut accepimus) licet post literarum affixionem & publicationem post elapsum termini seu terminorum huiusmodi in literis per nos præfixi huiusmodi seu præfixorum (quos quidem terminos elapso fuisse & esse, omnibus Christi fidelibus & per presentes significamus, & fidem facimus) nonnulli ex eis, qui eiusdem Martini errores secuti fuerunt, ipsarum literarum ac monitionum & mandatorum nostrorum notitiam habentes, spiritu sanioris consilij ad cor reuerſi, errores suos confitentes, & hæresim in mani- bus nostris abiurantes, & ad veteram fidem Catholicam se conuertentes, absolutionis bene- ficium, iuxta facultatem eisdem Nuncijs desuper concessam obtinuerint, & in nonnullis ciuitatibus & locis dictæ Alemanie, libri et scripturæ dicti Martini iuxta mandata nostra publice cremati fuerint: tamen ipse Martinus (quod non sine graui animi molestia & men- tis nostræ perturbatione referimus) in reprobium sensum datus, non solum errores suos, infra præmissum terminum reuocare, & de reuocatione huiusmodi nos certiores facere, seu ad nos venire contempsit: verum tanquam petra scândali peiora prioribus contra nos & hanc sanctam sedem & fidem Catholicam scribere & prædicare, & alios ad hoc indu- cere non veritus, propter quod, sicut ipse iam hæreticus est declaratus, ita & alij etiam non parua auctoritatis & dignitatis, propriae suæ salutis immemores, ipsius Martini pestiferam hæreticorum sectam publice & notorie sequentes, eique palam & publice, auxilium, consi- lium, & fauorem subministrantes, ipsumque Martinum in suis inobedientia & contumacia confouentes, & alij publicationem dictarum literarum impediētes, pœnas in dictis no- stris literis contentas damnabiliter incurserunt: & hæretici merito sunt habendi, atque ab omnibus Christi fidelibus euitandi, dicente Apostolo, Hæreticum hominem, post vnam & secundam correctionem deuita: sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. ¶ Vt igitur cum Martino & alijs hæreticis excommu- nicatis & anathematizatis & maledictis merito copulentur, & sicut in delinquendo dicti Martini pertinaciam sequuntur, ita pœnarum & nominis participes fiant, secumque Luthe- rani vocem, & debitas portent pœnas, cum præmissa adeo in manifesta & notoria sunt effecta, & permanentes, ita vt nulla probatione aut monitione vel citatione indigeant, prout sic fore decernimus & declaramus: Martinum & alios, qui eundem Martinum in suo prauo & damnato proposito obstinatum sequuntur, ac etiam eos, qui eum etiam præsidio milita- ri defendunt, custodiunt, & proprijs facultatibus vel alijs quomodolibet sustentare non verentur

- A** verentur, ac auxilium, consilium vel fauorem, quouis modo præstare & subministrare præsumperunt & præsumunt, quorum omnium nomina & cognomina, & qualitates, etsi quauis celsa vel grandi præfulgeant dignitate, præsentibus haberi volumus expressis, ac si nominatim exprimerentur, ac in illorum publicatione vigore præsentium facienda nominatim exprimi possent, decernimus: excommunicationis & etiam anathematis, necnon maledictionis æternæ & interdicti, ac in eos & eorum descendentes dignitatum, honorum, & bonorum priuationis & inhabilitationis ad illa: Necnon bonorum confiscationis, & criminis læsæ Maiestatis, & alias sententias, censuras & poenas, etiam in hæreticos à canonibus inflictas in dictis literis contentas damnabiliter incidisse: Ciuitates quoque, terras, castra, oppida, & loca, in quibus tunc pro tempore fuerint, & ad quæ eos declinare contigerit, ac quæ in illis sunt, ac alias etiam cathedrales & metropolitan. monasteria, & alia religiosa & pia loca, etiam exempta & non exempta, quocumque ecclesiastico interdicto supposita esse ita, vt illo, durante illis, prætextu cuiusuis indulti Apostolici, præterquam in casibus à iure permissis, & in illis, non aliàs quàm ianuis clausis, ac excommunicatis & interdictis exclusis, nequeant missas & alia diuina officia celebrari, Apostolica auctoritate tenore præsentium declaramus: illosque pro excommunicatis & anathematizatis, maledictis, interdictis, priuatis, & inhabilibus, vbicunque locorum denuntiari & publicari, ac ab omnibus Christifidelibus arctius euitari præcipimus & mandamus. Et vt in omnibus tantum in Deit Ecclesiæ suæ vilipendium, Martini & sequacium & aliorum inobedientium obstinata temeritatis audacia innotescat, ne morbida pecus gregem inficiat, parsque syncera ad infectionem trahatur: vniuersis & singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium metropolitan. cathedralium, & collegiatarum Ecclesiarum prælati, capitulis, & personis ecclesiasticis, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium religiosi exemptis & non exemptis vbilibet constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub dictæ excommunicationis lætæ sententiæ poenis, mandamus: quatenus ipsi & quilibet eorum, si & postquam vigore præsentium requisiti fuerint, infra tres dies: quorum vnum pro primo, & alium pro secundo, & reliquum pro tertio & peremptorio termino, ac canonica monitione præmissa assignamus: eosdem Martinum & alios excommunicatos, anathematizatos, maledictos, & hæreticos declaratos, aggrauatos, interdictos, priuatos, & inhabiles, & in præsentium executione nominatos in eorum Ecclesijs Dominicis, & aliis festiuis diebus (dum maior inibi populi multitudo conuenerit ad diuina) cum Crucis vexillo pulsatis campanis & accensis candelis, ac demum extinctis & in terram proiectis, & conculcatis, cum trina lapidum projectione, aliisque cæremoniis in similibus obseruari solitis, publice nuntient, & faciant & mandent ab aliis nuntari, & ab omnibus Christifidelibus arctius euitari.

† &
Lutherus ubi
que iubetur
nuntari hære-
ticus.

D Ad maiorem insuper præfati Martini, aliorumque hæreticorum supradictorum adhærentium & sequacium & fautorum confusionem, in virtute sanctæ obedientiæ mandamus omnibus & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum Ecclesiarum Prælati, vt sicut ipsi, ad sedandum schismata, auctore Hieronymo, constituti fuerunt; ita nunc, urgente necessitate, prout eorum incumbit officio, constituent se murum pro populo Christiano non tacendo tanquam canes muti non valentes latrare, sed incessanter clamando & exaltando vocem & prædicando & prædicari faciendo verbum Dei, ac veritatem fidei Catholicæ contra damnatos articulos, & hæreticos supradictos. Necnon omnibus & singulis parochialium ecclesiarum rectoribus, ac religiosi quorumcumque ordinum, etiam Mendicantium, exemptis & non exemptis, vt præmittitur, similiter in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, vt sicut ipsi nubes à Domino constituti sunt, ita spiritualem imbrem in populo Dei seminare, & contra supradictos articulos, vt præfertur, damnatos, sicut etiam eorum incumbit officio, publice publicare non vereantur: Scriptum est enim, quod perfecta charitas foras mittit timorem. Vos igitur & vestrum singuli onus tam meritorij negotij deuota mente suscipientes: vos in illius executione sic sollicitos, ac verbo & opere studiosos, atque diligentes exhibeatis, quod ex vestris laboribus, diuina nobis fauente gratia, sperati fructus adueniant; ac per sollicitudinem nostram, quæ causas pias gerentibus pro retributione debetur, palmam gloriæ non solum consequi mereamini, verum etiam apud nos & sedem prædictam non immerit o valeatis de exacta diligentia vestra vberius commendari.

Ecclesiarum
prælati & re-
tores excitantur,
vt ardentè prædicent
verbū Dei cō-
tra Lutheri erro-
res.

1. Ioan. 4.

Verum

Verum, quia difficile foret praesentes declarationis & publicationis literas ad praesentiam & personam propriam Martini, & aliorum declaratorum & excommunicatorum huiusmodi personaliter deducere, propter eis fauentium potentiam: volumus, vt affixio & publicatio praesentium literarum in valuis duarum cathedralium seu metropolitan. aut vnus cathedralis & alterius metropolitan. in dicta Alemania consistentium ecclesiarum, per vnum ex Nuntiis nostris ibidem existentibus facta, ita eos liget & arctet, Martinumque & alios declaratos, & damnatos huiusmodi, demonstret, in omnibus & per omnia, ac si eis & eorum cuilibet personaliter intimata & praesentata fuissent. Et quia etiam difficile foret praesentes literas ad singula quaeque loca deferre, in quibus earum publicatio necessaria foret, volumus, & praefata auctoritate decernimus, quod earum transumptis, sigillo alicuius praelati ecclesiastici, seu ex Nuntiis nostris praedictis munitis, & manu alicuius publici Notarij subscriptis vbique stetur, prout praesentibus originalibus literis staretur, si essent exhibitae vel ostensae: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quae in prioribus literis nostris praedictis volumus non obstare: ceterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, declarationis, praeccepti, mandati, assignationis, voluntatis, & decreti, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursum.

Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicae, millesimo quingentesimo vigesimo, tertio Nonas Ianuarij, Pontificatus nostri anno octauo.

De Curia.

De Comitibus.

LEO PAPA DECIMVS.

Episcopi & haeretica prauitatis inquisitores procedere possunt contra maleficos & sortilegos: nec eorum circa haec iurisdictio impeditur aut diminuitur, ex eo quod a ipsis aliquis alius adiungitur per summum Pontificem, vt cum ipsis in haec delicta inquirat iudices & officiales seculares absque reuisione processuum sententias latas a iudicibus ecclesiasticis super haec crimina exequantur, & traditos curiae seculari puniant: quod si reuerint, compellantur per ecclesiasticas censuras.

Vniuersis & singulis locorum ordinariis ac haeretica prauitatis inquisitoribus in dominio Venetorum consistentibus, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno
Domini 1521.

Ex Directo-
rio Illustrissi-
mi Iacobi Sa-
belli Cardina-
lis, reipu. Chri-
stianae inquisi-
toris genera-
lis. fol. 424.

ONESTIS petentium votis libenter annuimus, eaque fauoribus persequimur opportunis. Alias ad petitionem dilectorum filiorum nobilium virorum Ducis & domini Venetorum, cum in Brixiensi & Pergamensi ciuitatibus & dioecibus, quoddam hominum genus perniciosissimum ac damnatissimum labe haeretica, per quam suscepto renuntiabatur baptismatis sacramento, Dominum abnegabant, & fatanae, cuius consilio seducebantur, corpora & animas conferebant, & vt illi rem gratam facerent, in necandis infantibus passim studebant, & alia maleficia & sortilegia exercere non verebantur. quod ita factum esse videbatur, vt ad eorum errorem extirpandum opportuna adhiberentur remedia. Volentes etiam eiusdem generis nonnullos indicibili poena obstinate vitam potius perfide amittere, quam errorem suum cognoscere maluisse, & propterea de rigoroso nimium (vt dicebatur) vestri ordinariorum contra tales processu, dubitantes, Venerabilem fratrem Episcopum Polensem nostrum & Apostolicae sedis apud eodem Ducem et dominum Nuntium vobis adiungendum duximus, cum facultate per se vel alium, seu alios processus per vos habitos, seu factos examinandi, et reuidenti: et si vos inquisitores processus praedictos rite et recte, ac iuxta formam iuris habitos fecissetis contra tale hominum damnatorum genus vna vobiscum procedendi et inquirendi; nec non procuratores et aduocatos, scribas ceterosque ad inquisitionis praefatae

A præfatæ exercitium necessarios et opportunos, officiales et ministros cum competentibus salariis deputandi, et homines prædictos (quod redire ad Ecclesiæ unitatem vellent) clementer suscipiendi, eisque penitentiam salutarem iniungendi, et eos absoluedi etiam in utroque foro, et incorrigibiles condemnandi, et brachio seculari tradendi, ceteraque quæ vos de iure, vel consuetudine facere possitis, & debere facienda, gerenda, exercenda, & exequenda, prout in literis desuper confectis continetur.

B Cum igitur commissionis huiusmodi vigore præfatus Nuntius, venerabilem fratrem Episcopum Iustinopolitanum in partibus illis commorantem, ad præmissa unâ vobiscum pertractanda et exequenda subdelegaverit, vosque et ipse subdelegatus in valle Comunica Brixienfis diocesis, ubi maxime huiusmodi damnati generis homines vigent & pullulant, processeritis; ac nonnullos culpabiles repertos, & curiæ seculari tradendos, necnon iam condemnatos habueritis, videtur, quod per Venetorum collegium Prætori Brixienfi mandatum fuerit, ne sententias huiusmodi exequeretur, & vobis & eidem subdelegato, ne ad executionem illarum procederetis inhiberet, prout inhibitum fuit: ac expensas & salaria pro huiusmodi inquisitionis negotio necessaria submoveret, & retraheret: necnon processus contra culpabiles prædictos habitos & factos eis transmitteret, seu transmitti faceret: & quod deterius est, subdelegatum prædictum ad coram eis in ciuitate Venetarum comparandum cogeret, & compelleret, prout coactus & compulsus fuit. Et quia propter dictas literas, in quibus dictus Nuntius adiunctus fuit, ab aliquibus hæsitatur, an propter hoc facultas vestra diminuta existat, ita quod prout ante datas huiusmodi literas potuissetis, procedere non possitis, indecensque & contra iuris & sacrorum canonum dispositionem, ac ecclesiasticam libertatem existat, laicos de personis & causis ecclesiasticis se introumittere, nolleque iniunctam à vobis executionem adimplere, nisi processibus, ac sententiis per eos visis & examinatis, ac si ipsi in clericos causasque ecclesiasticas superioritatem & iurisdictionem haberent: cum tamen in clericos causasque huiusmodi, laicis nulla facultas attributa sit, quos obsequendi & exequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, propter quod inter Christi fideles non modicum surgit scandalum.

C Nos igitur, ne quod ad salutem animarum, & dictarum causarum faciliorem expeditionem introductum est, in damnum & percellationem conuertatur, & propterea ob diuturnitatem temporis infelices animæ huiusmodi peccatis magis grauentur; & ad omne circa hoc dubium tollendum, vos prout ante datas dictas literas de iure & consuetudine seu priuilegio procedere poteratis, necnon etiam contra maleficos & fortilegos, ac à fide apostatantes, prout criminis postulauerit qualitas, procedere posse & debere, auctoritate apostolica, tenore præsentium decernimus & declaramus; vobis committentes & mandantes, vt eosdem Venetos, & illos Ducem, ac officiales suos, ne ipsi vltius in huiusmodi causis se intromittant, sed quod iniunctas sibi executiones, & forte iniungendas, postquam requisiti fuerint, sine aliqua processuum, per dictos ecclesiasticos iudices factorum visione, vel examinatione prompte exequantur, moneatis & hortemini. Et si hoc facere neglexerint, vel recusauerint, vos eos per censuras ecclesiasticas & alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita compellatis. Præmissis ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, statutisque & consuetudinibus ciuitatum & diocesum prædictarum, iuramento, firmitate apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die decimoquinto Februarij. Millesimo quingentesimo vigesimo primo. Pontificatus nostri anno octauo.

BREVE

Iniquum est laicos de personis, aut causis ecclesiasticis se intromittere.

Dixi plene ad Eym. Scho. 99 par. 3. super 9. 36. illorum.

B R E V E S A N C T I S S I M I
 Domini Nostri D. Adriani diuina prouidentia Papæ sexti,
 ad Fredericum Saxonie ducem aduersus Lutherum.

Damnato Martino Luthero, & per totam Europam heretico publicato per Leonem x. Pont. Max. Fredericus Saxonie dux eum in suum veluti clientem recepit; quod ægre ferens, vt debuit, Adrianus sextus eius successor, hoc ad ipsum rescriptum, seu Epistolam hortatoriam dedit, qua omnibus modis conatur pius & sanctissimus Pontifex Frederico persuadere, vt ad sanam mentem reuertatur, cogitetque qualis sit Lutherus & eius precepta: denique omnia commemorat, quibus principis animus permoueri possit ad catholicam religionem amplectendam: additis insuper multis exemplis, quibus ostendit principes Dei præceptis fauentes felicissimos extitisse; contra vero eius legi repugnantes infelicissimos euasisse.

Edita anno
 domini 1522.

Fx 4. Concil.
 tom. pag. 706.

Esa. 5. a
 Hier. 6. g

Ibid.

Galat. 3. a
 Deut. 32. a

Thre. 4. a
 Gal. 1. b
 Esa. 5. a
 Psal. 79. b

LECTE fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.
 SATIS & plus quàm satis sustinuimus, dilecte in Christo, si forte DEI pietas tuam animam dignetur inuisere, ac dare penitentiam ad cognoscendum veritatem, vt resipisceres à diaboli laqueis, à quo captiuus detineris. Nouimus te paterne monitù à se. re. prædecesore nostro, vt à te separares perniciem illam Christianæ religionis Martinum Lutherum: & cum iam toti orbi manifestæ essent scelestissimæ machinationes illius, sperauimus & te ad cor penitens reuersurum. Sed quoniam expectauimus uas, & ecce quia frustra conflauit conflator, malitiæ enim tuæ non sunt consumptæ: coegit nos miseratio tui, coegit paternus amor, quo te & tibi subditos Saxones in Dño semper fuimus prosequuti, salutaribus & paternis monitis adhuc conuenire, vt vel tandem resipiscatis, antequàm plane in vos cõueniat, quod mox subdit Propheta: Argentù reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos. Et quid dicemus vobis, quàm quod Galatis suis Paulus: O insensati, quis vos fascinauit veritati non obedire? Currebatis bene. Interrogate patres vestros, ac dicent vobis: maiores vestros, & annuntiabunt vobis. Quod ab ea ætate, quo vno eodemque tẽpore vixere Adrianus Rom. Pont. & Carolus ille Magnus Imperator, Saxonice fidei plantatores, ad nostra vsque & charissimi in Christo filij nostri Caroli tempora, aui & proauj vestri, atque adeo Saxones omnes, semper habiti estis veluti pacis amatores, fidei propugnatores, & per omnia obediẽtiæ pacifici filij: talesque, vt non immerito Gregorius V. natione Saxo, olim Ro. Põt. Saxonie ducem in Ro. Imperatoris cõstituerit electorẽ. Quomodo ergo tam cito mutatus est color optimus? Cur tam facile transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud Euangelium, quod non est aliud, nisi sunt quidam, qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi? Quis vineã Domini Sabaoth tam pulchre plantatam est demolitus? Certe exterminauit eã aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam. Sed vè illud à vobis, à domesticis & amicis, à cruciatu præcordiorũ. Obsecramus te fili dilecte in Christo, leua oculos tuos in directum, & vide vbi sis prostratus. Cõsidera quantam Ecclesiæ Christi, tot malis vndique circumuallatæ ac pene oppressæ, pro opera qua illi subuenire debueras, cladem insuper intulisti. Oppugnatur foris ab infestissimo illo ac potētissimo Christiani nominis hoste. Dissident intus principes Reipub. Christianæ, & in mutuam armati perniciem, cruentissimis inter se odiis conflictantur: & in fraterna viscera ferrum stringunt, vt vix ethnici inter se crudelius. An hæc ita tibi visã sunt nõ satis graua, nisi contritionem induceres super contritionem, nutriens ac fouens serpentem illum in sinu tuo, qui veneno linguæ suæ Ecclesiam & terras infecit adeo, vt nunc peruenerit gladius etiam vsque ad animam? Quanto autem pluris est anima, quàm corpus: tanto grauius est prædictis omnibus horrendum illud & plus quàm tartareum venenum, quo hæresum ac schismatum contagione tot myriades animarum interierunt, intereuntque. Ita tibi debemus omnes, quod nunc passim ab vnitãte matris Ecclesiæ recedatur: Quod auertatur vulgus indoctum, ac bis mille præstigijs ac fascinationibus retrahatur à fide, quam suxit ab vbere materno: Quod basilicæ sint sine plebibus, plebs sine sacerdotibus: sacerdotes sine debita reuerentia, & sine Christo denique Christiani: Quod sacramenta fidei, non sacra censeantur: Quod sanctuarium Christi, sanctum esse negetur: quod dies festi festiuis frustrentur solemnibus: Quod moriantur homines in peccatis suis, rapiantur animæ ad tribunal terrificum, nec penitentia reconciliati, nec sacra

communione

A communionem muniti: Quod pulcherrimus ille tabernaculi ordo confusus sit, & pro Christiana pace ac tranquillitate ad rebellionem, ad rapinas, ad cædes, ad incendia, cum magno ac manifesto Christianæ reipub. discrimine, veluti classico passim excitati. Pro quibus egregijs tuis in Ecclesiam Christi meritis, quo te præmio, immo quo non supplicio dignum celebrabimus? At dices forte, Serpens me decepit. Dignam certe recepisti mercedem, qui illum nutriuisti in sinu tuo. Sed itane stultus es ac sine corde, vt in eis maxime rebus in quibus errare, damnari est: vni homuncioni cooperto peccatis, quàm tot sanctiss. ab initio patribus, qui in lege Dei meditati sunt die ac nocte: & quàm tot vniuersalibus concilijs, aduersus quæ impudens os illud velut sepulcrum patens, se aperire non erubescit: sanctæ denique & catholicæ Ecclesiæ, cuius ritû, consuetudinem & decreta, à temporibus Apostolorû ad nos vsque inuiolabiliter obseruata, vnus iste sacrilega temeritate damnare præsumit, plus credere potueris? O cæcam dementiam, ac plusquam Iudaicam cæcitatem. At fortassis hoc tibi imposuit, q̄ veterator ille Martinus & eius sequaces, de capitulis scripturarum visi sunt sua confirmare. Et quis tandem hæreticorum ita non fecit? An non hæ sunt veteris serpentis astutiæ, qui hac veluti esca obducto hamo, miseris animabus mille technis & versutijs semper est infidiatus: quique, quo angularem infringeret veræ fidei lapidem, ac Christianam scinderet vnitatem, in scripturarum agrum, suû seminare semen & peruersam scripturarum intelligentiam, iam pridem est aggressus? Cum itaque maxima semper pars Ecclesiarum, imperita turba sit, & vix vnus reperiatur aut alter, qui spiritualibus oculis de scripturarum intelligentia digne valeat iudicare: siquidem librum signatû legimus, quem solus Leo de tribu Iuda dignatus est aperire, ac soluere signacula eius: quæ tandem est ista diabolica excæcatio, vni carnali homuncioni, semper eructanti crapulam & potum, quàm reliquo orbi vniuerso, quàm tot spiritualibus patribus, quorû voluntas semper fuit in lege Domini, qui vitæ sanctimonia, ostensione spiritus, ac virtute, glorioso denique martyrio suam doctrinam comprobauerunt, in scripturarum intelligentia plus te fidei habere potuisse? O cæcitatem nouam & inauditam. Vnus apostata tibi potuit persuadere, sefellisse priores vniuersos, errare posteros, & in solum se & quos decepit peruenisse Regnum Dei, peruenisse totas miserationum Dei diuitias, ac gratiam vniuersitatis? Et quid non dicimus cum propheta: Heu, heu, heu Domine: ergo ne decepisti populum tuum? Quin potius, cur non deuitatis (secundum Apostolicum præceptum) quæstionibus ac pugnis verborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & subuertunt corda audientiû, ex operibus suis, iuxta Dominicam designationem, studuistis cognoscere filium profanum istum, qui ad vos venit primum in vestimentis ouium, lupus intrinsecus rapacissimus? Siquidem non ex folijs, non ex floribus, sed ex fructibus arbor cognoscenda erat. An non manifesti sunt nequissimi fructus eius? Siquidem sacrilegus hic aduersus Deum, imagines sacras, atque adeo ipsam crucem Christi, sceleratis manibus confringere, & pollutis conculcare pedibus non formidat: contra sacerdotes Dei furore impio temerarie debacchans, non desinit laicos, ad lauandas sibi in eorum sanguine manus, sedulo concitare: Ecclesiâ Christi parricidalibus armis oppugnâs, hoc agit assiduo, vt suffocentur homines in peccatis suis: hoc vnum elaborat, ne diuina misericordia suis sacramentis, quæ peccatorum remedia efficacia esse voluit, vulneratos in Ecclesia sua curet. Ita enim ea aut sustulit vniuersa, aut hæreseos suæ pestifero infecit veneno, vt toxicum magis requirat, quàm animarum medicinas. Præcepit suis, ne indignanti Deo quis satisfaciat: ne ieiunijs, orationibus, lamentationibus peccata redimat: ne hostia illa placens Deo, corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi, à sacerdotibus offeratur quotidie pro peccatis nostris. Vota docet non reddere Domino Deo suo. Et cum ipse sit apostata, ac professionis suæ desertor, vt plurimos sui faciat similes, sancta illa Deo vasa polluere non veretur, cõsecratasque Christo virgines, & vitam monasticam professas, extrahere à monasterijs suis, & mundo, immo diabolo, quæ semel abiurauerunt, reddere. Quod in veteri lege in vmbaticis sacerdotibus Dominus nõ tulit, quod ethnici in idolorum suorum flaminibus omnes sunt abominati, Christi sacerdotes etiam vilissimis copulat meretricibus. Sanctos patres illos, quorum vita & doctrina illustrauit vniuersum mundum, non solum debito honore nõ prosequitur, sed multo quàm Cain scelestius despicit, deridet, contemnit, infectatur. Sacrosanctis omnibus vniuersalibus Concilijs impudenti ore palam contradicit, ac sacrilega lingua detrahit: libertatis specie, licentiosam quandã vitam, nullis constrictam legibus ac vere ferinam, inducere conatur. Vnde & ex lex homo, contemptor ac violator legum omnium, in tantam

*Antiqua et v-
sitata heretico-
rum versutia
sacris literis
male intelle-
ctis errores
suos palliare.*

Apoc. 5. b

Hier. 4. c

1. Tim. 6. e

Matth. 7.

*Lutheri furor
et immanis au-
dacia.*

*Lutheri præce-
pta qualia.*

*Lutherus con-
cilijs detrahit.*

in tantam erupit mentis vefaniam, vt sanctissimorum patrum decreta & Ecclesiasticos canones igne publico concremare non formidarit. Et breuiter Christianam veritatem, omnem rerum ordinem, pulcherrimam denique Ecclesie faciem, à Christo, ab Apostolis, Apostolicisque viris ac sanctissimis patribus ab initio constitutam, vnus hic post tot centenos annos discindere, inuertere, ac deformare molitur. Quòd si nondum satis etiam interno- scis, de Christiano magisterio, an de Antichristi spiritu ista proficiantur: si ita fascinavit te præstigiator ille vt credere possis vnum hunc perfidissimum apostatam, veluti alterum Helisum habere duplicem spiritum Helie, aut alterum esse (quem se iactitat) Danielem, in quo sit spiritus amplior & intelligentia scripturarum maior, quàm in omnibus olim sanctissimis illis doctissimisque viris, quàm in sacrosancta Ecclesia Catholica, quid est te vno cæcius? Aut si iam ex fructibus arborem cognoscens, in errore persistis tamen, quid te miserius? Sed esto: transfiguratus sit coram te satanas ille in angelum lucis, & quæ manifesta sunt opera carnis ac diabolica, spiritus esse & CHRISTI opera, venenata sua facundia persuadere potuerit: Nunquid non vbique vel hoc ipso prodidit, cuiusnam spiritus sit, quòd omnis eius sermo amarus est, virulentus, arrogans, ac maledicentissimus, nusquam non scatens conuicijs, blasphemijs, ac scommatibus plusquam venenatis, aduersus omne Christianæ pietatis, modestiæ, mansuetudinis ac benignitatis officium? Nunquid ita docuit Paulus, cuius se iactitat spiritum habere, cum nulla eius extet epistola, quæ non pacem & vnitatem, ac alias id genus virtutes redoleat? An non Romanos suos hortatur in Domino, vt in charitate fraternitatis se diligant, inuicem sectentur quæ sunt pacis, & quæ ædificationis custodiant? Corinthiis an non testatur, se docere in Ecclesijs, Deum, non dissensionis, sed pacis DEVM esse? Et breuiter, nunquid non vbique clamat, vbique docet Euangelica illa tuba, vt digne ambulemus in omni humilitate ac mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem in charitate, solliciti seruate vnitatem spiritus in vinculo pacis, vtque deponamus omnem iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem? Quo igitur pacto maledicentiam, amaritudinem, iram, indignationem, blasphemiam, inflationem, iactationem, quæ ita huic peculiaria sunt, vt illa Paulo, ac illius discipulis vniuersis, qui mitis est ac humilis corde: non Paulini, non Christiani, sed diabolici spiritus esse certissima indicia, vel cæco non clarissime appareat? Ex verbis illius quomodo non intellexisti, Christum in corde suo, an vero Antichristum haberet, secundum quod ipsa veritas in Euangelio ait: Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? De abundantia enim cordis, os loquitur. Et cum scriptum sit, quòd maledici regnum Dei non possidebunt: Item cum in Euangelio dicat Dominus, Quicumque dixerit fratri suo Racha, reus erit Concilio: Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ incendio: illumne esse Antichristi apostolum, cuiquam obscurum esse poterit? Qui non modo sacerdotes Dei, sed & principem sacerdotum Petri successorem, Iesu Christi in terris vicarium, tam nefandis infamibusque nominibus, tam inauditis contumelijs, conuicijs, ac blasphemijs, nusquam non lacerat, discerpit, & infectatur, vt ea commemorare pudica refugiat lingua, & audire horreant aures castæ: Qui Apostolicam cathedram, in qua præsedet caput Apostolorum Petrus, cui præfuerunt tot sancti Pontifices, quam Ecclesiam principalem, vnde sit exorta vnitatis sacerdotalis, sanctus ille & gloriosus martyr Cyprianus non dubitat asserere, impio ac pestilenti ore cathedram pestilentiæ, Antichristianam, diabolicam, & si quæ potuit excogitare nefandiora, toties appellare non cessat: Qui scholas Christianas, quæ tam multos doctissimos sanctissimosque viros, tam egregias in Ecclesia Dei columnas nobis protulerunt, impudica lingua sua, lupanaria, Sodomas & Gomorrhæas vbique vocare non verecundatur: Qui non satis habet, omnipotentis Dei sacerdotes probris omnibus, conuicijs, contumelijs, ac blasphemijs horrendis & inauditis, nunquam non publice ac priuatim infectari, quibusuis canibus viliores facere, nisi etiam laicos concitet ad lauandas sibi manus in sanguine ipsorum: Cui tamen quanto honore haberi velit sacerdotes suos, maxime autem principem sacerdotum, idem ipse Dominus in Deuteronomio testatus est, dicens: Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & iudicium intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus DEVS tuus, veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunque dixerint, qui præfunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram.

2. Cor. 11.

Qualis Lutheri sermo.

Rom. 12. c

1. Cor. 14. g

Galat. 6.

Ephe. 4.

Col. 3.

Lutherus ex sermone cognosci potuit valde perfidus

Matth. 3. b

12. c. 23. d

1. Cor. 5.

Matth. 5.

Lutheri in Pont. blasphemias.

Deut. 17. b

- A** Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malū de Israel: cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Et Samuel cum sperneretur à filiis Israel, an non dicit Dominus: Non enim te spreuerunt, sed me, ne regnem super eos: manifeste ostendens, inuisibilem se contemni, cum visibilem quis spernit sacerdotem? Quare & Moses murmuranti aduersus se populo respondit: Non aduersus me mururastis, sed aduersus Dominum Deum vestrum. Quòd si Leuiticos illos sacerdotes tanta honoris prærogatiua præcellere voluerit Dominus, qui exemplari tantum ac vmbrae deseruiabant cælestium, in vmbatico illo tabernaculo sacrificiorum officia cõsummantes: quo tandem honoris loco eos haberi voluit, quibus tradidit clauēs regni cælorum? tantamque tribuit potestatem, vt quæ ligarent super terram, ligarentur & in cælis: & quæ soluerent super terram, soluta essent & in cælis: vtque quorum ipsi dimitterent peccata, dimissa forent: quorum retinerent, forent & retenta? Qui non sanguinem hircorum aut vitulorum, sed hostiam viuam, sanctam, immaculatam, corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi offerunt quotidie pro peccatis nostris, conficiunt verbo suo ac manibus tractant, & breuiter sacramenta omnia, quibus hominibus vita salusque tribuitur animarum suis perficiunt orationibus. Quanto, inquã, honore hos præcellere voluerit Dominus, quis tandē dubitabit, quod nec ipse tacuit in Euangelio, cum dicit ad eos: Qui vos audit, me audit. & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit & eum qui misit me? Et quid consequitur? Quòd in eundem Christum blasphemus esset & maledicus, qui sacerdoti Christi blasphemat aut maledicit. An non hoc primum mandatum in retributione, Honora patrem & matrem, vt sis longeuus super terram? Qui autem maledicit patri aut matri, morte moriatur. Nunquid ad carnales tantum parentes illud est referendum? Et num minus ad eos qui nos in Christo regenerauerunt, per quos Christiani sumus, qui nobis peccata dimittunt, qui cælestibus nos pascunt sacramentis? Quid si peccatores sunt & mali sacerdotes? Quid si & parêtes? Nunquid propterea eos non honorare, aut eis maledicere licebit? Nunquid non & Iudas erat inter eos, quos Dominus misit ante faciem suam, & ad quos dicebat: Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo aut ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati. An non præcepit ita Apostolus, Obedite præpositis vestris, & subiaceate eis? Quòd si malis & peccatoribus non sit obediendum, quibus tandem? Quoniam si dixerimus, peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Ouis es, noli discutere pastorem: Noli te iudicem Dei constituere & Christi. An non ita præcepit Dominus in Euangelio, dicens: Super cathedram Moſis federunt scribæ & pharisæi: omnia quæcunque dixerint vobis, seruate & facite: Si quæ autem fecerint male, facere nolite: manifeste significans, habere eos dignitatem, tametsi vitæ essent perditæ. Nunquid idem Dominus, cum postea tempore passionis alapam accepisset à seruo sacerdotis, dicenti sibi: Sic respondes pontifici? aduersus pontificem quidquam dixit contumeliose? quin magis innocentiam suam asserens & ostendens, Si male, inquit, locutus sum, exprobra de malo: sin bene, quid me cædis? An non & Paulus, cū cæderetur in cõcilio iussu Ananiæ, diceretq; ad eum, Percutiet te Deus paries dealbate: Et tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti: Audiens ab adstantibus, Sic insimulas sacerdotem Dei, maledicendo ipsum? tamen inane nomen & vmbra quandam sacerdotis cogitans, expauit? Nesciebam, inquit, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principi populi tui non maledices. Quo magis miramur, quòd ex istis diabolici spiritus operibus, veluti fructibus nequissimis, arborem pessimam nondum cognouistis. Et quis tandem est ita hebes animo, vt non videat quòd nunc prorumpant furiosissimi conatus istius, cum vt quisque est facinorosissimus, desperatissimus aut perditissimus latro aut homicida, sub istius vexillis ac signis conueniant? Ecclesiã iam Christi parricidalibus armis ac sacrilegis manibus, non clam, sed palam oppugnantes, consecrata Deo loca, templa & monasteria exurunt & profanant: Christo dicatas virgines, sacerdotes Christi & monachos crudelissime persequuntur, Ecclesiarum bona diripiunt: & breuiter, rapinis, latrocinijs, cædibus ac incendijs confundunt vniuersa: excæcante nimirum eos iusto Dei iudicio, & in insaniam tam manifestam erumpere permittente, vt neminem iam latere possint scelestissimæ machinationes istius. Atque, hi qui pestifera contagione ipsius infectos sese nunc tandem cognouerunt, schismatico errore deposito,

1. Reg. 8. b

Exod. 16. b

Matth. 16.

Luc. 10.

Exod. 20.

Deut. 3.

Luc. 10.

Matth. 10.

Hebr. 13. c

1. Ioan. 1.

Matth. 23.

Ioann. 18.

Act. 24.

Exod. 22. d

fito, ac hæretico furore deserto, vnitatis ac veritatis domicilium fidei sanitate repetunt. Inter quos, dilecte nobis in Christo Iesu, cum & te non ex postremis reuersurum ad salutaré matris sinum sperassemus, quem reuertentem libenter & obuijs excepissemus manibus: bona spe tandem nostra frustrati, videmus supra petram indurauisse te faciem tuam: videmus perniciem illam animarum Lutherum sub tuo patrocínio latitantem, suum adhuc virus longe lateque spargere. Sed quoniam adhuc potens est Dominus Deus etiam de lapidibus istis suscitare filios Abrahamæ, antequam egrediatur vt ignis indignatio eius, & succendatur, nec sit qui extinguat: ideo te fili dilecte in Christo obsecramus per viscera nostri redemptoris Domini nostri Iesu Christi, per Christianam vnitatem, per patriæ charitatem, per tuam denique ipsius tuorumque salutem, miserere Ecclesiæ Christi, & tot iam malorú procellis vndique exagitatae ac pene oppressæ tua maxime culpa, aliquando fer opem: misere re patriæ nostræ, quæ sinceræ olim fidei, eximiae religionis, sanctæ sub iugo Domini ac religiosæ obedientiæ insigni præcellens gloria, perniciem istam religionis Christianæ, ac fidei ac pietatis publicum hostem Martinum, in suis se peperisse ac fouisse visceribus, nunc erube scit. Miserere denique tui ipsius, tuorumque misere seductorum Saxonum. Quos, nisi resipiscatis, & quidem cito, manet præsens & certa vltio Diuina, quam neque in hoc seculo effugietis, neque in futuro. Hæc dicit Dominus Deus: Audi popule stulte, audi princeps qui non habes cor: qui habetis oculos, & non videtis: aures, & non auditis: Me ergo non timebitis, & à facie mea non dolebitis? nunquid non audistis, quæ fecerim in diebus antiquis? Legite scripturas, in quibus putatis vos vitam æternam habere, & inuenietis, quàm grauis semper fuerit, & quàm terribilis Diuina vindicta in illos qui in populo Dei schismata concitauerunt. Nunquid non legistis horribilem Diuinam vltionem aduersus Dathan & Abiron, quòd multitudinem aduersus Moysen concitauissent, quos dehiscens sub pedibus terra, & aperiens os suum, deglutiuit, & omnia quæ ad eos pertinuerunt, ita vt descenderent videntes in infernum? Et aduersus Core, quem eandem ob causam cum ducentis & quinquaginta viris cælestis flamma deuorauit. Quòd si ob durius imperium fortassis, aut quorundam pastorum seu ignauiam, seu malitiam, schismata excitanda putatis: nunquid non ex libro Regum audistis adeo indignatum fuisse Dominum aduersus decem tribus filiorú Israel, & in omne semen eorum, vt dimoueret eos, & tradiderit in direptionem, donec projiceret eos à facie sua? Ob quam tandem culpam, nisi quòd ob durius imperium Salomonis, & imprudentius arrogantiusque responsum Roboam regis Hierusalem, scissæ fuerunt à tribu Iuda & Benjamin? Quàm præsens semper fuerit Dominus vindex sacerdotibus suis, an non Saul ab regio abiectus honore, & Ozias Rex Iuda percussus lepra, propterea quòd quæ sacerdotum erant, contra sacerdotes Domini sunt ausi vsurpare, sufficienti vobis potuerunt esse argumento? Et breuiter: An non omnes testantur historiæ, vniuersos vltice Domini manu infelici periisse exitu, qui in Christos Domini sacrilegas manus iniicere non formidauerunt? Contra autem, felicia omnia & longam illis contigisse vitam, qui Christum in sacerdotibus suis venerati sunt? Moueant ergo vos exempla aliorum, & cogitate quid vobis sit expectandum, qui venerabilem Dei chorum, in manus tentatis tradere profanas. Proinde quod Dominus per Moysen præcepit vniuerso populo Israel, vt separarentur à tabernaculis Core, Dathan & Abiron, nec tangerent quidquam quod ad eos pertineret, ne inuoluerentur in peccatis eorum: hoc & vobis, præcipue autem tibi dilecte fili, eiusdem Domini nostri auctoritate præcipimus & obsecramus in Christo Iesu, vt separimini à Martino Lutero, auferatis à vobis petram illam scandali, neque tangatis quod illius est, ne & vos diuina vltio inuoluat subito in peccatis illius. Expurgate quamprimum fermentum illud, quod reliquam fidei vestræ massam corruptit, vt sitis noua conspersio, nouaque creatura. Non dedigneris fili dilecte Paulum imitari, quem sicut vicisti in Ecclesiæ Dei persecutione, tam grauem animarum perniciem sub tuo nutriendi patrocínio: ita reuersus ad cor, effice vt omnes intelligant tuam conuersionem: vtque qui per te sunt scandalizati, in te rursus glorificent Deum. Maxime autem hoc præsta quamprimum, vt impurum os illud obstruatur, vt capuletur blasphema lingua, quæ contra Deum ac sanctos eius loqui non cessat, & virus suum vndique spargit. Et vt propheticis vos verbis admoneamus, state super vias, & videte ac interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus vestris. State, inquam, & doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, per quam ambulauerunt patres vestri, quam demonstrauerunt tot myriades martyrum, docueruntque tot millia confessorum,

Math. 3.

Hier. 5.

Ioan. 5.

Num. 16.
Qualis diuina
vltio in contem-
ptores legis
Dei, & qualia
premia in a-
matores.

4. Reg. 17.

3. Reg. 12.

1. Reg. 15.

2. Para. 26.

Num. 16.

1. Cor. 5.

Hier. 6.

Hebr. 13.

confessorum, & ambulate in ea. Quod si à vobis impetrauerimus, sicut & sincere speramus, erit quod gaudeamus cum angelis de peccatore pœnitentiam agente, & perditam ac rursus inuentam ouem humeris nostris ad ouile Domini gaudentes reportabimus, paternaque pietate quantum in nobis fuerit, stolam vobis pristinam restituemus. Quod si dixeritis, Non ambulabimus: & paterne salubriterque vos monenti respondebitis, Non audiemus. Ideo audite gentes, dicit Dominus, & cognoscite congregationes, quanta ego faciam eis:

Luc. 15.

Hier. 6.

Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia verba mea non audierunt, & legem meam proiecerunt. Sed & hoc tibi denuntiamus in virtute omnipotentis Dei, & Domini nostri Iesu Christi, cuius in terris Vicarius sumus, nec te in præsentī seculo hoc laturum impune, & in futuro æterni te ignis expectare incendiū. Viuunt vnà Pontifex Adrianus & religiosissimus Imperator Carolus, meus charissimus in Christo filius & alumnus: Cuius tu edictum vere Christianum aduersus Lutheranam perfidiam, & quod talem decebat Imperatorem, non sine graui offensa ac vilipensione Cæsareæ maiestatis violare non timuisti. Non commitemus, vt quos olim cum Magno Carolo Adrianus Pontifex in Christo genuerunt, nunc Adrianus Pontifex & Imperator Carolus sub schismatico ac hæretico tyranno, hæresum ac schismatum sinamus interire contagione. Quare reuertimini ad cor, & respiscite tu tuique misere seducti Saxones, nisi vtrunque gladium, Apostolicum simul & Cæsareum, olim velit experiri.

Scripta Romæ anno Domini M. D. XXII.

ADRIANVS SEXTVS.

Adrianus Papa sextus Inquisitori Commensi.

Inquisitores hereticæ prauitatis, cum Vicarijs episcoporum, si adesse voluerint, inquirent in lamias, seu striges: hoc est in eos qui fidem susceptam abnegant, imagines sanctorum conculcant, sacramentis abutuntur, diabolum inuocant, & incantationibus, carminibus, sortilegijs, alijsque maleficijs iumenta & fructus terre ledunt: quos iuxta canonica decreta puniant.

ILECTE fili, Salutem & apostolicam benedictionem.

DVDVM vt nobis exponi fecisti, per fel. rec. Iulium Papam II. prædecessorem nostrum, non sine magna tunc animi sui displicentia accepto, quod per quendam Georgium de Casali, ordinis fratrum Predicatorum professorem, & in ciuitate Cremonensi hereticæ prauitatis inquisitorem deputatum, in nonnullis Lombardiæ partibus, & præsertim in locis, in quibus dictus Georgius inquisitor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures vtriusque sexus personæ, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, certam sectam facientes; fidem, quam in sacri susceptione baptismatis susceperant, abnegantes, sanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis & præsertim Eucharistiæ sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumentes, eiq; obedientiam & reuerentiam exhibentes, et suis incantationibus, carminibus, sortilegijs, alijsq; nefandis superstitionibus, iumenta & fructus terre multipliciter ledentes: aliaq; quamplurima nefanda, excessus, & crimina eodem diabolo instigante committentes, & perpetrantes, in animarū suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, perniciosumq; exemplum, & scandalum plurimorum. Contra quas cum dictus Georgius tunc (vt asserbat) in dictis locis suæ inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgii incumberebat officio, ipse Georgius processisset: nonnulli autem tam clerici quam laici illarum partiū, quærentes plus sapere quam oportet, præmissa delicta, ad eiusdem Georgii inquisitionis officium non pertinere temere asserentes, præsumentes in populo errores & scandala seminauerunt: sicque eundem Georgium in populo odiosum reddere, & dicti Georgii officium impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediabant: ita quod propter præmissa, personæ predictæ delicta huiusmodi perpetrantes, remanebant impunitæ, & aliæ eorum exemplum ad similia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scandalum plurimorum. Dicitus prædecessor volens (ne inquisitionis officij executio, quomodolibet retardaretur, & labes hereticæ prauitatis longius venena diffunderet) prouidere, dicto Georgio per quasdam suas in forma breuis literas,

Edita anno domini 1523.

Ex Archiuo inquisitionis Commensis, & Directorio Sabellano fol. 741.

Scelera impunita relinquere occasionem tribuit delinquendi.

m commi-

commisit & mādauit quatenus in locis eiusdē Georgij inquisitioni deputatis, de excessibus huiusmodi cognoscere, & contra quascūque personas, cuiuscūque conditionis & præminentie forent, inquisitionis officium exercere & exequi; ipsasque personas, quas in præmissis culpabiles reperiret vnā cum locorum ordinariorum vicarijs, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita, corrigere & punire deberet, secundum modum contra alios hæreticos à iure ex sacris canonibus statutum: contradictores quoscunque per censuram ecclesiasticam, &† aliās iuris opportuna remedia compescendo.

† alia

Eos vero qui in præmissis, consilium, auxilium, vel fauorem præstarent, præfatus prædecessor noster, eisdem indulgentiis vti & gaudere decreuit, quibus cruce signati contra alios hæreticos, ex indulto apostolico eis concessio, tunc gaudebant & vtebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solum delicta & crimina huiusmodi contra fidem catholicam, & Christianam religionem, sub iurisdictione inquisitoris Cremonensis committuntur, & perpetrantur; sed in omnibus alijs locis & diocesis, sub iurisdictione aliorum inquisitorum dicti ordinis congregationis Lombardiæ, indies perpetrantur & committuntur. Et cum eadem sint delicta, eadem profecto prouisione & castigatione eis † sit earundem literarum tenore prouidendum.

† est

Quare tu, sicut asseris, in ciuitate Comensi vbi dicta prauitatis inquisitor existis, tam tuo, quam omnium aliorum dictorum ordinis & cōgregationis hæreticæ prauitatis inquisitorū vbilibet consistentium & deputatorum nominibus, fecisti nobis humiliter supplicari, vt literas prædictas ad vos extendere & ampliare, aliāsque desuper opportune dignemur prouidere. Nos igitur huiusmodi supplicatione inclinati, literas prædictas, cum omnibus in eis contentis clausulis, in omnibus & per omnia, prout in eisdem literis contine-

† Idem in ceteris omnibus inquisitoribus locum habet, ob rationem eandem. l. illud. ff. ad l. Aquilia.

tur, ad te & ad alios ordinis & † congregationis huiusmodi inquisitores, tam in præsentiarum deputatos, quam in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi, & cuilibet inquisitorum prædictorum dirigeretur, & directæ fuissent, apostolica auctoritate, tenore præsentium extendimus, Ipsasque literas tibi & illis, vt præmittitur, eisdem auctoritate & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis, quæ idem Iulius prædecessor voluit non ob stare, ceterisque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentibus literas, ad singula loca, in quibus de eis fides forsan fuerit facienda, deferre: volumus & apostolica auctoritate decernimus, quod ipsarum transumptis, manu cuiuscunque notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis: in iudicio & alibi, vbi opus fuerit, eadem prout fides adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibite vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xx. Iulij, M D x x i i i . Pontificatus nostri anno primo.

Euangelista.

CLEMENS PAPA VII.

Dilecto filio Paulo Butigella, totius ordinis fratrum Prædicatorum Vicario generali, in Ferrariens. & Mutinens. ciuitatibus & diocesis hæreticæ prauitatis inquisitori.

Inquisitores & eorum vicarij procedant contra quoslibet religiosos de hæresi diffamatos, aut suspectos, & erroneas propositiones prædicantes, non obstantibus quibuscunque priuilegijs: inquisitores vicarios sibi possunt instituere annorum triginta: occultos hæreticos absoluunt: super irregularitate ex hæresi vel apostasia contracta dispensant: quamlibet aliam censuram ecclesiasticam tollunt: irregularitates cruce signatorum clericorum amouent: cruce signati morientes tempore interdicti, ecclesiastica sepultura donantur: ydem multa alia priuilegia consequuntur, quæ hic enumerantur, & vetera eisdem, per alios Pontifices concessa confirmantur, & innouantur.

Dilecte

A Dilecte fili, Salutem & apostolicam benedictionem.

V M sicut ex relatione pro parte tua nobis facta, cum graui nostrae mentis molestia innotuit, in diuersis Italiae partibus adeo pestifera haeresis Lutherana, non tantum apud seculares personas, sed etiam ecclesiasticas & regulares, tam Mendicantes, quam non Mendicantes inualuerit, vt aliquando nonnulli ex eis suis sermonibus & verbis, & (quod deterius est) publicis praedicationibus tali labe plerosque inficiant,

Edita anno domini 1530.

Ex lib. priuil. ord. frat. Praed. fol. 201. pag. 2.

& Christifideles, sub obedientiae Sanctae Romanae Ecclesiae uiuentes, & praecipua eiusdem Ecclesiae seruantes non leuiter scandalizent, in haeresum augmentum, pu-

Beatus Hieronymus in epist. Pauli ad Gal. c. 5.

B fillorum scandalum, atque Catholicae fidei non mediocre detrimentum. Nos attendentes Arium vnam modicam scintillam fuisse in Alexandria, sed quoniam non mox oppressus est, grande per totum orbem incendium exfuscitasse, ac cupientes huic veneno, haeresique nefariae, & labe pestiferae, quam supremis extingui affectibus anhelamus, omni salubri, quo possumus remedio occurrere, & ne huiusmodi morbus excresecat ulterius, sed operante Domino passim euellatur salubriter prouidere; tibi necnon omnibus & singulis alijs dictae haereticae prauitatis inquisitoribus ex ordine fratrum Praedicatorum, maxime congregationis vtriusque Lombardiae per vniuersam Italiam constitutis & deputatis, ac constituendis & deputandis, eorumque vicarijs, in virtute sanctae obedientiae, & in remissionem peccatorum vestrorum districte praecipiendo mandamus, quatenus omnibus & singulis etiam Carmelitarum, & aliorum ordinum Mendicantium religiosi, vel non Mendicantibus de huiusmodi pelte diffamatis, aut aliter suspectis, praecipueque tales errores in suis sermonibus, verbis, seu praedicationibus disseminantibus, per censuram

Eymer. 3. par. q. 28. & Sch. 94. eiusdem partis.

C Ecclesiasticam, appellatione postposita, super huiusmodi ac qualibet alia haeresi silentium imponatis. Et postquam per vos siue vicarios vestros, aut vestrum vel eorundem vicariorum aliquos, siue aliquem, praesidentes monasteriorum, conuentuum & aliorum locorum, vbi haereses huiusmodi vel errores seminati forent, aut inibi propinquiorum praemoniti fuerint, nisi tales infra mensem a die admonitionis computandum, debita prouisione, remedia cum effectu adhibuerint, ac digna poenitentia castigauerint, de quibus admonenti fidem facere teneantur: & si praesidentes ipsi talia praedicarent, admonitionem praesidenti vicinioris conuentus vel loci respectiue facere sufficiat, contra huiusmodi exemptos usque ad sententiam definitiuam, ad quam ferendam (si fuerit) condemnatoria) cum consensu ordinarij procedatis. Contra Carmelitas tamen confestim possitis etiam ad capturam dum praedicant populo, vel publice disputant erroneas conclusiones;

† In hunc locum vide Scholion nostrum 108. super Eymer. in Directorio. 3. p. q. 48.

D aduersus non exemptos vero de tali labe diffamatos aut suspectos, veluti contra alios haereticos (prout iura disponunt) libere inquiratis atque procedatis. Decernimus insuper vt vestros vicarios siue commissarios instituere valeatis, viros vestra sententia prouidos, aptos, & idoneos, dummodo aetatis trigessimum annum attigerint. Vobis etiam ac vicarijs praefatis extraiudicialiter Lutheranos occultos & non inquisitos per ordinarium siue alios iudices, ac alios quoscunque haereticos, fautores, credentes, defensores, & receptatores, necnon & a sancta fide apostatas, eosque qui contra inhibitionem sedis apostolicae, tenuerunt vel legerunt libros Martini Lutheri vel aliorum, aut eidem siue eisdem quomodolibet adhaeserunt (si ad cor reuersi poenitentes id humiliter petierint) postquam

Eymer. 3. par. q. 126. & Sch. 165. eiusdem part.

E haeresim, qua polluti & infecti erant, abiurauerint, medio iuramento promiserint de cetero ab huiusmodi haeresi penitus abstinere, absoluendi, illisque pro praemissis poenitentiam iniungendi salutarem, eosque ad gremium sanctae matris Ecclesiae restituendi & reducendi, & cum clericis secularibus, ac personis religiosi cuiusuis ordinis, status & conditionis, super quauis irregularitate, quam tam ex haeresi quam ex apostasia a fide, seu etiam ex eo quod censuris & poenis ecclesiasticis tam a iure quam ab homine quauis occasione vel causa latis & promulgatis, quomodolibet incurrerint, aut ligati seu innodati diuina celebrando contraxerint, ac etiam super irregularitatibus, quas clerici cruce signati sententijs, censuris, & poenis a iure vel ab homine etiam quauis occasione vel causa latis ligati seu irretiti, ac etiam ex eo quod in locis ecclesiastico interdico suppositis missas & alia diuina officia (non tamen in contemptum clauium) celebrauerint, incurrerint, dispensandi. Et quia inquisitores praefati in ciuitatibus seu alijs locis societates seu con-

m a fraterni-

*Crucesignato-
rum priuile-
gia.*

*Omnia inquisi-
torum priuile-
gia confirman-
tur.*

fraternitates ad extirpandum hæreses & capiendum hæreticos (iuxta concessionem à Romanis Pontificibus eis factam) instituunt , & in eis confratres recipiunt , qui in eorum receptione votum in eorundem inquisitorum seu vicariorum manibus emittunt , ac voto se astringunt , dum pro parte ipsorum inquisitorum & vicariorum ad capiendos ipsos hæreticos requisiti fuerint , auxilium , consilium , & fauorem præstare , vt eis tempore cuiusuis localis interdicti diuinis interesse , & eis decedentibus eorum corpora ecclesiastica sepulturæ (sine tamen funerali pompa) tradi possint , dummodo causam non dederint huiusmodi interdicto , nec eis id contigerit specialiter interdicti : ipsisque crucesignatis per ipsos inquisitores seu vicarios dum in eorum manibus uotum hæreticos ipsos persequendi emiserint vt semel ex tunc & in mortis articulo à reseruatis , & in bulla Cœnæ Domini contentis casibus , de quibus corde contriti , & ore confessi fuerint , aut propositum confitendi debito tempore per Ecclesiam statuto habuerint absolui , ac indulgentia plenaria , & omnium peccatorum remissio huiusmodi concedi : eisque vt singulis diebus anni quinque altaria ecclesiæ (si tot ibi fuerint) aut vnum loci in quo eos esse contigerit , psalmum vnum genibus flexis recitando , vel quinquies orationem Dominicam & totiens salutationem Angelicam in quolibet altari , indulgentias stationum Vrbs consequi valeant etiam concedendi & elargiendi , auctoritate apostolica tenore præsentium licentiam & facultatem concedimus . Et nihilominus concessionem per Romanos Pontifices (forsitan) viuæ vocis oraculo , seu aliàs eisdem inquisitoribus & vicarijs fratrum seu licentiam concessam huiusmodi , approbamus & confirmamus , ac omnia & singula alia priuilegia , exemptiones , immunitates , gratias & indulta , quibuscunque inquisitoribus alijs hæreticæ prauitatis quorumuis ordinum & congregationum , & officio inquisitionis huiusmodi in quibuscunque regnis & prouincijs , siue locis ac terris , hæctenus deputatis concessa , & in posterum concedenda vobis communicamus , atque iam vobis aliàs concessa approbamus , confirmamus , & innouamus , vniuersosque & singulos iuris & facti defectus (si qui forsitan in illorum concessione interuenerint) supplementum . Mandantes omnibus & singulis venerabilibus fratribus archiepiscopis , & episcopis , necnon dilectis filiis eorundem archiepiscoporum , & episcoporum vicarijs , in spiritualibus generalibus , quatenus præsentem literas & in eis contenta quæcunque , vbi & quando opus fuerit , ac quotiens pro parte vestra , seu vicariorum vestrorum prædictorum , aut alicuius vestrum , siue illorum desuper fuerint requisiti solemniter publicantes , ac vobis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes , faciant præsentem literas & in eis contenta huiusmodi , firmiter obseruari , vosque illis pacifice gaudere . Non permittentes vos desuper per quoscunque quouis modo , indebite molestari : contradictores quolibet & rebelles per censuras & pœnas , ac alia opportuna iuris remedia , appellatione postposita compescendo , inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis . Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis ac dictorum ordinum etiam iuramento , & confirmatione apostolica roboratis , statutis & consuetudinibus , necnon priuilegio quod incipit : Sacer ordo . per fel . re . Sixtum Papam I I I I . prædecessorem nostrum ordini Carmelitarum concessio , fortassisque post alijs communicato , & quibuscunque alijs priuilegijs & indultis apostolicis illi ac quibuscunque alijs , etiam Mendicantium ordinibus , etiam sub quibusuis tenoribus & verborum formis , ac cum quibuscunque clausulis & decretis concessis approbatis & innouatis , quibus omnibus (tenores illorum ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus , pro sufficienter expressis habentes) hac vice specialiter & expresse derogamus , necnon quibuscunque exceptionibus , oppositionibus , & appellationibus , forsitan desuper faciendis & interponendis , quæ aduersus præmissa nullatenus suffragari posse volumus : contrariis quibuscunque , aut si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum quòd interdicti , suspendi , vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem . Decernentes presentium transumptis , manu publici notarij subscriptis , & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis , eandem prorsus fidem in iudicio & extra adhibendam fore , quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ . Datum Bononiæ sub annulo piscatoris , die xv . Ianuarij M D XXX . Pontificatus nostri anno septimo .

PAVLVS PAPA III.

Ad futuram rei memoriam.

Inquisitores hereticæ prauitatis procedere possunt contra eos qui asserunt & prædicant propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, erroneas, heresim sapientes, à fide catholica quauis ratione discrepantes, & Christianæ pietati, ac bonis moribus non conformes; non obstantibus quibusuis priuilegijs & exemptionibus, aut quauis personarum qualitate & dignitate, Episcopis exceptis. Qui vero id impediuerint grauius coercentur; nam ordinarij administratione suarum dignitatum priuantur, & gubernatores terrarum bonis suis spoliantur, & excommunicantur.

Edita anno domini 1542.

Ex Archivo inquisition. Bononiensis, et bibliotheca nostra.

N Apostolici culminis specula diuinæ gratiæ munere collocati, nihil magis esse nostri officij duximus, quàm sedulo ac diligenter omnia circumspicere, quæ catholici nobis commissi gregis custodiæ, ac conseruationi conferant, illamque in primis curam suscipere, & quæ materiam scandaloli præbere possent penitus succidatur, ac radicitus extirpentur, nec ea vique pullulare sinantur.

Cum itaque sicut accepimus in nostræ Bononiæ ac Mediolani, & quamplurimis aliis Italiæ ciuitatibus & locis, nonnulli seculares ac etiam & religiosi prætextu quorundam indultorum, ac concessionum seu priuilegiorum & exemptionum, à sede apostolica per ipsos obtentorum, & ab inquisitoribus hereticæ prauitatis, in eisdem ciuitatibus & locis per sedem apostolicam, aut illius auctoritate deputatis, illorum iurisdictione exemptos, prærendentes, varias propositiones scandalosas & erroneas, ac piarum mentium offensiuas, & quandoque etiam heresim sapientes, ac catholicæ fidei minus consonas, Christianæque pietati & bonis moribus minime conformes publice proponere, ac disputare, & pro viribus sustinere, nec non populis prædicare, non sine magno Christi fidelium animarum periculo, ipsiusque fidei detrimento, & totius religionis opprobrio temere audeant & præsumant. Nos qui desideranter in votis gerimus, vt fides præfata nostris prosperetur temporibus, & prauitas heretica de finibus fidelium extirpetur, attendentes non ideo ab apostolica sede priuilegia & exemptiones concedi solitas esse, vt per ea scandala & fidei diminutio generentur, sed potius ad ea tollendum & ipsam fidem augendum, volentesque ne de cetero per propositiones & prædicationes huiusmodi in perditionem (quod absit) animæ fidelium prolabantur, obuiare, & ne exemptionum prædictarum prætextu valeant talium præsumptores in eorum tam detestabili temeritate perdurare, eorumque iniquitas remaneat impunita, morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam, Motu proprio & ex certa nostra scientia, volumus, statuimus, & ordinamus, quòd inquisitores præfati in tota Italia, & in insula Chij deputati & in posterum deputandi, contra omnes & singulos tam seculares quàm religiosos, quorumuis ordinum etiam Mendicantium professores, cuiuscumque sexus, gradus, status, conditionis, dignitatis & præminentia, non tamen † Episcopalis existant, qui propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, errores continentes, heresim sapientes, ac aliàs catholicæ fidei minus consonas, Christianæque pietati & bonis moribus minime conformes, huiusmodi vel earum quaslibet in posterum asserere, seu publice proponere, & populis prædicare audeant, vel præsumant, iuxta auctoritatem & potestatem eis inquisitoribus, à iure aut aliàs quomodolibet traditam & concessam procedere & inquirere, suamque iurisdictionem exercere debeant. Nec non eis contra illos iuxta prædictam potestatem, vt præfertur procedendi & inquirendi, & iurisdictionis huiusmodi exercendæ facultatem quatenus opus sit, eadem auctoritate de nouo concedimus: decernentes præsentibus nostris literis, nisi per signaturam manu nostra signatam minime derogari posse, irritumque & inane quidquid secus super his à quoque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari: districtiusque inhibentes locorum ordinarijs sub interdicti ingressus Ecclesiæ & suspensionis à regimine, & administratione suarum ecclesiarum, nec non ciuitatum & locorum quorumlibet dominis Gubernatoribus, & Rectoribus, & alijs quibuscunque sub excõicationis latæ sententiæ, ac bonorum suorum priuationis penis, eo ipso si cõtra fecerint incurrèdis, ne inquisitores præfatos, quominus cõtra propositiones præfatas, vel earum quaslibet sub indultorum, concessionum, priuilegiorum, & exemptionum eorundem, & quouis alio prætextu asseretes, proponetes & prædicates huiusmodi procedere, inquirere, eorumque iurisdictionem exercere libere possint & valeant quouis modo per se vel alium seu alios

† quia Episcopalis delicta in causa heresis apostolicæ sedi reseruantur. c. inquisitores. de heret. lib. 6.

seu aliàs directe vel indirecte impedire præsumant: Non obstantibus præmissis & apostolicis in prouincialibus, & in synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus, constitutionibus & ordinationibus, nec non ordinum eorundem iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, priuilegiis quoque & exemptionibus prædictis quibusuis, sub quibuscunque tenoribus & formis, & per nos & sedem apostolicam concessis, confirmatis & innouatis; quibus etsi pro sufficienti illorum derogatione, de illis illorumque totis tenoribus specialis, specifica & expressa, nõ autem per clausulas generales idem importantes mentio habenda foret, tenores huiusmodi pro sufficienter expressis habentes, hac vice dumtaxat, illis aliàs in suo robore permanfuris, specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentibus nostras literas originales ad singula loca quo opus foret destinare volumus & decernimus, quòd earum transumptis manu notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides indubia, in iudicio & extra vbicunque exhibitæ fuerint, detur ac eisdem stetur, ac si originales literæ ipsæ exhibitæ forent, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die xiiij. Ianuarij M. D. XLII. Pontificatus nostri anno octauo.

P A V L V S I I I.

Ad perpetuam rei memoriam.

Iudæis ad fidem conuersis bona sua integra conseruantur: si filijfamilias fuerint, legitimam & aliam quamuis portionem iure debitam, habent, etiamsi inuitis parentibus conuertantur: quòd si bona fuerint per vsuram, aut aliàs male acquisita, restitui illis debent, quibus iure fieri debet restitutio; quòd si tales personæ ignorentur, eisdem Iudæis conuersis condonentur. hortatur omnes vt Iudæis conuersis tribuant elemosynas, sed Episcopi etiam de redditibus ecclesie eis subueniant. conuersi non sunt contumelijs afficiendi: neophiti ciuium priuilegijs vtuntur: qui Iudæos baptizarunt, instruant eosdem in articulis fidei: neophiti ne habeant inter se mutuam conuersionem, idem cum originarijs Christianis matrimonio copulentur: nullos ritus Mosaicæ legis obseruent, si contra fecerint, Episcopis aut inquisitoribus deferantur: si ad ritus Mosaicæ legis reuersi fuerint, velut hæretici puniantur.

Edita anno
Domini 1542.

Ex bibliotheca
nostra, erat
autem impressa
Romæ anno
Domini 1550

† ne ex bono
opere pœnam
reportent.

c. Peccatum.
de reg. in. in 6.

Concor. rescri
ptum Nicolai
Papæ incipi.
Vineam. relat.
sup. pag. 36.

VPIENTES Iudæos & alios infideles quoslibet ad fidem catholicam conuer-
ti, & prætextu bonorum per eos antea possessorum ab eadem fide non di-
strahi, motu proprio ex certa nostra scientia, auctoritate apostolica, tenore
præsentium hac in posterum valitura constitutione sancimus, quòd cui-
cunque eorundem Iudæorum, & infidelium ad dictam fidem conuerti volenti,
etiam si in patria potestate constitutus fuerit, bona sua quæcunque, tam mo-
bilia quàm immobilia, intacta & illæsa permaneant. Ita vt etiam filijfamilias, & in patria
potestate (vt præfertur) constituti, legitima, & quacunque alia portione bonorum patrimo-
nialium, aut maternorum eis de iure, seu successione bonorum eis aliàs debitorum, per eo-
rum parentes fraudari, aut priuari non possint, neque debeant, sed eis integre, etiamsi con-
tra voluntatem parentum suorum ad fidem ipsam conuersi fuerint, etiam eorum parenti-
bus viuentibus, debeantur. Et si bona ipsa ex vsura, aut illicito quæstu fuerint acquisita, &
notæ sint personæ, quibus eorum fuerit de iure facienda restitutio (quia non dimittitur
peccatum nisi restituatur male ablatum) illa eisdem personis omnino restituantur: perso-
nis vero non extantibus prædictis, quia bona ipsa essent per manus Ecclesiæ in pios vsus
conuertenda, bona huiusmodi eisdem Iudæis & aliis infidelibus, in fauorem suscepti ba-
ptismatis tanquam in pium vsus libere concedimus: eaque apud ipsos sic conuersos Iu-
dæos & alios infideles remanere decernimus. Interdicentes sub diuinæ anathematis pœ-
na, quibusuis tam ecclesiasticis quàm secularibus personis, ne vllam super bonis huiusmo-
di, quouis quæsito colore, molestiam inferant, aut inferri patiantur. Sed magnum se fecisse
lucrum existiment, dum tales Christo lucrati fuerint. Et quoniam (vt scriptum est) qui ha-
buerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit
viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in ipso? si ipsi conuersionis tempore ino-
pes, aut indigentes fuerint, omnes tam ecclesiasticos quàm seculares, per viscera misericor-
diæ Dei nostri exhortamur, vt ipsis conuersis manus porrigant adiutrices, ipsi quoque dice-
cesani, non solum Christianos ad subueniendum ipsis exhortentur, sed etiam tam de red-
ditibus

- A** ditibus ecclesiarum, prout poterunt, quàm de his, quæ ad pauperum vsus per ipsos conuertendos deuoluuntur huiusmodi neophitos sustentare non negligant: ipsosque à detractionibus, & contumeliis paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptismi ciues sanctorum, & domestici Dei efficiuntur, longeque dignius existit regnare spiritu, quàm nasci carne, eadem constitutione statuimus, vt ciuitatum & locorum in quibus sancto baptismo pro tempore regenerabuntur, vere ciues sint, & priuilegiis, ac libertatibus, & immunitatibus, quæ alij ratione natiuitatis & originis dumtaxat consequuntur, gaudeant. Curent insuper sacerdotes baptizantes, & alij de sacro fonte eos suscipientes, tam ante baptismum quàm post, illos in articulis fidei, ac legis nouæ præceptis, catholicæque Ecclesiæ ritibus diligenter instruere: & tam ipsi quàm dioecesani operam dent, ne cum alijs Iudæis seu infidelibus, saltem per longum tempus conuersentur, ne sicut quandoque contigit, ab infirmitate curatis modica occasio ad pristinam perditionem recidiuos efficiat. Et quoniam experientia teste, compertum est, mutuum ipsorum neophitorum inter se conuersationem, ipsos in fide nostra fragiliores reddere, ac saluti ipsorum plurimum officere, hortamur locorum ordinarios, vt quantum pro incremento fidei viderint expedire, curent & studeant neophitos ipsos cum originarijs Christianis matrimonio copulare, & prohibeant eisdem sub grauibus pœnis ne mortuos more Iudæorum sepeliant, aut sabbata, aliasque solemnitates, & antiquæ sectæ ritus quoquomodo obseruent; sed & Ecclesias, & prædicationes, prout alij catholici frequentent, & in omnibus Christianorum moribus se conformes reddant. Contemptores autem prædictorum, per sacerdotes in quorum parochiis degent, aut alios ad quos de iure, vel antiqua consuetudine de talibus inquirere spectat, aut etiam per alios quoscumque dioecesanis seu inquisitoribus hæreticæ prauitatis deferant; & inuocato si opus fuerit auxilio brachij secularis,
- C** per eos taliter puniantur, quòd alijs transeat in exemplum. Et insuper de his omnibus in prouincialibus & synodalibus concilijs diligens fiat inquisitio, & tam circa episcopos & sacerdotes in præmissis negligentes, quàm ipsos neophitos & infideles prædictos contemptores, opportunum adhibeatur remedium. Si quis autem cuiuscunque gradus vel præeminentiæ fuerit, huiusmodi neophitos ne obseruationem ritus Christiani & aliorum præmissorum complectantur, fouerit aut defenderit, pœnas contra fautores hæreticorum promulgatas, ipso facto incurrat: neophiti vero si se corrigere post monitionem canonicam neglexerint, & ad vomitum iudaizantes redire comperti sint, contra eos tamquam perfidos hæreticos, per ordinarios locorum, secundum sacrorum canonum instituta procedatur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac quibusuis priuilegiis, indultis, & literis etiam apostolicis, seu etiam regijs, vel imperialibus eisdem Iudæis, vel infidelibus quomodolibet concessis; quæ quatenus in detrimentum catholicæ fidei, aut nominis Christiani, seu aliquorum ex præmissis, quomodolibet vergent, ad effectum præsentium cassamus & irritamus, ac cassa & irrita esse decernimus: alijs decretis & constitutionibus apostolicis, quæ super præmissis sunt condita in suo robore duraturis. Et vt huiusmodi sanctæ constitutionis iugis memoria habeatur, & ne quisquam ipsius ignorantiam prætereundum possit, illam per singulas cathedrales & collegiatis Ecclesias, aliaque pia loca, in quibus vberior erit fidelium concursus semel in anno ad minus infra diuina publicari volumus & decernimus. Et quia difficile foret præsentibus ad singula quæque loca deferri, volumus & etiam declaramus, quòd earundem præsentium transumptis seu copijs, etiam impressis & manu alicuius notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius prælati munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur vbicunque forent exhibitæ, vel ostensæ.
- E**

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die vigesimoprimum Martij, Millesimo quingentesimo quadagesimo secundo, Pontificatus nostri anno octauo.

EDI-

† forte, frigidiores.

Neophiti non inter se, sed cū originarijs Christianis matrimonia contrahant.

Neophiti re-iudaizantes vt perfidi hæretici puniantur.

AEDICTVM CONTRA BIBLIOPOLAS,
 & librorum impressores, atque Dohanarum Officiales, ne publice nec se-
 crete audeant vendere aliquos libros damnatos, reprobos & prohibi-
 tos, atque de hæresi suspectos: nec imprimere, nec eorū dominis relaxare,
 sine expressa licentia, & contra vendentes, cōparantes, legētes, audientes,
 communicantes, docentes, predicantes: scientes, & non reuelantes, non
 reddētes, nec consignantes huiusmodi libros sub diuersis pœnis, vt infra.

Edita anno
 domini 1543.

Ex bibliotheca
 nostra. erat
 autem impres-
 sa.

Nos Ioannes Petrus sancti Clementis, Ioannes sancti Sixti, Bartholomæus
 sancti Cæsarei, & Thomas sancti Syluestri Titulorum Sanctæ Romanæ Ec-
 clesiæ presbyteri Cardinales, Inquisitores Generales hæreticæ prauitatis
 per Vniuersam Rempublicam Christianam à Sanctissimo D. Nostro Pau-
 lo Diuina prouidentia P A P A III. Sanctaque sede Apostolica specialiter
 deputati. Vniuersis & singulis personis cuiuscunque status, gradus, ordi-
 nis, & conditionis aut præeminentiae existentibus in Alma Vrbe, omnibusque aliis ciuita-
 tibus, oppidis, terris, & locis totius Italiae, ac vbilibet constitutis, ad quos præsentis nostræ
 literę peruenerint, Salutem & in Domino sinceram & veram fidem.

Animaduertentes non sine maximo animorum nostrorum dolore, hisce temporibus
 quamplurima Opuscula, Tractatus, Epistolas, & Libros quorum quamplures erroneos,
 alios scandalosos, alios piarum aurium offensiuos, alios temerarios et seditiosos, & deni-
 que alios notorie hæreticos iamdudum à sanctis Patribus & generalibus Conciliis, ac per
 præfatum Sanctissimum dominum nostrum sanctamque sedem Apostolicam reprobos
 & damnatos passim in Romana Curia, aliisque Italiae ciuitatibus, oppidis, terris, et locis,
 vendi, emi et legi, et in manibus hominum versari, aliosque de nouo quotidie edi, publi-
 cari, et imprimi, quibus quamplurimi filij satanæ, ac pestilentes personæ conantur hanc no-
 bilissimam prouinciam, quæ à primordiis nascētis Ecclesiæ firma et illæsa in vera fide permā-
 sit, seducere atq; subuertere; falsam sacrilegā et perniciosam doctrinā mendaciter pernito-
 se, et damnabiliter disseminando in maximū Orthodoxorū scandalū, ac Reipublicę Chri-
 stianæ periculum. Ideo cupientes huiusmodi hæreticos et hæreticorum libros de finibus
 Christianorum expellere, eorumque falsas doctrinas et errores peruersos, quantum in no-
 bis fuerit, extirpare, vt Catholica et Orthodoxa fides integra, illæsa, et illibata permaneat,
 ac populus Christianus in eiusdem fidei sinceritate, quolibet obscuracionis semoto vela-
 mine, immobilis, et inuiolatus persistat. Vniuersis et singulis Bibliopolis tam Almæ Vr-
 bis quàm aliarum prouinciarum, ciuitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum,
 aliorumque locorum totius Italiae, in virtute sanctæ obedientiæ et sub excommunicatio-
 nis latæ sententiæ, ac mille Ducatorum Camerae Apostolicæ, ac accusatori pro medietate
 applicandorum, aliisque arbitrariis tam nostro quàm subdelegatorum per nos deputato-
 rum vel in posterum deputandorum arbitrio statuendis, ac omnium librorum amissione,
 et insuper trium istuum funis pœnis præcipimus et mandamus, quatenus dicti Bibliopo-
 læ aliquos libros tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcunque alia scripta in quocunque
 idiomate composita siue translata hæretica vel de hæresi suspecta per Sanctitatem suam
 & sedem Apostolicam aliosque Romanos Pontifices eius prædecessores damnatos, repro-
 batos & prohibitos: necnon sermones Bernardini Ochini de Senis nouiter impressos, at-
 que libellos quosdā qui Pasquilij in Ecclasi inscribuntur, nec quos vis alios in quacunque fa-
 cultate nouiter cōpositos, & editos, & præsertim sine titulo aut auctore publice, nec secrete
 videri audeant, nisi prius ostenso nobis in Romana curia, & extra eā personis per nos de-
 legatis seu delegandis Indice omnium & singulorum librorum, quos penes se habeat,
 & obtenta prius licentia in scriptis à nobis, vel dictis delegatis, vel delegandis in suis distri-
 ctibus ad eos vendendum: alioquin pro secunda vice, si contrafecerint, vltra pœnas prædi-
 ctas reddantur inhabiles ad exercendam dictam Bibliopolæ artem, & in perpetui exilij
 talium ciuitatum, & locorum vbi, eos commorari contigerit, eo ipso pœnam incurrant.
 Præterea omnibus & singulis tam dictæ Almæ Urbis quàm quarumcunque aliarum pro-
 uinciarum, ciuitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum
 totius

A totius Italiae librorum impressoribus, & cussoribus sub prædictis censuris, & pœnis præcipimus, & mandamus, quatenus de cetero ne quis eorū libros prædictos, etiā si sint aliās impressi, nec alios quoscunque nouiter cōpositos, in quacūque re vel facultate quoquomodo imprimere præsumat, nisi de expressa licetia nostra, vel Reueren. D. Vicarij Domini nostri Papæ, & nisi prius fuerint visi per nos, vel per Venerabilē sacri Palatij apostolici Magistrū pro tpe existentem in Romana curia: extra vero eam, per personas per nos, vt præmittitur, delegatas vel delegandas, & subnotato semper in calce taliū librorū nomine Impressoris & loco, die, mēse, & anno, vti fieri solet. Qui si secus fecerint, vltra pœnas prædictas pro secūda vice reddantur perpetuo inhabiles ad dictū Impressoris officiū agendum & exercendū, & perpetuo exulent, & exterminētur à ciuitate, oppido, villa, terra, vel loco, vbi eos domiciliū habere cōtigerit. Nec dicti librorum impressores excludentur à dictis pœnis, si in eorū officinis, etiā si sit sine eorū scitu, aliqua mulier, vel minister id fecerit. Item omnibus & singulis Dohanerijs tam Almae Urbis q̄ quarūcunq; aliarum prouinciarū, ciuitatum, oppido

† Dohanerios vocat eos qui in singulis vr-bibus publica exigunt vesti-galia debita & mercibus quæ inducuntur, aut extrahuntur

rum, castrorum, villarum, terrarū, aliorūque locorū totius Italiae, sub pœna duorum milliū ducatorū, & suorum officiorum priuatione irremissibili præcipimus, & mandamus; quatenus postquam ad eorum potestatem siue Dohanas quicunque libri impressi vel non impressi perlati fuerint, omni diligentia nobis in Romana curia vel prædictis delegatis extra eam significare curent, vt nos vel illi possimus tales libros inspicere, nec absque nostra expressa licentia eos eorundem librorum Dominis aliquo modo consignare audeant.

Item sub eisdem pœnis & censuris præcipimus, & mandamus omnibus & singulis supradictis, ne quis audeat libros prædictos hereticos, erroneos, temerarios & seditiosos quoquomodo comparare, emere, nec per alios oblatos accipere, legere, nec ab alijs lectos audire, nec cum aliquo, verbo vel inscriptis communicare, docere, nec prædicare, nec ex alijs

C prouincijs eos in Italiam asportare seu asportari facere: quinimmo si quos penes se habet, statim ad nos vel nostrum quemlibet in Romana curia, extra vero eam ad prædictos subdelegatos in suis districtibus realiter, & cum effectu afferant, & consignent: quas censuras, & pœnas incurrant omnes, & singuli scientes, & non reuelantes qui sunt auctores, fautores, & impressores talium librorum. Verum quia nos præmissa diuersis in partibus exequi, & agere non valemus, confidentes de doctrina, ac sincera fide, & religione Reuerendi patris F. Thomæ Maria de Bononia inquisitoris in ciuitatibus Ferrariæ & Mutinæ, cum L. eius substitutum, & eorum quemlibet insolidum ad præsens edictum publicandum & seruari faciendum, ceteraque omnia & singula præmissa faciendā, gerendā, exequendā, exercendā, & procurandā in Ciuitate, & dominio Ferrariæ, ac Mutinæ, terrisque omnibus his subiectis, in quibus hoc nostrum edictum publicari mandamus, tenore præsentium substitui-mus, & subdelegamus vices nostras ipsis, & cuilibet eorum desuper plenarie commit-tendo cum amplissima facultate intrandi quascunque Bibliothecas & officinas talium im-

D pressorum, & librariarum, & quorumuis priuatarum Domos, Ecclesias, & Monasteria, & diligenter inquirendum si ibidem reperiuntur huiusmodi libri, eosque, si necesse fuerit, publice, vel secrete prout eisdem videbitur, comburendi, ceteraque faciendi quæ ad extirpan-das hæreses, & libros huiusmodi è Republica Christiana exterminandos pertinere videbuntur. Quocirca omnes & singulos Christianæ & Catholicæ fidei professores Imperato-rem, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, Barones, Milites, Potestates, Rectores, Consules, Proconsules, Cōmunitates, & Vniuersitates Regnorū, prouinciarū, ciuitatū, oppidorū, castrorum, villarū, terrarum, aliorumq; locorū prædictorū, necnon ceteros iurisdic-tionem tpealem exercentes totius Italiae & extra, hortamur requirimus, & in Domino

E monemus, quatenus prædictis subdelegatis, vel subdelegandis nostris, & eorum cuilibet in suis districtibus oēs auxilium consiliū, & fauorem ad præmissa omnia & singula faciendā & exequendā quantū in eis fuerit, quæadmodū decet viros vere Orthodoxos, præstent, ac præstari curent, atq; de prouincijs, ciuitatibus, oppidis, castris, villis, terris, & oibus alijs locis, aut dominijs supradictis, oēs & singulos hæreticos, quos publice, vel manifeste per facti euidenciam cognouerint esse tales, tamquā oves morbidas gregē Domini inficientes expellāt, donec & quousque à pfato Sanctissimo Dño nostro, vel à nobis qui eius vices in hac re gerimus, vel alijs iudicib⁹ Ecclesiasticis vel Inquisitorib⁹ ordinarijs, vel p nos deputatis seu deputandis fidē, & cōionē Romanæ Ecclesiæ tenētibus, aliud recipiāt in mādatis; nec eosdē in suis districtib⁹ prædicare, domicilia tenere, larē fouere, cōtract⁹ inire, negotiationes & mercatias quaslibet exercere, aut humanitatis solatia cū Christifidelib⁹ habere pmittāt.

n In cuius

In cuius rei testimonium præsentes nostras litteras manu nostra propria subscriptas per Secretarium nostrum fieri, & subscribi nostrisque sigillis impressione cõmuniri mandauimus. Datum Bononiæ iij. Idus Iulij, anno Domini M D X L I I I. Pontificatus Sanctissimi D.N. Pauli diuina prouidentia Papæ iij. anno octauo.

F. I. Cardinalis Burgen.
B. Cardinalis Guidicionus.

De mandato Illustriss. ac Reuer. Dominorum Cardinalium inquisitorum.
Doctor Alfonso Martinez Secretarius.

I V L I V S P A P A I I I.

De reuocatione Hereticorum ad sacrosanctam Romanam Ecclesiam gremium.

Venientibus sponte ad inquisitores hereticae prauitatis, & suas culpas integre confitentibus post sex menses à publicatione huius rescripti, dummodo prius non fuerint inquisiti vel denunciati, remittuntur omnes pœnæ à iure, vel ab homine latae. ab irregularitate absoluuntur. ad sacros ordines promouentur. eorum filij ad officia & beneficia admittuntur. quòd si intra hunc terminum non venerint, à quibusuis denuntientur sub pœnis grauibus. qui non paruerint, vt heretici publicentur. contradictores compelluntur per censuram ecclesiasticam inuocato brachio seculari. de reconciliatione & abiuratione reorū publice scripturæ fiant, quibus ipsi cõuersi subscribāt.

Edita anno
Domini 1550

Ex bibliotheca
nostra. erat
que impressa
Romæ anno do
mini 1550.

V I L I V S Episcopus seruis seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

ILLIVS qui misericors, & miserator existens non solum septies, sed etiam septuagies septies ignosci debere mandauit, vices licet immeriti geretes in terris, etiam ijs, qui à fide Christi aliquando aberrant, ianuam pietatis, & misericordiae aperimus, ac pœnas quas iuris seueritas in eos statuit, Apostolicae sedis clementia moderamus, vt aberrantes huiusmodi dictae sedis benignitate allecti, eorū erroribus abiuratis catholice fidei zelum, & obseruantiam in eorum cordibus firmiter recipiant, & si in eorum falsis opinionibus perseverare præsumperint, in eos vehementius animaduertantur, quo obstinatiores se in erroribus suis præstiterint. Sane cum sicut nuper accepimus, diuersi fideles diabolica fraude decepti, se in diuersas erroneas, & ab eadem fide alienas opiniones, paulatim deduci permiserint, & modo publicam pœnitentiam abhorrentes, & potius placita huius sæculi quàm salutem animæ suæ sectantes, ne infamia aspergantur, ad ouile Christi redire differant. Nos animarum saluti quantum cum Deo possumus consulere cupientes, Motu proprio non ad aliquius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de mera deliberatione, & certa scientia nostris, omnes, & singulos vtriusque sexus, tam laicos, quàm clericos sæculares, & quorumuis ordinum, & militiarum regulares, tam milites, quàm presbyteros, non tamen sub generali inquisitione Hispaniæ, ac Portugalliæ regnorū cõprehensos, de præmissis culpabiles cuiuscunque status, gradus, ordinis vel cõditionis, aut præeminentiæ existant, etiã si Pontificali, aut alia quacunque, etiam maiori ecclesiastica, vel mundana dignitate præfulgeant, qui infra tres menses, à die publicationis præsentium, modo, & forma infrascriptis faciendæ, computandos, coram inquisitoribus ciuitatum, in quibus ipsi degunt, se personam liter exhibuerint, & suas hæreses coram eis priuatim abiurauerint, & se ad pœnitentiã priuatam eis per dictos inquisitores iniungendam adimplendum paratos obtulerint, eamque postmodum cum effectu adimpleuerint, ab omnibus, & singulis eorum hæresibus, & à fide Christi apostatis, ac quibusuis alijs in eadem fide erroribus, quantumcunque grauibus, & enormibus, necnon excõicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque sententijs, cõsuris, & pœnis tam ecclesiasticis, quàm temporalibus etiam bonorum priuatiuis, & corporis afflictiujs, ac capitalibus ab iure, vel ab homine latis, & promulgatis (dummodo hætenus inquisiti, aut in hæresim relapsi non fuerint) apostolica auctoritate, tenore præsentium, in vtroque foro penitus, & omnino absoluimus, & liberamus: necnon cum eis super irregularitate per eos præmissorum occasione, etiam quia sic ligati forsitan missas, & alia diuina officia, etiam forsitan in contemptum clauium celebrarunt, aut illis aliàs se immiscuerunt contracta-

Eym. i Direct.
3 p. q. 126. ubi
dixi Sch. 165.

Quòdque

A cundo, ac reliquos viginti dies pro tertio, & peremptorio termino, ac monitione canonica eis, & eorum cuilibet in iis scriptis assignamus: Omnes, & singulos libros Lutheranos, aut alios hæreticos, seu Lutheranam aut aliam falsam doctrinam in se continentes, vel à nobis, & dicta sede quomodolibet reprobatos penes se eos ex quavis causa, etiam mercaturæ, & ex nostra ac eiusdem sedis permissione ac licentia etiam speciali, vt præfertur, penes eos existentes, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in ciuitatibus, in quibus libri huiusmodi existunt, consignasse debeant realiter, & cum effectu. Et nihilominus venerabili fratri Ioanni Petro episcopo Tusculan. Neapolitan. & dilectis filijs nostris Ioanni sancti Clementis, de Burgos, ac Marcello Sanctæ Crucis in Hierusalem, Ceruino, & Francisco sanctæ Anastasiæ titulum Sfondrato, nuncupatis, presbyteris Cardinalibus, inquisitoribus generalibus per sedem apostolicam deputatis, per apostolica scripta pari motu mandamus, quatenus ipsi per se vel alium, seu alios eisdem requisitos, & monitos, monitioni, & mandato nostris prædictis non parentes, quos hæresim ac alias sententias, censuras, & pœnas prædictas propter non paritionem huiusmodi incurrere contigerit, ex nunc prout ex tunc, & è contra hæreticos, ac sententiis, censuris, & pœnis prædictis irretitos tamdiu publice nuntient, & faciant ab aliis nuntari, donec ipsi omnes, & singulos libros Lutheranos, aut alios hæreticos huiusmodi inquisitoribus præfatis in ciuitatibus in quibus libri huiusmodi, vt præfertur existunt, consignauerint, & rehabilitationis gratiam obtinuerint. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis contrarijs quibuscunque: aut si aliquibus communiter vel diuifim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ceterum vt præmissa **C** omnia ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iuste prætere, aut se legitime excusare possit: Volumus, & dicta auctoritate apostolica decernimus, quòd præsentis literæ per aliquos Curia nostræ Cursores, in Basilica Principis apostolorum, de Vrbe, & Ecclesia Lateranensi, dum inibi multitudo populi ad diuina audienda congregari solet, palam, & clara voce legantur, & lectæ in earundem Basilicæ, & Ecclesiæ valuis, necnon in porta Cancellariæ apostolicæ, & in acie campi Floræ affigantur, vbi ad lectionem, & notitiam cunctorum aliquandiu affixæ pendeant; & cum inde amouebuntur, earum exempla in eisdem locis remaneant affixa. Quòdque per lectionem, affixionem & publicationem huiusmodi omnes, & singulæ personæ sub præsentibus comprehensæ post sexaginta dies huiusmodi respectiue ita sint obligatæ, & astrictæ, ac si eis coram, & personaliter lectæ, & intimatæ essent: & earum transumptis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Volumus autem quòd ij, qui libros Lutheranos, seu alios prædictos infra spatium, & terminum huiusmodi dictis inquisitoribus consignauerint, nisi ipsi aliàs quam ex retentione librorum huiusmodi hæretici, seu de fide suspecti fuerint, eo ipso etiam absque aliqua desuper facienda abiuratione à censuris, & pœnis propterea forsan incurfis, in vtroque foro absoluti sint, & esse censeantur, prout nos eos in euentum prædictum, ex nunc prout ex tunc (dummodo pœnitentiam, quàm confessor per eos eligendus, eis propterea duxerit iniungendam, omnino adimpleant) absoluiimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reuocationis, irritationis, annullationis, inhibitionis, requisitionis, monitionis, mandati, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursum. Dat. Romæ, apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo quinquagesimo. Tertio Cal. Maij, Pontificatus nostri anno primo.

M. Cardinalis Crescentius. Blofius. A. de Martholis.

Anno à Natiuitate Domini M D L. Indictione viij. Die vero v. Mensis Iunij, Pontificatus Sanctissimæ in Christo Patris, & D. N. D. Iulij, diuina providentia Papæ III. Anno eius primo, retroscriptæ literæ reuocationis, inhibitionis, & voluntatis palam, publice, alta & intelligibili voce in Basilica Principis Apostolorum de Vrbe, dum ibidem diuina officia de mane celebrabantur, & magna populi multitudo congregata esset, de verbo ad verbum, per me Ioannem Roillad, præfati S. D. N. Papæ Cursorem lectæ, & deinde affixæ, & publicatæ.

publicata fuerunt, & sic affixi, per aliquod spatium dimisi, & successive, eadem die in Ecclesia S. Ioannis Lateranensis, etiam de verbo ad verbum, hora vesperorum, per me eundem Ioannem Roillad, lecta, affixa, & publicata fuerunt, & postmodum eadem die affixi, & publicata fuerunt in Valuis, seu portis Cancellaria Apostolica, & in Acte Campi Florae, dimissis in superscriptis Valuis, & locis, per aliquod temporis spatium affixis, & deinde amotis copiam earundem literarum in quibuslibet Valuis, portis, & locis superscriptis affigendo, & dimittendo per nos Ioannem Roillad, Clericum coniugatum, viridim diocesis, & Maturinum menandi clericum, Cenomanensis diocesis, praesati Sanctissimi Domini nostri Papae Cursores.

Ita est Ioannes Roillad Cursor subscripsi.

Ita est Matrinus menandi Cursor.

Ita est Petrus Gomes, Magister Cursor.

IVLIVS PAPA III.

Contra Hebraeos retinentes libros in quibus aliquid contra fidem catholicam notetur vel scribatur.

Libri Hebraeorum in quibus blasphemiam in Dominum aut in Christianam religionem continentur, in eorum synagogis & privatis etiam domibus inquirantur: & qui reperti fuerint, tales habere libros, debitis poenis coerceantur: contumaces aut graviter in hoc delinquentes prout a fide apostatantes castigentur in ceteris non molestantur. Hebraei: contradictores appellatione remota puniantur.

Edita anno
Domini 1554.

Ex bibliotheca
Illust. Iulij
Antonij San-
ctorij Cardina-
lis sanctae Se-
verinae.

UNIVERSIS & singulis venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, ac dilectis filiis alijs locorum ordinarijs, Salutem & apostolicam benedictionem.

CUM sicut nuper non sine animi nostri molestia accepimus, licet alijs venerabiles fratres nostri S.R.E. Cardinales haereticae prauitatis in vniuersa repub. Christiana inquisitores generales certum Hebraeorum librorum volumen Ghemarot Thalmud nuncupatum, nonnulla indigna, & legem diuinam, orthodoxamque fidem offendentia continens, de mandato nostro damnauerint, & igne comburi fecerint, nihilominus inter ipsos Hebraeos adhuc esse dicantur diuersi libri diuersas contra Christum redemptorem nostrum, eiusque sanctissimum nomen, & honorem blasphemias, & ignominias continentes, Nos in praemissis opportune prouidere volentes, vobis, & vestrum cuilibet per praesentes committimus, & mandamus, quatenus singulis vniuersitatibus Hebraeorum infra limites iurisdictionis vestrae consistentibus ex parte nostra intimetis & notificetis, quod elapsis quatuor mensibus a die intimationis, & notificationis huiusmodi, omnes & singuli libri, in quibus nomen Iesu saluatoris nostri, quod Iesui haereticus dicitur, cum blasphemiam, aut alijs ignominiose nominatur, tam in eorum Synagogis, & locis publicis quam priuatis domibus, & alijs vbique locorum diligentissime exquirantur, & qui libros huiusmodi penes se quoquo modo habere reperti fuerint, debitis poenis, tam pecuniarijs, & confiscationis bonorum, quam si eorum contumacia, aut qualitas delicti id exegerit, corporis etiam ultimi supplicij, ac alijs prout a fide Christi apostatantes puniuntur, irremissibiliter puniantur; & nihilominus eisdem quatuor mensibus elapsis per vos, vel alium, seu alios, quos ad hoc duxeritis deputandos, libros huiusmodi cum omni diligentia inquiratis, & studiose inuestigatis, inquirique & inuestigari faciatis, & eos, quos libros huiusmodi penes se habere repereritis, poenis quibus apostatantes praefati puniuntur, omnino et irremissibiliter puniatis: Non permittentes de cetero eosdem Hebraeos (qui in memoriam passionis Dominicae a sancta matre Ecclesia tolerantur, vt aliquando mansuetudine nostra alleciti ad verum Christi lumen, diuino afflante spiritu, conuertantur) a quibusuis etiam apostolica auctoritate fungentibus occasione cuiusuis fortis librorum apud eos existentium, (dummodo blasphemiam, vt praefertur, non contineant) nisi de nostro expresso mandato, quomodolibet vexari aut molestari: Contradictores quoslibet et rebelles, ac vobis in praemissis non parentes per sententias, censuras, et poenas ecclesiasticas ac etiam pecuniarias arbitrio vestro moderandas et applicandas, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras et poenas praedictas etiam iteratis vicibus aggravando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac ipsorum Hebraeorum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, priuile-

- A** Quòdque ea, & aliis præmissis non obstantibus nõ promoti ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines promoueri, & in illis tam ipsi, quàm qui iam etiam post incurfam hære sim promoti existunt, etiã in altaris ministerio ministrare: Necnon tam clerici quàm laici, & vtriusque sexus personę, eorumque filij, nepotes, & descendentes ad gradus, honores, ordines, officia, & alia quæcumque assumi, illaque suscipere, & exercere libere, & licite valeant, auctoritate, & tenore prædictis, de specialis dono gratiæ dispensamus, eisque pariter indulgemus: Necnon inhabilitatis, & infamiæ maculam, siue notam circa eos præmissorũ occasione quomodolibet insurgentem, penitus & omnino abolemus. Quòd si forte culpabiles præfati infra dictum terminum resipiscere, & ad cor reuerti, noluerint, seu distulerint, ad hoc, vt eorum notitia haberi, ipsique debitis penis affici possint, motu & deliberatione ac scientia prædictis, omnes, & singulas vtriusque sexus personas etiã, vt præfertur qualifcatas, de aliquibus ex hæreticis, seu alijs culpabilibus prædictis quomodolibet notitiã habētes, seu eos hæreticos esse, aut fuisse scientes, dicta auctoritate tenore præsentium requirimus, & monemus; ac eis, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub incurfus hæresis, ac omnibus contra hæreticos de iure inflictis, & promulgatis, tam ecclesiasticis, quàm temporalibus sententijs, censuris, & poenis districte præcipiendo mandamus, quatenus infra spatium triginta dierum terminum prædictum immediatè sequentium, quorũ decem pro primo, & alios decem pro secundo, ac reliquos decem dies pro tertio, & peremptorio termino, ac monitione canonica, eis, & eorum cuilibet in iis scriptis assignamus, hæreticos, seu alijs culpabiles prædictos, inquisitoribus hæreticę prauitatis ciuitatum suarum, si prius, vt præfertur, aut alijs absoluti non fuerint denuntiasse, & notificasse debeant realiter, & cum effectu. Et nihilominus venerabili fratri Io. Petro Episcopo Tusculan. Neapolitan. & dilectis filiis nostris Ioanni S. Clementis de Burgos, ac Marcello S. Crucis in Hierusalem, Ceruino, & Francisco S. Anastasię. tr. Sfondrato nuncupatis, presbyteris Cardinalibus inquisitoribus generalibus per sedem Apostolicam deputatis, per apost. scripta, & pari motu mandamus, quatenus ipsi per se, vel alium, seu alios eosdem requisiti, & monitos monitioni, & mandato nostris prædictis non parentes, quos hæresim, & alias sententias, censuras, & penas prædictas propter non partitionem huiusmodi incurrere contigerit; ex nunc prout ex tunc, & ecõtra, hæreticos ac sententias, censuris, & penis prædictis irretitos tamdiu publice nuntient, & faciant ab alijs nũtari, donec ipsi hæresim huiusmodi abiurauerint, & rehabilitationis gratiam obtinere meruerint. Contradiçtores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstant. constitutionibus, & ordinationibus apostolicis contrarijs quibuscunque: aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultũ, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ceterum vt præmissa omnia ad eorum quorum interest, notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iuste prætere, aut se legitime excusare possit: Volumus, & dicta auctoritate Apostolica decernimus, quòd præsentis literæ per aliquos Curia nostræ Cursores, in Basilica principis Apostolorum de Vrbe, et Ecclesia Lateranen. dum inibi multitudo populi ad diuina audienda congregari solet, plana, et clara voce legantur, et lectæ in earundem Basilicæ, et Ecclesiæ valuis, ac in porta cancellariæ Apostolicæ, et in acie Campi Floræ, necnon in singularium cathedralium, et metropolitan. Ecclesiarum Valuis affigantur; vbi ad lectionem, et notitiam cunctorum aliquandiu affixæ pendeant, et cum inde amouebuntur earum exempla in eisdem locis remaneant affixa. Quòdque per lectionem, affixionem, & publicationem huiusmodi omnes, & singulæ personæ, sub præsentibus comprehensæ post spatium trium mensium, & triginta dierum huiusmodi respectiue, ita sint obligatæ, et afstrictæ, ac si illæ eis coram, et personaliter lectæ, et publicatæ essent, et quòd earum transumptis manu Notarij publici subscriptis, et sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Volumus autem quòd de personali exhibitione, & priuata abiuratione per dictos culpabiles, vt præfertur faciendæ, per scripturam manu propria ipsiusmet se exhibentis, & abiurantis, seu per publicum Notarium confectam, ac ipsius inquisitoris, coram quo exhibitio, & abiuratio huiusmodi fieri continget manu subscripta, ita vt si ipsi culpabiles in eosdem, vel similes errores reinciderint, se lapsi omnino esse censeantur, constare debeant, alijs eõdem præsentibus, ac per eas

De abiuratione fiat Scriptura, quibus absolutis subscribatur. Adde que dixi apud Eyme. 3. p. Scho. 55.

dictis culpabilibus absolutio, & liberatio ac dispensatio, et indultum concessa huiusmodi eis nullatenus suffragentur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae absolutiois, liberationis, dispensationis, indulti, abolitionis, requisitionis, monitionis, mandati, assignationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se noverit incursum. Datum Romae apud sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominice M D L. Tertio Calen. Maij, Pontificatus nostri anno primo.

M. Card. Crescentius.

A. de Bartolis.

Blosius.

I V L I V S P A P A I I I

Super abolitione Librorum omnium Hereticorum, & Lutheranorum.

Reuocat omnes facultates legendi libros prohibitos, solis inquisitoribus & eorum commissarijs exceptis, qui tuncque vero tales libros habuerint realiter & cum effectu debeant eos inquisitoribus consignare. inquisitores vero reipub. Christianae generales iubeant publicari contradictores velut hereticos.

Edita anno
domini 1550.

Ex bibliotheca
nostra erat
Romae anno do
mini 1550.

De materia
huius rescri-
pti videto que
dixi copiose
apud Eymmer.
p. 2. Schol. 1.

I V L I V S Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CUM meditatio cordis nostri, ad id potissimum tendat, vt fides Catholica vbique augeatur, et floreat: ad ea libenter intendimus, per quae omnis ab ea declinandi occasio tollatur. Sane cum sicut nobis nuper innotuit ex facultatibus, quae aliquibus vt libros haereticos aut de fide suspectos, etiam ad effectum eorundem librorum errores repellendi tenere, & legere possent aliquando concessae fuerunt, non ij qui sperabantur fructus haecenus prouenerint, quinimmo diuersa inconuenientia subsequuta sunt: Nos praemissis occurrere, & Christi fidelium animarum saluti consulere cupientes, Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostris certa scientia, & matura deliberatione, omnes, & singulas facultates, & licentias legendi, & tenendi libros Lutheranos, aut alios haereticos, seu de fide suspectos quibusuis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis existentibus, etiam si Episcopali, vel Archiepiscopali, aut alia maiori dignitate Ecclesiastica, seu seculari praeminentia praefulgeant (inquisitoribus, seu commissarijs super haeretica prauitate ab Apostolica sede pro tempore deputatis, durante ipsa deputatione dumtaxat exceptis) a quibusuis praedecessoribus nostris, ac nobis, & dicta sede Apostolica, seu eius legatis, etiam de latere aut maiori penitentiario nostro, vel quibusuis alijs, sub quibuscunque verborum formis & expressionibus, ac cum quibusuis etiam derogatorijs derogatorijs clausulis irritantibusque, & alijs decretis quomodolibet etiam motu, & scientia similibus haecenus concessas, Apostolica auctoritate tenore praesentium reuocamus, irritamus, & annullamus, & pro reuocatis, irritis, & penitus infectis, quo ad omnia habemus, & ab alijs haberi volumus: districtius inhibentes personis praefatis sub sententijs, censuris, & poenis contra similes libros tenentes, aut legentes, tam a sacris canonibus, quam a nobis, & sede Apostolica haecenus inflictis, & promulgatis, ne de cetero facultatibus, & licentijs praedictis vti, aut earum praetextu, seu alijs quomodolibet libros praedictos, aut quoscunque alios haecenus reprobatos, aut in futurum reprobandos tenere, aut legere praesumant: Et insuper omnes, & singulos librorum Impressores, & Bibliothecarios, ac libros quomodolibet vendentes, & quascunque alias personas libros Lutheranos, aut alios haereticos, seu Lutheranam, aut aliam falsam doctrinam in se continentes, vel a nobis, & dicta sede quomodolibet reprobatos, ex quauis causa etiam ex nostra, & dictae sedis speciali licentia, seu permissione penes se habentes, cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis, aut praeminentiae existant, etiam si vt praefertur pontificali, aut alia quacunque etiam maiori ecclesiastica, vel mundana dignitate praefulgeant (dictis inquisitoribus, & commissarijs, vt praefertur, exceptis) dicta Apostolica auctoritate, & earundem tenore praesentium requirimus, & monemus, ac eis, & eorum cuilibet in virtute sanctae obedientiae, & sub incursum haereseis, ac omnibus contra haereticos de iure inflictis, & promulgatis tam Ecclesiasticis, quam temporalibus sententijs, censuris, & poenis, districte praecipiendo mandamus, quatenus infra spatium sexaginta dierum a die publicationis praesentium, modo, & forma infra scriptis faciendae computandorum, quorum viginti pro primo, & alios viginti pro secundo

A priu
ac cu
app
ben
roga
sit
apost
mod
bus
tran
ftica
B tur
fand
nost

C N
inqu
fiasti
uati,

D
dilig
heri
plun
& on

E L
confi
vt fec
quor
dioec
uean
offici
vel iu
bent
rem
rint
conc

A priuilegijs quoque, indultis, et literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus et formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus, approbatis & innouatis, Quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter & expresse derogamus. Contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuissim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem: Et quia difficile foret, præsentibus literas ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda erit, deferri; volumus, & dicta auctoritate decernimus, quòd transumptis præsentium manu notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ ecclesiasticæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ, apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die xxix. Maij. M D L I I I I. Pontificatus nostri anno quinto.

Claudius de Valle Sanctissimæ Romanæ vniuersalis
inquisitionis Notarius.

BULLA CONTRA IMPEDIENTES

*Inquisitores heretica prauitatis in suo in-
quisitionis officio.*

C Nulla omnino persona publica vel priuata, quouis ingenio, colore, vel occasione immisceant se negotijs inquisitionis, nisi quatenus per inquisitores fuerint requisiti. leges omnes huic ordinationi & canonibus ecclesiasticis obsequentes abrogent: contrasacientes omni Ecclesiæ suffragio & sacramentorum perceptione sunt priuati, & excommunicati, nec nisi per Romanum Pontificem absoluantur præterquam in articulo mortis.

In nomine sanctæ & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij,
& Spiritus Sancti, Amen.

DOVERINT vniuersi, hoc præsens publicum transumptum inspecturi, quòd nos Ioannes Baptista Cicada, Dei & apostolicæ Sedis gratia, Episcopus Albinganen. S. D. N. Pape, eiusque Camerarij, necnon Curia Caularum Cameræ Apostolicæ generalis Auditor, Romanæque Curia iudex ordinarius, sententiarumque & censurarum in eadem Romana Curia latorum, ac literarum apostolicarum vniuersalis executor: habuimus, vidimus, & diligenter inspeximus literas apostolicas S. D. N. D. Iulij diuina prouidentia Papæ 111. heri, quæ fuit dies Veneris Sancta, solemniter lectas & publicatas, eiusque vera Bulla plumbea cum cordula rubei croceique colorum, more Rom. Curia pendente, bullatas, & omni suspitione carentes, subsequenter tenoris.

Edita anno
Domini 1551.

Ex bibliotheca
nostra.

Iulius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

E LICET à diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, etiam per speciales constitutiones in corpore iuris insertas, fuerit rite & salubriter sancitum atque decretum, vt seculi potestates & Domini temporales ac prouinciarum ciuitatum, terrarum & locorū quorūcunque rectores, quibuscunque dignitatibus vel officijs aut nominibus censeantur, diocesani episcopis & inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in ipso inquisitionis negotio faueant & assistant, nemoque ex prædictis potestatibus, dominis, & rectoribus eorumque officialibus, de crimine hæresis, cum mere sit ecclesiasticum, quoquo modo cognoscat vel iudicet, neque diocesano episcopo vel inquisitori ipsius inquisitionis negotio incumbenti se opponere aut ipsum aliquatenus impedire vel impediendis auxilium, aut fauorem scienter dare audeat, perpetuæ damnationis sententia in eos qui contra prædicta fecerint promulgata, quam si per annum animo sustinuerint pertinaci, ex tunc velut hæretici condemnentur: vsque adeo tamen in omnibus fere non solum Italiæ, verumetiam aliis prouincijs,

Eyme. p. 2. q.
54. ubi dixi
Schol. 60.

provincijs, ciuitatibus, terris, & locis, complurium laicorum, vt accepimus, mundanę glorię processit ambitio, vel sacrorum Canonum incitiam, vel ecclesiasticę disciplinę contemptus, vt in animarum suarum perniciem atque interitum, diocesanos episcopos & inquisitores à sede Apostolica institutos inquisitionis officium exercentes, alij sub iustitię prætextu, ne vlli scilicet fiat iniuria, impedire; alij vero sub pietatis colore, vt fontes scilicet fauerius puniantur, se ipsis diocesanis episcopis, & inquisitoribus adiungere, & vnã cum eis de ipso hæresis crimine cognoscere, processus formare, formatosque suo iudicio submittere non erubescant. Cui sane morbo iam nimis late progredienti, solitam ac salutarem Ecclesię medicinam pro nostra pastoralis sollicitudine afferre cupientes, seculi potestates, dominos temporales, ac prouinciarum, ciuitatum, terrarum, & locorum rectores supradictos, necnon quascunque alias seculares personas, tam priuatas quàm publico quouis munere fungentes requirimus & monemus, ac eis Iesu Christi Redemptoris nostri (cuius vices, licet immeriti, gerimus in terris) nomine præcipimus, ne diocesanos episcopos & inquisitores ipsos in suo inquisitionis negotio vlllo modo impediunt seu perturbent, neque se in hæresis crimine cognoscendo vel iudicando, quouis etiam assistentię & fauoris colore, causa vel occasione (nisi quatenus ab ipsis diocesanis episcopis aut inquisitoribus spontanea & libera eorum voluntate fuerint requisiti) se ingerant, ordinationes, prouisiones & leges quascunque de ipsius criminis cognitione latas sacris Canonibus obsistentes, & ecclesiasticam iurisdictionem impediunt, sine mora abrogent & deleant, prout etiam Nos eas omnes inualidas fuisse & esse decernimus, & declaramus, ac ex nunc pro abrogatis & deletis haberi volumus & mandamus. Qui monitis his nostris non obtemperauerint, qui ve scienter in prædictis consilium, auxilium, aut fauorem dederint, nouerint se non solũ per sacras dictorum prædecessorum nostrorum constitutiones, verumetiam per hanc nostram sanctionem siue sententiam & declarationem perpetuo duraturam (quam auctoritate omnipotentis Dei ac beatorum apostolorum Petri & Pauli, ac nostra in ipsos non obtemperantes, quacunque illi præfulgeant dignitate, in his scriptis proferimus) communionem fidelium & omnium ecclesiasticorum sacramentorum perceptione priuatos, ac maledictionis, ac execrationis æternę vinculo ligatos, anathematisque & maioris excommunicationis mucrone percussos; ita vt nemo vnquam in præmissis delinquens, nisi à nobis & successoribus nostris canonice intrantibus, etiam prætextu quarumcunque facultatum, concessionum & gratiarum, etiam confessionum nuncupatarum, etiam à nobis & dicta sede hætenus emanatarum, vel in posterum emanandarum, specificam & expressam ac aliã quàm per verba generalia de presentibus literis nostris mentionem non facientium, præterquam in mortis discrimine, absolui possit. Quibus etiam censuris ipsos diocesanos episcopos & inquisitores subiaccere volumus, si laicos secum quomodocunque de ipso crimine cognoscere aut iudicare permiserint. Vt autem præmissa omnia ad eorum quorũ interest notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iuste prætereundere possit, volumus & apostolica auctoritate decernimus, quod præsentis literę per aliquos Cursores nostros aut Notarios publicos in Basilicę Principis apostolorum de Vrbe & Ecclesię Lateranen. ac Cancellarię apostolicę Valuis, necnon acie campi Florę, vt moris est, publicentur, earum exemplo in singulis valuis & acie huiusmodi affixo & dimisso. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę requisitionis, admonitionis, præcepti, declarationis, mandati, prouisionis, voluntatis, & decreti, infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romę apud sanctum Petrũ anno Incarnationis Dominicę, Millesimo quingentesimo quinquagesimo Quintodecimo Cal. Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

Pro Reuerendis. D. M. Card. Crescen,

Io. Barengus.

Rom. Amasæus.

Lectã & publicata fuit in die Veneris sancti, in Capella Sanctitatis sue, dum diuina celebrarentur officia.

Anno Domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, Indictione nona, die vero xxvii. mensis Martij, Pontificatus S. D. N. Iulij diuina prouidentia Papa tertij, anno eius secundo, Retroscripta litera affixa.

Affixa & publicata fuerunt in ualuis seu portis Principis Apostolorum de Vrbe, & S. Ioan. Lateran. & Cancellaria Apostolica, necnon in Acie campi Florę, dimissis copijs per nos Petrum Gomez Freyle, & Franciscum Munos, S. D. N. Papę Cursores.

Ita est, Petrus Gomez Freyle Cursor manu propria.

Ita est, Franciscus Munos Cursor manu propria.

Petrus Leobodie Magister Cursorum.

QUIBUS quidem literis diligenter inspectis, illas ad requisitionem Reuerendi Patris Magistri Theophili Tropien. ord. Prædicatorum Commissarij generalis S. Inquisitionis, per Notarium publicum infrascriptū, exemplari mandauimus & transumi, & in hanc publicam transumpti formam redigi: Decernentes & volentes, vt huic præsentis transumpto (iuxta earundem literarum & decreti in eis appositi, continentiam & tenorem) plena fides vbique adhibeatur, ac si ipsæ originales literæ exhibitæ vel ostensæ forent: quibus omnibus & singulis auctoritatem nostram ordinariam interposuimus: & ad ampliorem euidenciam præmissorum, Sigillum nostrum, quo in talibus utimur, præsentibus duximus apponendum. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, præsentibus literas, atque præsens publicum transumpti instrumentum, exinde fieri, & per notarium publicum, nostrumque & dictæ Curiaē coram nobis scribam infrascriptum, subscribi & publicari mandauimus, sigillique nostri iussimus & fecimus impressione muniri. Datum Romæ in ædibus nostræ solitæ residenciæ, sub anno à Natiuitate Domini MDLI. Indictione nona, die vero XXVIII. mensis Martij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & D. N. D. Iulij diuina prouidentia Papæ tertij, anno secundo, præsentibus ibidem discretis uiris Dominis Bonifatio de Grangia & Desiderio Bonaauena Notarijs publicis, & coram nobis scribis, clericis Gebenen. & Iullen. respectiue dioeces. testibus ad præmissa uocatis atque rogatis.

Adam de Inuidia eiusdem Curiaē Caularum

Locus sigilli.

Camera Apostolica Notarius ff.

EDICTVM ILLUSTRISSIMORVM ET
Reuerendissimorum DD. Cardinalium reipub. Christianæ
inquisitorum generalium de comburendo Thalmud.

Illustrissimi & Reuerendissimi Cardinales inquisitores generales reipub. Christianæ Romę tempore Iulij iij. Pont. Max. Thalmud Hebræorum tam Hierosolymitanum quàm Babylonicum comburi fecerunt: idem alijs inquisitoribus priuatis facere iubent. Præcipiunt insuper, ne quis tales libros aut quaslibet eorum partes penes se retineat sub grauius pœnis, neue à partibus infidelium adduci faciat.

Os Ioannes Petrus Caraffa episcopus Tusculanus, Rodolphus Pius de Carpo sanctæ Marię in Transtiberim, Ioannes à Toledo Cōpostellanus S. Pancratij, Hieronymus Verallus sancti Martini in montibus, Iacobus Puteus S. Simeonis, & Sebastianus Pighinus S. Calisti, Titulorum miseracione diuina S. R. E. Presbyteri Cardinales in vniuersa republica Christiana

na contra hæreticam prauitatem inquisitores generales, à sancta sede apostolica specialiter deputati.

SUMMI Dei nostri prouidentiam, ac benignitatem, qua vt hominum genus ab errorum tenebris vindicatum in veritatis semitam perduceret, suæ gloriæ splendorem, è calis ad terram demittere, ipsiusque lucis radijs bonos pariter, ac malos perfundere dignatus est, quantum pro humana fragilitate nobis licet æmulari totis gestientes affectibus pro iniuncti nobis officij sollicitudine non modo ab Ecclesiæ Christianæ finibus, peruersa hæresum & impietatum dogmata eliminare quotidie pro uiribus studemus, sed etiam ad obsecratam Iudæorum perfidiam, quos interim Ecclesiæ Christi pietas secum haud secus, quàm zizaniam commixtam tritico viuere permittit, nostri studij vigilantiam adhibere cupientes, nil eorum illuminationi conducibilius fore arbitrati sumus, quàm si ipsos ab impijs & inanibus doctrinis auertentes, ad sacras (quas se colere falso iactant) literas scrutandas deducere possemus, ubi suæ salutis absconditum thesaurum, remoto ab eorum cordibus ve-

o lamine,

Edita anno
 Domini 1553.

Ex bibliotheca
 nostra.

ij. mensis
 scripta litera
 affixa

Concordat re-
scriptum Inno-
cen. iij. incip.
Impia Iudeo-
rum sup. pag. 5.
adae Eymmer.
par. 2. q. 45.
nu. 6. vbi dixi
schol. 52.

lamine, nobiscum Deo donante inuenire & agnoscere valerent. Quare cum ad nostram
notitiam non sine ingenti animi dolore peruenisset, male sui studiosam ac obstinatam hanc
Hebræorum gentem, iam pene clausis & obsignatis sacrorum Bibliorum libris, solis codi-
cibus quibusdam quos Thalmud appellant, istudere, ac eos, ut aiunt, diurna noctu naque
manu versare: suosque filios à teneris vngu culis hac virulenta doctrina præcipue imbue-
re, vbi pro pietate in Deum ipsum blasphemare, pro candido & sincero Deitatis cultu fa-
bulas & inanes superstitiones, pro desiderio Redemptoris & Messiae exitiale odium in
Christum & maledicta in Christianos perdiscunt, edocti, priscorum Romanorum Pon-
tificum, ac sanctorum Patrum semper imitando exempla, qui suis & scriptis & sanctioni-
bus hos impios codices explodere conati sunt, tam detestandam diuini nominis iniuriam,
ac huius gentis exitium diutius conuiuentibus oculis pertransire nolentes, zelum officij no-
stri ad hanc impietatem magis detegendam ac radicitus extirpandam accedere volentes, per
ministros sanctissimi officii nostri omnes huiusmodi codices Thalmud appellatos, per do-
mos Hebræorum hanc almam Urbem incolentium diligenter perquiri, & inuentos in vnum
congregari, ac per viros fideles hebraicum dioma callentes reuolui iussimus, & virulenta,
hæretica ac peruersa dogmata quibus respergi per totum erant, in vnum colligi & annotari,
ac per Sacræ Theologiæ Doctores pro sui defensione auditis quantum decuit Rabinis Iu-
dæorum, discuti & examinari fecimus. Et demum toto negotio diligenter discusso, & co-
ram nobis fideliter deducto, luce clarius deprehendimus in codicibus præfatis Thalmud
contineri apertas ac impias in Deum blasphemias aduersus moysæ legem, quam se
profiteri iactant, & aduersus naturæ & honestatis leges, ea concedi, quæ humanæ aures
audire perhorrescunt: Diuinum cultum tot næniis, fabulis, & superstitionibus obuolui &
obscurari, ut vix apud idololatrias peius vnquam auditum fuerit: Demum in Iesum Chri-
stum Saluatorem nostrum ac sanctum ipsius Euangelium tot impropria, contumelias ac
blasphemias irrogari, quæ de nefario ac perditissimo homine non sine nausea audiri pos-
sent. Quæ omnia pro Dei honore ea qua decet animaduersione euellere & punire cupien-
tes, præhabito præfatorum virorum tam in sacris literis quam in vtrouque iure maturo con-
silio, omnes huiusmodi libros Thalmud quos colligere potuimus, per nostræ sententiæ
decretum comburendos publice in acie campi Floræ huius almæ Urbis iussimus, quod &
sub die ix. huius maximo populi applausu executioni mandari fecimus. Cupientes autem
ut hoc salutare exemplum ab hac Ecclesia omnium matre ac magistra ad reliquas per or-
bem proficiscatur, per præsentis auctoritate officii nostri, ac de speciali Sanctissimi D. N.
mandato viuæ vocis oraculo desuper nobis factò, & etiam auctoritate nostri officii omnes,
& singulos Principes Christianos & rerum publicarum rectores, necnon ordinarios loco-
rum, & hæreticæ prauitatis inquisitores hortamur, & monemus in Domino, & nihilo-
minus eis in virtute Spiritus sancti & sanctæ obedientiæ, & sub pœnis suspensionis à di-
uinis quo ad episcopos & maiores prælatos, ac excommunicationis latæ sententiæ, quo ad
alios præcipimus, ut quamprimum præsentis nostræ ad eorum notitiam peruenierint,
omnes huiusmodi libros Thalmud per domos & synagogas Hebræorum in eorum ciuita-
tibus & terris habitantium diligenter perquiri, & inuentos publice comburi faciant: omni-
bus vero Hebræis in ciuitatibus ac terris Christianorum habitantibus, mandamus sub pœ-
na confiscationis omnium bonorum suorum, quam ipso facto contrahendo incurrant,
quorum quartam partem accusatoribus seu denuntiatoribus, reliquas vero inter ordinarios
& inquisitores locorum ac Dominos temporales æquis portionibus diuidendas applicamus,
ut infra tres dies ab harum nostrarum in hac alma Vrbe in acie campi Floræ & in synago-
gis eorum: in aliis vero extra urbem locis & terris, in locis publicis, & solitis publicatione
& banno respectiue per proclamam faciendis, omnes prænominatos libros Thalmud tam
Hierosolymitanum quam Babylonicum, omnesque & singulas ipsorum partes, quos apud
se habere contigerit, nobis seu nostris officialibus ac prædictis ordinarijs, & inquisitoribus
locorum respectiue consignare debeant, nec de cetero tales vel similes libros scribi aut im-
primi vel à partibus infidelium ad has fidelium partes deduci facere, aut quouis quæsito co-
lore habere aut retinere possint aut debeant: vniuersis demum Christifidelibus in virtute
Spiritus sancti & sanctæ obedientiæ & sub excōmunicationis latæ sententiæ pœna præcipiē-
do mandamus, ne prædictos codices Thalmud, vtpote damnatos ab Ecclesia, legere aut pe-
nes se retinere præsumant, nec Hebræis præfatis, pro habendis, scribendis seu imprimen-
dis huiusmodi libris consilium, auxilium vel fauorem impendere audeant, contrafactores
autem

A autem præter pœnas excommunicatis debitas alijs pœnis fautoribus hæreticorum, à iure taxatis punientur, prout per præsentés ex nunc puniri mandamus. In quorum omnium & singulorum fidem præsentés exinde fieri fecimus, & per Notarium nostrum infra scriptum subscribi ac sigilli officij nostri impressione muniri. Datum Romæ in ædibus nostris sub die XII. mensis Septemb. M D LIII. Pont. S. D. N. D. Iulij diuina prouidentia Papæ tertii anno quarto.

P A V L V S P A P A I I I I.

Bulla Sanctissimi Domini Nostri Pauli Papæ quarti, Contra negantes Trinitatem, aut Diuinitatem IESV CHRISTI, aut eius Conceptionem de Spiritu sancto, aut eius mortem, ut nos redimeret, aut virginitatem Beatissima semper virginis Dei genitricis MARIAE.

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

C Vm quorundam hominum prauitas atque iniquitas eo vsque nostris temporibus processerit, vt ex ijs, qui à catholica fide aberrant & desciscunt, pluriimi quidem non solum diuersas hæreses profiteri, sed etiam ipsius fidei fundamenta negare præsumant, & eorum exemplo multos in interitum animæ deducant: Nos cupientes, pro nostro pastoralis officij & charitate, huiusmodi homines, quantum cum Deo possumus, à tam graui & pestiferi erroris auocare, ac ceteros ne in talem impietatem labantur, paterna seueritate admonere, omnes & singulos, qui hætenus asseruerunt, dogmatizarunt, vel crediderunt Deum omnipotentem non esse Trinum in personis, & incomposita omnino indiuisaque vnitatem substantiæ, & vnum vnâmet simplici diuinitatis essentia. Aut Dominum nostrum Iesum Christum non esse verum Deum eiusdem substantiæ per omnia cum Patre, & Spiritu sancto. Aut eundem secundum carnem non esse conceptum in vtero Beatissimæ semperque Virginis Mariæ de Spiritu sancto, sed sicut ceteros homines ex semine Ioseph. Aut eundem Dominum ac Deum nostrum Iesum Christum non subiisse acerbissimam Crucis mortem, vt nos à peccatis & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æternam reconciliaret. Aut eandem beatissimam Virginem Mariam non esse veram Dei matrem, nec perstitisse semper in virginitatis integritate ante partum scilicet, in partu, & perpetuo post partum, ex parte omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Apostolica auctoritate requirimus & monemus, quatenus infra spatium trium mensium à publicatione præsentium in Romana Curia, quo ad residentes in ea, modo infra scripto: extra eam vero, quo ad alios in illa non residentes, modo & forma per diocesanos statuentis, faciendâ incipiendorum, quos pro primo, secundo, & tertio, ac peremptorio termino, ac monitione canonica eis & eorum cuilibet assignamus, ab eorum assertione, dogmatibus, & credulitate huiusmodi, ac quibuscunque alijs in fide prædicta erroribus, in quos hætenus lapsi sunt, resipuisse, & ad vnitatem Ecclesiæ redeundo, assertionem, dogmata, & credulitatem, ac alios errores huiusmodi in manibus inquisitorum hæreticæ prauitatis, ciuitatum, & locorum, in quibus ad præsens degunt, realiter & cum effectu abiurasse, & infra alios tres menses à die abiurationis huiusmodi inchoandos, de eadem abiuratione venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, dicte hæreticæ prauitatis inquisitoribus generalibus plenam fidem fecisse debeant: Nos enim eiusdem Dei omnipotentis exemplo, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat, omnes & singulos, qui, vt præfertur, ab assertione, dogmatibus & credulitate, ac alijs erroribus prædictis resipuerint, & ad vnitatem Ecclesiæ redeundo, assertionem, dogmata, & credulitatem, ac alios errores huiusmodi sponte abiurauerint, & de eadem abiuratione præfatis inquisitoribus generalibus fidem fecerint, ac penitentiam priuatam per dictos particulares inquisitores eis iniunctam cum effectu adimpleuerint, à præ-

Edita anno Domini 1555.

Ex bibliotheca Illustr. Iulij Antonij Sanctiæ Romanæ Cardinalis sanctæ Seuerinæ.

August. in lib. de Assumptione beata Mariæ c. 4.

Concordat re-
scriptum Iulij
Papae iij. in-
cip. Illius qui
misericors .
sup. pag. 90.

dictis & quibusvis aliis quantumvis grauibus & enormibus haeresibus, & a fide Christi apo-
statis, ac in eadem fide erroribus: necnon excommunicationis, suspensionis, & interdi-
cti, aliisque sententiis, censuris & poenis, tam ecclesiasticis, quam temporalibus etiam
bonorum priuatiuis & corporis afflictiuus, ac capitalibus in tales a iure, vel ab homine la-
tis & promulgatis, & per eos praemissorum occasione incurfis (dummodo delati, aut in-
quisiti, seu relapsi non sint) dicta auctoritate, tenore praesentium in vtroque foro absol-
uimus & liberamus, ac cum eis super irregularitate, quam propterea contraxerint, etiam
si sic ligati Missas & alia diuina officia, etiam forsitan in contemptum clauium celebraue-
rint, aut illis alias se immiscuerint. Quodque ea ipsa irregularitate, & ceteris praemissis,
non obstantibus qui promoti non fuerint, ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordi-
nes promoueri, & in illis tam ipsi, quam qui iam etiam post incursum haeresim promoti
fuerint, in altaris ministerio ministrare: Necnon tam clerici, quam laici, & vtriusque se-
xus personae, eorumque filii, nepotes, descendentes, ad gradus, honores, ordines, & offi-
cia, ac alia quaecunque assumi, illaque suscipere, & exercere libere & licite valeant, aucto-
ritate & tenore praedictis, de specialis dono gratiae dispensamus, eisque pariter indulge-
mus: necnon omnem inhabilitatis & infamiae maculam, siue notam circa eos praemisso-
rum occasione quomodolibet insurgentem ab eis penitus & omnino abolemus. Et insu-
per cum errores, quos supra narrauimus ita graues & nefandi sint, vt illi, qui in eos deci-
dunt, excusationem non habeant, sed subuersi potius atque immanes, quam haeretici
merito dici possint: Hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus, quod tam illi,
qui hactenus in ipsos errores, vel eorum aliquem lapsi sunt, & infra supradictum terminu
non resipuerint, & ea, quae supradiximus non adimpleuerint, quam omnes & singuli alii,
qui in futurum in illos, vel illorum aliquem quomodolibet prolabentur, cuiuscunque di-
gnitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, pro subuersis & relapsis in haere-
sim haberi, & vt relapsi Curiae seculari tradi, & per ipsam Curiam debitae poenis in relap-
sos statutis puniri possint, in omnibus & per omnia perinde ac si uere & realiter in haeresim
relapsi essent, & eos relapsos esse constaret: Non obstantibus constitutionibus & ordina-
tionibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Vt autem praemissa omnia ad
eorum, quorum interest, notitiam deducantur, nullusque de illis ignorantiam praetende-
re, ac se legitime excusare possit, Volumus & dicta auctoritate decernimus, quod praesen-
tes literae, seu earum transumptum, cui, si manu Notarii publici subscriptum, & sigillo ali-
cuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitum fuerit, eam prorsus fidem in iu-
dicio & extra adhiberi statuimus, quae ipsis literis adhiberetur, si originaliter exhiberen-
tur, in eadem Curia per aliquos Cursores nostros in Basilicae principis Apostolorum, & Ec-
clesiae Lateranen, de Vrbe, ac Cancellariae apostolicae Valuis, & Aerie campi Florae, ut mo-
ris est: extra Curiam vero praedictam, modo & forma per venerabiles fratres nostros pa-
triarchas, archiepiscopos, & episcopos, ac alios ecclesiarum praelatos, quibus in virtute san-
ctae obedientiae per easdem praesentes mandamus, vt literas, siue transumptum huiusmo-
di vbique per eorum prouincias, dioeceses & ecclesias sincera charitate publicet & publica-
ri faciant, statuendis, publicentur, earum exemplo in singulis locis, in quibus publicatio
ipsa fiet, affixo & dimisso. Nulli ergo omnino hominum liceat hac paginam nostrae re-
quisitionis, monitionis, assignationis, absolutionis, liberationis, dispensationis, indulti, abo-
litionis, sanctionis, voluntatis, decreti, statuti & mandati infringere, vel ei ausu temera-
rio contraire: Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignatione omnipotentis Dei,
ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursum. Dat. Romae apud
sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicae Millesimo quingentesimo quinquagesi-
mo quinto, Septimo Id. August. Pontificatus nostri anno primo,

Fed. Cardinalis Cesium.

Io. Barenus.

Barenus.

Anno a Natiuitate Domini M D LV I. Indictione xiiij. Die vero xxij. Mensis Iulij, Pontificatus Sanctis-
simi in Christo Patris, & D. N. D. Pauli, diuina prouidentia Papae IIII. Anno eius secundo, praesentes re-
troscriptae literae Apostolicae, affixae, & publicatae fuerunt ad valuas, seu portas Basilicarum Ecclesiarum
Lateranensis, & Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariae Apostolicae, ac in Aerie Campi Florae, dimissis
copijs affixis, vt moris est, per me Thomam Roger praefati Sanctissimi Domini nostri Papae Cursorem.

Petrus Gomes magister Cursorum.

PAV.

PAVLVS PAPA IIII.

Bulla S. D. N. D. Pauli diuina prouidentia Papa IIII.
contra Hæreticos, & Schismaticos.

Inbet inuouari, & inuolabiliter obseruari omnes leges, decreta siue Statuta à Romanis Pontificibus, sacris concilijs, & sanctorum patrum decretis in hereticos & schismaticos quouis tempore edita, etiamsi in literis Pontificum extrauaganibus contineantur; & si non fuerint in usu, ad usum præcipit reuocari, ut custodiantur contra quoscunque quacunque auctoritate & honore, vel dignitate existant & quicunque in hæresim aut schisma inciderint, seu excitauerint, officijs & beneficijs & honoribus quibuscunque sint priuati, & ad illa de cetero sint inhabiles & incapaces, habeanturque pro relapsis perinde ac si prius hæresim in iudicio publice abiurassent. idem curis seculari tradatur, nisi eos de benignitate admittere voluerit sedes Apostolica. et ob hæresim & schisma prædicto modo vacantia beneficia, intra tempus à iure statutum idoneis personis conferantur. multa in fautores & complices hereticorum, & schismaticorum pœna statuuntur. & quicunque quacunque dignitate in hæresim, aut schisma ante suam ad aliquam dignitatem promotionem, incidisse compertus fuerit, eius promotio etiam ad Papatum nulla sit, neque ei obediatur, sed licite ei omnis fidelitas subtrahatur, inuocato contra eos, si opus fuerit, auxilio brachij secularis.

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM ex Apostolatus officio, nobis, meritis licet imparibus, diuinitus credito, cura Domini gregis nobis immineat generalis; & exinde teneamur pro fideli illius custodia, & salubri directione, more vigilis Pastoris, assidue vigilare, & attentius prouidere: ut qui hac ætate, peccatis exigentibus, propriae prudentiæ innitentes licentius & perniciosius solito contra orthodoxæ fidei disciplinam inlurgunt, & superstitiosis, ac fictitijs adinventionibus sa-

Edita anno
domini 1558.

Ex bibliotheca
nostra.

crarum scripturarum intelligentiam peruertentes, catholicæ Ecclesiæ vnitatem, & inconfutilem Domini tunicam scindere moliuntur, ab ouili Christi repellantur, nec magisteriū erroris continent qui discipuli veritatis esse contemnunt: Nos considerantes rem huiusmodi adeo grauem & periculosam esse, ut Rom. Pontifex, qui Dei & Domini nostri Iesu Christi vices gerit in terris, & super gentes, & regna plenitudinem obtinet potestatis, omnesque iudicat, à nemine in hoc seculo iudicandus, possit si deprehendatur à fide demius redargui, & quæ ubi maius intenditur periculum, ibi est plenius & diligentius consulendum, ne pseudoprophetæ, aut alij etiam secularem iurisdictionem habentes simplicium animas miserabiliter illaqueent, innumerabilesque populos eorum in spiritualibus, aut té-

Dporalibus curæ & regimini commissos, secum in perditionem, & damnationis interitum trahant, nec aliquando contingat nos abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta in loco sancto videre, cupientes quantum cum Deo possumus pro nostro munere pastoralis vulpes vineam Domini demoliri satagentes capere, & lupos ab ouilibus arcere; ne canes muti videamur nequeuntes latrare, & perdamur cum malis agricolis, ac mercenario comparemur, Habita super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, deliberatione matura, de eorum consilio, & vnanimi assensu omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ac priuationis, & quasuis alias sententias, censuras, & pœnas à quibusuis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, aut protalibus habitis etiam per eorum literas extrauagantes, seu sacris Concilijs ab Ecclesia Dei receptis, vel sanctorum Patrum decretis, & statutis, aut sacris canonibus, ac constitutioni-

Ebus, & ordinationibus Apostolicis contra hæreticos, aut schismaticos quomodolibet latas & promulgatas, Apostolica auctoritate approbamus & inuouamus, ac perpetuo obseruari, & in viridi obseruantia, si forsan in ea non sint, reponi, & esse debere; necnon quoscunque qui hætenus à fide catholica deuiasse, aut in aliquâ hæresim incidisse, seu schisma incurrisse, aut excitasse, seu commisisse deprehensi, aut confessi, vel conuicti fuerint, seu, quod Deus pro sua clementia, & in omnes bonitate auertere dignetur, in posterum deuiabunt, seu in hæresim incident, aut schisma incurrent, vel excitabunt, seu committent, & deuiasse, seu incidisse, aut incurrisse, vel excitasse, seu commisisse deprehendentur, aut confitebuntur, seu conuincetur, cuiuscunque status, gradus, ordinis, cōditionis, & præeminentiæ existant, etiam si Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, Primatiali, aut alia maiori dignitate

dignitate

Vide ad materiam huius re scripti Eymericum p. 2. q. 43. & qua ibi dixi Scho. 54.

dignitate ecclesiastica, seu Cardinalatus honore, & Apostolicæ sedis vbiuis locorum tam perpetuæ quàm temporalis legationis munere, vel mundana, etiam Comitalli, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate, seu excellentia præfulgeant, & eorū quemlibet sententias, censuras, & pœnas prædictas incurrere volumus atque decernimus. Et nihilominus considerantes dignum esse, vt qui virtutis amore à malis non abstinent, metu pœnarum ab illis deterreantur, & q̄ Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui alios docere, & illis bono exemplo, vt in fide catholica contineantur, esse debent, præuaricando grauius ceteris peccant, cum non solum seipsos perdant, verum etiam alios innumerabiles populos eorum curæ & regimini creditos, seu aliàs eis subditos, secum in perditionem & puteum interitus trahant, de similibus consilio, & assensu, hac nostra in perpetuum valitura constitutione, in odium tanti criminis, quo nullum in Ecclesia Dei maius, aut perniciosius esse potest, de Apost. potestatis plenitudine sancimus, statuimus, decernimus, & difinimus q̄ sententiis, censuris, & pœnis prædictis in suis robore & efficacia remanentibus, ac effectum suum sortientibus omnes & singuli Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui hæcenus, vt præfertur, deuiasse, aut in hæresim incidisse, seu schisma incurrisse, excitasse, vel commisisse deprehensi, aut confessi, vel conuicti fuerint, et in posterum deniabunt, aut in hæresim incident, seu schisma incurrent, vel excitabunt, aut committent; et deuiasse, seu in hæresim incidisse, vel schisma incurrisse, aut excitasse, seu commisisse deprehendentur, aut confitebuntur, seu conuincuntur, cum in hoc inexcusabiliores ceteris reddantur, vltra sententias, censuras, & pœnas prædictas, sint etiam eo ipso absque aliquo iuris, aut facti ministerio suis ordinibus, & cathedralibus etiam Metropolitan. Patriarchalibus, & Primatialibus ecclesijs, ac Cardinalatus honore, & cuiusuis legationis munere, necnon voce actiua & passiuâ, omnique auctoritate ac monasteriis, beneficiis, & officiis ecclesiasticis cum cura & sine cura, secularibus, & quorumuis ordinū regularibus, quæ ex quibusuis concessionibus, & dispensationibus Apostolicis in titulū, cōmendam, & administrationem, aut aliàs quomodolibet obtinuerint, & in quibus, vel ad quæ ius aliquod habuerint, necnon quibusuis fructibus, redditibus, & prouentibus annuis super similibus fructibus, redditibus, & prouentibus eis referuatis, et assignatis; Comitatus quoque Baronis, Marchionatus, Ducatus, Regnis, et Imperio penitus, et in totum perpetuo priuati, et ad illa de cetero inhabiles, et incapaces, habeanturque pro relapsis, et subuersis in omnibus & per omnia perinde, ac si prius hæresim huiusmodi in iudicio publice abiurassent, nec vllō vnquam tempore ad eorum pristinum statum, aut cathedrales Metropolitan. Patriarchales, & Primatiales ecclesias, seu Cardinalatus, vel alium honorem, aut quam vis aliam maiorem, vel minorem dignitatem, seu vocem actiuam, vel passiuam, aut auctoritatem, seu monasteria, & beneficia, vel Comitatus, Baronias, Marchionatus, Ducatus, Regna, & Imperium restitui, reponi, reintegrari, aut rehabilitari possint; quinimmo secularis relinquuntur arbitrio potestatis animaduersione debita puniendi, nisi apparentibus in eis veræ pœnitentiæ indicijs, & condignæ pœnitentiæ fructibus ex ipsius sedis benignitate & clementia in aliquo monasterio, aut alio regulari loco ad peragendum perpetuam in pane doloris & aqua mœstitiæ pœnitentiam retrudendi visi fuerint. Quòdque pro talibus ab omnibus cuiuscunque status, gradus, ordinis, & præminentie existentibus, ac quacunque etiam Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, & Primatiali, aut alia maiori ecclesiastica dignitate, & etiam Cardinalatus honore, seu mundana, etiam Comitalli, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate & excellentia pollentibus haberi, tractari, & reputari, & vt tales euitari, omnique humanitatis solatio destitui debeant.

Et qui ius patronatus, aut nominandi personas idoneas ad cathedrales etiam Metropolitan. & Patriarchales, ac Primatiales ecclesias, seu monasteria, vel alia beneficia ecclesiastica per priuationem huiusmodi vacantia habere prætenderint, ne illa diutinx vacationis exponantur incommodis, sed de seruitute hereticorum erepta, personis concedantur idoneis, quæ illarum populos in semitas iustitiæ fideliter dirigant, teneantur ad ecclesias, monasteria, & beneficia huiusmodi alias personas idoneas infra tempus à iure, vel ex eorum concordatis, seu cōpactatis cum dicta sede initis statutum, nobis, seu pro tempore existenti Rom. Pontifici præsentare; alioquin tempore huiusmodi elapso plena & libera ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum prædictorum dispositio, ad nos, & Rom. Pontificem

A cem
con
vel
tion
pro
gen
nem
sint.
gatu
rent
& si
B rint
cler
& P
præf
mitt
min
Duc
ris &
ac su
rint.
seu l
fetu
C lem
incio
eo e
inan
adm
ador
cursu
beat
pron
bus a
quor
& nu
D eo ip
aucto
ptis,
excit
etiam
aut h
terint
Vrbis
gio, se
assum
ethni
tæ fu
et Ro
ipforu
nuare
secula
litate
res al
nibus
dem l
sub q

A cem prædictum eo ipso pleno iure deuoluatur. Et insuper qui ipsos sic deprehensos, aut confesos, vel conuictos scienter quomodolibet receptare, vel defendere, aut eis fauere, vel credere, seu eorum dogmata dogmatizare præsumpserint, sententiam excommunicationis eo ipso incurrant, efficianturque infames, nec voce, persona, scriptis, vel nuntio, aut procuratore aliquo ad publica, seu priuata officia, aut consilia, seu synodum, vel conciliū generale, vel prouinciale, nec conclaue Cardinalium, aut aliquam fidelium congregationem, seu electionem alicuius, aut testimonium perhibendum admittantur; nec admitti possint. sint etiam inhabiles, nec ad hæreditatis successionem accedant: nullus præterea cogatur eis super aliquo negotio respondere. Quod si forsitan iudices extiterint, eorum sententiæ nullam obtineant firmitatem, nec aliquæ causæ ad eorum audientiam deducantur: & si fuerint aduocati, eorum patrocinium nullatenus recipiatur: si vero tabelliones extiterint instrumenta confecta per eos nullius sint pēnitus roboris, vel momenti. Et insuper Clerici omnibus & singulis ecclesijs, etiam Cathedralibus, Metropolitan. Patriarchalibus, & Primatialibus, ac dignitatibus, monasteriis, beneficiis, & officiis ecclesiasticis, etiam, vt præfertur, qualificatis, per eos quomodolibet obtentis, & tam ipsi quàm laici, etiam vt præmittitur, qualificati, & dignitatibus prædictis præditi quibuscūque Regnis, Ducatibus, dominiis, feudis, & bonis temporalibus per eos possessis priuati existant eo ipso, Regnaque, Ducatus, dñia, feuda, & bona huiusmodi publicentur, & publicata sint, efficianturque iuris & proprietatis eorū qui illa primo occupauerint, si in sinceritate fidei & vnitate S. R. E. ac sub nostra & successorū nostrorum Ro. Pontificum canonice intrantiū obedientia fuerint. Adicientes q̄ si villo vnquam tpe apparuerit aliquem Ep̄m, etiā pro Archiepiscopo, seu Patriarcha, vel Primate se gerentē, aut prædictæ Ro. Ecclesiæ Cardinalē, etiam vt præfertur, Legatum, seu etiam Romanum Pontificem ante eius promotionem, vel in Cardinalem seu Rom. Pontificem assumptionem à fide catholica deuiasse; aut in aliquam hæresim incidisse, seu schisma incurrisse, vel excitasse, aut commisisse, promotio, seu assumptio de eo etiam in concordia, & de vnanimi omnium Cardinalium assensu facta, nulla, irrita, & inanis existat, nec per susceptionem muneris, consecrationis, aut subsecutam regiminis, & administrationis possessionem, seu quati, vel ipsius Rom. Pōtificis inthronizationem, aut adorationem, seu ei præstitam ab omnibus obedientiam, & cuiusuis temporis in præmissis cursum conualuisse dici, aut conualescere possit. nec pro legitima in aliqua sui parte habeatur, nullamque talibus in Episcopos, seu Archiepiscopos, vel Patriarchas, aut Primates promotis, seu in Cardinales, vel Ro. Pontificem assumptis in spiritualibus, vel temporalibus administrandi facultatem tribuisse, aut tribuere censeatur: sed omnia & singula per eos quomodolibet dicta, facta, gesta, & administrata, ac inde secuta quæcunque viribus careāt, & nullam prorsus firmitatem, nec ius alicui tribuant, sintque ipsi sic promoti, & assumpti eo ipso absque aliqua desuper facienda declaratione omni dignitate, loco, honore, titulo, auctoritate, officio, & potestate priuati: liceatque omnibus & singulis sic promotis, & assumptis, si à fide antea non deuiassent, nec hæretici fuissent, neque schisma incurrisissent, aut excitassent, vel comisissent subditis personis tam clericis secularibus, & regularibus, quàm etiam laicis, necnon Cardinalibus, etiam qui electioni ipsius Pontificis antea à fide deuij, aut hæretici, seu schismatici interfuerint, seu aliàs consenserint, & ei obedientiam præstiterint, eumque adorauerint, ac castellanis, præfectis, capitaneis, et officialibus etiam Alme Urbis nostræ, et totius status ecclesiastici, etiam eisdem sic promotis, vel assumptis homagio, seu iuramento, vel cautione obligatis, et obnoxii ab ipsorum sic promotorum, vel assumptorum obedientia et deuotione impune quandoquæ recedere, eosque vt magos, ethnicos, publicanos, et hæresiarchas euitare, eisdem subditis personis fidelitati, et obedientiæ futurorum Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Primatum, Cardinaliū, et Rom. Pontificis canonice intrantis nihilominus astrictis remanentibus, et ad maiorem ipsorum sic promotorum, et assumptorum, si eorum regimen, et administrationem continuare voluerint, confusionem, contra eosdem sic promotos, et assumptos auxilium brachij secularis implorare, nec propterea tales ab ipsorum sic promotorum, et assumptorū fidelitate, et obedientiā, præmissorum occasione recedentes, tanquam tunicæ Domini scissores aliquarum censurarum, seu poenarum vltioni subiaceant. Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, necnon priuilegiis, indulgijs, et literis Apostolicis eisdem Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, Primatibus, & Cardinalibus, ac quibusuis alijs sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam motu proprio

*c. Excoica-
nus. 1. §. cre-
dentes.*

*Pœna prela-
torum & Pō-
tificum canoni-
cæ non electo-
rum, qui prius
fuerunt hereti-
ci, vel schisma-
tici.*

proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu etiam consuetudinaliter, aut aliàs quomodolibet concessis, et etiam iteratis vicibus approbatis, et innouatis, ac etiam in corpore iuris clausis, necnon quibusuis capitulis concludis etiam iuramento, aut confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & per nos ipsos iuratis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis, ac de verbo ad verbū insertis habentes, illis aliàs in suo robore permanfuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentis litteræ ad omnium quorum interest, notitiam deducantur, volumus eas, seu earum transumptum, (cui manu notarij publici subscripto, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munito, plenam fidem adhiberi debere decernimus) in Basilicæ principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apostolicæ valuis atque in acie Campi Florę per aliquos ex cursoribus nostris publicari, & affigi, earumque copiam inibi affixam dimitti, publicationemque, affixionem, & copiæ affixæ dimissionem huiusmodi sufficere, & pro solemnem & legitima haberi, nec aliam publicationem requiri, aut expectari debere.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, sanctionis, statuti, derogationis, voluntatum, & decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romę apud sanctum Petrū, Anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, Quinto decimo Cal. Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

† Ego Paulus Catholica Ecclesia Episcopus. SS.

- † Ego Io. Bellayus Episcopus Ostien. ff.
- † Ego R. Card. de Carpo Episcopus Portuen.
- † Ego F. Car. Pisanus Episcopus Tusculan.
- † Ego Fed. Card. Casius Episcopus Pran.
- † Ego P. Card. Episcopus Albanen.
- † Ego R. Card. S. Angeli Maior Pæn.
- † Ego T. Card. Crispus.
- † Ego Fuluius Card. Perusinus.
- † Ego Io. Mich. Card. Saracenus.
- † Ego Io. Card. S. Vitalis.
- † Ego Ia. Card. Puteus.
- † Ego Hier. Card. Imolen.
- † Ego B. Card. Tranen.
- † Ego Diomedes Card. Arianen.
- † Ego Scipio Card. Pisarum.
- † Io. Card. Reumanus.
- † Io. Antonius Card. S. Pancratij.

Locus signi.

DOMINVS

MIHI

ADIVTOR

- † Ego Tha. Card. Gaddus.
- † Ego Virg. Card. de Spolet.
- † Ego F. M. Card. Alexan.
- † Ego Cle. Monilianus Card. Arac.
- † Ego G. Asc. Diaconus Card. Cam.
- † Ego N. Card. de Sermoneta.
- † Ego Ia. Card. Sabellus.
- † Ego Hier. Card. S. Georgij.
- † Ego Inno. Card. de Monte.
- † Ego Aloy. Card. Cornelius.
- † Ego C. Cardinalis Carafa.
- † Ego Alfon. Card. Neapolitan.
- † Ego Vitellotius Card. Vitellius.
- † Ego Io. Baptista Car. Consiliarius.

Io. Barenus.
Barenus.

PIVS PAPA IIII.

*Bulla Sanctissimi Domini Nostri Pij diuina prouidentia Papa quarti
Concessionis facultatis eligendi Notarios in causis officio
Inquisitionis spectantibus.*

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Edita anno
domini 1561.

Ex Archiuo
generalis in-
quisitionis Ro
manę.

ASTORALIS officij cura, meritis licet imparibus, nobis ex alto commissa, nos assidue incitat, & inducit, vt vigiles sollicitudinis nostræ oculos diligenter circumflectamus ad eaque potissimum nostræ prouisionis remedia adhibeamus per quæ sancta & Catholica fides, vbique prout debet conseruetur, & augeatur, improbique hæretici illius impugnatores, quoad fieri potest debite compescantur, & comprimantur. Sane pro parte dilectorum filiorum

A filiorum Inquisitorum, & commissariorum hæreticæ prauitatis in diuersis regnis, prouincijs, ciuitatibus, insulis, & alijs Christiani orbis partibus deputatorum, nobis nuper expositum fuit, quod ipsi in causis sanctæ fidei aduersus eosdem hæreticos prosequendis personis probatis, & idoneis, quæ officio notarij in eis fungantur plurimum indigere noscuntur. Vnde officio ipsius inquisitionis, tum propter ipsorum notariorum penuriam, tum quia plerique officium huiusmodi tanquã odiosum exercere recusant, ne illud suscipiendo quemquam offendere videantur, magnum incommodum, & detrimentum generatur. Nos igitur nostræ vigilantia curam adhibere, in præmissisque opportune prouidete volentes, omnibus & singulis hæreticæ prauitatis inquisitoribus, & commissariis, in quibusuis regnis, dominijs, prouincijs, ciuitatibus, insulis, etiam Græciæ, ceterisque terris, & locis in quibus Christiana religio colitur, constitutis, & quomodolibet pro tempore deputatis, quod quotiens eis expedire videbitur, vnum vel plures, etiam clericos seculares, vel quorumuis ordinum regulares, qui sibi sufficientes, & idonei visi fuerint, in quibuscumque causis sanctæ fidei, & inquisitionis huiusmodi in notarios eligere, assumere, & creare eosque ad officium notariatus causarum prædictarum, deputare, ipsique sic electi, & deputati, acta quæcunque, & processus causarum ipsarum diligenter, & fideliter describere, & annotare: ceteraque omnia ad id quomodolibet necessaria, & opportuna facere, gerere, & exercere, libere, & licite possint, & valeant, plenam, & omnimodam auctoritate Apostolica tenore præsentium facultatem, & potestatem concedimus, & impartimur. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon quarumuis ciuitatum, & terrarum, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis, illis, & quibusuis notariorum collegijs, etiam per sedem Apostolicam quomodolibet concessis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alijs in suo robore permanens, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem & eadem auctoritate Apostolica, decernimus, quod quoniam difficile admodum esset præsentibus nostras literas, ad singula quæque loca, vbi opus foret deferri, earundem præsentium transumptis, manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo officij Inquisitionis Almæ Urbis nostræ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo primo, sexto Calen. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

Fed. Cardinalis Casius.

Cæsar Glorierius.

Barengus.

D Registrata in Camera Apostolica.

Claudius de Valle sanctæ Romanæ vniuersalis Inquisitionis Notarius SS.

PIVS PAPA IIII.

Breue Apostolicum concessum R.D. Inquisitori Auinionen. super non reuelatione, nec publicatione nominum, & cognominum testium examinatum in officio sanctæ Inquisitionis tam contra hæreticos, quàm contra schismaticos.

Pius Papa quartus, ad futuram rei memoriam.

Vm sicut non sine magna animi nostri molestia accepimus, humani generis hoste instigante ita schismaticorum & aliorum hæreticorum numerus in prouincia, statu, & dioecesi ciuitatis nostræ Auinionen. præualuerit, & propter eorum, seu alicuius ipsorum potentiam, & malitiam, nullus contra eos deponere, seu eorum crimina reuelare, & accusare audeat: quo fit vt ipsi schismatici, & hæretici remaneant impuniti, in nõ modicã diuinæ Maiestatis offensam, & graue personarum Catholicarum scandalum. Nos ne in futurum aliquis metu ipsorum hæreticorum, & schismaticorum, eorum crimina reuelare formident, alijs

Edita anno Domini 1561

Ex Archiuo generalis inquisitionis Romanæ.

Concilium Bi-
terrense c. 10.
Eymericus 3.
par. q. 75. vbi
dixi Sch. 129.

de orig. q. 10.
ib. q. 10. d. 2.
ib. q. 10. d. 2.
ib. q. 10. d. 2.
ib. q. 10. d. 2.

in præmissis opportune prouidere volentes, Motu proprio & ex certa scientia, nostris, Dilecto filio fratri Bernardo moderno Inquisitori Auinionen. vel pro tempore existenti, in dicta Prouincia hæreticæ prauitatis Inquisitori, vt personas quæ schismaticos, seu hæreticos huiusmodi reuelauerint, seu contra eos deposuerint, & testificauerint, publicare, seu reuelare minime teneantur. Et si ab eodem Inquisitore aliqua ipsorum testiū dicta publicari contingat, ita truncata & secreta publicentur, vt cognitio nominum, & cognominum ipsorum testiū, ad aliquam notitiam deuenire non possit. Quòdque ipse Inquisitor à quoquā syndicari nequeat, & nemini, nisi nobis, aut pro tempore existenti Romano Pontifici, & Almam Vrbis nostræ supremis Inquisitoribus de processibus per eum contra dictos hæreticos & schismaticos formatis, rationem reddere teneatur, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus, districtius inhibentes Vniuersis & singulis Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Prælatibus, eorumque in spiritualibus, & temporalibus Vicariis, seu officialibus generalibus, & dilectis filiis omnibus, & singulis Iudicibus & personis tam ecclesiasticis quàm secularibus cuiuscunque dignitatis, status, gradus & ordinis, vel conditionis existentibus, ne ipsum modernum, & pro tempore existentem Inquisitorem ad nominum, & cognominum dictorum testiū reuelationem & publicationem, seu de processibus per eundem modernū contra ipsos hæreticos, & schismaticos formatis, vel ab eo, & aliis Inquisitoribus pro tempore in futurum, formam dis rationis redditionem arctare, nec super præmissis, seu eorum occasione quouis prætextu molestare, perturbare, vel inquietare audeant, vel præsumant. Irritum nihilominus et inane decernentes si secus super his à quoquā quauis auctoritate scienter, vel ignoranter cõtingerit attemptari. Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, et in Prouincialibus, ac synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus, statutisque et consuetudinibus etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque indultis, et literis Apostolicis in contrarium quomodolibet concessis confirmatis et innouatis. Quibus omnibus etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa mentio habenda foret, illorū tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat ad effectum præsentium specialiter, et expresse latissimeque derogamus. Ceterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die prima Nouembris, M D L X I. Pontificatus nostri anno secundo.

Cæs. Glorierius.

PIVS PAPA IIII.

Motus proprius S. D. N. D. Pij diuina prouidentia Papæ IIII. in fauorẽ Inquisitorũ hæreticæ prauitatis, Quòd procedere possint cõtra Regulares.

Inquisitores hæreticæ prauitatis procedere possunt contra quoslibet religiosos & exemptos hereticos, seu aliàs quouis modo de hæresi suspectos, vel culpabiles, dummodo à suis superioribus non fuerint præuenti, quos punire possunt iuxta canonica instituta, nullis in contrarium constitutionibus quicquam iuuantibus.

Pius Papa quartus, ad futuram rei memoriam.

Edita anno
domini 1562.

Ex bibliotheca
nostra.

ASTORIS æterni vices, meritis licet insufficientibus gerentes in terris sic vigilantia nostræ sollicitudinem circa oues curæ nostræ diuina dispositione commissas exercere studemus, ne illæ ab ouili suo, extra quod saluus nemo esse potest, aberrantes in luporum rapaciū insidias vllò modo incidere valeant, sed intra caulas debite custoditæ, ad cœlestia pascua feliciter peruenire possint. Nuper siquidem accepimus, nonnullos Rom. Pontifices prædecessores nostros anteaactis tēporibus ex causis tunc expressis diuersis ordinibus etiã mendicantibus, quòd contra eorum fratres, & religiosos in quibuscunq; causis etiã hæresis, nisi per eorundem ordinū superiores, et prælatos inquiri, aut procedi quoquomodo non possit, inter alia priuilegia per suas literas concessisse, et nos forte illas confirmasse: supercrescente aut temporis, et hominum malitia, hac nostra potissimum etate (quod sane dolenter referimus) in agro euangelici Patrisfamilias zizania etiã inter dictos fratres, & religiosos intantum pullulasse, messesque tritico rarefcentes adeo polluere videmus, vt vulpeculæ iam in aperto

- A** aperto vineam Domini demoliri nitantur: Quare nos pro pastoralis officij nobis diuinitus crediti debito, quantum cum Deo possumus, opportuna in præmissis remedia adhibere volentes, vt quos Dei amor à malo non reuocat, poenæ saltem formido à delinquendo retrahat: Et propterea considerantes, quòd si dilecti filij Inquisitores hæreticæ prauitatis, tam generales, quàm vbique locorum deputati particulares, in causis hæresis huiusmodi contra quoscunque quorumuis ordinum etiam quomodolibet exemptorum, & mendicantium fratres professores & religiosos, quandocunque causas ipsas hæresis ab eis inchoari contigerit, procedere valeret, profecto id in non modicâ fidei catholicæ cederet utilitatem, cum præsertim ex hoc superiores, & Prælati ordinum prædictorum, sicut verisimiliter credendum est, ad subditos suos sub probata religionis norma continendos, transgressoresque debitis poenis compescendos facile reddi possint diligentiores: iccirco
- B** Motu proprio & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, hac nostra firmiter valitura constitutione, auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus, ordinamus, atque decernimus quòd de cetero in omnibus Christiani orbis partibus inquisitores hæreticæ prauitatis, tam generales quàm in quibusuis prouinciis, ciuitatibus, oppidis, terris, & locis pro tempore deputati particulares contra quoscunque fratres professores, & religiosos ordinum prædictorum, ac etiam contra quoscunq; quouismodo priuilegiatos & exēptos de hæresis crimine quomodolibet suspectos, aut culpabiles, dummodo ab eorundē fratrum professorū, & religiosorum superioribus & prælatis in causis huiusmodi præuerti non fuerint, iuxta facultates officij ipsius inquisitionis inquirere & procedere, ac culpabiles, & delinquētes reperi-
 tos secundū canonicas sanctiones castigare, atq; punire, ceteraq; omnia, & singula facere, gerere, & exequi libere, & licite possint & valeant: super quibus plenā & liberā eisdem inquisitoribus, & eorum cuilibet facultatē concedimus & potestatem: Sicque per quoscunque iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi facultate, iudicari, & diffiniri debere: Irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obstantibus quibusuis apostolicis, ac in prouincialibus & synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, & ordinum prædictorum etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis etiam Mari magno, & Bulla aurea, vel alijs quomodolibet nuncupatis eisdem ordinibus, & illorum superioribus, ac prælatis etiam prædictos Roman. Pontifices prædecessores nostros, & sedem Apostolicam, ac etiam per nos, aut quoscunque alios quouismodo concessis, confirmatis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis: Quibus omnibus etiam si de illis eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quauis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum omnium tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & totaliter insertis habentes, illis alijs in suo robore permanens, hac vice dumtaxat ad effectum præsentium specialiter & expresse derogamus, ac sufficienter & plene derogatum esse volumus, atque decernimus, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quòd præsentium transumptis manu Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ originalibus literis ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.
- Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, Die prima Aprilis, Millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, Pontificatus nostri anno tertio.

Vide Eyme. in
Direct. p. 3 q.
28. vbi dixi
Scol. 94.

Cæ. Glorierius:

Anno à natiuitate Domini M D LXII. Indictione quinta, die vero decima mensis Aprilis Pont. S. in Christi patris & D. N. D. Pij, diuina prouidentia Papæ iij. Anno tertio. Retroscripta litera affixa & publicata fuerunt ad Valuas Basilicę principis Apostolorum de Vrbe, Cancellarij Apost. ac in acie campi Flore, dimissis inibi illarum copys auscultatis & collationatis cum eiusdem originalibus literis, vt moris est, per me Thomam Roger S. D. N. Papę, sanctæ Inquisitionis cursorem.

p a

PIVS

Facultas Illustrissimorum Cardinalium inquisitorum generalium
procedendi contra Pralatos.

Illustrissimi Cardinales reipub. Christiane inquisitores generales procedere possunt contra episcopos & quoslibet alios pralatos, etiam Cardinalatus dignitate decoratos absentes, hereticos vel de heresi suspectos aut diffamatos in regionibus suspectis commorantes, ad quos liber non patet accessus, eosque citare vt intra terminum, quem illis praefixerint, debeant se eisdem generalibus inquisitoribus praesentare sub penis excommunicationis, suspensionis, ac priuationis omnium dignitatum & beneficiorum, & alijs arbitrio ipsorum imponendis: nec dicti pralati possunt per procuratorem aut quemlibet excusatorem respondere. cōfectus processus summo Romano Pontifici est referendus, vt sententia iusta & debita contra tales promulgetur.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Edita anno
domini 1563.

Ex Archivo
generalis in-
quisitionis Ro-
manae.

ROMANVS Pontifex, Christi Vicarius, ac beati Petri successor, cui ipse Christus Dominus noster oues suas pascendas enixe ter cōmendauit, ne oues deperditae de eius manu quandoque requirantur, omni studio, & solertia continue inuigilare debet, vt à sancta Romana Ecclesia, quae ceterarum caput est, & magistra, deuiantes ac aberrantes, ad gregem Dominicū totis viribus reducat, & quas Dei timore proposito & salutaribus monitionibus ad illā allicere nequiverit, temporalium saltem poenarū metu coerceat. Cumq; nos propterea postquam ad summi apostolatus apicem, licet immeriti, diuina fauente clementia assumpti fuimus, statim mentis nostrae aciem eo direximus, vt haereticae prauitatis vndique extirpatis erroribus fides Catholica vbique augmentum suscipiat & diffusius protendatur, nihilque quod huic rei profuturum cognouimus, praetermiserimus. Et nihilominus sicut nuper non sine graui cordis dolore & animi amaritudine accepimus, nonnulli praelati, & in dignitate ecclesiastica, ac episcopali ordine constituti, ad quos veluti in partem sollicitudinis nostrae vocatos magis spectaret ceteros praesertim eorum curae creditos ab erroribus reuocare, & in eisdem erroribus pertinaciter persistentes insequi, nedum in similes errores haeticos grauiter prolapsi fuere; sed etiam ceterorum haeticorum fautores, receptatores, & auxiliatores existunt, & eadem fidem Catholicam cuius defensores esse deberent, in dies oppugnare non verentur. Volentes igitur huic tam pernicioso morbo, prout nostro incumbit officio, occurrere, ac ne vltius progrediatur, quantum in nobis est, prouidere: Motu proprio per apostolica scripta venerabilibus fratribus, & dilectis filijs nostris inquisitoribus contra haeticam prauitatem generalibus in alma Vrbe nostra pro tempore residentibus, quibus vt contra quoscumque etiam episcopali, ac quacunque alia etiam Cardinalatus praeditos dignitate procedere possint, per alias nostras indulsumus; tenore praesentium, committimus & mandamus, vt omnes & singulos haeticos, & haeticorum fautores, receptatores & auxiliatores praedictos, de huiusmodi criminibus diffamatos, in prouincijs & locis in quibus Lutherana secta inualuit, commorantes, ad quos ob ipsorum haeticorum frequentiam notorium est tutum, seu saltem liberum non patere accessum, etiam si episcopali, archiepiscopali, patriarchali, & alia quacunque etiam Cardinalatus dignitate praefulgeant, nullis alijs desuper habitis super non tuto vel non libero accessu, huiusmodi informationibus (receptis tamen summarie & extraiudicialiter quantum ipsis inquisitoribus sufficere videbitur prius iudicij) etiam per edictum in valuis palatii officij sanctae inquisitionis, & Basilicae principis apostolorum de Vrbe, ac in Cancellaria nostra apostolica & acie campi Florae tantum per vnum ex nostris Curforibus, vel etiam in locis finitimis terrarum in Italia consistentium, nobis & eidem sanctae Romanae Ecclesiae immediate subiectis, prout ipsis inquisitoribus visum fuerit, affigendum & publicandum citent, moneant & requirant, vt intra certum & competentem terminum eis ipsorum inquisitorum arbitrio praefigendum sub excommunicationis latae sententiae, suspensionis à diuinis, & priuationis etiam à Cathedralibus ecclesijs, & quibuscunque dignitatibus & beneficijs ecclesiasticis, ac officijs & ordinibus quae obtinent, & in quibus constituti existunt, & inhabilitatis à illa & alia quacunque in posterum obtinenda, necnon confessionis criminum haereticis

A hæresis eis obiectorum, aliisque tam ecclesiasticis quam temporalibus, etiam pecuniariis, & bonorum confiscationis, ac corporalibus, & etiam relapsus, & alijs per ipsos inquisitores imponendis poenis, coram ipsis personaliter & non per procuratorem, defensorum vel executorem aliquem compareant, & se à criminibus prædictis expurgent, & si in termino prædicto non comparuerint, & se à dictis criminibus legitime non expurgauerint, ad obseruationem terminorum ad docendum se dictis literis citatorijs & monitorialibus paruifse, pro sententia declaratoria incurfus censurarum & poenarum in eisdem literis contentarum ferenda seruari solitorum, ac etiam in causa ipsa criminis hæresis inquirendo ad receptionem probationum pro definitiua super crimine etiam contra absentes, sic vt præfertur monitos ferenda sententia, vsque ad ipsius sententiæ ferendæ calculum procedant, ac demum processum omnem nobis, vt ad sententiæ quæ iusta visa fuerit, prolationem deuenire possimus in Consistorio nostro secreto referant. Nos enim citationem & monitionem per publicum edictum, vt præfertur, decernendas & exequendas prædictas dictos sic citatos & monitos perinde arctare, ac si personaliter citati forent, illasque ac processus desuper habendos sententiasque inde ferendas validos & validas fore: Sicque per quoscunque iudices & commissarios etiam causarum palatij apostolici Auditores in quauis instantia, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter interpretandi & diffiniendi facultate & auctoritate iudicari & diffiniri debere: Irritum quoque & inane, quidquid secus super ijs à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac palatij nostri stylo etiam certam aliam formam, quoad citationes per edictum decernendas & exequendas, inducentibus: quibus, illorum omnium tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, hac vice dumtaxat, illis aliàs in suo robore permansuris, specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ commissionis, mandati, decreti, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, Septimo Id. Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

Fed. Card. Cæsius.

Cæ. Glorierius.

Registrata apud Cæsarem Secretarium.

H. Cumyn.

D

PIVS PAPA IIII.

Breue S. D. N. Pij Papæ Quarti, super reuocatione licentiarum datarum legendi libros hæreticos, & prohibitos.

Nullus tamen si episcopali, archiepiscopali, aut alia maiori dignitate præfulgeat, prætextu cuiuslibet facultatis à quocunque concessæ potest legere libros hæreticos & prohibitos, exceptis inquisitoribus & eorum commissarijs à sede Apostolica deputatis. bibliopola vero, & quicumque tales libros habuerint, debeant eos realiter & cum effectu inquisitoribus assignare sub penis in hæreticos latis.

Pius Papa quartus, ad perpetuam rei memoriam.

E

VM pro munere, quod sustinemus, id præcipue nobis propositum habeamus, & omni studio, diligentiaque curemus, ut omnes Christifideles tam grauibus calamitosisque temporibus in recta, & Catholica fide contineamus id agere, & prouidere necesse est: vt omnem omnibus aberrandi ab ea occasionem subtrahamus. Nemini autem mirum videri debet; si Romanus Pontifex nonnunquam facultates aliquas, quas ipse, vel prædecessores eius probabili adducti ratione concesserint, postea reuocet, cum ipso rerum vsu edoctus animaduernerit, eas iustiore de causa esse reuocandas. Ad notitiam nostram peruenit ex data nonnullis licentia habendi, & legendi libros hereticos, aut de hæresi suspectos, ad here-

Edita anno Domini 1564.

Ex bibliotheca Illustr. Iulij Antonij Sanctiory Cardinalis sanctæ Seruierinæ.

ad hæreses, & errores, qui in eis libris continebantur, refellendos: non raro euenire so-
lere, vt illis ipsis eorum librorum lectio noceat, quibus ob eam causam concessa fuerit, vt
aliis prodesse possent, illis ipsis hæresibus, & erroribus propter humanæ mentis imbecilli-
tatem eos implicans, à quibus se alios reuocatos esse confisi fuerant. Huic rei prouide-
re, & animarum periculo, quantum fieri potest, pro pastoralis sollicitudine occurrere cu-
pientes, cogitantesque nobiscum, nuper in sacro generali Concilio hæreses horum tem-
porum ita confutatas, atque damnatas fuisse: vt tantæ synodi auctoritas, cuius decreta hu-
ius sanctæ sedis auctoritate cum deliberatione matura confirmata, & comprobata sunt:
ad vitandos errores & catholicæ fidei veritatem agnoscendam sufficere omnibus debeat,
nec vllius præterea confutatio requirenda sit: prædecessorum nostrorum præsertim fe. re.
Iulij III. & Pauli III. vestigijs insistentes, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac
deliberatione matura omnes, & singulas facultates habendi, & legendi libros Luthera-
nos, aut aliorum hæreticorum, seu de hæresi suspectos omnibus tam clericis secularibus, aut
regularibus, quàm laicis cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis sint, etiam
si episcopali, vel archiepiscopali, aut alia maiori ecclesiastica, seu seculari dignitate præ-
fulgeant (inquisitoribus, & commissarijs hæreticæ prauitatis à sede apostolica deputatis,
quoad eo officio fungentur, exceptis) à nobis aut quocunque prædecessorum nostrorum
seu apostolicæ sedis legatis, maioriue Pænitentiario, vel quibuscunque alijs, quibuscunque
verborum formis, & clausulis, etiam derogatorijs derogatorijs, irritantibusque, & alijs
decretis quomodolibet etiam motu, & scientia simili ad hoc tempus concessas, auctori-
tate apostolica tenore præsentium reuocamus, & pro reuocatis, & irritis, perinde ac si nun-
quam concessæ fuissent, habemus, & haberi volumus. Inhibentes omnibus sub censuris,
sententijs, & pœnis tam à sacris canonibus, quàm à sede Apostolica ad hoc tempus con-
stitutis in eos, qui huiusmodi libros legant, aut habeant, ne quis eorum posthac eis facul-
tatibus vti, neue vllos omnino libros huiusmodi improbatos, & prohibitos, aut quos in
posterum à sede apostolica, inquisitoribusue hæreticæ prauitatis, aut locorum ordinarijs
improbari, prohiberi que contigerit, legere, habereue quacunque de causa audeat. Im-
pressores autem, & bibliopolas, & alios, quicunque eiusmodi libros habent, habuerintue
(inquisitoribus, & commissarijs iisdem dumtaxat exceptis) monemus, & cuiuslibet eorum
in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna incursum criminis hæresis, & alijs contra hæreti-
cos à iure inflictis, & irrogatis tam ecclesiasticis, quàm temporalibus sententijs, censuris,
& pœnis præcipimus, ac mandamus, vt eos libros intra sexaginta dies à die, quo hæc lite-
ræ publicatæ fuerint, numerandos, quorum viginti pro primo, alios viginti pro secundo, re-
liquos viginti pro tertio, ac peremptorio termino, & monitione canonica eis assigna-
mus, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in ciuitatibus, in quibus ij libri sint, tradant,
atque consignent. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis
contrarijs quibuscunque: Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit se-
de indultum, quòd interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apo-
stolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huius-
modi mentionem. Vt vero hæc literæ, & quæ in eis continentur, ad omnium, quorum oportet
notitiã perueniant: nec quisquam ea excusatione vti possit: quòd illa ignorauerit, vo-
lumus, & mandamus, vt in Basilica Vaticana principis Apostolorum, & in ecclesia Late-
ranensi tunc, cum in eis populus, vt Missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam
clara voce à Curia nostræ Cursoribus, seu Notarijs aliquibus publicis recitentur, et post-
quam recitatæ fuerint, ad valuas earum ecclesiarum, itemque Cancellariæ Apostolicæ, et
in loco solito campi Floræ affigantur, ibique quò legi, & omnibus innotescere possint, ali-
quandiu relinquuntur: Transumptis quoque earum quæ manu alicuius publici notarij scri-
pta, subscriptæ, & sigillo, ac subscriptione alicuius personæ in dignitate ecclesiastica cõ-
stitutæ munita fuerint, vt sine dubitatione vlla fides habeatur, mādamus, atq; decernimus.
Dat. Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die xxiiii. Martii. M D L X I I I I.
Pontificatus nostri anno quinto.

Ant. Florebellus Lauellinus.

Anno à Natiuitate Domini M D L X I I I I. Indiæ. vij. die vero vij. mensis Aprilis, Pontificatus Sanctissi-
mi in Christo Patris, & D. N. D. Pij diuina prouidentia Papæ quarti, Anno quinto, Retroscripta litera, le-
ta, &

De materiabu
ius rescripti di
xi plene Sch. 1
in partem 2.
Directorij.

A Et, & recitata fuerunt alta & intelligibili voce, ac affixæ & dimissæ fuerunt in locis retroscriptis, dimissis, etiam ibidem copys affixis, & alijs in omnibus & per omnia, iuxta illarum formam, & tenorem per nos Thomam Roger, & Iacobum Carra præfati Sanctiss, Domini nostri Papæ Cursores.

Bartholomæus Sottocasa Magister Cursorum.

PIVS PAPA IIII.

Approbatio Indicis librorum prohibitorum, cum regulis confectis per Patres à Tridentina Synodo delectos.

B Nemo legat libros in indice comprehensos: index cum præfixis regulis custodiatur: qui libros prohibitos ob haresim aut haresis suspitionem legerit, ipso iure manet excommunicatus: & ob id in eum tamquam in suspectum de heresi procedi potest: qui libros alia de causa damnatos legerit, mortaliter peccat, & arbitrio episcoporum grauius est puniendus.

Pius Papa quartus, ad perpetuam rei memoriam.

S OMINICI gregis custodia Domino disponente præpositi, vigilis more pastoris non desistimus ipsi gregi ab imminentibus periculis, quanta maxima possumus cura & diligentia præcauere, ne propter negligentiam nostram pereant oues, quæ pretiosissimo Domini nostri Iesu Christi sanguine sunt redemptæ. Etsi autem quæ ad fidei veritatem patefaciendam, & ad horum temporum hareses confutandas pertinebant, in œcumenico, & generali Concilio Tridentino, sancti Spiritus assistente gratia, nuper adeo enucleata, ac definita fuerunt, vt facile iam sit vnicuique sanam Catholicamque doctrinam à falsa adulterinaque internoscere: tamen cum librorum ab hæreticis editorum lectio non modo simpliciores homines corrumpere soleat, verum sæpe etiam doctos eruditosque in varios errores, & à veritate fidei catholicæ alienas opiniones inducere: huic quoque rei esse duximus prouidendum. Cum autem aptissimum ei malo remedium esse sciremus, si componeretur atque ederetur index siue catalogus librorum qui vel heretici sint, vel de hæretica prauitate suspecti, vel certe moribus & pietati noceant: id negotium ad sacram Tridentinam Synodum reieceramus. Ea vero ex tanta episcoporum, & aliorum doctissimorum virorum copia delegit ad eum conficiendum Indicem multos cum doctrina,

D tum iudicio insignes prælatos ex omnibus fere nationibus. Qui quidem non sine maximo labore, plurimisque vigilijs, eum Indicem tandem, Deo iuuante, perfecerunt, adhibitis etiam in consilium lectissimis quibusdam Theologis. Peracto autem Concilio, cum ex ipsius Synodi decreto is Index nobis oblatu fuisset: vt ne ante ederetur, quam à nobis approbatus fuisset: Nos doctissimis quibusdam, probatissimisque prælatis cum accuratissime legendum, examinandum que tradidimus, & ipsi etiam legimus. Cum igitur eum magno studio, acri iudicio, diuturna cura confectum, & præterea commodissime digestum esse cognouerimus: Nos saluti animarum consulere, eamque ob causam prouidere cupientes, ne libri & scripta cuiuscunque generis, quæ in eo improbantur, siue vt hæretica, siue vt de hæretica prauitate suspecta, siue vt pietati, ac morum honestati inutilia, aut aliqua correctione saltem indigentia, posthac à Christianis fidelibus legantur, ipsum Indicem, vnà cum regulis ei præpositis, auctoritate apostolica, tenore præsentium approbamus, imprimique ac diuulgari, & ab omnibus vniuersitatibus Catholicis, ac quibuscunque alijs vbique suscipi, easque regulas obseruari mandamus, atque decernimus: inhibentes omnibus, & singulis tam ecclesiasticis personis secularibus, & regularibus, cuiuscunque gradus, ordinis, & dignitatis sint, quàm laicis quocunque honore, ac dignitate præditis, ne quis contra earum regularum præscriptum, aut ipsius prohibitionem Indicis libros ullos legere, habere audeat. Si quis autem aduersus eas regulas, prohibitionemque fecerit: is quidem, qui hæreticorum libros, vel cuiuscunque auctoris scripta propter haresim, vel falsi dogmatis suspitionem damnata, atque prohibita legerit, habueritue, ipso iure in excommunicationis pœnam incidat: eamque ob causam in eum tamquam de haresi suspectum inquiri, & procedi

Edita anno Domini 1564.
Ex indice librorum prohibitorum & bulario Romæ impresso p. 651.

E di li-

deliceat, præter alias poenas super hoc ab apostolica sede, sacrisque Canonibus constitutas. Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit, habueritque, præter peccati mortalis reatum, episcoporum arbitrio seuerè se nouerit puniendum: Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis contrariis quibuscunque: aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, ne excommunicari possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Vt hæc autem ad omnium notitiam perueniant, neue quis excusatione ignorantis uti possit: volumus, & mandamus, vt hæc literæ per aliquos Curia nostræ Custodes in Basilica Vaticana principis Apostolorum, & in ecclesia Lateranensi tunc, cum in eis populus, vt Missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam, & clara voce recitentur: & postquam recitatae fuerint, ad valuas earum ecclesiarum, itemque Cancellariae apostolicæ, & in loco solito campi Floræ affigantur: ibique vt legi, & omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquuntur. Cum autem inde amouebuntur: earum exempla in iisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, & affixionem, omnes, & singulos qui his literis comprehenduntur, post tres menses à die publicationis, & affixionis earum numerandos, volumus perinde astrictos, & obligatos esse, ac si ipsismet illæ editæ, lectæque fuissent. Transumptis quoque earum, quæ manu alicuius publici notarii scripta, subscriptaue, & sigillo, ac subscriptione alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, munita fuerint, fidem sine vlla dubitatione haberi mandamus, atque decernimus. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die vigesima quarta Martii, Millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, Pontificatus nostri anno quinto.

Ant. Florellus Lauellinus.

P I V S P A P A V.

Sanctissimi D. N. Pij Papæ V. Declaratio, & constitutio, quod sententia in reorum inquisitorum fauorem per quoscunque iudices contra iurisdictionis dispositionem, vel stylum officij Sanctissimæ Inquisitionis lata, & ferenda, nunquam transierint, nec in futurum in rem iudicatam transire possint.

Edita anno Domini ab incarnatione 1566.

Ex Bullario Pij v. impresso pag. 266.

MOTU proprio &c. INTER multiplices curas quæ animum nostrum assidue pulsan, illa in primis est, prout esse debet, vt ecclesia Dei nobis ex alto commissa purgatis, immo quantum fieri potest, procul exterminatis omnibus hæresibus, & prauis erronearum opinionum dogmatibus tuto militare, & tanquam nauis in tranquillo mari, sedatis omnibus tempestatum fluctibus & procellis, secure nauigare, & ad optatum salutis portum peruenire possit. Cum itaque nos, dum in minoribus constituti sanctissimi officij Romanæ, & vniuersalis contra hæreticam prauitatem inquisitionis negotia pertractarem, tandem ex longo vsu atque experientia rerum magistra cognouerimus, quod multi rei delati, & in prædicto sanctissimo officio, seu alibi coram locorum ordinariis, & hæreticæ prauitatis inquisitoribus processati ac de hæretica prauitate inquisiti falsos testes ad eorum defensionem examinari faciendo, ac compurgatorum de eorum vita, & doctrina minime informatorum opera, & testimonio se iuuantibus, ac diuersis aliis illicitis modis, excogitatisque dolosis excusationibus, & malitijs prædictum sacrum officium Sanctissimæ inquisitionis, ceterosque iudices, & etiam Romanos Pontifices deludendo, & decipiendo, plures etiam veluti innocentes difinitiuas à prædictis processibus, & inquisitionibus absolutorias, & præcedente canonica purgatione eorum assertæ bonæ & Catholicæ fidei vitæ, & doctrinæ declaratorias sententias, seu decreta ab eodem sanctissimo officio, aliisque locorum ordinariis siue delegatis, & inquisitoribus, ac etiam Rom. Pontificibus prædecessoribus nostris obtinuerunt, seu extorserunt: quas sententias, & decreta præfati Romani Pontifices etiam cum perpetui silentii impositione, ac inhibitione, ne dictum sanctissimum officium, aut alii inquisitores ad vltiora

- A** riora procedere possent seu deberent, necnon etiam cum causarum auocatione ad solum Romanum Pontificem sub cuius protectione submittebantur, aliisque derogatarum derogatoriis, & efficacissimis clausulis, ac etiam irritantibus, & aliis decretis etiam in forma gratiosa ampliando, per varios, & varias eorum Motus proprios, ac etiam sub plumbo, vel annulo piscatoris expeditas literas etiam in consistorio, seu consistorialiter emanatas confirmarunt, vnde eueniebat, quòd prædicti rei inquisiti sub velamine, & tutamine prædictarum sententiarum declaratarum, & literarum apostolicarum, & præsertim vigore clausulæ inhibitoriæ contra inquisitores factæ confidentes, clam, & etiam aliquando palam in antiquis eorum erroribus contra fidem catholicam perseverando, nunquam ad gremium Ecclesiæ vere redibant, immo cum alijs secure, & tamquam catholici conuersando, eorundem aliorum animos corrumpere, & inficere, ac in suas hæreticas opiniones trahere de facili potuerunt in totius reipublicæ Christianæ non modicum scandalum & præiudicium, prædictorumque delatorum animarum perniciem, & iacturam. Nos huic scandalo adeo periculoso, & contagioso obuiare, dictarumque animarum saluti consulere, & prouidere, omnemque iurisperitorum dubietatem, & altercationem, ac quæcunque impedimenta & obstacula, propter quæ sancta inquisitio hæreticæ prauitatis quomodocunque, & qualitercunque impediretur, vel retardaretur, tollere volentes, Motu simili, & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, In primis omnes, & singulas, ac quascunque literas apostolicas sub quacunque verborum forma etiam in prædictis, ac quibusuis aliis causis hæresis etiam Motu proprio &c. ac etiam consistorialiter &c. & aliàs quomodolibet emanatas, necnon etiam desuper signatas Motuum priorum, & alias cedulae quaslibet ad ius, & iustitiam, ac iuris terminos reducentes, necnon fisco prædicti sancti officii inquisitionis, & aliorum ordinariorum, & delegatorum iudicum aduersus prædictas literas inhibitiones, ac etiam derogatarum derogatorias, aliasque clausulas quaslibet os aperientes, & quatenus iurisdictionis, dispositioni, vel stylo dicti officii sint contraria, illas penitus, & perpetuo reuocantes, hac nostra perpetua perpetuoque valitura vniuersali constitutione omnes, & singulas, & quascunque etiam ex capite assertæ innocentie absolutorias, vel etiam præcedente canonica purgatione sub quacunque verborum forma declaratorias sententias etiam difinitiuas, & decreta in eorundem reorum inquisitorum & delatorum fauorem per prædictum sanctissimum officium, aliosque iudices ordinarios, & delegatos, ac etiam Romanos Pontifices latas, et lata, aut in futurum per nos etiam et successores nostros Rom. Pontifices pro tempore existentes ferendas, & ferenda, nunquam fecisse, nec in futurum posse facere transitum in rem iudicatam, apostolica auctoritate declaramus; decernimus, statuimus & ordinamus, præfatisque sententijs, & decretis, & quantumcunque per literas apostolicas etiam in forma gratiosa etiam iteratis vicibus, ac etiam à pluribus Romanis Pontificibus emanatis, confirmatis, vel confirmandis cum prædictis, vel aliis quibuscunque etiam derogatarum derogatoriis, ac etiam irritantibus, aliisque clausulis, & decretis; necnon inhibitionibus, ac etiam canonicis sanctionibus, quorum omnium, & singulorum aliorumque præmissorum, & inde secutorum tenores, ac si de verbo ad verbum infererentur præsentibus haberi volumus pro expressis, ac totaliter insertis, ceterisque in contrarium facientibus quibuscunque non obstantibus per prædictum sanctum officium Sanctæ inquisitionis, ac dilectos filios modernos, & pro tempore existentes sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales hæreticæ prauitatis inquisitores, & super dicto officio nunc, & pro tempore deputatos, contra eosdem reos delatos, & inquisitos etiam si fuerint, & sint Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primate, eiusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Legati etiam de latere, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, tam de antiquis, quàm nouiter etiam super eisdem articulis receptis, vel recipiendis testibus, aliisque argumentis, probationibus, & iudicijs iuxta facultates eisdem Cardinalibus inquisitoribus per nos & quoscunque prædecessores, & successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes, ac sedem Apostolicam quomodolibet concessas, & datas, ac in futurum respectiue dandas, & concedendas denuo inquiri, & procedi posse, & debere etiam in omnibus, et per omnia perinde, ac si prædictæ sententiæ, decreta, et literæ apostolicæ, ac etiam canonicæ purgationes in prædictorum reorum delatorum, et Inquisitorum, etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Primatum, Cardinalium, Legatorum, Comitum, Baronum, Marchionum, Ducum,

Ducum, Regum, et Imperatorū fauorem non emanassent, nouis præsertim superuenientibus iudiciis eiusdem, vel alterius speciei hæresis tempus præteritum etiam respiciens, vel ubi appareret per aliqua iudicia quòd illicitis modis prius ipse delatus, vel inquisitus fuisset absolutus, eadem apostolica auctoritate volumus pariter, & mandamus. Concedentes eisdem Cardinalibus inquisitoribus, & super dicto sacro sanctiss. inquisitionis officio nunc & pro tempore deputatis plenam, liberam, amplam & omnimodam facultatem, potestatem & auctoritatem causas huiusmodi etiam auctoritate œcumenici vniuersalis Concilii Tridentini decisas reuidentis, ac in statu & terminis in quibus ante prædictas sententias, & decreta, ac etiam canonicas purgationes quomodolibet reperiebantur, reassumendi, sineque debito terminandi, prout in aliis causis pendentibus indecisas per eisdem Cardinales inquisitores iuxta eorum facultates fit, fierique potest, & consuevit. Et insuper vestigiis sël. rec. Pauli Papæ IIII. prædecessoris nostri inherendo, Constitutionem aliàs contra hæreticos & schismaticos per eundem Paulum prædecessorem, sub data vicelicet Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ MDLVIII. quintodecimo Calen. Martii, Pontificatus sui anno quarto editam, tenore præsentium renouamus, & etiam confirmamus, illamque inuolabiliter, & ad vnguem obseruari volumus, & mandamus iuxta illius seriem atque tenorem. Et sic in omnibus, & singulis supradictis ceteris, ac ita per prædictos, & quoscunque iudices &c. sublata &c. iudicari &c. debere. Irritum &c. perpetuo decernimus, & declaramus. Non obstantibus præmissis, ac regula nostra de non tollendo iure quasito, & quibusuis aliis apostolicis vniuersalibus, prouincialibus, & synodalibus constitutionibus, ordinationibus, necnon etiam iuramento &c. roboratis statutis &c. priuilegiis quoque, indultis, & prædictis, ac aliis literis, & etiam Motibus propriis quibuslibet, etiam præfatis reis, & inquisitis etiam episcopis &c. ac Imperatoribus, etiam absolutis, & quibusuis aliis personis in genere, vel in specie sub quibuscunque tenoribus &c. ac cum quibusuis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque clausulis, ac etiam irritantibus, & aliis decretis, ac etiam pœnalibus inhibition. etiam Motu proprio &c. ac consistorialiter &c. & aliàs in contrarium quomodolibet concessis &c. in posterumque concedendis &c. quibus omnibus etiam si de illis &c. eorum tenores &c. latissime hac vice derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis.

Sup. pag. 101.

Fiat Motu proprio. M.

Et cum absolute à cen. ad effectum, &c. & de reductione, &c. reuocatione singulis declaratione, decretis, statuto, ordination. voluntatibus, mandatis, concessione, renouatione, confirmatione, derogatione, aliisque præmissis, vt supra in forma gratiosa perpetuo, & ad perpetuam rei memoriam. Et quòd postquam præsentis, seu desuper forsitan conficiendæ literæ per aliquem, vel aliquos ex Curatoribus nostris in Basilicæ principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac acie Campi Floræ affixæ, & publicatæ fuerint, omnes prædictos etiam Episcopos, &c. ac Imperatores, & alios quorum interest, afficiant, & arctent perinde, ac si eis personaliter intimatæ, & insinuatæ fuissent, ac vim & efficaciam solemnem, personalis, validæ, & peremptoriæ monitionis, & citationis habere, omnesque ligare habeant. Et quòd præsentis nostri Motus proprii sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio & extra, regula contraria non obstant. Et nihilominus si videbitur literæ desuper etiam per breue nostrum, aut officium contradicatarum simul, vel ad partem expediri possint. Et quòd præsentium, seu desuper conficiendarum literarum transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, aut curiæ ecclesiasticæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur si exhibitæ forent, vel ostensæ.

Fiat. M.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, duodecimo Cal. Ian. Anno primo.

Anno à Natiuitate Domini M D LXVII. Indictione decima, die vero Luna trigesima mensis Decembris. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini Pij diuina prouidentia Papæ quinti.

anno

A anno primo, suprascriptus Motus proprius affixus, & publicatus fuit ad Valuas Principis Apostolorum beati Petri de Vrbe, Cancellaria apostolica, ac in acie campi Floræ, dimissis ibidem eiusdem copijs affixis, vt moris est, per nos Ioannem Gerardi & Christianum de Monte, pralibati Sanctiss. Domini nostri Papæ Cursores. Stephanus de Olea Magister Cursorum.

Registrata in lib. pri. Secretorum fol. 51. G. S. Sarde.

PIVS PAPA V.

*Bulla Sanctissimi D. N. D. Pij diuina prouidentia Papæ Quinti,
Super reservatione beneficiorum propter hæresim vacantium.*

B Vniuersa beneficia cuiuscunque generis fuerint, vbiunque propter crimen hæresis à beneficiatis commissum vacauerint, ordinationi & dispensationi sedis apostolicæ reseruantur. In nullis vero impetrationibus beneficiorum quocunque modo habitis aut qualificatis comprehenduntur beneficia ob crimen hæresis vacantia aut vacatura, nisi in impetrationibus specialis vacationis modus, propter hæresim, expressus fuerit, aut per impetratem crimen fuerit deductum in iudicium, & super eo fuerit lata sententia fauorabilis.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

C Vm ex apostolatus officio nobis (meritis licet imparibus) credito, cura dominici gregis nobis immincat generalis, & exinde teneamur, more vigilis pastoris vigilare, & attentius prouidere, vt ecclesijs, monasterijs, & quibusuis alijs beneficijs ecclesiasticis nunc & pro tempore, propter crimen hæresis, vacantibus, & vacaturis, tales viri eis præficiantur idonei, qui detestandas, ac nefarias hæreses diabolo disseminante contra veræ, & orthodoxæ fidei puritatem exortas, de agro Domini extirpare, & populos sibi commissos ad catholicæ Ecclesiæ veritatem reducere, doctrina, verbo, & boni operis exemplo valeant. Præmissorū itaque cōsideratione inducti, & alijs ad id suadentibus rationabilibus causis, nonnullis etiã prædecessorum nostrorum vestigijs inhærendo, Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed de mera nostra voluntate, & deliberatione omnia & singula beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura, secularia, & quorumuis ordinum etiã sancti Ioannis Hierosolymitani & aliarum quarumuis militiarum regularia quæcunque & qualiacunque sint, etiam si secularia, canonicatus & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia in cathedralibus etiam metropolitanis, vel collegiatis, & dignitates ipsæ in cathedralibus etiam Metropolitanis post pontificales maiores, seu collegiatis ecclesijs huiusmodi principales. Regularia vero beneficia huiusmodi monasteria etiam consistorialia, prioratus, præposituræ, præpositus, dignitates etiam conuentuales, personatus, administrationes, vel officia etiam claustralia, ac hospitalia & præceptoris, & aliàs quomodocunque qualificata fuerint, ordinationi & dispensationi nostræ, & sedis Apostolicæ hac perpetuo constitutione valitura auctoritate apostolica tenore præsentium reseruamus. Declarantes omnes & quascunque impetrationes de beneficijs, vt præfertur, quomodocunque qualificatis certo modo in futurum faciendas, & obtinendas, beneficia huiusmodi propter hæresim vacantia, & in futurum vacatura non comprehendere, nisi specialiter, & dispositiue vacationis modus propter crimen hæresis expressus fuerit, & illum nullo modo sub quibusuis clausulis, & decretis comprehendendi quantumcunque generalibus in quibusuis gratijs & concessionibus per nos & Romanos Pontifices successores nostros faciendis, etiam per, fiat, signatis & concessis, ac decernentes omnes & quascunque impetrationes de quibusuis beneficijs, vt præfertur qualificatis hætenus factas & obtentas, nisi earum vigore in iudicio per impetrantes crimen huiusmodi deductum fuerit, & super eo sententiam fauorabilem obtinuerint, vel dictorum beneficiorum possessionem assecuti fuerint, ad vacationem huiusmodi propter crimen hæresis se non extendere, & illum neminem comprehendere, sicque per quoscunque iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales iudicari & interpretari debere: Irritum quoque & inane si secus per quoscunque quauis dignitate & auctoritate præditos, iudicatum fuerit, decernimus. Volumus autē quod præsentis literæ in Cancellaria nostra apostolica, & acie campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones per-

Edita anno domini 1566.

Ex Archiuo generalis inquisitionis Romanæ, & Bullario Pij v. impresso p. 53.

petuo valituras describantur. Et quia difficile foret presentes ad singula quæque loca deferri, volumus & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis, manu alicuius Notarii subscriptis, ac sigillo alicuius prælati munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reservationis, declarationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, Sexto Cal. Februarii, Pontificatus nostri anno secundo.

Visa de Curia Io. Rouetius R.

Cæ. Glorierius.

H. Cumyn.

Registrata apud Cæsarem Secretarium.

Locus † sigilli plumbei.

Anno à natiuitate Domini M D LXXII. Indictione decima, Pont. S. in Christo patris & D. N. D. Pij, diuina prouidentia Papæ v. Anno secundo, die vero xvij. mensis Februarij, Retroscriptæ literæ affixæ & publicatæ fuerunt ad Valuas Cancellariæ Apostolicæ ac in acie campi Floræ, per nos Antonium Clerici, & Ioan. Andream Rogerium prædicti S. D. N. Papæ cursores.

Scipio de Octavianis Mag. Curs.

P I V S P A P A V.

SANCTISSIMI D. N. PII PAPAE V. PRAECEPTUM QVOD PRINCIPES, IUDICES, & IUSTITIA MINISTRI MANDATIS CARDINALIUM INQUISITORUM GENERALIUM IN CONCERNENTIBUS OFFICIUM SANCTISSIMAE INQUISITIONIS PAREANT: & REOS QUOSLIBET DE HERESI INQUISITOS, PRO QUIBUSVIS ALIJS DELICTIS CARCEMATOS SUSPENSÆ ALIORUM CRIMINUM COGNITIONE AD INQUISITORES DEFERANT, VT CAUSA FIDEI PRIUS COGNOSCATUR, INDE PRO ALIJS DELICTIS À SUI INDICIBUS PUNIANTUR.

Ex Bullario
Pij V. impres-
so pag. 266.

SANCTISS. D. N. D. Pius diuina prouidentia Papa quintus, statuit, decreuit, & ordinauit, ac mandauit, vt negotia fidei omnibus, & singulis alijs præferantur, cum fides sit substãtia, & fundamentum Christianæ religionis. Idcirco omnibus, & singulis almæ Urbis eiusq; districtus gubernatori, senatori, vicario, & Cameræ apostolicæ Auditori, & quibuscunque alijs legatis, vicelegatis, gubernatoribus prouinciarum, & terrarum suæ Sanctitati, & S. R. E. mediate, & immediate subiectarum, ac eorum locatenen. officialibus, barisellis, & alijs ministris, necnon alijs locorum ordinariis, ceterisque magistratibus, & officialibus, ac cuiusuis conditionis, & status hominibus in omnibus, & singulis terris, oppidis, & ciuitatibus, ac in tota republica Christiana existen. sub excommunicationis latæ sententiæ, ac indignationis suæ Sanctitatis & alijs arbitrio suæ Sanctitatis, & Illustrissimorum, & Reuerendissimorum dominorum Cardinalium inquisitorum generalium imponendis, & exequendis pœnis, vt eisdem Cardinalibus inquisitoribus, ac eorum præceptis, & mandatis in quibuscunque officium Sanctæ inquisitionis huiusmodi concernen. pareant & obediant.

Reges vero Duces, Comites, Barones, & quosuis alios Principes seculares in Dei nomine rogauit, vt eisdem Cardinalibus inquisitoribus, eorumq; officialibus faueant, auxiliuq; præbeant, & à suis magistratibus subditis auxilium præberi faciant in negotiis ad dictum officium spectan. Necnon carceratos quoscunque pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictum inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eosdem Cardinales, & inquisitionis carceres, ibidemque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant.

PIVS

PIVS PAPA V.

Sanctissimi Domini N. D. Pii Papæ V. Constitutio contra offendentes statum, res, & personas officij Inquisitionis hæreticæ prauitatis.

Quicumque quacunq[ue] dignitate seculari decoratus inquisitorem, aut quemlibet sancti officij ministrum, aut accusatores, denuntiatores & testes in causis fidei offenderit, aut perterrefecerit: siue res quascunq[ue] sacri officij priuatas, aut publicas inuaserit: vel captos pro crimine hæresis liberarit, prohibuerit, ne caperentur, aut occultauerit, aut denique quocunq[ue] alio modo causis fidei nocuerit, etiamsi nihil sit mali subsecutum, anathemate percussus est, & velut reus læsæ maiestatis omni dominio & dignitate eo ipso priuatur. filij etiam talium infames sunt, & omni hereditatis successione, & donationis iure, aut alia liberalitate carent. idem penitus obseruetur in personis ecclesiasticis, quæ si tale quid commisisse constiterit, degradentur, & curiæ seculari relinquuntur: Pontificum tamen causæ Romano Pontifici reseruantur, qui pro talibus intercedit, in fautorum hæreticorum pœnas ipso facto incidit, qui hæc delicta adhuc occulta manifestauerit, supplicio liberatur. nullus ex prædictis à præfatis pœnis liberetur nisi postquam per sex menses pontifices Romani in sede Petri sederint, idque precibus prius in sancto Inquisitionis senatu verificatis, aliter quidquid gestum fuerit, irritum est & inane. prælati hæc constitutiones publicent, principes seculares ministris sacri officij omne auxilium præstent & fauorem, & sententias in reos hæresis lætas exequantur.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ide protegendis ceteris omnibus ecclesiæ ministris, quos in fidem & clientelam nostram à Domino recepimus, cura nobis quotidiana infidet, quanto maiore studio eam nos sollicitudinem capessere necesse est, vt qui in sacro Inquisitionis hæreticæ prauitatis officio versantur, sub tutela inuiolatæ auctoritatis huius sedis periculorum omnium expertes, quæque munera ad exaltationem fidei catholicæ exequantur? Cum itaque eius generis impiorum vis quotidie magis inualescat, qui omnibus malis artibus prædictum officium subuertere, ministrosque functionibus disturbare moliantur, eo iam nos detrusit necessitas, vt nefariam, & scelestam illorum audaciam acerbiori castigationis verberare reprimamus. Hac igitur generali constitutione de fratrum nostrorum consilio sancimus, vt quicumque siue priuatus, siue cuncta ciuitas, siue populus, siue dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo illustris, quemuis ex Inquisitoribus, Aduocatis, Procuratoribus, Notariis, aliisue ministris prædicti officij, vel Episcoporum id munus in sua dioecesi, aut prouincia obeuntium, seu accusatorem, denunciatorem, aut testem in causa fidei quomodocunq[ue] productum, vel euocatum occiderit, verberauerit, deiecerit, seu perterrefecerit, quiue ecclesias, ædes, aliasue res siue publicas, siue priuatas officij, aut ministrorum expugnauerit, inuaserit, incenderit, expilauerit, aut libros, literas, auctoritates, exemplaria, regesta, protocolla, exempla, scripturas, aliaue instrumenta siue publica, siue priuata vbicunq[ue] posita combusserit, diripuerit, seu interuerterit, seu ex incendio, aut direptione, aut alio quocunq[ue] modo illa exportauerit, seu qui in conflagratione, expugnatione, aut direptione etiam inermis, siue capiendi, siue comburendi, siue supprimendi causa fuerit, siue res, aut personas seruari, defendiue prohibuerit, quine carcerem, aut aliam custodiam, seu publicam, seu priuatam effregerit, vinculum extraxerit, seu emiserit, capiendum prohibuerit, captumue eripuerit, receperit, occuluerit, seu facultatem effugiendi dederit, seu iusserit id fieri, qui coetum, concursumue fecerit, siue vt aliquid prædictorum fieret homines accommodauerit, siue aliàs auxilium, consilium, aut fauorem publice, vel occulte in quolibet prædictorum scienter præstiterit, licet nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, vel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, succensum, direptumue, nullum denique damnum re ipsa sit secutum: nihilominus is sit anathemate præsentis canonis auctoritate ligatus, idem quoque læsæ maiestatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, ac quocunq[ue] alio beneficio temporali, & perpetuo eo ipso priuatus, secularis iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipsas pœnas exigat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per constitutiones legitimas irrogantur, bonis, rebusque omnibus fisci iuribus applicatis, vt etiam est de damnatis hæreticis per sanctiones canonicas constitutum: eius filij paterna infamia subiecti, omnis, & cuiuscunq[ue] hereditatis, successione, donationis, & legati siue propinquorum: siue extraneorum

Edita anno Domini 1569.

Ex bullario Pij V. Romæ impresso pag. 128.

neorum omnino sint expertes, eisdem præterea portæ nunquam pateant dignitatum. Nemo autem expurgationem habere, aut causam ullam proponere, vel prætere
 possit, qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admiserit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse. Quod porro de prædictis eorumque filiis statuimus, illud idem de omnibus clericis, & presbyteris secularibus, & quorumvis ordinum, etiam exemptorum regularibus, & quacunq[ue] etiam Episcopali, & maiori dignitate præditis, ac etiam priuilegio quomodocunq[ue] iussultis, decernimus exequendum, ita vt ipsi beneficiis, & officiis omnibus ecclesiasticis, præsentium auctoritate priuati, per iudicem ecclesiasticum, hæreticorum more degradentur, demum potestati seculari traditi, pœnis prædictis laicorum instar subiiciantur: Pontificum tamen causis nobis, & successoribus nostris reseruatis, vt re quæ sita, & nobis renunciata contra eos ad depositionem, & alias pœnas prædictas procedamus, vt criminis atrocitas videbitur postulare. Quicunq[ue] autem pro talibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint, in easdem illas pœnas, quæ in hæreticorum fautores à sacris constitutionibus inferuntur, ipso facto se nouerint incidisse. Verum si quis etiam huiusmodi criminum conscius, vel affinis, siue religionis studio, siue pœnitentia ductus rem adhuc incognitam retexerit, supplicio liberetur. Ceterum eam omnium, & quarumcunq[ue] absolutionum rationem à prædictis criminibus, nec non habilitationum, & restitutionum etiam ad famam, & honores, ita deinceps habendam optamus, vt successores nostri nullas nisi saltem semestri post cuiusq[ue] assumptionem ad huius dignitatis fastigium excurso, ac precibus apud supremum officium inquisitionis hic institutum verificatis, concedant. Decernentes omnes, & quascunq[ue] huiusmodi absolutiones, habilitationes, & restitutiones, quæ precibus sic nõ verificatis de cetero fient, nemini potius prodesse, sed nec præsentibus, nisi toto ipsarum tenore ad verbum inserto, & gratia ex certa Romani Pontificis scientia facta, & propria manu subsignata, vlla in parte derogari, nec derogatum censi debere, & si illis ex quacunq[ue] causa aliter derogari contigerit, derogationes huiusmodi nullius prorsus fore roboris, & momenti. Iubemus igitur vniuersos, & singulos Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & ceteros ecclesiarum prælatos per vniuersum orbem constitutos, vt per se, vel alium, seu alios præsentem literas, aut earum exempla in suis quisq[ue] prouinciis, ciuitatibus, diocesis, & locis solemniter publicare, & quantum in se est, firmiter obseruari procurent, contradictores quoscunq[ue] per censuras, & pœnas ecclesiasticas appellacione postposita compescendo, ipsasq[ue] censuras, & pœnas etiã iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus cõstitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunq[ue]. Volumus autem vt præsentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunq[ue] curiæ ecclesiasticæ, vel prælati sigillo obfignata, eandem illam prorsus fidem vbique locorum faciãt, quam ipsæ præsentem facerent, si essent exhibitæ vel ostensæ. Ceterum omnes orbis terrarum Principes, quibus gladij secularis potestas ad malorum vindictam est præmissa, per eam quam se tueri promiserunt fidem, obtestamur, ita suas quisq[ue] partes siue in præstando ministris prædictis auxilio, siue in criminum post ecclesiæ sententiam animaduersione, interponere, vt eorum quoq[ue] præsidij ministri ipsi tanti officij munus pro Dei æterni gloria, & religionis incremento feliciter exequantur, amplissimum à Domino permium recepturi, quod fidei prædictæ assertoribus in æternæ beatitudinis consortio preparauit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, legationis, statuti, decreti, iussionis, obtestationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Cal. Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

✠ *Ego Pius V. Catholice Ecclesie Episcopus.*

† F. Cardinalis Pisanus Episcopus Hostien.
 † Io. Card. Moronus Episcopus Portuen.
 † Christoph. Madrucius Episcopus Prenestlin.
 † Otho Card. Truchses Episcopus Albanen.
 † A. Card. Farne. Vicecanc. Episcopus Tuscan.
 † Io. Bapt. Cicada Episcopus Sab. Card. S. Clem.

Locus signi.

VTINAM DIRIGAN
 TVR VIAE MEAE AD
 CVSTODIENDAS
 IUSTIFICATIONES
 TVAS.

† Ego Iulius Cardinalis Vrbinus.
 † Ego Fuluins Cardinalis Perusinus.
 † Ego Ioa. Riccius Card. Politianus.
 † Ego Scipio Cardinalis Pisanus.
 † Ego Iacobus Cardinalis Sabellus.
 † Ego Aloysius Cardinalis Cornelius.

† Ego

† Ego Ph. Cardinalis à Burdiera.
 † Ego Antonius Card. Granuelanus.
 † Ego Franciscus Card. Patiecus.
 † Ego Hieronymus Card. de Corrigio.
 † Ego Io. Franciscus Card. de Gambara.
 † Ego Nicolaus Card. de Sermoneta.
 † Ego Ind. de Aualos Card. Aragonia.
 † Ego M. Antonius Card. Columna.
 † Ego Ptolemaus Card. Comensis.
 † Ego P. Card. de Sancta Cruce.
 † Ego Z. Card. Delphinus.
 † Ego Hu. Card. S. Sixti.

† Ego Alexander Card. Cribellus.
 † Ego Guido Card. Vercellus.
 † Ego Guilielmus Card. Sirletus.
 † Ego F. Michael B. Card. Alex. Camer.
 † Ego Hieronymus Card. de Clar. ualle.
 † Ego Ludouicus Card. Madrucijs.
 † Ego Innocentius Card. de Monte.
 † Ego Hieronymus Card. Simoncellus.
 † Ego Ferd. Card. de Medicis.
 † F. Cardinalis Alciatus.
 † Io. Paulus Cardinalis ab Ecclesia.
 † A. Cardinalis Carassa.

B †

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Indictione duodecima, die vero secunda mensis Maij, Pontificatus sanctiss. in Christo patris, & D. N. D. Pij diuina providentia Papæ V. anno quarto, retroscripta litera Apostolica, lecta, affixa, & publicata fuerunt ad Valvas Basilicæ principis Apostolorum de Vrbe, Cancellarij apostolice, & in acie Campi Floræ, vt est moris, dimissis in locis presatis presentibus literis per aliquantulum temporis spatium affixis, & deinde amotis per nos Iulium Parinum, & Ioannem Borno- tum pralibati S. D. N. Papæ Curf.

Ant. Clerici Mag. Curf.

PIVS PAPA V.

C

Sanctiss. D. N. D. Pii Papæ V. Confirmatio creationis, & priuilegiorum societatis Crucesignatorum.

Pius Papa quintus, ad perpetuam rei memoriam.

D

ACROSANCTÆ Romanæ, & vniuersali Ecclesiæ diuina disponente clementia, meritis licet insufficientibus præidentes, omnem pastoralis nostri officij curam, atque vigilantiam in id potissimum adhibere debemus, vt fides catholica vbique terrarum, quantum in uobis est, integra, inuiolataque conseruetur, & impij, ac detestandi hereticorum conatus ipsam vnam fidem violare satagentium omnibus rationibus comprimantur. Vnde si quæ ad iuuandum huiusmodi nostrum propositum, ac debitum, aliàs pie instituta, ac concessa fuisse à prædecessoribus nostris comperimus, libenter approbamus, & aliàs desuper disponimus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Cum itaque inter ceteras, quæ in Ecclesia Dei hæctenus institutæ sunt Christianæ religionis fructus afferre videatur, quæ sub Crucesignatorum vocabulo ad assistendum hæreticæ prauitatis Inquisitoribus, auxiliumque, quando & quoties opus sit, in catholicæ fidei negotiis aduersus hæreticos, etiam vita ipsa præstandum, instituta existit, vt non immerito diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris specialibus gratiis, & priuilegiis fuerit decorata. Nos attendentes, quòd ea maiorem obtinent roboris firmitatem, quæ pluries apostolicæ confirmationis præsidio sint communita, vtque paternum nostrum erga ipsam societatem charitatis affectum ostendamus, eiusdem societatis Crucesignatorum creationem, & institutionem, ac priuilegia, quæ sunt in vsu, necnon indulgentias, prærogatiuas, facultates, gratias, & indulta quæcunque, eidem societati, & illius vtriusque sexus confratribus Crucesignatis pro tempore existentes, tam per Innocentium iij. Innocentium viij. Iulium ij. Leonem x. Clementem vij. quàm quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis hæctenus quomodolibet concessa, & confirmata, decretis tamen Concilij Tridentini non repugnantia; necnon literas desuper emanatas, illorum omnium, & singulorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, auctoritate apostolica tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innouamus, illisquæ

Edita anno domini 1570.

Ex Bullario Pij v. pa. 269

E

binus.
 Perusin.
 olitianus.
 isarum.
 Sabellus.
 Cornelius.
 † Ego

lisque perpetua, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, omnesque, & singulos iuris, & facti defectus, si qui forsitan interuenerint in eisdem, supplemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod presentium transumptis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem ubique fides adhibeatur, quae ipsis presentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die tercio decimo, Octobris, Millesimo quingentesimo septuagesimo, Pontificatus nostri anno quinto.

Ca. Glorierius.

F I L I U S P A P A E

Sancti Petri in Vaticano

Per nos Notarios

1
Contine
Roman
rum P
tificu
ra in e
tirpan
heretic

2
De a
florita
extrau

FRANCISCI PEGNÆ SACRÆ THEOLOGIAE.

Iuris utriusque & liberalium artium Doctoris

Disputatio de auctoritate seu robore, probatione, & utilitate Extrauagantium, seu literarum Apostolicarum, pro officio sanctissima Inquisitionis contra hæreticam prauitatem.

¹
Continua
Romano-
rum Pon-
tificiū cu-
ra in ex-
tirpandis
hæreticis.

A B exordio nascētis Ecclesiæ protinus Pastores vigilare cœperūt aduersus pseudo-discipulos, qui non intrātes in Dominicum ouile per ostiū, aliunde conscendere, & vineam Domini sabaoth, Catholicam videlicet Ecclesiam, dilectam Christi spōsam, quasi vulpeculæ demoliri, & fraudulose conabantur: quorum vigilum pastorum exemplo laudabili ceteri deinceps continua temporū serie Romani Pontifices, ardore Christianæ fidei & religionis accensi, se murū pro domo Domini aduersus hostes catholicæ Ecclesiæ opposcentes, sedula diligentia, quotiens occasio postulabat, & concilia prælatorum numerosa coacta multitudine celebrarunt, & leges multa æquitate & iustitia munitas contra hæreticos cōdiderunt, & alias à Principibus secularibus cōditas sua auctoritate roborarūt. Ex his quædam labentibus annis pontificia auctoritate in certa volumina, certosq; titulos optimo artificio & accurata methodo sunt relatæ, quæ nūc in Decretalibus, Sexto, & Clementinis, sub titulis de hæreticis, referuntur. alię pleręque vel quia à collectore visæ non sunt, vel quia longo tempore post eas collectiones sunt conditæ, extra eos iuris receptos titulos & libros dispersę remanserūt: quas ea fortassis de causa Extrauagantes nostri iuris interpretes appellarunt; de quarum auctoritate & robore nunc est agendum, vt intelligatur quanta sit eis habenda fides, quo modo probetur earum auctoritas, & quanta sit earundem utilitas.

²
De au-
thoritate
extraua-

Ac primum hic nobis præfandum est, nō esse nunc nobis differēdum in vniuersum de auctoritate & robore quarumlibet extraua-

A gantium de aliis rebus ab hæresi tractātium: nam hunc articulum longe lateque disputāt nostri in c. 1. de constit. lib. 6. Panorm. & alij in c. pastoralis. de fide instru. idem Panor. & Ioan. And. in c. 1. de senten. & re iud. Bart. in l. cum prolatis. ff. de re iud. Bald. in l. 2. C. quādo pro. non est necesse. Philippus Probus tract. de pensionibus, præludio. 7. idē in pragmatica sanctione. c. & quia. §. ipsas omnes. verbo, extrauagantes. & verbo, regulas. Mantua. consi. 1. Gozadinus consi. 16. Ludouicus Gomes in proœmio regularū cancella. q. 2. Quintillianus Mandosius in 5. q. 9. reg. cancella. nu. 2. & in 1. q. 28. reg. nu. 3. & seq. & in 3. q. eiusdem regulæ 28. & alij quos omitto consultō.

B Sed hoc loco de auctoritate & viribus earum extrauagantium præcipue differo, quæ contra hæreticam prauitatem conditæ sunt, in posterumue condētur: nam in aliis maior forte est dubitatio, in his vero faciliior quæstionis solutio, cum habeamus aperta pontificia responsa hanc litem dirimentia, docentiaque oēs constitutiones contra hæreticam prauitatem editas in suo robore permanere: nam in c. vlt. §. vlt. de hæ. lib. 6. ita scriptū est: *Constitutiones vero, ordinationes et mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus superscriptis super eadem editis prauitate non obuiant, in suo volumus robore permanere.* hactenus Bonifacius viij. Idem ipsum paucis post annis cōfirmavit Clemens v. in cōcilio Viennensi, referturque in Clem. 1. de hæ. §. vlt. his verbis: *Alia sane, quę circa præmissum inquisitionis officium, à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus presenti decreto non obuiant) sacri approbatione cōcilij roborata in sua volumus firmitate manere.*

³
gantū in
vniuer-
sum, qui
differue-
rint.

³
Extrava-
gantes in
hæreticos
editæ li-
cet non
sint i cor-
pore iu-
ris clausę
validæ
sunt.

hæc ibi. atq; hoc ipsum ubique obseruant no-
stri, præsertim illi qui contra hæreticos tracta-
tus scripsere. Eymericus 3. p. q. 84. & q. 131.
Zanch. tract. de hæret. in procemio, nu. 1. Reper-
torium inquisitorum, verbo, extrauagantes.
Petrus Godofredus in l. Arriani, vers. cunctis
quoque. C. de hæret. notant Geminianus &
alij in d. c. vlt. in fine, de hæret. lib. 6.

4
Leges se-
culares i
hæreticos
edita etiã
inviolabi-
liter ob-
seruanda.

Sed neque solæ pontificiæ leges hæreticã
prauitatem coercentes, licet extra iuris titu-
los ferantur, obseruari debent, immo amplius
cauit Innocentius iij. rescripto quodã magi-
stratibus secularibus misso, incipiẽte, Ortho-
doxã fidei. (quod etiã hic curauimus impri-
mendum) vt & leges item seculares, & alia
quælibet statuta contra hæreticos cõdita in-
uiolabiliter obseruentur his verbis: *Conside-
rantes attente quòd iurisdictio eorum, scilicet inquisi-
torum, quo fuerit plenior in hac parte, eo magis esse
poterit fructuosa, volumus & nostris sibi damus literis
in mandatis, vt vos monere procurent, & inducere di-
ligenter, vt statuta ipsorum, & alia ecclesiastica & se-
cularia, & constitutiones etiam quondam Federici
Romanorum Imperatoris, tunc in deuotione ecclesia
persistentis, edita contra hæreticos, fautores, receptato-
res, & defensores eorum, quæ cõscripta & bulla nostra
munita transmittimus, conscribi in statutarijs vestris,
eaque obseruetis, et faciatis irrefragabiliter obseruari.*
hactenus ibi. atque ex hoc rescripti fragmen-
to præter ceteros apud Eymericum in Dire-
ctorio. 3. par. Schol. 136. super q. 86. ver. sed
maior difficultas. ostendi inquisitores hæreti-
cæ prauitatis in suis diocesis posse aduer-
sus hæreticos noua cõdere statuta, pœnas in
eos augentia, quæ fauore fidei valida, & suis
ciuibus consistentia & haberi debeant, & pe-
nitus obseruari.

5
Leges
quaslibet
in hæreti-
cos latas
obseruan-
das esse
ueterissi-
mi Impe-
ratoris sã-
ciuerunt.

l. Arria-
ni. cap. de
hæret.

Neq; hoc est recens inuentũ, vt putant le-
gum, antiquitatis, & historiæ ignari: nam &
ab initio ferme nascẽtis Ecclesiæ supra mille
& centum annos, nempe anno Domini 430.
Christiani principes hoc ipsum fanciuerunt.
Theodosius enim & Valentinus Imperato-
res Augusti, (vt scriptum est adhuc in codice
Theodosiano, lib. 16. tit. 4. l. 54. quam cẽtum
fere post annos Iustinianus in suũ codicem
transtulit ac roborauit. C. de hæret. l. Arriani.)
non modo leges à se conditas aduersus hære-
ticos vim legum inuolabiliũ habere volue-
runt, sed quascũque etiã alias ab alijs princi-
pibus editas, firmas & validas manere iusse-
runt his verbis: *Cunctis quoque legibus, quæ con-
tra eos, scilicet hæreticos, ceterosque qui nostrã fidei
refragantur, olim diuersisque temporibus late sunt,
semper viridi obseruantia valituris, & c. & paucis in-
terpositis. illis etiã oĩbus in sua manentibus firmitate,
quæ de militia, pœnisque varijs, deque diuersis sunt hæ-
reticis promulgata: vt nec speciale quidem beneficium*

A aduersus leges valeat impetratum. hæc ibi.

Ex his apertissime docemur generaliter
legem quantumcũque diu factam non abo-
leri desuetudine, vt grauitè docuit Ias. in l.
de qbus. notabili 6. ff. de legibus & senatusc.
& Matthæus Afflictus in repetitione sanctio-
nis de iure prothomiseos. §. 6. notab. 1. nu. 2.
& Angelus Aretinus in §. igitur. in procemio
Institutio. nu. 2. quod tamen generaliter in
omnibus legibus obtineat, illis obseruatis di-
stinctionibus, quas retulit præcitato loco Af-
flictus: in his vero quæ contra hæreticam pra-
uitatem late sunt, maxime obseruatur. nulla
enim præscriptio, nullum temporis quamuis
longissimi spatium, aut tollere radicitus, aut
immutare potest; nisi nominatim & expresse
aliæ ferantur leges, quæ illas reuocent, aut im-
mutet: leges enim huiusmodi semper viuũt.
c. contra. 25. q. 1. semper item loquuntur, vt
notat Bar. Butrig. & Saly. in l. Arriani. C. de
hæret. & idem Saly. in Auth. cassa. q. 3. de sa-
cro. eccle. & Ioan. Imo. in l. 3. §. si rem. ff. pro
emptore. & olim maximus Plato de legibus
loquens dialogo. 9. dixit, legem ipsam quæ
aliquid interdicit, id pro vniuersa ciuitate
semper interdiceret, & interdicturam esse.
Dixi autem desuetudine non tolli leges, quo-
niam etiam si per mille annos allegatæ non
sint in iudicijs, præsertim cum ab initio fue-
rint receptæ, non propterea abibunt in de-
suetudinem, vt grauitè & vere differit Iac.
de Beluiso in Authenti. de hæredibus & Fal-
cidia, post principium, & Cynus in l. rem nõ
nouam. c. de iudicijs. An autem & quando
per contrariam consuetudinem leges tol-
lantur, non est præsentis instituti nunc do-
cere.

Quod vero ait Bonifacius octauus in d. c.
vltimo. de hæret. & Clemens v. in d. clemen.
1. §. vlt. de hæret. tunc scilicet extrauagantes
esse admittendas, quando decretis contentis
in titulis de hæreticis non obuiant, eò perti-
net vt intelligamus veteres omnes leges in
hæreticos latas confirmari, dummodo ma-
nifestò & expresse eis decretis non contra-
dicant: quoniam si contradixerint, solum
in ea parte in qua contradicunt, emendatæ
sunt; in ceteris vero validæ semper reman-
ent. Res fiet vno exemplo illustris, nam in
similibus idem erit iudicium; iure veteri
solus Episcopus, item solus inquisitor per
se poterat hæreseos reos duro carceri man-
cipare, torquere, & sententiam condem-
natoriam in eos pronuntiare, vt optime
scripsit Eymericus, 3. par. quæst. 48. vbi di-
xi copiose Schol. 108. hodie tamen id ob-
uiat

6
Leges de
suetudine
aut longi
tempore
interual-
lo nõ ab-
lentur.

7
Extrava-
gantes q̄
dicantur
decretis
titulorum
de hæreti-
cis obuiant.

8
Concili-
provinci-
lia aucto-
ritate de-
legatori-
se dis ap-
stolice
hæretico-
edita in-
legis ha-
bent.

uiat dispositioni clementinæ primæ. S. propter quod. uel. duto tamen. de hæret. & ideo in ea parte tantum lex antiqua est sublata omnino, in ceteris uiridem obtinet obseruantiam. Iam illud amplius colligitur, ad hoc ut extrauagantes, & quælibet alia leges contra hæreticos editæ per clausulam prædictam tollantur, oportere ut expresse constitutionibus positæ in titulis de hæreticis obuiant, id est, ut manifeste, & expresse eis contradicant, atque è diametro cum eis pugnent: id enim significat uerbum, obuiandi, in præcatis responsis positum, ut docent humaniorum literarum professores, quos in re aperta consulto omitto. Ergo si per constitutiones extrauagantes, aut quasuis alias leges ecclesiasticas aliquid caueatur, quod à iure communi non sit prouisum, aut non plene decisum, dummodo expresse cum eo non pugnet, siue id pœnas in hæreticos, & eorum complices augeat, siue modum inquirendi, interrogandi, euocandi, compellendi, torquendi, publicandi, aut quid simile præscribat, id profecto obseruandum erit, quod apertissime probant præcatorum rescriptorum uerba. De generalium autem inquisitionum statutis, seu institutionibus, quæ multa interdum cauere solent, aut omissa penitus à iure communi, aut parum explicata, hoc sentio, qd si uel faciliorem præscribant modum procedendi in causis fidei, uel pœnas in hæreticos augeant rationabiles, inspecta locorum & personarum qualitate, uel denique quacunque alia ratione ea iubeant, quæ in augmentum fidei sine cuiusquam præiudicio tendunt, proculdubio obseruanda sunt: euidens enim ratio hoc suadet, quoniam leges iam latæ siue in hac causa siue in aliis, non possunt plene omnes casus sine articulos occurrentes decidere. neque leges. ff. de legibus & senatusconsultis. fit ergo ut id quod ad commodiorem causarum tractationem statuitur, ubi & iustum est, & iuri scripto non repugnat, debeat obseruari.

8
Concilia
provincia
lia aucto
ritate de
legatorum
sedis apo
stolice in
hæreticos
edita uim
legis ha
bent.

Præterea quæ de extrauagantibus diximus obtinere etiam putamus in conciliis prouincialibus auctoritate apostolica, seu auctoritate delegatorum sedis Apostolicæ contra hæreticos editis; qualia sunt Tolosanum, Biterrense, Narbonense, & si quæ sunt similia, quæ à nobis nuper in bibliotheca Vaticana in peruetusto codice (quem nobis Illustrissimus Cardinalis Guihermus Sirletus uir omni eruditionis genere clarus, & Christiana pietate insignis, humaniter exhiberi ob publicam utilitatem iussit) reperta proxi-

A me cum copiosissimis nostris commentariis in lucem dabuntur. huiusmodi enim concilia, auctoritate delegatorum sedis Apostolicæ condita uim legis habent in hoc crimine, & penitus obseruanda sunt: ita non obscure colligitur ex prædictis, sed nominatim id cauit Urbanus iiii. in rescripto incipiente, Præ cunctis. & obseruari. relato ab Eymérico par. 2. pag. 81. ubi ita scriptum est: *Et obseruari omnia statuta, tam per sedem Apostolicam, quam in conciliis legatorum eiusdem sedis prouide edita, quæ negotium catholicæ fidei tangere dignoscuntur, sicut promotioni negotij & augmentationi fidei fuerit opportunum, hæc ibi nec te moueant in quibusdam codicibus hanc periodum paulo aliter contineri: quàm in concilijs eiusdem sedis, quæ uerba solis summorum Pontificum statutis, non delegatorum eius, robur tribuere uidentur, quoniam in multis exemplaribus etiam peruetultis, lectionem quam paulo antea retuli frequenter inueniri scio. & eam lectionem prudenter etiã agnouit Eymericus 3. par. q. 72. cum eam rescripti partem ad hoc institutum, de quo nunc agimus, citaret.*

C De instructionibus uero, seu priuatis aliquarum inquisitionum constitutionibus, ueluti de instructionibus inquisitionum Hispaniæ à multis uidi sæpe dubitari, quantam uim habeant, quod est hic à nobis obiter etiã declarandum. Ac primum hoc est exploratissimum, eas instructiones in eis tantum regnis uim habere, obseruandasque esse ibidem ab interioribus inquisitoribus: extra Hispaniã uero in terris quæ generalis inquisitoris Hispaniæ iurisdictioni non subduntur, nullam penitus obtinent firmitatem: quoniam iudices inferiores et si potestatem habeant condendi leges, ubi eas condiderint uniuersales non sunt, neque extra suum territorium earum uirtus egreditur. c. 2. de constit. lib. 6. l. vi. ff. de iurisd. om. iud. tales sunt Episcoporum & inquisitorum leges, quas in suis condunt territoriis. Inquisitoribus uero aliarum Prouinciarum, tunc iuxta dispositionem instructionum alterius inquisitionis procedere secure licebit, quoniam à iure communi non discrepant, aut rationi consentaneæ sunt, & in illis locis opportuna, consideratis locorum personarum negotiorumque circumstantiis. sunt aut, ut ingenue fatear quod sentio, utiles Hispanicæ instructiones rationi consentaneæ, & eruditæ, nepe quæ à multis & sapientissimis uiris, matura deliberatione variis temporibus sint conditæ: docentque singulariter, quidquid in primis ad praxim attinet, & propterea inquisitorum muneri & officio sunt ualde accommodatæ. In his instructionibus,

siquid caueatur quod iuri communi contradicat expresse, ipso iure id inuolidum est, vt præcitata rescripta ostendunt in c. vlt. §. vlt. de hæret. lib. 6. & in clement. 1. §. vlt. de hæret. ceterum si generalis Hispaniæ inquisitor à sede Apostolica obtinuerit, vt intra suam iurisdictionem possit condere instructiones etiã iuri communi contrarias, quæ ad extirpationem prauitatis hæreticæ pertineant; sane tunc illis erit in eis regnis obtemperandum, exempla multa occurrunt, sed facile omitto: nam docendi ratio absque eis intelligi potest. de ceteris aliarum inquisitionum instructionibus, seu sanctionibus idẽ est iudicãdũ.

10
Consuetudo approbata et rationabilis cuiuslibet inquisitionis obseruanda.

Iam quæ hæctenus de instructionibus, seu sanctionibus priuatarum inquisitionum diximus, eadem quoque de consuetudine cuiuslibet inquisitionis accipienda sunt; nam inquisitores hæreticæ prauitatis tum in puniendis hæreticis, abiurationibus faciendis, reis torquendis, induciis concedendis, totoque processu fabricando, tum in ceteris quæ ad latissimum suum officium spectant, approbata suæ inquisitionis consuetudinibus yti possunt, quod in priuilegio creationis ipsorũ cõtinetur: nam inter cetera eis conceditur, vt procedant contra omnes hæreticos cum omni auctoritate, facultate, & potestate tam de iure quã de approbata consuetudine. approbatam aut cõsuetudinem velut legem obseruandam explorati iuris est. §. ex nõ scripto. Insti. de iure nat. gent. & ciuili. vbi communiter Doctores, vnde si per vetustam & approbatam alicuius inquisitionis consuetudinem receptum esset, vt inquisitores hæreticæ prauitatis indistincte animaduertent in blasphemos, crederem eos id iudicium absque errore posse exercere: nam consuetudo hoc illis tribueret priuilegium, cum consuetudo priuilegium tribuat, vt docet Bart. in proemio Digestorum. §. hæc autem tria. nu. 3. Rursum quoniam consuetudo tribuit iurisdictionem, glossa singularis in l. more maiorum. ff. de iurisd. om. iud. facit textus in c. cum contingat. de foro compet. vbi Fely. Bald. in rub. de consuet. col. 2. per l. viros. C. de diuer. offi. lib. 12. vbi Bart. in fine. Romanus consil. 143. incip. ad prædictorum roborationem, vers. secundo principaliter. & consil. 300. incip. in casu proposito. late Dec. in d. l. more maiorũ. ff. de iurisd. om. iud. nu. 19. neque hoc mirum videri debet, cum consuetudo tãtam habeat vim, vt etiam canonibus præponderet, si sit rationabilis, & legitime præscripta. c. vlt. extra de consuet. tradit glossa cõiter recepta in c. pastoralis. verbo, dissona. de fide instrum. &

A Aymo Craueta in tract. de antiquit. tẽp. par. 1. §. 1. num. 42. Verumtamen monendi sunt hic inquisitores, ne quamlibet suæ inquisitionis consuetudinem velut rationabilem admittant: nã vt cõsuetudo dicatur rationabilis & approbata, plura exiguntur, quæ non facile possint in quauis consuetudine reperi: rationabilis enim dicitur consuetudo, quã iura nõ improbant, aut quæ iuri non cõtradicat. glossa in c. vlt. verbo, rationabilis. extra de cõsuet. item vt cõsuetudo pro lege seruetur, multa requiruntur. glossa & Doctores in c. cõsuetudo. dist. 1. quam ob rem ne quid velamine, aut prætextu approbatæ cõsuetudinis incautum committant inquisitores, sequentia intueantur. Primum curent omnino cuncta gerere, hoc est, processus suos fabricare, omnemque ordinẽ iudiciarium dirigere in puniendo, & absoluendo, & ceteris ad suum officium spectãtib; iuxta canones, præsertim eos qui de hæreticis sunt, & cõtra hæreticos conditi: deinde vero ad consuetudinẽ & stylum Romanæ inquisitionis à qua ceteræ velut à capite pendent, vbi leges deficiunt & in arduis audacter recurrant: quis enim concedat in re tam graui priuatas inquisitionum, aut prouinciarum consuetudines facile esse sequendas? præsertim cum iura vbiq; clament, maiores ecclesiæ causas, & præsertim quæ articulos fidei tangunt, ad sedem Apostolicam esse referendas. c. maiores. de baptismo & eius effectu. ergo priuati ciuitatum inquisitores, si tutius & securius tractare omnia cupiunt, cum leges deficiunt, aut etiam obscuræ sunt leges, stylum & cõsuetudinem supremi senatus inquisitionis Romanæ, quæ ceterarum caput est, consulant & sequantur. in hac enim nullum est erroris periculum, nam præterquam quod à sapientissimis iudicibus & vigilantissimis causæ fidei tractantur, quotidie etiam summum Pontificem consulere licet, cuius iudicium quantam in rebus fidei habeat auctoritatem, exploratissimum est apud catholicos.

Sed ad extrauagantes reuertor, quarũ tanta est auctoritas, vt si exploratæ fidei sint aut (vt nostri loquuntur) indubitata, constitutionem in corpore iuris clausam tollant. c. 1. de constitu. vbi Doctores, Guimier in pragmatica sanctione. c. & quia §. ipsas omnes, verbo, Extrauagantes, quod si dubitetur, an sit authentica nec ne, tunc si est iuri consona, secundum eam debet iudicari, at si à iure discrepet, summus est Pontifex consulendus. c. pastoralis. vbi Panormit. & alij extra de fide instr. & tradit glossa in pragmatica sanctione loco

12
An sententia lata cõtra aliquam extrauagantẽ sit nulla.

Præsertim inquisitores Romanæ inquisitionis obseruent.

13
Extrauagantes cõtinentur esse iuri cõsonæ præsertim.

Joco proxime citato. huius autem doctrinæ multa occurrent exempla in politis extrauagantibus, quæ breuitatis gratia omittimus. attamen præcitatum dogma ita crederem intelligendum, ut tunc extrauagans iuri cõmuni præualeat, & secundum eam sit iudicandum, quando in extrauaganti apponere clausula: *Non obstan. quibuscumq; constitution. in contrariũ, &c.* quæ cõmuniter apponi solet: nam si hæc clausula deesset, præsertim in nostris extrauagantibus, si quid tunc cõtra decreta in titulis de hæreticis contenta sancirent, id plane irritũ esset per iura adducta ex c. vlt. §. vlt. de hære. in 6. & clemen. 1. §. vlt. de hæret.

12

An sententia lata cõtra aliquam extrauagantem sit nulla.

Ex prædictis quõ est ad intelligendum utilis & huic instituto valde accõmodata, an scilicet sententia à iudice lata contra dispositionem alicuius extrauagantis sit nulla? & cum extrauagantes, ut hætenus demonstratũ est, virtutem legis habeant, plane irritum videtur iudicium contra earum dispositionem factũ. at Bartolus in l. cum prolati. n. 2. ff. de re iu. quem alij proxime citandi sequuntur, ita distinguebat: si sententia sit lata contra extrauagantem in corpore iuris clausam, nulla erit: secus autem si reuera sit extrauagans, hoc est, si non reperiatur in corpore iuris, idẽ videtur tenere Romanus conf. 260. Alexan. cõf. 230. Ant. Butrius in proemio decretal. idẽ in c. pastoralis. de fide instrum. Franciscus Pauinus in præludio præfixo extrauagantibus Ioan. XXI 1. & alij quos ille refert. ratio vero vtriusque partis positæ distinctionis facilis est: nam primũ ideo sententia lata contra dispositionem extrauagantis in corpore iuris cõtentæ, est nulla, quia perinde est ac si contra legem lata fuisset. Bal. in l. 2. C. quando prou. nõ est nece. Ant. Butrius in c. 1. & c. cum inter. de re iu. tradit optime Franciscus Pauinus præcitato loco. Rursus si extrauagans est incognita, & contra eius dispositionem feratur sententia, non vitatur, quia incognitas leges iudex cognoscere non tenetur. argumento d. l. cum prolati. ff. de re iu. nã si sententia lata contra legem prolatam, idest, iudici indicatã, quam forte iudex ob summam difficultatẽ & obscuritatem non intelligebat, nec putabat ad negotiũ & causam de qua agebatur pertinere, summo iure valet, ut in d. l. cũ prolati. ff. de re iu. profecto multo magis valida erit sententia lata cõtra dispositionẽ extrauagantis ignotæ, & nõ productæ: ergo liquere debet iudici, fidesq; ei faciendã est de valore & robore extrauagantis, ut sententia lata contra ipsam nulla sit & inualida, ut eleganter præcitato conf. 260. docuit Romanus, & Guilielmus Casla-

A dor decis. 7. n. 5. vbi dicit regulas, extrauagantes & concordata, nisi producantur in actis, à iudicibus non considerari. atque hætenus de prima huius disputationis parte, quæ ad valorem extrauagantium spectabat.

SECUNDA PARS DISPUTATIONIS
Quomodo probetur extrauagantium auctoritas.

13

Quomodo probetur extrauagantium auctoritas.

SUPERIORIBVS ita constitutis, superest nunc altera huius disputationis pars valde etiã utilis & necessaria, videlicet, qua ratione probari debeat extrauagantium auctoritas, ut intelligatur quæ sit vere extrauagans, & vim legis habeat, siue ut nostri loquuntur, quæ sit extrauagans authentica, quæ vero secus. hoc etiam caput tractat ferme Doctores quos hætenus variis locis adduximus, sed nemo luculentius quàm Franciscus Pauinus causarũ sacri Palatii olim Auditor in præludio præfixo ad extrauagantes Ioan. XXI 1. in hæc verba: *Debent autem extrauagantes quando de eis dubitatur in forma authentica produci sub plumbo, si extra curiã sunt producendæ: vel sub signeto Vicecancellarij, si in curia sunt producendæ: & hoc de illis que sunt descriptæ in libro Cancellarij, illæ autem que sunt descriptæ in Camera apostolica, signantur cũ signeto camerarij, vel sub plumbo, &c. & ita seruetur in Curia Rom.* hætenus Pauinus, à quo non dissentit Ludouicus Gomes in proemio regularum Cancellarij & alij recetiores: nam & id vsus obseruat. Primus ergo modus probandi auctoritatem extrauagantium extra curiã (nam curiam nunc libenter omitto cum magis necessarium sit absentibus cõsulere, quàm illis qui quotidie Pont. Rom. alioqui possunt) est, cũ extrauagantibus seu rescriptis pontificiis adiungitur appensum illud plumbeũ cum fune canapis, impressis in ipsius vna parte sacris Petri & Pauli capitibus, in altera vero nomine eius Pontificis qui rescriptum edit seu cõcedit; hinc intelliges sequentes extrauagantes authenticas esse, & pro lege seruandas, quoniam maiori ex parte ex autographis seu archetypis aut originalibus, pendentibus plumbeo munitis desumptæ, & transcriptæ sunt à nobis summa diligetia, & præsertim omnes illæ quæ habentur in Archiuo inquisitionis Bononiensis, plumbeo pondere munitæ sunt, ut protinus summam earum percipias auctoritatem: aliæ vero vnde habeantur, notatiuncula in margine posita initio cuiuslibet extrauagantis aperte indicat.

Exponere plũbeo re pendentis, probatur extrauagantium auctoritas.

Rursus auctoritas etiã extrauagantis probari potest, si reperiatur in publico alicuius loci Archiuo. Rom. d. conf. 260. quem refert & sequitur apostilla ad Bart. in d. l. cum pro-

Extrauagantes reperiuntur in Archiuo publico fidei.

latis.

latis. ff. de re iur. verbo, posita. quoniam in publicis archiuis nō solent recondi nisi quæ publica auctoritate geruntur, idq; sit summa integritate & veritate, adhibita personarū publicarum auctoritate, quorum fides & religio probata est & perspecta. hinc colliges eas extrauagantes & quælibet alia rescripta quæ Romæ in bibliotheca Vaticana in registris Pontificum summorum asseruātur, magnā habere & inuiolabilem auctoritatem, tamen non adsint pondera plumbea, cum in his registris nihil describatur, quod nō sit prius multa diligentia examinatum & prauisum, summaq; auctoritate, & veritatis sinceritate munitum, & per publicas personas, iuxta Romanæ Curia stylum & consuetudinem consignatū & obsignatum seu subscriptum, vnde ab scripturis contentis in his registris omnis incertitudo procul abest; quod ipsum etiā obtinet in scripturis desumptis ex Archiuis inquisitionis Romanæ; vt hinc etiā colligas, extrauagantes & rescripta inde sumpta inuiolabilem & certam habere auctoritatem.

Denique extrauagantium & rescriptorū pontificiorū firma etiā probatur auctoritas & fides, quoties manu alicuius notarii publici, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica cōstitutæ munita sunt, quod generaliter hodie obtinet in omnibus rescriptis pontificiis extra curiam missis, per clausulā eisdem rescriptis insertam, per quam id non obscure cauetur, ita enim præstatur tanta fides ipsis rescriptorū exemplaribus seu trāsumptis, ac præstaretur originalib⁹ ipsis rescriptis.

Sed occurrit hoc loco difficultas mihi necessario diluenda, quæ iuris ignaros posset in hac causa perturbare, an sequētes extrauagantes vbiq; obseruari debeant? videbitur, n. ali cui nec vbiq; nec ab omnibus inquisitoribus aut iudicibus esse obseruandas. Primum quia certis quibusdam inquisitoribus destinātur, veluti fratribus ord. Præd. rursus non vbiq; degentibus, sed in Lombardia, Marchia Taruina, aut alibi in locis quibusdam singularibus constitutis. cum igitur rescripta hæc localia videantur, non debent omnes generaliter ligare. c. 1. & c. 2. de const. lib. 6. l. vlt. ff. de iurisd. om. iud. Iam de natura legis vniuersalis & generalis esse videtur, vt sit perpetua & durabilis, vt docet Archidia. in c. donatum. l. q. 7. & Nicolaus de Milis verb. lex. S. 1. facit textus in l. edita. C. de edendo. ibi; perpetui edicti, extrauagantes vero non sunt tales cū extinguātur & moriātur suo conditore mortuo, vt videtur velle Ioa. And. in c. nemo potest. de reg. iur. lib. 6. & Cosma Guimier in

A glossa pragmatice sanctionis. c. & quia. S. ipsas omnes. verbo, regulas. Postremo quia vt lex vniuersaliter liget & obliget, principē id expresse cauere oportet per notata in l. nec Do rotheum. C. de decurio. lib. 10. facit textus in c. 1. de const. hoc autē deesse videtur in nostris extrauagantibus.

Ceterum his minime refragantibus, certū est extrauagantes vbiq; seruandas esse. Primum, quia hæretica prauitas aduersus quam sunt conditæ, & feruor fidei quem respiciunt, & iudices qui eis vti debent, vbiq; eodem iure censentur: ius ergo quod circa hæc versatur, vbiq; valebit, cū eadē vbiq; sit ratio. l. à Titio. ff. de verb. obli. l. illud. ff. ad leg. Aquil. cū fini libus. Rursus ex personā statuentis metimur legem esse generalem aut specialem. c. vlt. de const. lib. 6. at summus Pontifex habet generalem iurisdictionē super hæreticam prauitatem, & fidei negotia: sit ergo vt leges extrauagantes ab eodē conditæ generaliter vbiq; locum habeant, atq; hæc sententiā vena est quam probat tum præcitata, tum in primis adducta per Lud. Gomes in proemio reg. cancel. q. 2.

Neque obstant quæ contrariā sententiā probare videbātur. Primum enim non refert solis sæpe fratrib. ord. Præd. mitti: hoc enim ideo fit, quia in iudicio inquisitionis delegatæ hi in primis cum episcopis & fratribus Minoribus iudiciū in hæreticis exercebant; & summi Pont. his loquentes omnibus inquisitoribus loquuntur; nam eodem modo Imperatores quorum sanctiones & leges in Codice Iustiniano numerantur, leges suas quandoq; Eutropio, alias Palladio, alias aliis vrbium præfectis & præsidibus nuncupant, vt in præfixis legū titulis licet intueri: at nemo dicet proinde eas leges particulares esse; immo fuit necessariū præcitatas has psonas exprimere vt per eas, leges conditæ vbiq; obseruari iuberentur. Iam non obstat, ad certa loca destinari, quia cum sæpe contingat summum Pont. ab inquisitoribus vnius ciuitatis vel prouinciæ rogari, legem ferre, legislator illis eam legem destinat, at non est eius mentis vt velit in eo solo loco eam legem valere,

E sed generaliter vbiq; eadem est ratio: nā licet hoc argumentum procedat in inferioribus iudicibus, qui limitatam habent iurisdictionē, quorū placita neminem ligant extra territorium. l. vlt. ff. de iurisd. om. iud. at nō est ita in principe suprema iurisdictionem habente, qui quamuis faciat actū cōcernentem certum locum aut personam, nihilominus ille actus non facit legem particularem, sed vniuersalem. l. vlt. C. de legib. vbi sententiā principis

Extrava-
gās a no-
tario sub-
scripta et
sigillo p-
sonæ eccle-
siasticæ in
dignitate
constitute
munita, si
dē facit.

14
An extra-
uagantes
sint leges
generales

episcopis in certa causa lata, vniuersale tamen ius facit & omnes ligat, quod ipsum operatur principis epistola certae alicui personae directa. l. 1. vers. per epistolam. ff. de const. princip. cum similibus. tradit Ioa. Platea in l. neque. C. de decurio. lib. 10. declaratque pulchre Ias. in l. 1. n. 24. ff. de feriis. Praeterea non obstat tertia obiectio de perpetuitate legis, quoniam fateor equidem extrauagantes quandoque cum conditore interire, at hoc in multis & praesertim in nostris extrauagantibus locum non habet, quas perpetuo durare satis abunde docuimus in superioribus, cum de earum auctoritate differeremus. neque Ioan. And. aut praecitati indistincte asserunt, extrauagantes extinguere per mortem conditoris, sed eas seruandas esse, praesertim viuente earum conditore, & ubi non sunt contrariae iuri communi & decretis sacrorum conciliorum. 25. q. 2. c. institutionis. c. 1. de consti. notatque Ant. in proce. clemen. & Franc. Pauinus super extrauagantes Io. xxii. & tamen temporales essent, & cum conditore interirent, at non propterea sequeretur non esse leges generales; quoniam dum viueret conditor generaliter omnes obligarent. neque enim pertinet ad essentiam legis quod sit perpetua, hoc enim in potestate legislatoris positum est, ut in simili docet Geminianus cons. 93. differens de reg. can. nihil enim refert ad vniuersitatem legis, quod sit temporalis cum in hoc voluntas sola conditoris attendatur, ut notatur in c. nobis. de sent. excom. & in clem. 1. de vit. & honest. cle. neque sententia Archidiaconi refragatur huic doctrinae. is enim loquitur secundum id quod sit communiter, nam regulariter quidem leges perpetuae esse solent. ceterum, ut dixi, extrauagantes nostrae perpetuo viuunt & loquuntur. Postremo nihil refert, Principem non cauere nominatim ut extrauagantes generaliter omnes obligent, quoniam communiter leges ita conduntur, ut omnes obligent & perpetuae sint, ut paulo antea dicebamus, & nisi contrarium caueat (quod communiter fieri solet) voluisse putandum est. l. si quis donaturus. vbi glossa. ff. de usufru. l. quod si nolit. §. qui assidua. vbi Bal. ff. de aedilit. edict. cum aliis relatis ab Euerardo in loco a solitis. non inficior tamen quandoque solere conditi extrauagantem tum in causa haeresis, tum in alijs vni soli loco competentem, quia materia de qua ea extrauagans concepta est, in eo solo loco forte versatur: ceterum si contingeret similia alibi fieri, tunc ad ea quoque loca extrauagantis dispositio referenda esset.

TERTIA DISPUTATIONIS PARS
De utilitate extrauagantium.

A SUPEREST iam ut tertium propositae disputationis caput absoluamus, in quo de utilitate harum extrauagantium breuiter differendum est. Quanta sit extrauagantium utilitas non oportet multis ostendere, cum res ipsa per se id loquatur aperte. Primum enim ex notitia extrauagantium melius forte quam ex turbidis & molestis quorundam interpretum commentationibus, intelligentur vniuersa Pontificum rescripta in titulis de haereticis comprehensa: nam cum extrauagantes copiosius sint conceptae, & ex ipsis quaedam in eum finem sint conditae, ut quae alibi erant in iure communi quandoque paulo obscurius tradita, per ipsas declarantur, & quasi lumine interpretationis illustrentur, consequitur plane ex hoc capite ingens utilitas, & studiis inquisitorum & ceterorum, qui haereticis extirpandis, aut iudicando aut consulendo aut scribendo dant operam, accedit non parua commoditas: nullum est enim fere decretum in praedictis titulis de haereticis comprehensum, quod per aliquam extrauagantem non declaratur, amplietur, aut distinguatur.

C Rursus non modo praefata decreta commodius percipiuntur, verum etiam ex notitia extrauagantium facile possumus euitare errores interpretum, qui dum obscura interpretari conantur, ob ignoratas extrauagantes, aut obscuriora docent, aut manifeste falsa tradunt, aut incerta & dubia persuadere conantur: quod in tam graui causa nusquam fuerat committendum. neminem hic libet in ius vocare, ne videamur studio reprehendendi moueri, aut cuiusquam famam & honorem laedere, quod procul abest semperque abfuit a natura nostra; hoc tamen sit exploratissimum & certissimum apud omnes, eos qui tractatus de poenis haereticorum, & ordine procedendi contra haereticos scripserunt, & destituti fuerunt extrauagantium notitia, in insignes quandoque errores lapsos fuisse, quos facile euitassent, si eis intelligendis diligentem operam (ut oportuit) nauassent. hinc saepe soleo plurimum commendare Nicolaum Eymericum, & Zanchinum seu Ioannem Calderinum, qui in singulis difficultatibus declarandis maiori ex parte nituntur decretis contentis in titulis de haereticis, & extrauagantium in haereticos edictarum sanctionibus: haec enim docendi ratio in hoc tribunali ceteris praeponderat, idque se facturum promissit Zanchinus in prooemio tractatus sui de haereticis, ut maiorem operi auctoritatem

15
Extrava
gantium
multi-
plex uti-
litas.

ritatem conciliaret. id quoque præstitisse Eymericum ostendi in præfatione tertiæ partis Directorij.

Postremo illa est non modica utilitas, quæ ex notitia extrauagantium proficiscitur: quoniam vniuersa inquisitorum priuilegia & prærogatiuæ luculentiùs in eis quàm alibi perspiciuntur; nihil est enim quod ad amplissimum & latissimum inquisitorum officium, potestatem, & dignitatem pertineat, quod in his extrauagantibus non sit comprehensum. atque hæc sola res vehementer inquisitores mouere, ardentèrque excitare deberet ad assiduam studium, & frequentem extrauagantium lectionem. Paucissimæ enim oriri poterunt in suo officio quæstiones & difficultates, quæ vel aperte per extrauagantes non declarentur, aut non inuita consecutione interpretatio ex eis non deducatur. Agite ergo quicumque sacro inquisitionis officio libere & ingenue iudicando, consulendo, aut scribendo ad extirpandam hæreti-

cam prauitatem famulamini, diligenter positarum extrauagantium lectioni nauate operam, easque nocturna versate manu (vt veteri prouerbio continetur) versate diurna, si vultis & honori vestro, & animæ conscientiæ, ac securitati, & muneri ac oneri vobis commissò, consultum esse. Frequenter vobis occurrat laudabilis illa & egregia sententia Quinti Mutij Iure consulti in Seruium Sulpitium tam grauitèr quàm vere prolata: turpe esse patritio & nobili viro, ius in quo versatur, ignorare: sed turpius profecto esse viro inquisitori, grauissimæ & maximæ rei præfecto ignorare culpa sua extrauagantium sanctiones, quas nunc optima (nisi fallor) methodo in lucem dedimus, cum ex earum ignoratione non leuia incommoda, ex notitia vero non mediocres utilitates in rebus fidei oriantur. Valete.
Romæ ex bibliotheca nostra. xvii. Calen. Iul. Anno M D LXXVIII.

129

FRANCISCVS PEGNA

Lectori.

IX in officina impressoria Inclyti Populi Romani Typographus superiora summorum Pontificum rescripta ad sanctissimæ Inquisitionis officium spectantia absoluerat imprimere, cum Illustrissimus ac Reuerendissimus Dominus D. F. Felix Perettus Cardinalis de Montealto, cuius singularis est in publica commoda zelus, studio iuuandæ sanctæ Inquisitionis, & promouendi officij sacri contra he-

reticam prauitatem, plurima exemplaria literarum Apostolicarum huc etiam pertinentia Venetijs & Assisio sibi transmissa (quæ & hoc consilio paucis antea diebus afferrî Romam iusserat) nobis humanissime exhibuit: eorum fructu nullo pacto te carere voluimus: & propterea ex multis, sapiens doctissimorum virorum consilium secuti, illa selegimus, quæ magis ad rem pertinere viderentur, quæque singularem continerent utilitatem. Quòd vero hic aliquot rescripta iterum duxerimus imprimenda, cum in superioribus iam fuerint impressa, non est temere factum: sed propterea quoniam illa non erant authentica: non enim licuit tunc nobis autographa ipsa seu originalia videre. Vt autem ab his rebus grauib; omnis procul incertitudinis scrupulus amoueretur, iudicatum est, ut omnino authentica ipsa imprimerentur.

Hæc ergo omnia quæ nunc damus Pontificum rescripta ex bibliotheca Illustrissimi Cardinalis de Montealto authentica, & omni prorsus falsitatis dubitatione carentia habuimus, in quibus eundem ordinem obtinuimus, quem in superioribus imprimendis obseruauimus. Illud tamen præ ceteris tenaciter custodiuius, ne ab autographis seu originalibus, vel minimo quidem apice mutato, discederemus: & hinc factum est, ut sæpe ab orthographiæ fortassis veris regulis sit declinatum: sed id facile contempsimus, ut integram rescriptorum formam per omnia retineremus. hoc te admonere voluimus. Vale.

ALEXANDER PAPA III.

Fratribus de ordine Minorum predicantibus verbum Dei in terris infidelium plurima tributa hinc privilegia numerantur, quae à iuris communis regulis egrediuntur, tam circa administrationem sacramentorum, quam circa censuras ecclesiasticas amovendas, est elegans rescriptum, & observatione dignissimum, nec alienum omnino ab officio sanctissimae inquisitionis, si series eius paulo diligentius consideretur; ideoque non fuit omittendum.

*Edita anno
Domini 1258.*

ALEXANDER Episcopus servus servorum Dei, Dilectis filiis fratribus de ordine Minorum in terris Sarracenorum, Paganorum, Graecorum, Bulgarorum, Cumanorum, Aethiopum, Syrorum, Yberorum, Alanorum, Gazarorum, Gothorum, Zichorum, Ruthenorum, Iacobitarum, Nubianorum, Nestorinorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Moscelinorum, Tartarorum, Hungarorum, Maioris Hungariae, Christianorum Captiuatorum apud Turcos, aliarumque infidelium nationum orientis, seu quarumcunque aliarum partium proficiscentibus, Salutem & apostolicam benedictionem.

Apocal. c. 10. CUM hora iam undecima diei sit hominibus ut exeat ad opus usque ad mundi resolutione deputari, & illud Apocalypsis eulogium cito credatur cum matris Ecclesiae consolatione complendum, videlicet, oportere viros spirituales vitae munditiam & intelligentiae gratiam cum Ioanne fortitos, populis & gentibus, linguis, regibusque multis denuo prophetare; quia non sequetur reliquiarum Israel per Isaiam prophetata saluatio, nisi iuxta Paulum Apostolum prius introeat gentium multitudo. Nos, licet immeriti, super Apostolicae sedis speculam constituti fideliter ac prudenter dispensandis Dei ministeriis & operibus coadiuvandis intendimus: si vergente plenitudine temporis post pia priorum studia, in vineam Domini Sabaoth novos & pene nouissimos, qui sapientiam longum didicere, per otium operarios mittere procuremus. Vos igitur, quos iuxta professae religionis officium, zelus comedit animarum, & in quadriga quarta, quam variis carismatum donis & fidei fortitudine trahitis ubique discurrere, ac vexillum Regis gloriae procul leuare gestitis ad gentes quae Iesum Christum dominum non cognoscunt: & ad subtractionis filios, qui Sacrosanctae Romanae Ecclesiae non obediunt, destinamus: vobis in remissionem peccatorum omnium iniungentes, quatenus seminaturi super aquas multas, in illo tantum qui mundum dixit se vicisse confisi, ad illuminationem caecae multitudinis, & exterminium haereticae falsitatis, ad confirmandum nutantium animos, & fidelium confortandos, in luce sermonis, & certitudine operis propositum vobis iter sine quarumlibet offensione curatis.

*Esai c. 10.
Pan. ad Rom.
cap. 10.*

Matth. c. 20.

Ut autem ministerium vestrum honoretur plenius & honorabilius impleatur, praesentium vobis auctoritate concedimus, ut in terris quae adhuc sedis Apostolicae magisterio non intendunt, proponere verbum Dei, & constituti ibidem, non obstantibus si aliqua sunt excommunicatione ligati, in verbis, officio & cibo, ac in alijs secure communicare, & ipsos seu etiam alios conuerti ad unitatem Christianae fidei cupientes, recipere, baptizare & aggregare Ecclesiae filios valeatis: & presbyteri ex vobis ipsos aggregatos possint insignire caractere clericali, & ipsos ad acolitatus ordinem promouere.

Liceat etiam vobis ibidem redeuntibus ad obedientiam sedis Apostolicae, qui sunt excommunicatione ligati, absolutionis beneficium iuxta formam Ecclesiae impertiri, & super eo dispensare cum ipsis, quod sacros receperunt ordines, & diuina celebrarunt officia sic ligati. hoc ipsum vobis sit licitum, circa illos de terris eisdem, qui temporibus indubitatis, vel infra aetatem legitimam, aut qui omnes eadem die, vel qui superiores praetermissis inferioribus conferre seu recipere ordines praesumpserunt: si tamen in hoc, seruata forma talis extiterit, per quam ordines recepissent.

Vobis praeterea dispensare liceat, ut illi ex nationibus uestrae praedicationi commissis, qui post susceptionem sacrorum ordinum, vel in gradibus & casibus a diuina minime lege prohibitis, matrimonia contraxerunt, remaneant in eisdem: & hi qui ad Ecclesiae catholicae redierint unitatem, ut inter suos habitent, eisdemque comunicent: necnon quod clerici nationum ipsarum, publice ad obedientiam sedis Apostolicae redeunt, gaudeant privilegio clericali. Sit etiam vobis licitum, omnium fidelium in terris praedictis confessiones audire, ac ipsis iniungere penitentias salutes, & excommunicatos a canone vel alio modo, iuxta formam Ecclesiae absolueret, dummodo iniuriam & damna passis satisfaciant competenter.

Cum

A Cum irregularibus autem partium earum casibus, in quibus solent Legati sedis Apostolicę dispensare, ac etiam cum clericis ipsarum partium patientibus defectum natalium, dummodo non sint de adulterio vel incestu, aut de regularibus procreati, sit vobis dispensandi facultas: quam circa illos similiter habeatis, qui ab unitate Ecclesię catholicę seu religione, vel clericali ordine discesserunt, si humiliter redire voluerint, & digne satisfaciant de commissis: ita quod ipsi religiosi ad sua loca salua disciplina ordinis resumantur; & illos ex iam dictis, qui excommunicationis vinculo sunt alstricti, iuxta præmissam formam, & prædictę satisfactionis modum absolueri valeatis: & cum irregularibus ex eisdem, sicut est expressum superius dispensare.

B Ad hæc, sit vobis absoluendi facultas occisores clericorum, & religiosarum personarum, in prædictis partibus constitutos: fundandi de nouo ibidem Ecclesias, & reconciliandi illas, quę sunt casu aliquo prophanatę: ac de nouo fundatis, Rectores idoneos prouidendi: & illis qui de gentibus vel schismaticis nouiter sunt conuersi, dandi licentiam, vt vxores suas cum quibus ex gradibus a lege diuina non prohibitis contraxerunt, valeant retinere.

De causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam nostram deferri contigerit, legitime cognoscendi, ac discordantes inter se ad inuicem, quod ad pacem & concordiam redeant: necnon quod inordinate viuentes, de suis excessibus (sicut iustum fuerit) satisfactionem exhibeant, compellendi per censuram ecclesiasticam, vobis libera sit potestas.

C Insuper in locis in quibus vos hospitari contigerit, vel in locis partium earundem, in quibus residentiam facietis, Missam, & cetera diuina officia celebrare, & in eisdem partibus Cimiteria benedicere, ac dare indulgentias, commutare uota, facultatem & licentiam habeatis.

Ceterum vobis concedimus, quod a catholicis Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis possitis ordines & alia ecclesiastica sacramenta suscipere, ac vestes sacerdotales altaris, pallas & corporalia, per eos qui ex vobis sunt presbyteri, cum necesse vobis fuerit, benedicere, vbi catholicorum Episcoporum copia non habetur: necnon alia facere, quę ad augmentum Dominici nominis, & ampliacionem catholicę fidei, ac reprobationem, ac irritationem illorum, qui factis traditionibus contradicunt, sicut pro loco & tempore videritis expedire.

D Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursum. Dat. Viterbij xiiij. Kalen. Maij. Pontificatus nostri anno quarto.

I D E M.

Hoc rescripto declarantur pluvime difficultates, quę sepe in negotio hereticę prauitatis contingunt. ex quarum declaratione affertur lux clarissima ad intelligendum c. accusatus. de heret. lib. 6. Hoc ipsum rescriptum recitat Eymertus in Directorio par. 2. pag. 85. & incipit, Consultus. quod tribuit Urbano iij. sed quia authenticum Urbani iij. non vidimus, & huius series ibi inseritur, ne quis dubitandi locus relictus esse videretur, hoc quod authenticum est, repetere non est visum inutile.

E **A**LEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs fratribus ordinis Minorum, Inquisitoribus hereticę prauitatis in administratione sancti Francisci, presentibus ac futuris, Salutę & apostolicam benedictionem. **Q**UOD super nonnullis questionum articulis, in quibus causa fidei tangitur, nos consulere voluistis, sollicitudinis uestre prudentiam in Domino commendamus.

Primus igitur uestre consultationis articulus continebat, vtrum dici debeat relapsus in hæresim qui lapsus est in eam post abiurationem ipsius, in qua non inuenitur antea commisisse, cum secundum proprietatem verborum, non videatur relapsus, qui non fuerat ante lapsus. Ad quod taliter respondemus, quod talis si tanquam accusatus vel suspectus de hæresi eam in iudicio abiurauit, & postea committat in ipsa, censeretur quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam plene probatum non fuerit crimen hæresis contra ipsum, dummodo huiusmodi prius orta suspicio, violenta fuerit, & certis

Edita anno Domini 1258.

An sit relapsus qui in alia hæresim ab ea, quam abiurauit, recidit.

ac ueris iudiciis comprobata. Si uero leuis & modica, quamquam ex hoc sit grauius puniendus, relapsorum tamen in hæresim non debet poena puniri, ex quo præsumi non potest uerisimiliter ante lapsus in eam.

An sit relapsus qui post abiurationem cum hæreticis cõmunicat uel eis faciat.

Quæsiuistis etiam circa idem, si is qui hæresim abiurauit, & per solam inexcusabilem receptionem uel receptationem, aut deductionem seu associationem, uel uisitationem hæreticorum, siue donationem uel missionem munerum, aut etiam aliàs in fauorem eorū, qui excusari non possit, sine adoratione tamen (ut uerbis uestris utamur) lapsus est postmodum, propter hoc debeat iudicari relapsus. Et quidem si legitime constitit, uel etiā nunc constaret, quòd tales ante huiusmodi abiurationem, in hæresi commississent, nõ est dubium eos, per hoc fuisse relapsos: quia tunc dubitari non debet, illos ex approbati a se prius erroris consequentia, id fecisse.

An ob testimonium peritorum procedi possit in hoc crimine.

Præterea nonnulli taliū, ut proponitis, iurant coram inquisitoribus tam de se quàm de aliis super facto hæresis ueritatem dicere, sed periurant, non odio tamen uel pretio, sed timore sui potius & suorum: corrigunt autem se postmodum super iis contra se ac alios suos complices deponendo. Cum itaque periurus secundum iura, etiam post pænitentiam in criminalibus a testimonio repellatur; hinc quæritur utrum contra illos suos complices sit per testimonia talium procedendum. Super quo taliter respondemus, quòd cū crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indicijs apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite ductos, seu corruptos pecunia; sed zelo fidei tanquam pænitentes propriæ culpæ, asserere, quòd talia prius tacuerant, & uelint in hoc errore suū corrigere, ac alios nominare, stari debet in fauore fidei, nisi aliud obsisteret, attestacionibus eorū.

An inquisitores de diuinationibus et sortilegijs possint cognoscere.

Ad illud autem quod quæritur, utrum ad inquisitores hæresis pertineat de diuinationibus & sortilegijs, quæ contra aliquos sibi denuntiantur cognoscere, ac punire talia exercecentes: breuibus respondetur, quòd cum negotium fidei, quod summe priuilegiatū existit, per occupationes alias non debeat impediri, inquisitores ipsi, de ijs nisi manifeste scaperent hæresim, ratione huiusmodi officii sibi commissi, se nullatenus intromittant, sed eos relinquunt suis iudicibus poena debita castigandos.

An heredes defunctorum cogi possint ad implendas pænitentias defunctis iniunctas.

Quidam insuper (ut addicitis) pro ijs quæ commiserunt in hæresi, astringunt se inquisitoribus, sub obligatione bonorum suorum, ad recipiendum ab eis pænitentiam & complendam: sed ea licet iniuncta, non tamen peracta, quin potius in toto uel in parte neglecta, decedunt. Quæritur ergo, utrum inquisitores ipsi, uel qui in eorum locum succedunt, possint ad satisfaciendum pro ipsis defunctis, heredes uel detentores bonorum sic decedentium, coartare. Ad quod dicimus, quòd si per huiusmodi pænitentiam aliquod onus ad salutem proficiens impositum fuerit, in bonis temporalibus exequendum ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent heredes, uel alii ad quos bona talium cū suo onere deuenerunt.

De questionibus usurarum an inquisitores cognoscant.

Iniungitur etiam aliquibus ad pœnam, in pænitentia pro hæresi, ab ipsius pestis inquisitoribus, ut usuras restituant, ad quod obligauerant in iudicio Ecclesiæ se & sua. In quo quæritur, utrum inquisitores ipsi, uel qui succedunt in locum eorum, ad respondendum coram se conquerentibus de usuris huiusmodi, & ad restitutionem earum, si de ipsis constiterit, possint cõpellere taliter pænitentes, prout ab eis in aliis iniunctis sibi pænitentijs fieri consueuit. Ad quod respondemus, quæstionem super usuris motam, contra tales iudicialiter nõ debere audiri ab inquisitoribus hæresis, nec decidi. Nolentes quòd per causas huiusmodi, offendiculum negotio fidei præparetur: eos tamen ad restitutionem usurarum, de quibus constiterit, compellere poterunt; quibus in satisfactionem pro prædicto crimine huiusmodi restitutionem in pænitentia iniunxerunt.

An heredes defunctorum cogi possint ad implendam pænitentiam qua defunctis fuerat iniungenda.

Sunt & alij, qui confessi sunt in iudicio de hæresi coram inquisitoribus huiusmodi pænitentiam, sed antequam eis iniungeretur pænitentia, decesserunt. Super quo quæritur si heredes talium compelli possint ab inquisitoribus, ut ad ipsorum arbitriū satisfaciant pro defunctis: præcipue cum iisdem dum uiuerent, ad faciendam pænitentiam, quam inquisitores eis uellent iniungere, bona sua inquisitoribus obligarint: cui quæstioni sic duximus respondendum, quòd postquam tales non decesserunt hæretici, sed reincorporati potius Ecclesiæ unitati, nõ uidemus quòd eis post mortem, uel eorum hæredibus, qui ad successionem talium admittuntur, sit satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. In eo uero casu, in quo heredes huiusmodi ad successionem non deberent, ob culpam sui actoris admitti. Non obstante quòd actoribus ipsis uiuentibus, hoc non fuerit intercedente ipsorum morte

A morte per sententiam declaratum, ad confiscationem bonorum post mortem nihilominus procedatur.

Adiecitis præterea, negotium seu officium inquisitionis contra hæreticos dilecto filio Priori fratrum prædicatorum Parisien. a sede Apostolica fuisse sub ea forma commissum, ut idem super hoc posset inquirere, tam per se, quam per alios, quos ad hoc idoneos reputaret: in quo quæritur, vtrum tales delegati, vel subdelegati existant, & quid possint etiam sic electi. Super quo taliter duximus ordinandum, quod idem Prior possit tres, vel quatuor idoneos ad hoc opus assumere, qui parem cum ipso habeant potestatem: & amouere illos, ac ipsorum loco alios substituere, quotienscunque viderit expedire: ipsi tamen Priori, & aliis sic assumptis committendi duntaxat citationes, & examinationes testium, cum de huiusmodi crimine ac circumstantiis eius inquiritur, ac denuntiationes sententiarum, quas super ijs contra quoslibet contingerit ferri, & ijs similia faciendi conceditur ab eadem sede facultas.

Institutus cum potestate alios eligendi, quid possit.

B Quæstioni vero qua quæritur, vtrum constitutus in sacris, deprehensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuo, prius sit ab ordinibus a suo Episcopo degradandus, antequam tradatur huiusmodi pænitiæ. Respondemus, quod talis qui est perpetuo immurandus, prius debet a suis ordinibus degradari.

Clericus perpetuo immurandus, an sit degradandus.

Nonnulli quoque clerici, & quod est deterius sacerdotes, prætextu pecuniæ, vel alicuius seruitij temporalis, inueniuntur aliquando inquisitionis impedire negotium, instruendo citatos hæreticorum credentes de celanda veritate, falsitate dicenda, vel eos indebite liberando, de quibus quæritur vtrum inquisitores possint tales capere, ac etiã retinere: aut quod sic accepta restituant, coartare. Dubium itaque non videtur, quod ij quos constat exercere præmissa, ea faciunt in fauorem hæreticæ prauitatis: quare possunt a talibus per inquisitores compesci, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum, quam etiam aliàs prout culpa exegerit delinquentis.

Impeditores sacri officij p inquisitores possunt coerceri.

C Quod autem postmodum quærebatur, quomodo essent puniendi religiosi, qui inueniuntur in hæresim deliquisse, cum seculares peccantes in simili casu, immurationis vel alia pœna plectantur: eius solutio satis patet, cum certum sit tales in hoc, & in consimilibus delinquentes grauius etiam secularibus puniendos.

Religiosi grauius puniendi.

Frequenter etiam vobis ab Apostolica sede committitur, ut tam hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, quam ipsorum filios & nepotes, ac illos etiam qui prædictorum interuentu, vel gratia tale essent adepti, vel assequerentur in posterum, priuandi personatibus, dignitatibus & honoribus quibuscunque, ac beneficiis ecclesiasticis, & officiis publicis, de diocesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, habeatis liberam facultatem: Quod qualiter intelligi debeat, petiistis eiusdem Sedis oraculo declarari. hoc sane de filiis & nepotibus illorum hæreticorum credentium & aliorum huiusmodi, qui modo tales esse probantur, intelligendum esse videtur, non autem illorum, quos emendatos constiterit, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pænitentiam recepisse, quam ipsi vel iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistent, vel parati fuerunt dum viuerent ad recipiendam eandem. Diocesani quoque in priuandis talibus sunt generaliter requirendi, nisi forsan constaret legitime, quod iidem scienter eis beneficia contulissent: tunc enim eos in iis requirendos esse non credimus, sed potius a suo iudice puniendos. Vos igitur hæc & alia contingentia in hac parte, commissum vobis officium sic prudenter, & fideliter exequi procuretis, sic ad ea pure propter Deum, cuius causam geritis, vestra feratur intentio, quod labor vester vobis ad vitæ præmium, & aliis ad salutem, quæ solum in talibus quæritur, proficiat animarum.

Qui filij hæreticorum officijs & beneficijs priuentur.

D Datum Viterbij, quinto Kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno quarto.

I D E M.

Filij eorum, qui dum morerentur, petierunt hæreticorum consolamentum, non admittuntur ad probandum parentes id fecisse post amissam mentem vel loquelam, si constiterit eos dum sanæ mentis, esse petiuisse hæreticos consolatos. c. filij. de hæret. lib. 6. & roborat rescriptum Urbani iij. quod incipit, Olim ex parte. quod refert Eymericus in Directorio par. 2. pag. 85. vbi fit huius mentio.

ALEXAN-

Edita anno
Domini 1258

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis fratrum Minorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in administratione sancti Francisci præsentibus & futuris, Salutem & apostolicam benedictionem.

Ex parte vestra fuit propositum coram nobis, quod nonnulli de partibus, ubi vobis contra hæreticos inquisitionis officium est commissum, in mortis articulo constituti, salutis remedium abhorrentes, consolatos hæreticos ad se introduci faciunt,

& ab eis per impositionem manus, desolationis suæ consolationem accipiunt, secundum pessimam consuetudinem eorundem. Sed filij & hæredes sic decedentium, propter hoc exhæredari timentes, ac volentes ob id eorum malitiam excusari, proponunt se velle probare per testes, quod iidem, quando recipiebant consolationem huiusmodi, loquelam ammiserant, & erant alienati a mente: cum moris sit apud eos (vt dicitur) quod nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam. Quare nos consulere voluistis, vtrum debeant tales probationes admitti. Nos igitur consultationi vestræ taliter respondemus, vt si legitime constiterit, quod prædicti dum sanæ mentis essent, petierint hæreticos consolatos, sicque viam fuerint vniuersæ carnis ingressi; licet consolationem huiusmodi, immo verius desolationem, non sanæ mentis effecti, vel post perditam iam loquelam suscepisse dicantur, nulla super hoc probatio admittatur, cum in nullo sic decedentes debeant propterea releuari. In dubio vero admitti poterit, non tamen vxores, filij, seu familiares, aut de suis aliqui, ad hoc probandum recipiantur in testimonium, sed alij testes idonei, & specialiter fidei zelatores: cum contra tales sit non modicum præsumendum: sitque in talibus propter fidei priuilegium, cum multa cautela summaque diligentia, præ ceteris negotiis, procedendum. Datum Anagninæ Id. Nouembris, Pontificatus nostri anno quarto.

Directorium 3.
par. 9. 121. &
schol. 161.

I D E M.

Hæreticis, credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus ipsorum, redeuntibus ad Ecclesiam, inter cetera iniungi potest sub certa pœna pecuniaria, quod fidem catholicam teneant, nec vterius hæreticis fauorem impendant, & quod mandatis Ecclesie obediant, à quibus cautio exigatur. quod si in pœnam promissam incidant, ad eam soluendam compelli possunt per censuram ecclesiasticam appellatione reiecta. pecunia ex his condemnationibus, vel tertia earum parte exacta, penes tres viros probos afferretur, ex qua necessaria expensæ inquisitoribus tribuantur, & expensarum computatio Episcopo exponatur.

Eiusdem tenoris extat alia bulla authentica Alexandri iij. quam dedit Anagninæ 12. kalendas Octobris, Pontificatus sui anno v. eam nos etiam vidimus.

Edita anno
Domini 1258

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Minorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in administratione sancti Francisci tam præsentibus quam futuris, Salutem & apostolicam benedictionem.

Super extirpatione hæreticæ prauitatis, hoc a vobis in locis in quibus contra hæreticos, vobis Inquisitionis officium est commissum, statuimus obseruandum; vt hæreticis, credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus hæreticorum ipsorum, ad mandatum Ecclesie redeuntibus, sub certa pœna pecuniaria inter cetera quæ iniungenda fuerint, iniungatis districte, quod fidem catholicam firmiter teneant, & vterius hæreticis ipsis auxilium, consilium, vel fauorem aliquem non impendant: nec non Ecclesie mandatis obediant, & obseruent quæ eis feceritis, vel vnus vestrum occasione ipsius hæreticæ prauitatis; & ab eisdem cautio exigatur. Nos autem vobis & singulis vestrum, cogendi per censuram ecclesiasticam appellatione remota, tam redeuntes ipsos, quam & defensores si oportuerit eorundem, ad præstationem vel solutionem huiusmodi pœnæ, ad quam se obligauerint; si, quod absit, in dictam pœnam inciderint, plenam concedimus auctoritate præsentium facultatem.

Pecunia vero quæ de huiusmodi pœnis, vel ex tertia parte mulctarum, vel condemnationum exigendarum a quibuslibet personis & locis, seu bonorum apprehendorum occasione hæresis, vel hæreticorum, secundum tenorem constitutionum nostrarum (quas in eosdem hæreticos, fautores eorum, & alios promulgatas, in capitularibus ciuitatum & locorum aliorum conscribi mandauimus) forte peruenerit, penes tres viros fide probatos a vobis & a diocæsano, vel eiusdem vicario, si idem præsens non fuerit, eligendos, deponatur

Zanchinus tra
ct. de hæret.
c. 16. dixi ple-
ne lib. 3. adno-
tatio. in Direc-
torium schol. 6.

A ponatur fideliter conseruanda, & de illa vobis & singulis vestrum necessarie ad prosecutionem negotij contra hæreticos expensæ sine difficultate aliqua de ipsius diœcesani consilio ministrentur, & eidem diœcesano de ijs quæ expendi contigerit, rationis plenarie fidelis computatio exponatur. Datum Anagninæ, Id. Nouemb. Pontificatus nostri anno quarto.

Io. Sal.

de Curia.

I D E M.

Præcipit Episcopis, Abbatibus, & alijs ecclesiarum prælatis, ac rectoribus, & religiosis tam cuiusvis ordinis, quam etiam secularibus, vt efficaciter assistant inquisitoribus in negotio fidei exequendo, opportunum eis consilium, fauorem, & auxilium impendendo.

B Eiusdem tenoris extat alia bulla Alexandri iij. quam dedit etiam Anagninæ No. Ianuarij, Pontificatus sui anno sexto, quam nos quoque vidimus authenticam.

ALEXANDER Eps seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus . . . Epis & dilectis filiis . . . Electis Abbatibus, Prioribus, ministris, guardianis, & aliis Ecclesiarum prælatis, & rectoribus necnon & vniuerso clero, tam religiosis cuiuscunque professionis, & ordinis, quam secularibus, in ducatu Spoletan. constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1258

C EXORTIS in agro fidei Christianæ per partes Italiæ abundantius solito hæreticæ prauitatis zizania, seminante illa per temporis impacati malitiam homine inimico, sedes Apostolica eiusdem caput fidei & magistra, volens circa zizaniorum extirpationem huiusmodi per aliquos de fratribus ordinis fratrum Minorum, partes suæ sollicitudinis adimpleri, dilecto filio . . . Ministro prouinciali eiusdem ordinis, in administratione sancti Francisci mandauit, vt ipse duos ex fratribus suis viros zelum habentes Christianæ fidei, & opere ac sermone potentes assumeret, eisque in partibus vestris inquisitionis officium contra hæreticos, eorumque fautores & complices iniungere procuraret.

Zanchinus tra. de hæret. c. 31. nu. 6. dixi lib. 2. Adno. in Directoriū schol. 59.

D Nos itaque Christi nomen in populo exaltari gaudentes, ac fidei eius massam ab omni per quod infici valeat, emundari totis affectibus cupientes, vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus attendentes prudenter, quod inquisitores huiusmodi a prædicto deputati Ministro pro defensione ipsius fidei, & cum salute fidelium laborantes, & periculis personas proprias salubriter exponentes, nequeunt ad omnia, quæ tanto expediunt negotio sufficere per seipos, eisdem & aliis, si quos ad hoc ex ipsis fratribus contigerit deputari, in prædicto exequendo negotio efficaciter assistatis, opportunum sibi consilium, fauorem & auxiliū impendendo, ita quod exinde vestræ fidei sinceritas merito valeat commendari, nec contingat Dei opus periculose per vestram negligentiam, vel incuriam intermitri, quas proculdubio, præter id quod horrendis notaret maculis infamia negligentes vltix omnis inobedienciæ, ac negligentia apostolica seueritas acriter percelleret disciplina. Datum Anagninæ xvij. kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno quarto.

De Curia her. p.

I D E M.

E *Inquisitoribus hereticæ prauitatis plenam peccatorum veniam concedit Papa: socijs vero inquisitorum & notarijs qui in negotio fidei laborant, & omnibus, qui ex animo præstant consilium, auxilium, vel fauorem tres annos de imposta penitentia relaxat: quod si qui ex his in prosecutione negotij contra hereticos decesserint, plenam veniam consequuntur peccatorum, de quibus confessi ore, & corde contriti fuerint.*

Edita anno Domini 1259 Directoriū 3. par. q. 123. & seq. & dixi libro 3. adnotat. in Directoriū, schol. 167. & sequent.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis fratrum Minorum Inquisitoribus hereticæ prauitatis in administratione sancti Francisci præsentibus & futuris, Salutem & apostolicam benedictionem.

FIRMISSIME teneat vestra prudentia, & nullatenus dubitet, quod Deus indulgentiarum & pater misericordia, considerans merita singulorum contentus nostris indulgentiis non existit, quin beneficientibus gratiam potiorem indul-

indulgeat, & gloria superaddat, ad quas per fructum boni operis promerendas, fideles Christi frequenter & libenter nostris remissionibus inuitamus. Cum itaque vos propter Deum in negotio fidei laborantes, huiusmodi salutaribus premiis deceat recreari. Nos vobis vere penitentibus & confessis, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, plenam concedimus veniam peccatorum. Sociis autem ordinis vestri fratribus & notariis vestris, qui vna vobiscum in prosecutione huiusmodi negotij laborabunt, & aliis qui ad impugnandum hereticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, vobis ex animo auxilium praestiterint vel fauorem; tres annos de iniuncta sibi penitentia relaxamus. & si qui ex iis in prosecutione huiusmodi negotij forte decesserint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, ac ore confelsi fuerint, plenam veniam indulgemus. Datum Anagninæ xvij. Kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno quinto.

And. S.

I D E M.

Inquisitores hereticæ prauitatis cogere possunt magistratus seculares quocumque nomine censeantur, per excommunicationem in personas, ac priuationem ab officijs, & interdictum in terras, vt sublato omni dilationis & difficultatis obstaculo, appellatione remota, executioni mandent sententias ab inquisitoribus latis, & ferendas contra notatos & suspectos de heretica prauitate, credentes, fautores, & receptatores eorum, non obstante quacumque indulgentia sedis apostolicæ, per quam hoc decretum impediri possit, aut differri.

Eiusdem tenoris vidimus aliud rescriptum eiusdem Alexandri i i i i. Datum Lateran. Idibus Decembris, Pontificatus sui anno sexto.

Edita anno
Domini 1260

ALEXANDER Episcopus servus servorum Dei, Dilectis filiis fratribus de ordine Minorum, Inquisitoribus hereticæ prauitatis, in prouincia beati Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem.

Ad audientiam nostram peruenit, quod potestates, rectores, iudices, antiani, officiales, consilia, & communitates, quorundam castrorum, locorum & ciuitatum prouinciæ beati Francisci, in qua inquisitio contra

hereticos vobis a sede Apostolica est commissa, circa executiones sententiarum, quas contra notatos & suspectos de heretica prauitate, credentes, fautores, & receptatores, eorum profertis, à vobis super hoc requisiti, se interdum reddunt difficiles, & etiam negligentes: Nos itaque volentes quod negotium inquisitionis huiusmodi salutarem consequatur effectum, circa ea intendimus animo vigilantissimo, per quæ submotis quibuslibet obstaculis, prædictum negotium Deo propitio de bono in melius dirigatur. Quocirca vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus potestates, rectores, iudices, antianos, officiales quocumque nomine censeantur, consilia & communitates prædicta, quod huiusmodi sententias à vobis latis & ferendas, etiam sublato cuiuslibet dilationis & difficultatis obstaculo executioni demandent, monitione præmissa, per excommunicationem in personas potestatum, rectorum, iudicum, antianorum, officialium, & consiliariorum, ac priuationem ab officijs: & in ciuitates, castra & loca huiusmodi interdicti sententias, appellatione remota cogatis: Non obstante aliqua indulgentia sedis Apostolicæ, de qua cuiusque tenore oporteat in nostris literis plenam & expressam mentionem fieri, & per quam effectus presentium impediri valeat vel differri. Datum Anagninæ xiiij. Kalendas Februarij, Pontificatus nostri anno sexto.

Confert omnino
rescriptum
Innocentiij viij.
incip. Dilectus
filius, relatum
supra pag. 57.

De Curia.

I D E M.

Inquisitores per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, inuocato si opus fuerit auxilio seculari per exactionem penarum cogere possunt eos, qui cum redierint ad ecclesiam se obligauerunt sub certis pœnis ad parendum mandatis ecclesiæ: idem faciant contra fidei iussores eorum.

Eiusdem tenoris extat aliud rescriptum Alexandri i i i i. datum Lateran. iij. Idus Decemb. Pontificatus sui anno sexto, quod nos vidimus authenticum.

ALEXAN-

A

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus de ordine Minorum, Inquisitoribus hereticæ prauitatis in administratione beati Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1260

AD audientiam nostram peruenit, quod nonnulli de administratione beati Francisci notati & suspecti de heretica prauitate, ac fautores & receptatores hereticorum, ad mandatum Ecclesiæ redeunt, interdum se obligant sub certis pœnis, ad parendum mandatis Ecclesiæ, & super hoc præstant vobis fideiussorias cautiones, quorum nonnulli mandatis quæ ipsis facitis, parere recusant. Quia vero nostri decet appositione cõsiliij super hoc salubriter prouideri, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus tales, & fideiussores eorum, quod mandatis factis eis per vos & faciendis pareant monitione præmissa, per impositionem & exactionem pœnarum, ad quæ se obligant, & etiam per censuram Ecclesiasticam appellatione remota cogatis: inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Dat. Anagninæ x. Kalen. Februarij, Pontificatus nostri anno sexto.

Conferunt rescripta Innocentij III. incip. Cum venerabilis. & Cuius nostras. relata supra pag. 14.

I D E M.

Valde elegans est rescriptum hoc, quo non mediocriter illustratur. c. Vt commissi. de heret. lib. 6. & alia iuris loca de hereticis loquentia. idem extat in archiuo inquisitionis Bononiensis transmissum fratribus Dominicanis: sed hoc copiosius est.

Summa eius est: Inquisitores per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellunt eos sibi qualibet instrumenta & scripturas, inquisitionis factæ vel faciendæ contra hereticos, & alios in fidem peccantes, aut alijs ad sacrum officium spectantia. redeunt ad Ecclesiam absolunt, eosque reconciliant ei, à qua fuerunt præcisi. populum & clerum conuocant contra tales. in ferendis sententijs peritos aduocant. dierum quadraginta indulgentiam conferunt. contra absentes procedunt, qui in sua prouincia deliquerunt. simpliciter & de plano procedunt. contradictores compefcunt per censuram Ecclesiasticam. nulla priuilegia in contrarium alicui concessa quicquam inuuant. De materia huius rescripti plene dixi lib. 3. Adnotationum super Directorium varijs locis.

C

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis . . . fratribus de ordine Minorum, Inquisitoribus hereticæ prauitatis in administratione sancti Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1260

CVPIENTES vt inquisitionis negotium contra hereticam prauitatem sollicitudini nostræ commissum, ad Dei gloriam & augmentum fidei Catholicæ, in nostris manibus feliciter prosperetur: compelli appellatione remota per censuram ecclesiasticam, per vos vel per alios, quos ad hoc idoneos vos vel alter vestrum duxeritis eligendos, oēs illos qui scripta, vel instrumenta inquisitionis, vel ad eius officium pertinentia, per quoscunque hactenus factæ, ac etiam faciendæ, contra hereticos, credentes, receptatores, fautores, seu defensores eorum habent, vel habuerint, vt ea sine cuiuslibet difficultatis, seu dilationis dispendio, vobis vel alteri vestrum exhibeant: necnon absoluenti a sententia excommunicationis omnes illos, qui dimissa hereticorum perfidia, ad unitatem Catholicæ fidei libere, ac humiliter redire voluerint, & credentes, receptatores, fautores, ac defensores eorum: ac etiam reconciliandi eos Ecclesiæ, a qua noscuntur diabolica suggestionem præcisi. Conuocandiq; clerum & populum, ciuitatum, castrorum, aliorumq; locorum contra tales: ita vt in ferendis sententijs contra ipsos possitis peritos & discretos, prout expedierit, aduocare. Dandi quoque omnibus accedentibus ad vocationem huiusmodi auctoritate nostra quadraginta dierum indulgentiam. Procedendi etiam contra illos, quos in dicta prouincia commississe constiterit, licet ad alias partes se duxerint transferendos, nec non, & vt in eodem negotio summarie, absque iudiciorum & aduocatorum strepitu: procedere valeatis, auctoritate presentium vobis & cuiuslibet vestrum concedimus facultatem. Contradictores per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compefcendo. Non obstantibus si aliquibus sit indultum ab eadem sede, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas; nisi plenam & expressam, vel de verbo ad verbum fecerint mentionem: & constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Dat. Anagninæ iij. No. Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

G. de Merc.

I D E M.

Omnes pralati ecclesiarum, & clerici religiosi & seculares, tam exempti, quàm non exempti, requisiti per inquisitores, in virtute obedientia & sub pœna excommunicationis, tenentur statim ipsis inquisitoribus & socijs eius, liberaliter providere, de securo conductu de loco ad locum.

Hoc rescriptum singulare continet priuilegium, & valde necessarium; conuenit cum sequenti, sed ambo fuerunt imprimenda, quia hoc ecclesiasticis personis, illud secularibus mittitur, & in sequenti præter pœnam excommunicationis, additur etiam pœna pecuniaria aduersus non adimplentes quod præcipitur.

Edita anno
Domini 1260

ALEXANDER Ep̄s seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Episcopis, & Dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Archipresbyteris, Præpositis, Plebanis, & alijs Ecclesiarum Prælati: & clericis religiosi & secularibus, tam exemptis quàm non exemptis, per prouinciam Romanam, quæ continet Urbem cum suo districtu, patrimonium beati Petri in Tuscia, Sabiniam, Reate cum sua diocesi. Campaniam, & Maritimam constitutis, ad quos literæ istæ peruenerint. Salutem & apostolicam benedictionem.

Eyme. in Direc-
cto. par. 3. n. 3.
Federicus in l.
comissi. §. ad
hec. dixi plene
lib. 3. Adno. in
Direct. schol. 1

AD extirpandam de partibus vestris hæreticam prauitatem totis affectibus intendentes, inquisitionem faciendam in illis partibus contra resperfos huiusmodi prauitate, dilecto filio fratri Andreae de ordine Minorum, duximus committendum. Ut igitur idem frater vestro fultus præsidio, in commisso sibi negotio inquisitionis, Deo propitio valeat prosperari: vniuersitatem vestram rogamus & hortamur attente, in virtute obedientiæ, ac sub pœna excommunicationis per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus vos vniuersi & singuli, dicto fratri Andreae & socijs eius de securo conductu, quotienscunque vos super hoc duxerint requirendos, liberaliter, ac sine dilatione, de loco ad locum providere curetis: Preces nostras & præceptum taliter impleturi, ut pateat per effectum operis, quòd sitis orthodoxæ fidei zelatores, Nosque deuotionem vestram, possimus exinde merito commendare. Dat. Anagninæ, Id. Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

I D E M.

Nobiles, Barones, & ceteri seculares magistratus, & eorum officiales, & communitates ciuitatum per inquisitores requisiti, sub pœna excommunicationis & mille marcharum argenti, tenentur liberaliter & sine dilatione providere inquisitoribus & eorum socijs de securo conductu de loco ad locum.

In quo conueniat cum superiori, & discrepet ab eo supra dixi, singulare est priuilegium. conuenit lex Federici Imperatoris, Comissi §. ad hæc. quæ est in hoc bullario.

Edita anno
Domini 1260.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis nobilibus viris, Baronibus, Castellarijs, Potestatibus, Capitaneis, Rectoribus, Antianis, Prioribus & eorum officialibus, necnon cõmunitatibus, ciuitatũ, castrorũ, & locorũ prouinciæ Roman. quæ cõtinet Urbem cum suo districtu, patrimonium B. Petri in Tuscia, Sabiniam, Reate cum sua diocesi. Cãpaniam, & Maritimam, ad quos literæ istæ peruenerint, Salutem & apost. bened.

Eymericus in
Directorio 3.
par. num. 3. &
dixi ibi lib. 3.
Adnot. sch. 1.

AD extirpandã de partibus vestris hæreticam prauitatem totis affectibus intendentes, inquisitionem faciendam in illis partibus cõtra resperfos huiusmodi prauitate, dilecto filio fratri Andreae de ordine Minorũ, duximus cõmittendam. Ut igitur idem frater vestro fultus præsidio, in cõmisso sibi negotio inquisitionis, Deo propitio valeat prosperari: vniuersitatem vestrã rogamũs & hortamur attente sub pœna excõicationis, ac mille Marcharũ argenti, per Apostolica vobis scripta præcipiendo mādantes, quatenus vos vniuersi & singuli, dicto fratri Andreae & socijs eius de securo conductu quotienscunque vos super hoc duxerint requirendos, liberaliter ac sine dilatione, de loco ad locũ providere curetis: Preces nostras & præceptum taliter impleturi, ut pateat per effectum operis, quòd sitis orthodoxæ fidei zelatores. Nosque deuotionem vestram possimus exinde merito cõmendare. Dat. Anagninæ Id. Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

IDEM

IDEM.

A

I D E M.

Prelatis Ecclesiarum, capitulis, & conventibus, ceterisque personis ecclesiasticis, iam secularibus quam regularibus in virtute obedientia precipitur, ut inquisitoribus, eorumque collegis opportuni fauoris praesidio assistant, eisque exhibeant per se, per consanguineos, subditos, & deuotos suos, consilium & auxilium, contra hereticos, credentes, complices, fautores, defensores, & terras ipsorum quotiens per inquisitores fuerint requisiti.

Quo tempore hoc rescriptum est editum, quidam Capellus de kia homo potens, haeretica prauitate infectus acriter inquisitori resistebat, nec poterat facile capi, quoniam intra terras ditionis suae se continebat, Alexander Papa, ut rebellis homo caperetur, eodem fere tempore ad multas communitates ciuitatum sub eodem tenore verborum scripsit ut auxilium praestarent inquisitori contra hereticos; in primis autem contra Capellum de kia, & complices suos. vidimus nos sex rescripta eisdem verbis concepta, data eodem mense, videlicet Kalend. Aprilis, & ij. iij. & iiii. Kalend. Aprilis. ex omnibus haec solum duo imprimere decreuimus. huc spectant etiam sequentia illa rescripta, Licet vniuersi mundi. & Ex insinuatione. ex quibus haec lumen accipiunt.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus vniuersis Episcopis ac Dilectis filiis . . . Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archipresbyteris, Praepositis, Capitulis, & Conuentibus, ceterisque personis Ecclesiasticis, secularibus & regularibus, per Romanam prouinciam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1260

DVM ad studium sollicitudinis & diligentiae, quod dilectus filius frater Andreas de ordine Minorum Inquisitor haeretice prauitatis in administratione beati Francisci, in negotio fidei, cuius executione in terris eiusdem administrationis sibi committimus, adhibuisse dinoscitur, aciem mentis nostrae conuertimus: dum salutis fructum, quem eiusdem religio fidei, ex suis laboribus reportauit, sollicita meditatione reuoluimus, vitare non possumus, quin ipsum, utpote virum in talibus iam experimento probatum, in similitudinem commessione grauemus, firma credulitate tenentes, quod ea quae sibi committimus, prospere ac salubriter suae circumspeditionis industria dirigantur; de sua igitur prouidentia & maturitate obtinentes certitudinem pleniorum, huiusmodi fidei negotium sibi & quibusdam aliis fratribus sui ordinis, in Romana prouincia, in qua utique vrbs, patrimonium beati Petri, in Tuscia, Sabinia, ciuitas & dioecesis. Reatin. Roman. Marsia, Campania, & Maritima includi noscuntur, confidenter & plenarie duximus committendum. Ideoque vniuersitati vestrae per Apostolica scripta in virtute obedientiae, districte praecipiendo mandamus, in remissionem vobis peccaminum nihilominus iniungentes, quatenus eidem fratri A. eiusque collegis, opportuni fauoris praesidio assistentes, omne quodcumque potestis, studetis eis, per vos, consanguineos, subditos, & deuotos vestros, consilium & auxilium exhibere contra hereticos, credentes, complices, fautores, defensores, & receptatores, & terras eorum: & specialiter contra Capellum de kia, uxorem & filios ac terram ipsius, quoties ab eodem fratre Andrea, eiusque collegis, super hoc fueritis requisiti, ita quod ex hoc euidenter appareat, quod estis feruidi Catholicae fidei zelatores, ac exinde a Deo praemium mereamini, dictaeque sedis fauorem & gratiam vobis vberius acquiratis. Dat. Anagnini ij. kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno sexto.

I D E M.

Magistratus seculares sub poena excommunicationis, cum requisiti fuerint per Inquisitores, tenentur eis assistere opportuni fauoris praesidio, & exhibere eis consilium, & auxilium, exercitum contra hereticos, & ceteros in fide suspectos congregando, ad depopulationem & exterminium terrarum ipsorum hostiliter procedendo.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis . . . Potestati . . . Capitaneo, Consilio, & Commun. Tuscanen. fidelibus nostris, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1260

DVM ad studium sollicitudinis & diligentiae, quod dilectus filius frater Andreas de ordine Minorum Inquisitor haeretice prauitatis, in administratione beati Francisci, in negotio fidei, cuius executionem in terris eiusdem administrationis sibi commisimus, adhibuisse dinoscitur, aciem mentis nostrae conuertimus: dum salutis fructum quem eiusdem religio fidei, ex suis laboribus reportauit sollicita meditatione pensamus, vitare non possumus, quin ipsum utpote virum in talibus iam experimen-

to probatum in similibus commissione grauemus, firma credulitate tenentes, quod ea quae sibi committimus, prospere ac salubriter suae circumspeditionis industria dirigantur. De sua igitur prouidentia, & maturitate obtinentes certitudinem pleniorum, huiusmodi fidei negotium sibi, & quibusdam aliis fratribus sui ordinis, in Romana prouincia, in qua utique vrbs patrimonium beati Petri in Tuscia, Sabinia, ciuitas & diceces. Reatin. Romania, Marsia, Campania, & Maritima includi noscuntur, confidenter & plenarie duximus committendum. Ideoque vniuersitati vestrae per Apostolica scripta sub debito fidelitatis, quo Ecclesiae Romanae tenemini, & excommunicationis poena districte praecipiendo mandamus, in remissionem vobis peccaminum nihilominus iniungentes, quatenus eidem fratri A. eiusque collegis, opportuni fauoris praesidio assistentes, omne quodcumque potestis, studeatis eis consilium, & auxilium exhibere. exercitum contra haereticos, credentes, complices, fautores, defensores, & receptatores eorum, & specialiter contra Capellum de Chia, uxorem & filios, ac terras ipsorum, quotiens a dilecto filio Magistro Raynerio de Viterbio capellano nostro, rectore patrimonij beati Petri in Tuscia, cui super hoc efficaciter scribimus, vel ab eodem fratre Andrea eiusque collegis requisiti super hoc fueritis, congregando, & ad depopulationem, & exterminium terrarum huiusmodi, hostiliter procedendo, ita quod ex hoc euidenter appareat, quod estis feruidi Catholicae fidei zelatores, ac exinde a Deo praemium mereamini, dictaque sedis fauorem & gratiam vobis vberius acquiratis. Dat. Anagninae ii. Kalendas Aprilis, Pontificatus nostri anno sexto.

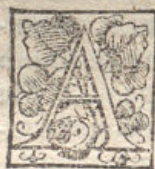
Facit conciliū
Biterrēse c. 32

B v. de Cur.

I D E M.

Aduersus eos, qui terras vel castrū condemnatorum de haeresi defendunt, tanquam contra defensores, & fautores haereticorum, spiritualiter & temporaliter procedendum, nisi ab incepto desistant.

Edita anno
Domini 1260

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio nobili viro Petro Iacobi Surdi Ciui Romano, Salutem & apostolicam benedictionem. LICET vniuersi mundi populi, qui Christiana professione censentur, ad incrementum Catholicae fidei, totis viribus cunctisque laborare studiis teneantur, Romanus tamen populus tanto feruentius, tantoque diligentius ad hoc vigilare tenentur, quanto specialius, quantoque propinquius beati Petri apostolorum principis, qui est ipse caput, & pater fidei patrocinio gaudere noscuntur. Vnde cum audimus, quod per aliquos de ipso populo, promotioni negotij eiusdem fidei aliqua impedimenta siue obstacula praeparantur, eò maiorem dolorem in mente concipimus, quò firmiorem de talibus, quò illud iuuare ac fouere promptis debeant animis, spem & fiduciam obtinemus. Sane ad audientiam nostram, non sine admiratione, & animi turbatione peruenit, quòd tu Castrum Colliscafalis, ad perfidum Capellum de Chia nuper condemnatum de haeresi pertinens, ab ipso Capello, vel a quodam Ciue Citan. in quem idem C. statim quòd sensit, quòd de haeresi condemnari debebat, simulatae venditionis titulo transtulit, te in ipsius Capelli fauorem & defensionem terrae suae emisse confingens, a Dilectis filiis nobilibus viris Senatoribus vrbis communi Viterbien. sub certa inhiberi poena tuae famae prodigus procurasti, ne contra praedictum Castrum, quòd ad te spectare dicebas, procedere quomodolibet attemptarent: nequaquam auertens, neque timidans spirituales & temporales poenas, quae haereticorum fautoribus & defensoribus, per sanctiones canonicas & legitimas inferuntur. Volumus igitur, & praesentium tibi auctoritate districte praecipiendo mandamus, quatenus statim receptis praesentibus, sicut diuinam & nostram caram habes gratiam, ab huiusmodi ausu tam nephario, tamque pernicioso desistens, de defensione ipsius Castrum, praedicto seu alio quocumque modo te nullatenus intromittas: quinimmo procures omnino, quòd inhibito huiusmodi, praedicto Comuni Viterbien. ad instantiam tuam facta, totaliter reuocetur: alioquin scire te volumus, & pro certo tenere, quòd aduersus te, tanquam contra defensorem, & fauorem haereticorum, spiritualiter & temporaliter, auctore Domino procedemus. Dat. Anagninae ii. Id. Maij, Pontificatus nostri anno sexto.

De Curia.
I D E M.

I D E M.

A

Communitas Viterbiensis liberaliter promisit Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, se congregaturam exercitum, ac hostiliter processuram contra Capellum de Chia de hæresi condemnatum, secundum quod inquisitores ordinarent: id factum Pontifex approbat, hortaturque vt rem tam laudabilem conficiant, nullo Senatorum Urbis mandato in contrarium facto.

Quoniam ciuitas Viterbiensis intrepide Inquisitoribus in fidei fauorem auxilium obtulit, egregio encomio à summo Pontifice commendatur, & gratias sibi ab eo referri meretur: quod noluit taceri Illustrissimus Cardinalis de Gambara dum imponit nobis, vt inter cetera hoc rescriptum imprimi curemus, vt extet perpetuum testimonium laudis eius urbis, cuius ipse Illustrissimus extitit Episcopus.

B

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis . . . Potestati . . . Capitaneo, Consilio & Comuni Viterbien. fidelibus nostris, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1260.

EX insinuatione Dilecti filij fratris Andreae, & aliorum Inquisitorum hæreticæ prauitatis in Romana Prouincia, & administratione beati Francisci comperimus, quòd vos tanquam fidei zelatores, eis liberaliter obtulistis congregare exercitum, ac hostiliter procedere contra perfidum Capellum de Chia, nuper de hæresi condemnatum, secundum quod ijdem Inquisitores ducerent ordinandum. Nos igitur huiusmodi zelum vestrum, dignis exinde laudibus efferentes, ac referentes vobis propter hoc gratiarum multiplices actiones, vniuersitatem uestram monemus, rogamus & hortamur attente per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus negotium eiusdem fidei sicut laudabiliter inceperitis, constantibus animis prosequentes, ad exterminium terrarum prædicti Capelli, non obstante mandato contrario Senatorum Urbis, hostiliter procedere studeatis: Nos enim eisdem Senatoribus nostris iniungimus literis, vt mandatum huiusmodi, vtpote dispendiosum prædicto negotio, totaliter reuocare procurent. Taliter igitur huiusmodi monita & mandata nostra implere curetis, vt crescatis exinde meritis apud Deum, penes nos gratia, & apud homines clara fama. Dat. Anagnin. Id. Maij, Pontificatus nostri anno sexto.

I D E M.

D

Inquisitores potestatem habent vendendi bona hæreticorum, fautorum, credentium, receptatorum & defensorum iam confiscata & in posterum confiscanda, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo: asseruato pretio ad opus Romanæ Ecclesiæ.

Aliud rescriptum eiusdem tenoris, & Datæ ad eosdem Inquisitores transmissum eiusdem Alexandri IIII. vidimus authenticum.

E

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus Andreae, Gentili, & Bartholomæo ordinis Minorum, & alijs Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Romana Prouincia, & administratione beati Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1260.

DISCRETIONI uestræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, vendendi ac distrahendi libere bona hæreticorum, eorumque fautorum, credentium, receptatorum & defensorum publicata iam, seu confiscata, & in posterum publicanda: & confiscanda prout commisso uobis fidei negotio expedire uideritis, ita quòd eorum pretium ad opus Romanæ Ecclesiæ conseruetur, necnon & contradictores super hoc, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendi, plenam & liberam concedimus auctoritate præsentium facultatem. Dat. Genne vij. kal. Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

IDEM

Excommunicati ratione criminis hæresis, vel alia de causa, complices, participes seu socij criminis in fauore fidei recipiuntur ad testificandū contra hæreticos, credentes, defensores, fautores & receptatores eorū.

Edita anno
Domini 1261.

c. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6. & vide omnino in lib. 3. adnotat. ad Directorium schol. 121. vbi declarati.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs fratribus ordinis Minorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Prouincia Roman. & administratione beati Francisci, a sede Apostolica deputatis, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CONSULVIT nos discretio vestra, vtrum illos qui ratione criminis hæreseos, vel alia de causâ excommunicationis sententia sunt ligati, contra hæreticos, credentes, defensores, fautores vel receptatores eorum, ad testimonium perhibendum admittere, & stare dictis eorum seu illorum, etiam debeatis, qui complices, participes, seu socios eiusdem criminis se fatentur. Quia igitur si iidem excommunicati non admitterentur ad perhibendum testimonium contra tales, & dictis eorum ac si fatentium non staretur, frequenter officium inquisitionis uobis commissæ, in dispendium fidei contingeret impediri, quando præsertim vix aut nullo modo potest, nisi per sic fatentes super hoc veritas apparere, statuimus in fauorem fidei, vt in huiusmodi inquisitionis negotio, dicti excommunicati, contra hæreticos, credentes, defensores, fautores & receptatores eisdem, ad testimonium admittantur, & stetur tam illorum dictis, quàm eorum qui, vt prædictum est, socios eiusdem criminis se fatentur, ex verisimilibus coniecturis, quæ ex numero deponentium, uel personarum tam deponentiū, quàm eorum contra quas deponitur qualitate, ac aliis circumstantiis conici poterunt sic fatentes non falsa dicere præsumantur. Dat. Lateran. x. kalend. Februarii, Pontificatus nostri anno septimo.

C L E M E N S P A P A I I I I.

Præcipit, vt Inquisitores compellant seculares magistratus, quarumlibet ciuitatum & locorum per excommunicationem in personas, & interdictum in terras, monitione premissa, vt faciant conscribi in suis capitularibus, & inuolabiliter custodiri constitutiones Innocentiij iij. non obstante aliqua indulgentia sedis Apostolicæ, quod excommunicari nequeant, vel eorum terra interdici.

Edita anno
Domini 1265.

Hæ cõstituciones incipiunt, Ad extirpanda. quas habes supra pag. 6. & infra pag. 30. & iterum infra repetuntur.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus Prædicatorum & Minorum ordinum, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, per Italiam auctoritate sedis Apostolicæ deputatis, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

AD extirpanda de medio populi Christiani hæreticæ prauitatis zizania, quæ abundantius solito succreuerunt, superfeminante illa licentia his diebus homine inimico, tantò studiosius, iuxta commissam nobis sollicitudinem insudare proponimus, quantò perniciosius negligere eadem in necem catholici seminis peruagari. Vt autem aduersus huiusmodi nequitie operarios consurgant, stentq; firmiter Ecclesie filij, ac orthodoxæ fidei zelatores, Constitutiones quasdam fœlicis recordationis Innocentijs Papa prædecessor noster ad extirpationem hæreticæ pestis edidit, & tam ipse, quàm fœlicis memoriæ Alexander Papa prædecessor noster, Dilectis filiis Potestatibus siue Rectoribus, Consulibus, Capitaneis, Antianis, Consilijs, & Communitatibus, Ciuitatum, Castrorum aliorumque locorum per Italiam constitutis mandauerunt, vt constitutiones ipsas, in suis conscribi Capitularibus facerent, & exacta diligentia obseruarent: vnde prædictis Potestatibus siue Rectoribus, Consulibus, Capitaneis, Antianis, Consilijs, & Communitatibus, damus nostris literis in mandatis, vt ipsi & singuli eorum, constitutiones easdem, cum quibusdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus per dictum Alexandrum prædecessorem nostrum, & etiam per nos factas, conscribi in suis capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, secundum eas contra omnem hæresim se aduersus hanc sanctam Ecclesiam extollentem, sine aliqua omissione procedant. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus si dicti potestates siue rectores, consules, capitanei, antiani, consilia, & communitates,

A nitates, mandatum nostrum super hoc neglexerint adimplere, vos & singuli vestrum, illos & singulos eorum, infra designatos vobis limites, per excommunicationem in personas, & interdictum in terras eorum, monitione præmissa, appellatione remota cogatis. Non obstante si aliquibus a sede Apostolica sit indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod personæ excommunicari, ac ciuitates, castra, terræ, & loca ipsorum interdicti non possint, siue qualibet alia indulgentia sedis eiusdem, per quam effectus præsentium impediri valeat vel differri: & de qua cuiusque toto tenore, de verbo ad verbum specialem & expressam in nostris literis oporteat fieri mentionem: & constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Dat. Perusij xv. Kalend. Februarii, Pontificatus nostri anno primo.

B

I D E M.

Minister provincialis de consilio discretorum fratrum sui ordinis Inquisitores idoneos eligat quibus præcipiat in virtute sanctæ obedientiæ, vt inquisitionis officium in locis sibi commissis viriliter exerceant contra hereticos, credentes, fautores, defensores, & receptatores eorum, iuxta formam in alijs literis expressam. Quod si ex aliqua causa aliquis inquisitor fuerit amouendus, eo amoto de consilio discretorum alium substituatur cum pari auctoritate & potestate: idem faciat inquisitore mortuo.

Hoc priuilegiū tributū ministris generalibus, & provincialibus Prædicatorū & Minorū ordinū, eligendi, deponendi, & substituēdi inquisitores in suis prouincijs, prius etiam concessit Innocētius iij. rescripto incipiente, Odore suauis. quod nos vidimus authenticum. Iam hoc ipsum priuilegium transmissum ab eodem Clemente iij. fratribus Prædicatoribus, vidimus in Archiuo inquisitionis Bononiensis, datum Perusij xv. Kalen. Nouemb. Pontificatus sui anno primo, quo tribuit potestatem eligendi octo inquisitores; Benedictus vndecimus decem adiecit rescripto incipiente; Licet olim. quod item vidimus in inquisitione Bononiensi. ceterum hodie nec ministri ordinum generales, nec prouinciales, solent inquisitores eligere, nec deponere, mutare, vel transferre, inconsulto sacrosanctæ & generalis Romanæ Inquisitionis Senatu.

LEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio . . . Ministro provinciali fratrum ordinis Minorum in administratione beati Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1265.

LICET ex omnibus mundi partibus quæ Christiana religione censentur, teneamur ex officii nostri debito extirpare letiferam pestem hæreticæ prauitatis in Italia tamen imminet nobis hæc sollicitudo propensius, vbi

De eandem pestem propter malitiam temporis, quæ in detrimentum fidei Catholicæ peruersa genimina germinauit, ex vicinitate persensimus abundatius succreuisse. Cupientes igitur in Spoletan. Fulginat. Assisinat. Nucerin. vsque ad montes apeninos dumtaxat, Eugubin. Ciuitate Castell. Perusin. Tudertin. Amelien. Narnien. & Interannan. Ciuitatibus & diocæses suis, necnon & terris Machilon. & Amiterni & dominorum de Monticellis & Sumaris, ac etiam inde Arquate & Tusi Castris, & Arce de Salli, & eorum pertinentiis Reatin. & Esculan. diocæses. per aliquos de fratribus tui ordinis partem super hoc nostræ sollicitudinis adimpleri, discretioni tuæ per Apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus de consilio aliquorum discretorum fratrum ipsius ordinis, eligas duos de fratribus eiusdem ordinis tuæ administrationis, idoneos ad huiusmodi opus Dominicum exequendum, eisque in virtute obedientiæ districtè Apostolica præcipere auctoritate procures, vt inquisitionis officium in locis prædictis contra hereticos, credentes, fautores, defensores, & receptatores eorum, iuxta formam in alijs literis nostris expressam, quas fratribus prædicti ordinis inquisitoribus huiusmodi prauitatis, in eisdem locis deputatis auctoritate apostolica & in posterum deputandis, non expressis aliquorum nominibus, super exequendo dicto inquisitionis officio destinamus, exequi studeant diligenter. Nos enim prædictos duos fratres, quos ad hoc elegeris, & vtrumque ipsorum, præfatum officium exequi, iuxta formam in literis ipsis expressam, ac ipsos illam potestatem & auctoritatem plenarie habere volumus, quæ in eisdem literis continetur.

Concordat rescriptum Innocentij 1111. licet ex omnibus. relat. supra pag. 18.

Si vero tu vel vicarius tuus te absente, aliquem inquisitorum huiusmodi, ex aliqua forte causa nonnunquam fore videritis amouendum, ipsum amoueat, & substituatis loco eius alium, quem similem potestatem & auctoritatem habere volumus, quotiens vobis deliberatione cum aliquibus discretis fratribus dicti ordinis præhabita, hoc fore videbitur.

Eymericus in Directorio 3. par. 9. & sequen. & dixit lib. 3. annotat. in Directorio schol. 77. & sequen.

tur fa-

tur faciendum: & si aliquem vel aliquos inquisitorū ipsorum decedere forte contigerit, Nos substituendi de consilio aliquorum discretorum fratrum eiusdem ordinis, alium vel alios loco illius vel illorum qui decefferint, ita quòd huiusmodi substituti eisdem omnino auctoritate ac potestate fungantur, tibi dictoque vicario, si tu absens fueris, plenam & liberam concedimus tenore presentium facultatem. Dat. Perusii iij. kal. Octobris, Pontificatus nostri anno primo.

Io. de Camp.
pro Cur.

I D E M.

Federicus Romanorum Imperator eius nominis secundus ad annos Domini 1220. ad imperij dignitatem B. euectus, non multo post tempore ab Honorio 111. Romæ imperij diadema honorifice accepit. hic Federicus quo anno Imperator est pronuntiatus, Patavi multas leges tulit in fauorem Ecclesie, & contra hæreticam prauitatem, quas multi Romani Pontifices confirmarunt, videlicet Innocentius 1111. anno Domini 1254. & Alexander 1111. anno Domini 1258. & Clemens 1111. in presenti rescripto anno Domini 1265. quas nominatim etiam suis rescriptis inserunt, & penitus obseruari iubent.

Eas leges in rescripto Innocentii 1111. insertas supra pag. 14. curauimus imprimendas: sed quoniam tunc defuerunt authentica seu originalia exempla, in nonnullis variatum est: & propterea consulto hic iterum damus sublata omni lectionis varietate, & incertitudinis scrupulo.

Edita anno
Domini 1265.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Potestatibus, siue Rectoribus, Consulibus, Capitaneis, Antianis, Consiliis, & Communitatibus, Ciuitatum aliorumque locorum per Italiam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM aduersus hæreticam prauitatem quondam Fredericus olim Romanorum Imperator, & tunc in Ecclesie Romanæ deuotione persistens, promulgauerit Paduæ quasdam leges, per quas ne peruagetur compesci poterit pestis illa, Nos illas quas scelicis recordationis Innocentius 1111. & Alexander 1111. Romani Pontifices prædecessores nostri voluerunt ad robur fidei ac salutem fidelium obseruari, prout in ipsius Alexandri Papæ literis perspeximus contineri, volentes in vestris Capitularibus annotari, Vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus eas quarū tenores vobis mittimus insertos presentibus, in vestris conscribi Capitularibus singuli faciatis, nullis inde temporibus abolendas: Ciuitates vel loca quibus præstis, districtus quoque seu terras uestræ ditioni subiectas, secundū eas ab hæretica foeditate sollicitè purgaturi.

Tenores autem legum ipsarum hi sunt.

F R E D E R I C V S D E I G R A T I A R O
manorum Imperator, & semper Augustus Hierusalem & Sicilia Rex,
Dilectis principibus suis, Venerabilibus Archiepiscopis, & Episcopis,
alijsque Prælatibus ecclesiarum; Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Potestatibus, Scultetis, Burgauis, Aduocatis, Iudicibus, Ministerialibus, Officialibus, & omnibus per totum imperium constitutis, presentes literas inspecturis fidelibus suis, Gratiā suam, & omne bonum.

L. I.

OMMISSI nobis cælitus cura regiminis, & imperialis cui dante Domino præsidemus fastigium dignitatis, materiale quo diuissim à sacerdotio fungimur gladium aduersus hostes fidei, & in exterminium hæreticæ prauitatis exigunt exerendum: vt perfidiæ vipereos filios contra Deum & Ecclesiam insultantes, tanquam materni vteri corrosores in iudicio & iustitia persequamur: maleficos viuere non passuri, per quorum scientiam seducentem mundus inficitur, & gregi fidelium per oves morbidas grauior infligitur corruptela. Statuimus itaque sancientes,

S. I.

A cientes, vt hæretici quocunque nomine censeantur, vbicunque per imperium damnati fuerint ab ecclesia, & seculari iudicio assignati, animaduersione debita puniantur.

Si qui vero de prædictis postquam fuerint deprehensi, territi metu mortis redire voluerint ad fidei vnitatem, iuxta canonicas sanctiones, ad agendum pænitentiam, in perpetuum carcerem detrudantur. Præterea quicunque hæretici reperti fuerint in ciuitatibus, oppidis, seu aliis locis imperii per inquisitores ab apostolica fede datos, & alios orthodoxæ fidei zelatores; hi qui iurisdictionem ibidem habuerint, ad inquisitorum & aliorum catholicorum virorum insinuationem, eos capere teneantur: & eos captos arctius custodire donec per censuram ecclesiasticam damnatos, damnabili morte perimât, qui fidei sacramenta & vitæ damnabant. Simili quoque poena plecti censemus omnes, quos ad fouendum hæreticorum errorem callidus hostis suscitât aduocatos, vel parat illicitos defensores; maxime cum facinus quos inquinat, æquat: nisi monitione præmissa destiterint, & eorum vitæ duxerint consulendum.

B Eos præterea qui conuicti in vno loco de hæresi, ad alia loca se transferunt, vt cautius possint effundere virus hæreticæ prauitatis, debitam censemus subire vindictam: vt super hoc per viros ab eodem errore conuersos ad fidem, necnon & per alios, qui eos de hæresi conuincerunt (quod & in hoc casu concedimus licite faciendum) euidentis testimonium habeatur. Item mortis sententiæ ducimus addicendos, si quos hæreticorum ad iudicium tractos, in extrema vitæ periculo hæresim abiurantes, postmodum de falso iuramento constiterit, & fide mentita conuinci ac eos contigerit eiusdem morbi spontaneam incurrere recidiam: vt sibi dampnabilius iniquitas sit mentita, & pœnam debitam mendacium non euadat.

Omne insuper proclamationis & appellationis beneficium, ab hæreticis, receptatoribus, & fautoribus eorundem penitus amouemus: volentes vt de finibus imperij, in quibus semper debet existere fida fides, hæreticæ labis genimina modis omnibus deleantur.

C Ceterum quia quanto maiora diuinæ nutu miserationis accepimus, & altiorem locum præ filiis hominum obtinemus, tanto deuotiora debemus obsequia gratitudinis conferenti, si quando in nostri nominis contemptores nostri culminis excandescit auctoritas: si reos læsæ maiestatis, in personis eorum & liberorum suorum exhæredatione damnamus, multo fortius iustiusque contra Dei blasphematores nominis, & catholicæ fidei detractores prouocamur: eorundem hæreticorum, receptatorum, fautorum, & aduocatorum suorum hæredes & posteros vsque ad secundam progeniem, beneficiis cunctis temporalibus, publicis officiis & honoribus, imperiali auctoritate priuantes: vt in paterni memoria criminis continuo mæore tabescant: vere scientes quod Deus zelotes est, peccata patrum in filios potenter vlciscens.

D Nec quidem à misericordiæ finibus duximus excludendum, vt si qui paternæ hæresis non sequaces, latentem patrum perfidiam reuelauerint: quacunq; reatus illorum animaduersione plectantur, prædictæ punitioni non subiaceant innocentia filiorum. Ad hæc notum fieri volumus fratres Prædicatores de ordine Prædicatorum, pro fidei negotio in partibus imperij nostri contra hæreticos deputatos: ceteros quoque qui ad hæreticos iudicandos accesserint, nisi aliqui eorum ab imperio fuerint proscripti, eundo, morando, & redeundo, sub nostri imperij speciali defensione receptos, & quos apud omnes sub ope, ac recommendatione fidelium imperij esse volumus inoffensos: vniuersitati vestræ mandantes, quatenus quocunque, & apud quemcunque vestrum peruenerint, benigne recipiatis eosdem: & personas ab incursu hæreticorum eis insidiantium conseruantes indemnes, omne consilium, ducatum, & auxilium impendatis, pro tam acceptis coram Deo negotiis exequendis.

E Hæreticos vero, quos & ostenderint ipsi vobis, in iurisdictione vestra singuli capientes, diligenti custodia detinendos, donec post ecclesiasticæ damnationis iudicium, pœnam subeant, quam merentur: Scituri quod in executione ipsius negotii, gratum Deo & laudabile nobis obsequium conferetis, si ad expellendam de partibus nostri imperij nouam & insolitam hæreticæ prauitatis infamiam opem, & operam, vnâ cum eisdem fratribus præstiteritis efficacem. Et si quis foret exinde negligens & remissus, ac etiam inutilis coram Domino, & in conspectu nostro poterit merito culpabilis apparere. Datum Paduæ XXI. Februarii, XI I. Indictione.

§. 2.

§. 3.

§. 4.

§. 5.

§. 6.

§. 7.

§. 8.

Exod. cap. 20.

§. 9.

§. 10.

§. 11.

FREDERICVS DEI GRATIA, ETC.

l. 2.

S. 1.

S. 2.

S. 3.

L. Manicheos.
C. de hæret.
L. penult. C. ad
leg. iul. maiest.
S. interdum. in
stit. de hæred.
qua ab intest.
deser.

S. 4.

S. 5.

l. 3.

S. 1.

S. 2.

INCONSVILEM tunicam Dei nostri dissuere conantur hæretici, & vocabuli vitio seruietes, quod significationem diuisionis enuntiat, in ipsius indiuisibilis fidei vnitate nituntur inducere sectionem: & oues à Petri custodia, cui pascendæ à pastore bono sunt creditæ, segregare. Hi sunt lupi rapaces intrinsecus, eo vsq; mansuetudinem prærendentes ouium, quousq; ouile possint subintrare dominicum. Hi sunt angeli pessimi. Hi sunt filij prauitatu, à patre nequitia, & fraudis auctore, ad animas simplices destinati. Hi colubri, qui columbas decipiunt. Hi serpentes, qui latenter videntur inferpere, & sub mellis dulcedine virus euomere: vt vitæ cibū ministrare se simulent, a cauda feriunt, & mortis poculum velut quoddam dirissimū venenum immiscent. Horum sectæ veteribus, vel ne in publicum prodeant, non sunt notatæ nominibus: vel (quod est forte nefandius) non contentæ, vt vel ab Arrio Arriani, vel à Nestore Nestoriani, aut à similibus similes nuncupentur: sed in exemplum martyrū, qui pro fide catholica martyria subierunt, Patarenos se nomināt, velut expositos passioni. Huiusmodi miseri Patareni, à quibus abest sancta credulitas diuinitatis æternæ, sub vno contextu nequitia infimul tres offendunt: Deum videlicet, proximos, & seipfos. Deum, dum Dei fidem, & filiū non agnoscunt. Decipiūt proximos, dum ipsis sub spe spiritualis alimonie, hæreticæ prauitatis oblectamenta ministrant. Crudelius etiam sæuiunt in se ipsos, dum post animarum dispendium, corpora denique seueræ mortis illecebris, quam per agnitionem veram & veræ fidei possent euadere, vitæ prodigi, & necis improvidi sectatores inuoluūt: & (quod est ipso dictu dirissimum) superstites etiam non terrentur exemplo.

Contra tales sibi, Deo, & hominibus sic infestos, continere non possumus motus nostros, quin debitæ vltionis in eos gladium exeramus: tanto ipsos instantius persequentes, quanto in euidentiore delusionem fidei Christianæ, prope Roman. Ecclesiam, quæ caput ecclesiarum omnium iudicatur, superstitionis suæ scelera latius exercere noscuntur. Adeo quod ab Italia finibus, præsertim à partibus Lombardiæ, in quibus pro certo perpendimus ipsorum nequitiam latius abundare, iamque vsque ad regnum nostrum Siciliæ, suæ perfidiæ riuulos deriuarunt.

Quod acerbissimum reputantes, Statuimus in primis, vt crimen hæreseos, & damnatæ sectæ cuiuslibet, quocunq; nomine censeantur sectatores, (prout veteribus legibus est indictum) inter publica crimina numerentur: immo crimine læsæ maiestatis nostræ debet ab omnibus horribilius iudicari, quod in diuinæ maiestatis iniuriam noscitur attentatum, quamuis iudiciū potestate, alterum alteri non excellat. Nam sicuti perduellionis crimen personas adimit damnatorum, & bona; & damnat post obitum memoriam defunctorum: sic & in prædicto crimine, quo Patareni notantur, per omnia volumus obseruari. Et vt ipsorum nequitia, qui (quia Dominum non sequuntur) in tenebris ambulant, detegatur: nemine etiā deferente inuestigari volumus diligēter huiusmodi scelerū patratores; & per officiales nostros, sicut & alios malefactores inquiri; ac inquisitione notatos, esse leuis superstitionis argumēto tagātur, à viris ecclesiasticis, & prælatis examinari iubemus. Per quos si inuenti fuerint à fide catholica saltē in articulo deuiare, ac per ipsos pastorali more cōmoniti, tenebrofi diaboli relictis insidiis, noluerint agnoscere Deū lucis; sed in erroris concepta instantia perseuerent, præsentis nostræ legis edicto damnatos mortē patri Patarenos, aliosq; hæreticos quocunq; nomine censeantur, decernimus, quā affectant: vt viui in conspectu hominū cōburantur, flammarum cōmissi iudicio. Nec dolemus quod in hoc ipsorum satisfacimus voluntati, ex quo pœnam solūmodo, nec fructū alium consequuntur erroris. Apud nos pro talibus nemo interuenire præsumat: quod qui fecerit, in ipsum nostræ indignationis aculeos nō immerito cōuertemus. Dat. Paduæ xxij. Febr. xij. Indict.

IMPERATOR FREDERICVS Semper Augustus, &c.

PATARENORVM receptatores, & complices, & quocunq; modo fautores, qui vt à pœna alios possint eximere, de se velut improvidi nō formidant, publicatis bonis omnibus relegandos in perpetuū esse cōsemus. Et ipsorum filij ad honores aliquos nullatenus admittantur. Si tamē aliquis fautorum huiusmodi detexerit aliquem Patarenum, de cuius perfidia manifeste probatur, in fidei præmium quam agnouit, famæ pristinae de imperiali clementia restitutionis beneficium integrum consequatur.

INCI-

A *INCIPIVNT CAPITVLA CONSTITVTIONIS*
contra Patarenos edita per eundem Fredericum illustrem virum Ro-
manorū Imperatorem semper Augustū, Hierusalem, & Sicilia Regem.

ATHAROS, Patarenos, Speronistas, Leonistas, Arnaldistas, Circuncisos, Pas-
 faginos, Iosepinos, Garatenses, Albanenses, Franciscos, Bagnarolos, Com-
 mixtos, Vvaldenses, Roncarolos, Communellos, Vuarinos, & Ortholenos,
 cum illis de Aquanigra, & omnes hæreticos vtriusque sexus quocunque no-
 mine censeantur perpetua damnamus infamia, diffidamus atque bannimus,
 censentes vt bona talium confiscentur, nec ad eos vltcrius reuertantur: ita quòd filii eo-
 rum ad successionem peruenire non possint, cum longe sit grauius æternam, quàm tēpo-

S. 1.

B ralem offendere maiestatem. Qui autem inuenti fuerint sola suspitione notabiles, nisi
 ad mandatum ecclesiæ, iuxta considerationem suspitionis, qualitatemque personæ, pro-
 priam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, tanquam infames & banniti ab
 omnibus habeantur; ita quòd si per annum permanserint, extunc eos sicut hæreticos con-
 demnamus. Statuimus etiam hoc edicto in perpetuum valituro, vt potestates, & consu-
 les, seu rectores, quibuscunque fungantur officijs, pro defensione fidei præstent publicum
 iuramentum, quòd de terris suæ ditioni subiectis, vniuersos hæreticos ab Ecclesia denota-
 tos, bona fide pro viribus exterminare studebunt: ita quòd amodo quancunque quis
 fuerit in perpetuam potestatem, vel temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iu-
 ramento firmare: alioquin neque pro potestatibus, neque pro consulibus, seu consimi-
 libus habeantur: eorumque sententias ex tunc decernimus inutiles & inanes. Si vero do-

c. uergentis.
de hæret.

S. 2.

C minus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab
 hæretica prauitate, post annum à tempore monitionis elapsum, terram ipsius exponimus
 catholicis occupandam: qui eam, exterminatis hæreticis, absque vlla contradictione pos-
 sident, & in fidei puritate conseruent: saluo iure dominij temporalis: dummodo super
 hoc nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilomi-
 nus lege seruata, contra eos qui nõ habent dominos principales. Credentes præterea,
 receptatores, defensores, & fautores hæreticorum bannimus: Statuentes, vt si postquam
 quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, satisfacere contempserit infra annum,
 extunc ipso iure sit factus infamis, & ad publica officia seu consilia, vel ad aliquos eligen-
 dos huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testamenti
 liberam habeat factionem; nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus ei præterea

S. 3.
Conc. Biteren.
cap. 32.

S. 4.

D super quocunque negotio, sed ipse alijs respondere cogatur. Quòd si index extiterit, eius
 sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur.
 Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, eius instrumen-
 ta cõfecta per manum ipsius nullius penitus sint momenti. Adjicimus insuper, quòd hæ-
 reticus per hæreticum conuinci possit: & quòd domus Patarenorum, receptatorum, &
 defensorum, & fautorum, siue vbi docuerint, siue vbi alijs manus imposuerint, destruatur,
 nullo tempore restituendæ. Dat. Paduæ XXI. Februarii. XII. Indictione.

S. 5.

S. 6.

REX regum. Apostatantes à fide catholica penitus execramus, insequimur vltioni-
 bus, bonis suis omnibus spoliamus. Et vt à professione vel vita naufragâtes legibus coar-
 ctamus. Successiones tollimus, ab eis omne ius legitimum abdicamus. Dat. Perusij II.
 kalen. Nouemb. Pontificatus nostri anno primo.

DE APOSTA
TIS.

E Tyb. de Cur.

I D E M.

Innocentius IIII. Pontifex Maximus anno Domini 1252. ad extirpandas hæreses, copiosas ac saluberrimas
 constitutiones edidit, quas direxit ad ciuitatum magistratus seculares, iubens vt iuxta ordinem & præ-
 scriptum earum aduersus hæreticos procederetur. eas constitutiones Alexander IIII. anno Domini 1259.
 repetit, & confirmat, rescriptoque suo pariter inserit: tandem Clemens IIII. anno Domini 1265. easdem
 cum quibusdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus etiam confirmauit, & suo huic præsentì
 rescripto inseruit.

Eas nos supra in bullario pag. 30. imprimendas curauimus, sed destituti rescripto authentico, in
 nonnullis est variatum: quare vt omnis procul abesset incertitudo, visum est non inutile iterum hoc
 loco repetere, boni consule.

Edita anno
Domini 1259.

LEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Potestatibus sive Rectoribus, Consulibus, Capitaneis, Antianis, Consiliis, & Communitatibus ciuitatum aliorumque locorum per Italiam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

Ad extirpanda de medio populi Christiani hæreticæ prauitatis zizania, quæ abundantius solito succreuerunt, superseminante illa libentius his diebus homine inimico: tantò studiosius iuxta commissam nobis sollicitudinem insu dare proponimus, quantò perniciosius negligimus eadem in necem catholici seminis peruagari. Vt autem aduersus huiusmodi nequitia operarios consurgant stentque firmiter ecclesie filii, ac orthodoxæ fidei zelatores, constitutiones quasdam foelicis recordationis Innocentius Papa IIII. prædecessor noster, ad extirpationem hæreticæ pestis edidit, & in capitularibus vestris, tam ipse, quàm foel. me. Alexander Papa prædecessor noster conscribi, ac à vobis exacta diligentia obseruari mandarunt: quæ seriatim inferius continentur. Ideoque vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus singuli constitutiones easdem, cum quibusdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus, per dictum Alexandrum prædecessorem, & etiam per nos factas, conscribi in vestris capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, secundum eas contra omnem hæresim, se aduersus hanc sanctam Ecclesiam extollentem sine omissione aliqua procedatis: Alioquin dilectis filiis Prædicatorum & Minorum ordinum fratribus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, & eorum singulis per Italiam deputatis auctoritate sedis Apostolicæ, & in posterum deputandis, damus nostris literis in mandatis: vt infra designatos eis limites, singulos vestrum ad id, per excommunicationem in personas, & interdictum in terram, appellatione remota compellant.

Constitutiones autem sunt hæ:

Magistratus in
rent, quod le-
ges in hereti-
cos latas obser-
uabunt.

Statuimus vt potestas, capitaneus, seu rector, seu consules, seu quiuis alii, qui ciuitati præfunt, vel loco alii ad præfens, aut pro tempore præfuerint in futurum, in Italia, iure præcise ac sine tenore aliquo attendere inuiolabiliter & seruare, & facere ab omnibus obseruari toto tempore sui regiminis, tam in ciuitate vel loco sui regiminis, quàm in terris suæ ditioni subiectis, omnes & singulas infra scriptas constitutiones: & super his præcise seruandis recipiet à quibuslibet sibi in potestaria, vel regimine succedentibus, iuramenta. Quæ qui præstare noluerit, pro potestate, capitaneo, seu consule, vel rectore nullatenus habeatur: & quæ vt potestas, capitaneus, consul, uel rector fecerit, nullam penitus habeant firmitatem. Nec vllus teneatur aut debeat sequi eos, etiam si de sequela præstanda eis exhibuerit iuramentum.

Pœna magi-
stratuum non ser-
uantium leges
contra hereti-
cos latas.

Quod si potestas, capitaneus, vel aliquis prædictorum constitutiones ipsas & singula in eis contenta seruare noluerit uel neglexerit, præter notam periurii, & perpetuæ iacturam infamie, ducentarum Marcharum pœnam incurrat, quæ irremissibiliter exigantur ab eo: & in vtilitatem communis, cui præest, intègre conuertantur. Et nihilominus vt periurus & infamis, & tanquam hæreticorum fautor de fide suspectus, officio & honore sui regiminis spoliatur. Nec vltius potestas, capitaneus, consul, seu rector habeatur in aliquo: Aut de cetero ad aliquam dignitatem vel officium publicum vllatenus assumatur.

Heretici ban-
no supponatur.

Iidem quoque potestas, capitaneus, consules, rector, vel quiuis alii ad regimen cuiuslibet ciuitatis vel loci assumpti, in principio sui regiminis in publica concione more solito congregata, banno ciuitatis vel loci supponant, tanquam pro maleficio, omnes hereticos vtriusque sexus quocunque nomine censeantur, & teneantur bannum huiusmodi à suis prædecessoribus positum confirmare.

Hereticos qui-
libet capere po-
test.

Præcipiant autem quod nullus hæreticus uel hæretica de cetero habitet vel moretur, aut subsistat in ciuitate seu aliquo loco iurisdictionis aut districtus eiusdem: & quicumque ipsum vel ipsam inuenerit, libere capiat, & capere possit impune: & omnes res mobiles ipsius vel ipsorum, penes eos inuentas, eis licenter auferre, quæ sint auferentiũ pleno iure, nisi auferentes huiusmodi sint ad hoc officium specialiter deputati.

Ministri eligā-
tur ad capien-
dos hereticos.

Iidem quoque potestas, capitaneus, consules, seu rector, vel quiuis alii huiusmodi, infra octo dies post introitum regiminis sui, duodecim viros probos & catholicos: & duos notarios, & duos seruitores, vel quotquot fuerint necessarii instituere teneantur: quos diocesanus si præfens extiterit, & interesse voluerit, & duo fratres Prædicatorum, & duo Minorũ ordinum

A ordinum, ad hoc a suis prioribus & guardianis, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinū deputati, seu inquisitores, vel inquisitor prauitatis hæreticæ duxerint eligendos. Instituti autem huiusmodi & electi possint & debeant hæreticos, & hæreticas capere, & eorum bona illis auferre, & facere auferri per alios, & procurare hæc tam in ciuitate, vel alio loco, quàm in tota eius iurisdictione atq; districtu plenarie adimpleri, & eos ducere & duci facere in potestatem diocesani, vel eius vicarij, seu inquisitorum, vel inquisitoris.

Teneantur autem potestas, capitaneus, consules, seu rector, vel alij ad huiusmodi regimen deputati, quilibet in expensis communis, cui præest, facere duci eosdem hæreticos ita captos, quocunque diocesanus, vel eius vicarius, seu inquisitores, vel inquisitor prædicti, in iurisdictione, vel districtu diocesani episcopi, seu ciuitatis, vel loci uoluerint illos duci.

Expensis communitatis hæretici capti deducantur.

B Officialibus vero prædictis, plena fides de his omnibus adhibeatur, quæ ad eorum officium pertinere noscuntur, sine aliquo specialiter præstito iuramento, ubi duo, vel tres, seu plures præsentés fuerint ex eisdem.

Officialibus fides adhibeatur.

Porro cum officiales huiusmodi eliguntur, iurent hæc omnia exequi fideliter & pro posse, ac super his semper meram dicere veritatem. Quibus ab omnibus, in his quæ ad officium eorum pertinent, plenius pareatur.

Officiales iurent fideliter agere.

Et tam dicti duodecim quàm seruitores & notarij prætaxati, simul vel diuisim plenariam præcipiendi, sub pœnis & bannis taxatis, & expressis in cõstitutionibus infra scriptis, quæ ad officium suum pertinent, habeant potestatem.

Officialium potestas.

C Possint autem officiales prædicti communitati, castri, burgi, seu villæ præcipere sub pœna & banno vsque ad ducentas Marchas argenti & ultra ad arbitrium potestatis, seu rectoris ciuitatis, vel loci in cuius districtu, vel iurisdictione fuerint, q̄ potestati, seu rectori, vel diocesano, aut eius vicario, seu inquisitoribus, aut inquisitori hæreticorum præsentet infra præfigendum eis terminū competentem, omnes hæreticos, & hæreticas, quos & quas sibi dicti officiales duxerint assignandos. Et potestas, seu rector a non seruantiibus præceptum, pœnam, vel bannum huiusmodi exigere teneatur.

Potestas autem, vel capitaneus, consules, seu rector, vel alij huiusmodi quocunque vocabulo censeantur, teneantur habere firma, & rata omnia præcepta, quæ occasione officij sui fecerint duo ex ipsis, seu plures, & pœnas exigere non seruantium.

Quòd si dictis officialibus aliquo tempore, aliquod damnum contigerit in personis, vel rebus, pro suis officiis exequendis, a communi ciuitatis, vel loci per restitutionem plenariam seruentur indemnes.

Officiales seruentur indemnes.

D Nec ipsi officiales, vel heredes eorum possint aliquo tempore conueniri de his quæ fecerint, vel pertinent ad eorum officium, nisi secundum quod eisdem diocesano, & inquisitoribus, vel inquisitori videbitur expedire.

Ipforum autem officium duret tantummodo per sex menses: Quibus cõpletis potestas, vel quicunque ipsius ciuitatis, vel loci regimini præfuerit, teneatur totidem subrogare officiales secundum formam præscriptam, qui prædictum officium, secundum formam eandem, in aliis sex mensibus sequentibus exequantur.

Officiales quãto tpe durent.

Sane ipsis officialibus dentur de camera communis prædicti, quando exiuerint ciuitatem, aut locum, pro hoc officio exequendo, vnicique pro qualibet die duo solidi pro uenien. senatus, vel imperialium in pecunia numerata: quos potestas, capitaneus, consules, vel rector, aut alius huiusmodi teneantur eis dare, vel dari facere, infra diem tertium

Officialibus unde satisfieri debeat.

E postquam redierint ad eandem ciuitatem, vel locum.

Et insuper habeant tertiam partem bonorum hæreticorum, & receptorum eorum, quæ occupauerint: & mulctarum, ad quas fuerint condemnati, secundum quod inferius continetur: Et hoc salario sint contenti.

Sed ad nullum aliud, quod istud officium impediatur, vel impedire possit, vllò modo officium, vel etiam exercitium compellantur.

Nullum etiam statutum conditum, vel condendum, eorum officium vllò modo valeat impedire.

Et si quis horum officialium propter ineptitudinem, vel inertiam, seu occupationem aliquam, vel excessum, diocesano & fratribus suprædictis, visus fuerit amouendus: ipsum ad mandatum, vel dictum eorum, teneatur amouere potestas, capitaneus, vel quiuis alius huiusmodi prædictorum, & alium secundum formam præscriptam substituere loco eius.

Officiales quomodo et per quos amouendi.

Quòd

*Officialium ini-
quorum pena.*

Quod si quis eorum contra fidem & sinceritatem officij sui in fauorem hæresis depre-
henfus fuerit excessisse, præter notam infamiae perpetuae, quam tanquam fautor hæretico-
rum incurrat, per potestatem, capitaneum, consules, vel rectorem, seu alium similem, ad
dioecesan. & dictorum fratrum vel inquisitorum, seu inquisitoris arbitrium puniatur.

*Omnes præstet
auxilium offi-
cialibus.*

Potestas vero militem suum, vel alium assessorem, si dioecesanus vel eius vicarius, aut
inquisitores vel inquisitor auctoritate sedis Apostolicæ deputati, seu dicti officiales petue-
rint, cū ipsis officialibus mittere teneatur, & cum ipsis eorum officium fideliter exercere.
Quilibet etiam si præsens in terra vel requisitus fuerit, teneatur tam in ciuitate, quam
in iurisdictione & districtu quolibet dare ipsis officialibus, & eorum sociis consilium & iu-
uamen, quando voluerint hæreticum vel hæreticam capere vel spoliare, aut inquirere, seu
domum vel locum aut aditum aliquem intrare pro hæreticis capiendis, sub librarum vi-
ginti quinque prouenien. vel imperialium pœna vel banno: vniuersitas autem castri vel B
burgi sub pœna & banno librarum quinquaginta: villa vero viginti quinque prouenien.
vel imperialium pro qualibet vice soluenda in pecunia numerata.

*Pœna prohibe-
tium ne here-
tici capiantur.*

Quicumque autem hæreticum vel hæreticam, captum vel captam auferre de manibus
cipientium vel capiētis ausus fuerit, vel defendere ne capiatur: seu prohibere aliquem in-
trare domum aliquam, vel curtem, seu locum aliquem, ne capiatur & inquiretur ibidem,
iuxta legem Paduæ promulgatam per quondam Fredericum olim Romanorum Impera-
torem, publicatis bonis omnibus in perpetuum relegetur.

*Domus in qua
sunt heretici
destruatur.*

Et domus illa, a qua prohibiti fuerint, sine spe reædificandi funditus destruat: nisi for-
te dioecesano, vel in eius absentia ipsius vicario vnâ cum inquisitoribus seu inquisitore
hæreticorum, vel soli ipsi dioecesano, quando inquisitorum, vel inquisitoris præsentia de
facili haberi non poterit, legitime constiterit, præfatę domus dominum in hoc casu peni-
tus innocentem, & prorsus inculpabilem extitisse: ac etiam eum non esse credentem, vel
receptatorem, aut defenlorem, siue fauorem hæreticorum, seu de hæretica labe suspectū.

*Bona reperta
in domibus hæ-
reticorum capi-
entium sunt.*

Et bona quę ibi reperta fuerint, fiant capientium vel inquirētium, ac si hæretici fuissent
ibidem inuenti: nisi forte prædictis, (vt dictum est) legitime constiterit per testes fide di-
gnos & omni exceptione maiores ipsa bona esse aliarum personarum, quam domini do-
mus eiusdem.

*Et tunc propter hanc prohibitionem vel impeditio-
nem specialem burgus vel castrum*

componat communi, in cuius districtu est, libras ducentas, & villa libras centum, & vicinia
tam burgi quam castri, & ciuitatis libras quinquaginta prouenien. siue imperialium in pe-
cunia numerata: nisi infra quintum diem ipsos defensores, vel defensorem hæreticorum
potestati vel rectori captos duxerint personaliter presentandos: vel nisi forsan per legiti-
mas probationes dioecesan. vel in eius absentia ipsius vicario, vnâ cum inquisitoribus, seu
inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi dioeces. quando inquisitorum aut inquisitoris præ-
sentia de facili haberi non poterit, plene ac euidenter constiterit, quod ipsum vel ipsos ca-
pere nullatenus potuissent: & eos ad captionem & presentationem huiusmodi faciendas,
sufficientem & congruam adhibuisse sollicitudinem & cautelam.

*Heretici seor-
sum ab alijs in
tuto carcere
custodiantur.*

Teneantur insuper potestas, capitaneus, consules, seu rector, vel alij huiusmodi, omnes
hæreticos & hæreticas qui capti amodo fuerint, custodiri facere sub expensis communis
ciuitatis vel loci cui præsent, per viros catholicos ad hoc electos a dioecesano, si præsens
fuerit, & fratribus suprascriptis, vel inquisitoribus seu inquisitore, in aliquo speciali carce-
re tuto & securo, in quo ipsi soli teneantur seorsum a latronibus & bannitis, donec de ipsis
fuerit diffinitum.

*Pœna assigna-
tium non here-
ticos pro here-
ticis.*

Si quando aliqui vel aliqua non hæretici pro captis hæreticis, ipsis non contradicenti-
bus fuerint assignati, vel se forsitā assignauerint, prædicti suppositi perpetuo carceri man-
cipentur: & hæretici nihilominus reddi & assignari cogantur. Et qui hunc dolum fecerint,
iuxta legem prædictam bonis omnibus publicatis, in perpetuum relegentur.

*Capti heretici
iudicibus eccle-
siasticis præ-
sententur.*

Teneantur insuper potestas, capitaneus, consules, vel rector, seu quiuis alij huiusmodi,
cum bono & securo comitatu omnes hæreticos, quocunque nomine censeantur, infra
dies quindecim postquam capti fuerint, dioecesano vel eius speciali vicario, seu hæreti-
corum inquisitoribus vel inquisitori præsentare pro examinatione de ipsis & eorum hæ-
resi faciendam.

*Damnatos de
hæresi recipiāt
puniendo.*

Damnatos vero de hæresi per dioecesanum vel eius vicarium, seu inquisitores vel in-
quisitorem prædictos, potestas, capitaneus, vel alij eorū suprascripti, vel eius seu eorū nun-
tius

A tius specialis, eos animaduersione debita puniendos sibi relictos statim recipere teneantur. Teneantur præterea potestas, capitaneus, cōsules, aut rector, vel alij huiusmodi, omnes hereticos quos captos habuerint, cogere citra membri diminutionem, & mortis periculū tanquam vere latrones, & homicidas animarum, & fures sacramentorum Dei & fidei Christianæ, errores suos expresse fateri, & accusare alios hereticos quos sciunt, & bona eorum, & credentes, & receptatores, & defensores eorum, sicut coguntur fures & latrones rerum temporalium accusare suos complices, & fateri maleficia quæ fecerunt.

Vide schol. 118. lib. 3. in Directorium.

Domus autem in qua repertus fuerit hæreticus vel hæretica, sine vlla spe reedificandi, funditus destruat: nisi dominus domus, eos ibidem procurauerit reperiri: & si dominus illius domus habuerit cum ea domos alias appendices, cum vna eademque domus interdum diuersis & cohærentibus mansionibus distinguatur, omnes illæ domus appendices,

Domus in qua reperti sunt heretici destruantur.

B siue in domo illa, siue in eius appendicibus hæreticus, vel hæretica deprehensus fuerit, similiter destruantur: & bona quæ fuerint inuenta in domo illa, ipsiusque appendicibus (nisi forte legitime per testes fide dignos, & omni exceptione maiores, ipsa bona esse aliarum personarum quàm domini domuum earundem constiterit) publicentur, & fiant auferentium, nisi auferentes fuerint in huiusmodi officio constituti.

Et insuper dominus domus illius præter notam infamię perpetuæ, quam incurrat, componat communi ciuitatis vel loci quinquaginta libras prouenien. vel imperialium, in pecunia numerata: quam si non soluerit, in perpetuo carcere detrudatur.

Pœna eius in cuius domo reperti fuerint heretici.

Quæ autem de domorum & appendicium destructione, bonorum publicatione, ac penarum impositione facienda, dominis domuum earundem præmissa sunt, volumus obseruari: nisi forte diœcesano, vel in eius absentia ipsius vicario, vnà cum inquisitoribus, seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi diœcesano, quando inquisitorum vel inquisitoris præsentia de facili haberi non poterit, legitime constiterit præfatarum domorū dños in hoc casu penitus innocentes, & prorsus inculpabiles extitisse: Ac etiã eos non esse credentes, vel receptatores, aut defensores, siue fautores hæreticorū, seu de hæretica labe suspectos, quos nec in domibus vel appendicibus, nec in bonis eisdem, seu quouis modo puniri volumus: si vt dictum est, apparuerint innocentes.

Burgus autem ille seu castrum, in quo hæretici capti fuerint vel inuenti, componat communi ciuitatis vel loci in cuius districtu est, centum libras, & villa libras quinquaginta, & vicinia tam burgi, quàm castri & ciuitatis libras viginti quinque prouenien. vel imperialium, in pecunia numerata nisi infra quintum diem receptatores ipsorum captos præsentauerint potestati, siue cuius alij præsideti eiusdem regimini ciuitatis: nisi forsan per legitimas probationes, diœcesano, vel in eius absentia ipsius vicario, vnà cum inquisitoribus seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi diœcesano, quãdo inquisitorum vel inquisitoris præsentia de facili haberi non poterit, plene ac euidenter constiterit, quod ipsos capere nullatenus potuissent: & eos ad captionem, & præsentationem huiusmodi faciendas, sufficientem & congruam adhibuisse sollicitudinem, & cautelam.

Pœna eorum qui hereticis auxiliantur.

Quicumque vero deprehensus fuerit dare alicui hæretico, consiliū vel auxilium seu fauorem, præter aliam penam superius & inferius prætaxatam, ex tunc ipso iure in perpetuum sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, vel ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad hereditatis successionem accedat. Nullus præterea ei super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti. Credentes quoque erroribus hereticorum, tanquam hæretici puniantur.

Testamenta eorum qui heretici decesserunt, nullius volumus esse momenti.

Teneantur insuper potestas, siue capitaneus, consules, seu rector vel quiuis alius præsidens regimini ciuitatis vel loci: nomina virorum omnium qui de hæresi fuerint infamati vel banniti, in quatuor libellis vnus tenoris facere annotari: quorum vnum commune ciuitatis vel loci habeat, & alium diœcesanus, & tertium fratres Prædicatores, & quartum fratres Minores: & ipsorum nomina ter in anno in concione publica solemniter faciat recitari.

Nomina damnatorū de hæresi in 4. libris annotentur.

Teneatur quoque potestas seu rector, vel quicumque regimini supradicto præfuerit, filios,

Filij damnatorum ad nullum

*officiū vel be-
neficiū admit-
tantur.*

filios, & nepotes hæreticorum, & receptatorum, defensorum, & fautorum eorum dili-
genter inuestigare: eosque ad aliquod officium publicum seu consilium nullatenus ad-
mittere in futurum.

Teneatur præterea potestas seu rector, vel quivis alius huiusmodi regimini præsidens
vnum de assessoribus suis, quem elegerit diœcesanus, si fuerit præsens, & inquisitores seu
inquisitor prædicti auctoritate sedis Apostolicæ deputati, mittere cum eis, quodcumque
voluerint, in iurisdictione ciuitatis vel loci ac eius districtu. Qui assessor secundum quod
prædictis inquisitoribus, seu inquisitori visum fuerit, ibi tres aut plures boni testimonij
viros, vel totam viciniam (si eis videbitur) iurare compellat, quod si quos ibidem hære-
ticos scuerint, vel bona eorum, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu a com-
muni conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, vel credentes, aut defenso-
res, seu receptatores, vel fautores hæreticorum: eos dictis inquisitoribus siue inquisitori
studeant indicare.

*Magistratus se-
culares terrā
purgent ab hæ-
retica sedita-
te.*

Ipsi autem potestas, consules, siue rector, seu quivis alij regimini præsidentes, purgare
teneantur ab hæretica seditate ciuitatem vel locum, cui præfuerint, totamque terram,
vel districtum suæ ditionis, secundum leges per quondam Fredericum, olim Romanorum
imperatorem, tunc in deuotione Romanæ Ecclesiæ persistentem Paduæ promulgatas cō-
tra hæreticam prauitatem: & earum tenores facere in suis annotari capitularibus, nullis
inde temporibus abolendos.

*Condemnatio-
num executio
intra quōt lem-
pus fieri debe-
at.*

Teneatur insuper potestas, seu quivis rector ciuitatis vel loci quocumque vocabulo nū-
cupetur, in destructione domorum & condemnationibus faciendis, & in rebus inuentis
vel occupatis consignandis & diuidendis, de quibus superius dicitur, infra viginti dies
postquam accusatio siue denuntiatio facta fuerit, hæc omnia exequi cum effectu: & con-
demnationes omnes in pecunia numerata infra tres menses exigere, & diuidere illas sicut
inferius continetur. Et eos qui soluere non poterint, banno maleficii supponere, & do-
nec soluant, in carcere detinere. Alioquin pro his omnibus & singulis syndicetur sicut
inferius continetur.

*Pœna nullo
modo relaxen-
tur.*

Insuper teneatur vnum de assessoribus suis, quemcūque diœcesanus, vel eius vicarius,
& dicti inquisitores seu inquisitor hæreticorum voluerint, ad hæc peragenda fideliter assi-
gnare, & mutare pro tempore, si eis visum fuerit opportunum.

*Bona heretico-
rū qualiter di-
uidantur.*

Omnes autem condemnationes vel pœnæ, quæ occasione hæresis factæ fuerint, neque
per concionem, neque per consilium, neq; ad vocem populi vllō modo aut ingenio, ali-
quo tempore valeant relaxari.

Teneatur insuper potestas, capitaneus, consul, seu quivis alius rector, omnia bona hæ-
reticorū, & receptatorum eorum, quæ per dictos officiales fuerint occupata, seu inuenta:
& condemnationes pro his exactas: necnon & lignamina, lapides, & tegulas domorum &
turrium, quæ occasione hæresis destruentur: & bona tam mobilia, quam immobilia, quæ
eadem occasione confiscabuntur, diuidere tali modo. Vna pars deueniat in commune ci-
uitatis seu loci. Secunda in fauorem & expeditionem officij detur officialibus qui tunc
negotia ipsa peregerint. Tertia ponatur in aliquo tuto loco, secundum quod dictis diœ-
cesano, & inquisitoribus vel inquisitori videbitur referuanda, & expendenda per consiliū
eorundem in fauorē fidei, & ad hæreticos extirpandos: non obstante huiusmodi diuisioni
statuto aliquo condito, vel condendo.

*Bona hereti-
corum confisca-
ta vendantur,
& per quos.*

Teneatur præterea potestas, vel rector ciuitatis seu loci alterius, vendere bona fide, cū
consilio & assensu inquisitorum vel inquisitoris, bona quæ confiscantur occasione hæreticæ
prauitatis, infra tres menses post confiscationem huiusmodi: quod si non fecerit, præmissas
pœnas eo ipso incurrat. Et nihilominus inquisitores, vel inquisitor libere vendere illa va-
leat, inquisito consilio diœcesan. vel eius vicarij, si præsens non fuerit, & duorum fratrum
Prædicatorum & totidem Minorum ordinum, quos prior & guardianus, si conuentus ibi-
dem fuerint, eorundem ordinum, ad hoc duxerint eligendos. Et emptores bonorum hu-
iusmodi illa libere ac licite habeant & possideant: & verum ipsorum bonorum dominium,
per emptionem huiusmodi transferatur ad ipsos.

*Pœna nō ser-
uantū has cō-
stitutiones.*

Si quis autem de cetero aliquod istorum statutorum, seu constitutionum attentauerit
delere, diminuere, vel mutare, sine auctoritate sedis Apostolicæ speciali: potestas, capita-
neus, seu consul, vel alius quivis rector qui pro tempore fuerit in illa ciuitate vel loco, te-
neatur eum tanquam defensorem hæreticorum publicum & fautorem, secundum formā
præscriptam

A præscriptam perpetuo publice infamare, atque punire in libris quinquaginta prouenientium vel imperialium, in pecunia numerata. Quam si exigere non poterit, eum maleficii banno supponat. De quo eximi non valeat nisi soluerit duplâ dictæ pecuniæ quantitatem.

Qui magistratum inuit præcedentem Potestatem Syndicet.

B Teneatur sane potestas, siue capitaneus, consul, seu quiuvis rector infra duodecim dies sui regiminis syndicare præcedentem proximo potestatem, capitaneum, consulem, vel rectorem, & eius etiam assessores, per tres viros catholicos, & fideles, quos infra tres dies regiminis supradicti eligant vnâ cum diocæsano fratres Prædicatores & Minores, à suis priore ac guardiano pariter assignati, seu inquisitores vel inquisitor hæreticæ prauitatis, de omnibus his quæ in statutis istis, seu constitutionibus & legibus antedictis, contra hæreticos & eorum complices editis continentur: & punire ipsos si exceßerint in omnibus & singulis, quæ omiserint, & cogere restituere de propria facultate. Nō obstante si per aliquam licentiam consilii vel alterius cuiuslibet, a syndicatione fuerint absoluti. Iurabunt autem prædicti tres viri bona fide syndicare præfatos de omnibus supradictis.

Ceterum teneatur potestas, siue capitaneus, consul aut quiuvis rector cuiuslibet ciuitatis vel loci, delere seu abradere penitus de statutis & capitularibus communis, quodcunq; statutum conditum vel condendum inueniatur contradicere istis constitutionibus seu statutis & legibus memoratis, siue quomodolibet obuiare. Et in principio & in medio sui regiminis hæc statuta seu constitutiones & leges ipsas in publica concione solemniter facere recitari: & etiam in aliis locis extra ciuitatem suam seu locum, sicut diocæsano. seu inquisitoribus siue inquisitori videbitur expedire.

Statuta his constitutionibus aduersa deleantur.

C Porro hæc omnia statuta seu constitutiones & leges præfata, & si quæ alia contra hæreticos & eorū complices tempore aliquo auctoritate sedis Apostolicæ conderentur, in quatuor voluminibus vnus debeant tenoris contineri, quorū vnus sit in statuto cōmunis cuiuslibet ciuitatis seu loci: secundū apud diocæsano: tertium apud fratres Prædicatores: quartum apud fratres Minores cum omni sinceritate seruentur, ne possint per falsarios in aliquo violari. Dat. Perusii III. Non. Nouemb. Pontificatus nostri anno primo.

Hæc constitutiones publice recitentur.

Eedē in 4. libris scribatur.

De Cur.

Ger. p.

HONORIVS PAPA IIII.

Filij hæreticorum, credentium, receptatorum, fautorum, & defensorū, qui ad Ecclesiam reuertuntur, & pro culpa cōmissa ad mandatū Ecclesie pēnitentiā recipiunt, quā vel ipsi perfecerunt, vel prosecutioni eius instant, vel parati sunt dum viuunt ad recipiendam eandem, non obstante parentū peccato, si non sint de heresi suspecti & in deuotione ac fidelitate Ecclesie persistunt, ad oīa secularia officia & beneficia, etiam si dignitates existant, assumi libere valent: & si literati sint, ad omnes ordines possunt promoueri.

HONORIVS Episcopus seruus seruorū Dei, Dilecto filio fratri Galgano de Eugubio ordinis fratrum Minorū Inquisitori hæreticæ prauitatis in Ducatu Spoletan. Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1286.

E XHIBITA nobis dilecti filij Archioni militis nati quondā Philippi dicti Palmerij militis Spoletan. primo continebat, quod olim significantibus felicis recordationis Alexandro Papa prædecessori nostro Inquisitoribus prauitatis hæreticæ per Italiā deputatis, quod frequenter a sede Apostolica cōmittebatur eisdem, vt tam hæreticos credētes, fautores, & receptatores hæreticorū quā ipsorū filios & nepotes priuandi dignitatibus, personatibus, officiis publicis & beneficiis ecclesiasticis de diocæsanoꝝ vel eis absentibus vicarioꝝ suorū consilio haberent liberā potestatem, & qualiter hoc deberet intelligi postulātibus declarari præfatus prædecessor eisdem Inquisitoribus per suas duxit literas respondendum, quod de filiis & nepotibus illorū hæreticorum credentiū & aliorū huiusmodi qui modo tales esse probantur intelligendū esse videbatur, Non autem illorum quos emendatos esse cōstaret, ac pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesie pēnitentiā recepisse quam ipsi vel iam perfecerant vel humiliter prosecutioni eius instarent vel parati fuerant dum viuere ad recipiendum eandem. Verum licet Inquisitor prauitatis huiusmodi, tunc in partibus illis per sedem Apostolicam deputatus memoratum Philippum qui sibi confessus extitit, quod cuidam hæretico reuerentiam fecerat quædam contra fidem proferendo catholicam priuauerit bonis suis, ac idem Philippus iniunctam sibi propter hoc ab eodem Inquisitore pēnitentiā perfecit reuerenter, ac tandem sicut vere catholicus receptis ecclesiasticis sacramentis viam fuerit

Confert ad c. statutum. 1. & 2. de hære. lib. 6. & vide lib. 3. adnot. in Directoriū schol. 155. & sequ.

fuerit vniuersæ carnis ingressus, & ab Inquisitore præfato etiã absolutus, tamẽ . . Potestas
 Cõsilium & Commune Spoletan. dictũ Archionum eiusque filios occasione præmissorũ
 ad officia ciuitatis Spoletan. p̄ sua recusant admittere volũtate. Quare prælibatus Archio
 nus nobis humiliter supplicauit, vt nos misericorditer attẽdẽtes, q̄ idẽ Philippus sicut p̄
 mittitur, tãq̄ uere Catholicus & fidelis Ecclesię Roman. decessit, eundẽ Archionũ & filios
 eius decerneremus iuxta præmissum eiusdẽ prædecessoris responsum in aliquo puniri oc
 casione hmõi non debere: sed eos ad oĩa secularia officia & beneficia ecclesiastica & digni
 tates, ac ad oēs ordines impedimẽto hmõi nõ obstãte potius admittẽdos. Quia igitur defu
 ito hmõi & ei⁹ circũstãtijs habere poteris notitiã pleniorẽ: Nos gerẽtes de circũspectione
 tua fiducia in Dño specialẽ, præsentĩũ tibi auctoritate cõmitrimus & mādamus, vt si dilige
 ti inquisitione præmissa prædicta inueneris veritate fulciri, & tibi et̄ constiterit q̄ præfati
 Archionus & filij nõ sint de hæretica prauitate suspecti, & in fidelitate ac deuotione Eccle
 się supradictę persistant, super quibus oĩbus tuã intendimus cõscientiã onerare, auctorita
 te nostra denunties & declares, q̄ p̄ præmissa vel eorũ occasione nichil eis possit obici
 vel opponi, qn̄ ad oĩa secularia officia & beneficia ecclesiastica et̄ si dignitates existãt illis
 nõ obtãtibus assumi libere valeãt, & h̄j q̄ literati esse noscũtur, ad oēs ordines promoueri,
 put secũdũ Deũ & honorẽ catholicæ fidei videris expedire. Quicq̄d aut̄ super his inue
 neris & duxeris faciẽdũ, nobis per tuas patẽtes literas harũ seriem continentes fideliter
 studeas intimare. Dat. Romę apud sanctam Sabinam v. Kalen. Decemb. Pontificatus no
 stri anno secundo.

M. de Rocca.

I O A N N E S P A P A XXII.

Argumentum in Extrauagantem sequentem.

Cum Dñs Ioannes Papa xxii. anno dñi 1321. per suã extrauagãtem, Cum inter nonnullos. condẽ
 nauisset hæresim quã dicit, Christum & Apostolos non habuisse aliquid in speciali nec etiam in cõs
 & illam quã falso asserit, Christo & eius discipulis, in his quã ipsos habuisse scriptura testatur, nullum
 ius ipsis vtendi competiuisse, nec illa vendendi, aut donandi ius habuisse, Michael de Cesena Minister
 Generalis Fratrum Minorum ei contradixit, vnde ad refrenandam hanc effrenẽ audaciam anno dñi
 1322. aliam extrauagantem dedit incipientem, Ad conditorem canonum. quas ambas cum idem im
 pius Michael impugnasset, anno dñi 1324. idem dñs Ioannes tertiam emisit extrauagantem incipien
 tem, Quia quorundam. in qua velut hæretici & Ecclesiã rebelles declarantur, qui supradictis extraua
 gantibus, & contentis in eis contradicunt. ita scribit & vere noster Eymericus in Directorio inquisito
 rum par. 2. q. 15. veruntamen nec sic respuit Michael de Cesena: nam is cum Okam & alijs suis com
 plicibus, qui in hac extrauaganti memorantur, ausus est etiam in consistorio publico Auinione sum
 mo Pontifici in faciẽ resistere, & appellare: & rursus Pisis in Italia: & adhuc in ciuitate Mondensi in su
 periori Germania appellationes suas solẽniter publicare, & Dñm Ioãnem xxii. nõ Papã, sed hereticũ,
 & apostatã nuncupare. Iam impius hic Michael de Cesena in congregatione Parisiensi anno dñi 1328.
 ob id solẽniter fuit depositus; sed tam rebellem ceruicem erexit, vt his omnibus non obstantibus se
 pro generali & catholico prædicaret, Papam autem apostatam hæreticũ, & ipso iure Põtificia digni
 tate priuatũ, cuius impietatis literas, modo ad Capitulum Fratrum Minorum, nunc ad Ludouicum
 iiii. Bauarum se pro Imperatore gerẽtem, & ad alios destinabat, molitus omnia nefanda contra Papã,
 contra catholicam religionem, & contra manifestam Euangelij veritatem. is in hac pertinacia persi
 stens fautores habuit & suarum hæresum complices Guilielmum Okam, Bonagratiam, Henricum
 de Chalem, & alios, ut dixi lib. 2. Adnotationum in Directorium Scholio. 31. Horum studium præci
 puum erat in singulis Pontificis Romani extrauagãtib⁹ errores (vt impijs videbatur) adnotare, sed
 benignus Pontifex filiali amore his respondebat, enitens semper eos ad gremium Ecclesiã reuocare,
 nam eorum impijs appellationibus respondit etiam per extrauagantem quandam incipientem, Quia
 vir reprob⁹. quã non est impressa. Insuper cum iussi essent non recedere à Romana curia, quã tunc
 Auinione residebat, illi clam fugam arripiunt, & ad Petrum de Cornario Antipapani, & Ludouicum
 Bauarum eorum fautorem confugiunt: vbicunq; sunt, hæreses suas prædicare impie nõ verentur; voca
 ti, & citati non accedunt, & ob id in eos publice hæc sententia per hanc decretalem lata est Auinione
 anno dñi 1330. atque hoc est huius extrauagantis argumentum, vt colligimus ex Eymericõ, Platina,
 Sabellico, & alijs fide dignis scriptoribus. uita autem in functo domino Ioanne xxii. et̄ in Benedictum
 duodecimum impie debacchati sunt, vt dixi lib. 2. Adno. in Directorium Sch. 33. veruntamen tandem
 irritus factus est impiorum conatus, nã & infeliciter euaserũt & misere extincti sunt, & sancta Roma
 na & catholica Ecclesia, aduersus quam nefaria moliebantur, perdurat, & vera & sancta Beati Franci
 sci religio, quam impij demoliri conabãtur, inconuulsa manet, & obseruantia regularis muris optime
 munita. hæc est vis veritatis, vt semper maneat, mēdaciũ enim impiorum licet ad tps̄ persistat, dete
 gitur tñ & corrui, & vt diuinitus scripsit Dauid: Sũt impij velut puluis, quẽ proijcit vëtus à facie terræ.
 Ioannes

A *Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Ministro generali ordinis fratrum Minorum, Salutem Et apostolicam benedictionem*

VPER in consistorio publico praesente multitudine copiosa fidelium contra Michaelē de Cesena olim generalem Ministrum ordinis fratrum Minorum suis exigentibus culpis & excessibus, officio Ministeriatus priuatum, & de haeresis, ac scismatis criminibus condēpnatum per nos sentētia liter, nec non & contra Guilielmum Okam Anglicum, Bonagratiam de Pergamo Conuersum, ac Henricum de Talhen praefati ordinis, quendam processum edidimus tenoris & continentiae subsequēntis.

Edita anno Domini 1330.

Hic paulo post dicitur, Chalem.

B *IOANNES episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.*

Dudum sicut ad communem omnium notitiam credimus deduxisse, contra Michaelē de Cesena olim ordinis fratrum Minorum Generalem Ministrum, haereticorum fauorē & haereticum, immo haeresiarcham notorium, qui ad nostram vocatus curiam super dictis criminibus, cuique sub excommunicationis ac depositionis ab officio & inhabilitationis ad quoscunque honores, dignitates, gradus & status ecclesiasticos poenis & sentētiis, quas omnes & singulas ipsarum eum incurrere voluimus ipso facto si contrarium attēptaret, ne de ciuitate Auinionen. vbi cum eadem residebamus curia, sicut & residemus ad praesens, absque nostra licentia recederet, duximus inhibēdum: Quique vnā cum Bonagratia Conuerso praedicti ordinis, qui suis demeritis exigentibus in praedicta curia arrestatus, ad sancta Dei Evangelia iurauerat, se de praedicta curia sine nostra licentia nullatenus recessurū, ac Guilielmo de Okam eiusdem ordinis, contra quem super multis opinionibus hereticis & erroneis, quas scripserat & dogmatizauerat, inquisitio in eadem pendebat curia, sibi propterea iniunctum fuerat, ne de dicta recederet curia sine nostra licentia speciali, furtiue recessit de ipsa cum duobus suis complicibus supra dictis, ac redire ad eam renuens legitime requisitus, ad praesentiam Petri de Coruario in Antipapam assumpti, & Ludouici de Bauaria sedentis in pestilentiae cathedra festinauit suos dirigere gressus.

Michael de Cesena.

Bonagratia.

Guilielmus Okam.

Petrus de Coruario antipapa. Ludonicus Bauarus.

C Ne Michael ipse vir tam reprobis gloriaretur vltius suae prauitatis opera, absque condignis demeritoriis stipendiis praeterire, ac ne plures etiam in sui erroris deuium traheret, ad quod sua tota intentio ferebatur, cum praemissa adeo essent notoria tam per facti euidētia, quam per plures ipsius literas ad partes diuersas directas, quarum aliqua ad nostrum & fratrum nostrorum manus etiam peruenerunt, quod non poterant tergiversatione aliqua occultari, de fratrum eorundem consilio, auctoritate Dei omnipotentis & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, exigente iustitia procedentes, Michaelē eundem ab officio dicti Ministeriatus depositum, fauoremque haereticorum & manifestū haereticum & haeresiarcham, ac scismaticum declarandum, nec non & fauorem haereticorum & haereticum, ac haeresiarcham ac scismaticum duximus condemnandum, priuantes eum officiis, dignitatibus, & honoribus quibuscunque, seu priuatum potius declarantes: ipsumque ab omni gradu deponentes, & priuilegio quocunque nudantes ecclesiastico, ac eum inhabilem ad praemissa reddentes, & quodlibet praedictorum, poenis omnibus & sententiis spiritualibus & temporalibus, quibus diuino & ecclesiastico iure haereticorum fautores, & haeretici, haeresiarchae ac scismatici existunt obnoxij, plectentes eundem nichilominus, & eum velut talem eis fore obnoxium declarantes, vniuersis quoque Archiepiscopis & Episcopis aliisque personis ecclesiasticis quibuscunque in virtute sanctae obedientiae, ac sub excommunicationis & suspensionis ab officio & beneficio, quas non parentes incurrere voluimus ipso facto, nec non priuationis, depositionis, inhabilitationis praedictarum, dignitatum, officiorum & beneficiorum ecclesiasticorum poenis & sententiis, & insuper omnibus & singulis ciuitatibus, terris & locis; ac vniuersitatibus, communitatibus, & personis aliis singularibus quibuscunque, cuiuscunque conditionis aut status existerent, etiam si Imperiali, Regali, vel alia quacunque dignitate fulgerent, sub excommunicationis in personas singulares, & interdicti in ciuitates, terras, loca, eorumque communitates & vniuersitates, quas nisi mandatis & monitionibus nostris cum effectu parent, incurrere voluimus ipso facto, nec non priuationis priuilegiorum quorumcumque Apostolicorum & Imperialium, ac feudorum & bonorum, quae ab eadem Roman. vel

Michael de Cesena officij & beneficijs priuatur.

Vniuersis sub grauibus poenis interdictur ne Michaeli de Cesena saueant.

quibusuis aliis ecclesijs vel Imperio obtinerent pœnis & sententijs, mandandum expresse duximus, & etiam inhibendum, ne prædictum Michaelem hæreticorum fautorem, hæreticum & scismaticum receptarent, defenderent, sibi adhererent, obedirent, intenderent quomodolibet seu fauerent, aut præstarent per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, auxilium, consilium vel fauorem: sed eum potius velut hæreticorum fautorem, ac hæreticum, & scismaticum, (& quantum in eo est) sanctæ Dei Ecclesiæ fideique catholicæ corruptorem, abicerent, abhorrerent, persequerentur, & si possent, caperent, ac fideliter custodirent subdendum ecclesiasticæ disciplinæ, prout hæc in processibus per nos habitis & publicatis hætenus, plenius continentur.

Ludovicus Bauarus Cancellarij officium inique gerit.

Michael de Cesena, Okam, Bonagratia, & Henricus Chalem dogmatis.

Pœna illorum qui Michaeli de Cesena fauerunt.

Okam, Henricus, & Bonagratia vehementer de hæresi suspecti.

Citatur peremptorie supra dicti.

Processus hic arctat absentes.

Sane quia sicut fama notoriat publica, & facti euidencia in illis partibus manifesta Michael ac Guilielmus Okam & Bonagratia supradicti, nec nõ & Henricus de Chalé dicti ordinis, cuius perfectio inter alia potest percipi, quia Ludouici de Bauaria se pro Imperatore gerentis, de diuersis dampnati hæresibus, Cancellarij officium diutius gerere non expauit, Quod quidem officium quantum professioni illorum qui se nichil habere asserunt in proprio vel communi, seque Christum pauperem nudi, sequi congruat, potest prompte prudens quilibet iudicare: in Alamanniæ partibus in diuinæ maiestatis contumeliam, fideique catholicæ lesionem, Ecclesiæque catholicæ præiudicium & contemptum non verentur hæreses publice prædicare, ac nonnullos fratres dicti ordinis illarum partium a deuotione Ecclesiæ, Ministrique generalis eiusdem ordinis obedientia retrahere, ac illos ad dictorum Ludouici & Michaelis hæresiarchæ obedientiam per captiões incarcerationes personarum, & eiectiones a suis conuentibus, spoliaciones librorum aliarumque rerum ad vsu sibi assignatarum a suis superioribus, proscriptionem quoque publicam, minis & terroribus mortis, & alijs modis ausu temerario inducere & compellere non verentur.

Nos considerantes attente quòd talium non est dissimulanda malitia, sed eorum potius elidenda superbia, ac eorum pertinax contumacia per semitas iustitiæ prosterrenda, omnes & singulos qui contra nostros processus prædictos, eidem Michaeli fauerunt, aut vt Ministro obediuerunt, nisi ad obedientiam Ecclesiæ iam redierint, de fratrum eorundem consilio declaramus personas, videlicet, singulares excommunicationis, ac conuentus & vniuersitates interdicti sententias incurrisse: Michaeli interdicens prædicto, ne pro Ministro se gerat vterius, ac Guilielmo & Henrico, ac Bonagratia prædictis, ne ei tanquam Ministro, nec alijs nisi in casibus in quibus licet communicare cum hæreticis pareant, communicent vel intendant, sub pœna excommunicationis quam incurrât ipso facto, si contumaces mandatis nostris fuerint: præcipientes tam Michaeli quàm prædictis alijs, vt à confortio se dicti Bauari retrahant & ad vnitatem redire Ecclesiæ sublato cuiusuis moræ dispendio non obmittant.

Et quia prædicti Guilielmus, Henricus, & Bonagratia, velut defensores diuersarum hæresum, sed illarum præcipue qua asserunt quod Christus & Discipuli nichil habuerunt in proprio vel communi, nisi tantum simplicem vsu facti: & illius quæ asserit, quòd ad Imperatorem pertinet Papam deponere & alium subrogare, vehementer de hæresi sunt suspecti: ipsos & eorum quemlibet citamus per edictum peremptorium publicum, præsentem hac fidelium multitudine copiosa, vt infra festum Ascensionis Domini exclusiue proxime subsequens, compareant personaliter coram nobis, facturi super præmissis velut notorijs, quod rationis fuerit: & sententiam, si ferri possit commode, audituri. Non intendentes propter prædictæ citationis edictum nos astringere, quin contra dictos Guilielmum Okam, & Bonagratiam, quos alijs per edictum peremptorium publicum citauimus, vt certo termino diu est elapso, comparerent coram nobis personaliter sententiam audituri, ac propter eorum contumaciam fuerunt excommunicationis vinculo innodati, interim valeamus procedere prout suadebit iustitia, & viderimus expedire: eisdem expressius intimantes, quòd siue venerint siue non venerint, contra ipsos in dicto termino, vel quoties nobis visum fuerit, absque citatione alia ad præmissa procedemus pro vt rationis fuerit & viderimus expedire.

Ceterum volumus, auctoritate Apostolica nichilominus decernentes, quod processus noster huiusmodi, præfatos Michaelem, Guilielmum, Bonagratiam & Henricum, ac alios quos contingere dignoscitur, adeo apprehédat & arctet, ac si eis & eorum cuiuslibet personaliter publicatus & intimatus solemniter extitisset, quacunque constitutione contraria, per prædecessores

A decessores nostros Roman. Pontifices in contrarium edita non obstante.

Et vt idem processus & cōtenta in eo, ad ipsorū Michaelis, Guillelmi, Bonagratia ac Henrici & aliorum, quos contingunt, notitiam deducantur, cartas seu membranas processum continentes eundem, appendi seu affigi ostiis seu super liminaribus Maioris Aui nionen. Ecclesie faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio, & patulo indicio publicabunt, vt ipsi nullam possint excusationem prætere de vel ignorantiam al legare, quod ad eos non peruenerit, vel quod ignorarint eundem, cum non sit verifi mile, quo ad ipsos remanere incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus pu blicatur. Dat. Auinion. 11. Non. Ianuar. Pontificatus nostri anno quintodecimo.

Carta proces sum continētes in publicis lo cis affiguntur.

B Et licet processus ipse sufficienter publicatus extiterit, vt præfertur, tamen ex abundan ti volentes eum in locis & domibus tui ordinis nichilominus publicari, discretioni tuæ committimus & mandamus, quatenus per te vel alium seu alios eiusdem ordinis, pro cessum eundem in singulis locis & domibus præfatis, diligentius publicare procures, fa ciens de publicatione ipsa instrumenta publica confici, quæ nobis studeas fideliter desti nare. Dat. Auinion. 11. Idus Ianuarii, Pontificatus nostri anno quintodecimo.

IOANNES PAPA XXII.

Argumentum in Extrauagantem sequentem.

C Refert Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum par. 2. quæst. 16. quod postquam Ioan nes XXI. condemnauit hæreses de proprio & communi, quas Fraticelli seu Begardi pertinaciter defendebant, editis aduersus eos duabus extrauagantibus quarum initia sunt, Cum inter nonnul los. & Quia quorundam. quæ leguntur hodie inter eius extrauagantes tit. de verborum significat. protinus multi fratres Minores in partibus Tusciae, & insula Sicilia non obtemperantes prædictis extrauagantibus à vero ordine Beati Francisci recesserunt, ac sibi in Ministrum Generalem elegerunt Henricum de Ceua, quem ille de Senis appellat, & propriam sectam condiderunt, ad quam damnandam deinceps idem Dominus Ioannes Papa XXI. hanc decretalem incipientem, Glorio sam ecclesiam, edidit. Verum cum ego paulo diligentius seriem temporum inspexissem, deprehen di rem aliter se habere, quia duæ illæ extrauagantes, Cum inter nonnullos. & Quia quorundam. aliquot annis post hanc fuerunt editæ: nam extrauagans, Cum inter nonnullos. edita est Pontifica tus Domini Ioannis XXI. (vt vulgari codices habent) anno sexto, nempe anno Domini 1321. ex trauagans vero, Quia quorundam. Pontificatus sui anno nono, videlicet anno Domini 1324. hæc vero extrauagans facta est anno eius secundo, scilicet anno Domini 1317. quam ob rem non fuit pos tea edita, vt noster Eymericus vir alioquin doctissimus scripsit. Sed non est mirandum: nam in chronologiis & serie temporum facillime erratur. Res ergo ita se mihi videtur habuisse, vt ex initio etiam huius rescripti non obscure colligitur; tempore Nicolai III. ad annos Domini 1290. dia boli astutia contra ipsos fratres Minores nitens seminare zizania, emulatores agitados inuidia, & ira cundia, & indiscreta inscitia concitauit, mordentes fratres eorum regulam quasi illicitam, inobser nabilem, & discriminofam, caninis latratibus lacerantes, ita docet idem Nicolaus III. in cap. Exiit qui seminat. tit. de verborum signifi. lib. 6. (quod cap. in vulgatis codicibus male tribuitur Nicolao III. nam vthinc colligitur Nicolai III. est) & propterea idem Nicolaus in prædicto cap. Exiit qui seminat, regulam Beati Francisci explicans à maleuolorum iniurijs conatus est tueri; ceterum vt in principio huius extrauagantis. §. quorum vipereos. docet Dominus Papa Ioannes XXI. iniquorum nouitates compressæ fuerunt per Nicolaum, sed non penitus extinctæ & sublata.

D inde vero paucis annis interpositis tempore Clementis V. circa annos Domini 1310. iidem illi ma leuoli qui tantisper quieuerant, aduersus eandem sanctam regulam & religionem Beati Francisci acrius insurgentes, diuersas proposuere querelas, vt hic etiam indicat Dominus Ioannes paulo post principium §. sed horum. at Clemens V. horum iniquas uoces patienter tolerans eorum difficulta tes contra regulam prædictam explicuit, & denuo regulam approbavit, vt docet hic dominus Ioan nes, & constat apertissime ex Clement. Exiit de paradiso. tit. de verborum signifi. Attamen cum nul lo modo contraditores huiusmodi vellent obtemperare, se à vera regula & ordine Beati Francisci separantes, nouum ordinem instituere nituntur in partibus Italia, Sicilia, & alibi, asserentes se veram regulam Beati Francisci seruare, ac se Fraticellos, seu Fratres de paupere vita, ac Bizochos, siue Bi guinos nominarunt. Contra hos ergo qui Henricum de Ceua sibi primum constituerunt Ministrum Generalem, Ioannes XXI. anno Domini 1317. die 23. Ianuarij hanc dedit decretalem: ac tandem in fine eiusdem anni 1317. die 30. mensis Decembris, ordinem & statum ipsorum plenius & clarius condemnauit per decretalem incipientem, Sancta Romana. quæ habetur inter extrauag. Ioannis XXI. tit. de religi. domibus. ac tale quidem est huius extrauagantis argumentum.

Frati-

Fraticelli autem multos alios errores prater eos qui hoc loco referuntur, profitebantur, quos longa serie commemorat Eymericus in Directorio inquisitorum parte 2. q. 15. vbi vide quae ibi dicitur in ol. 31. Iam ex his quae traduntur in hac extrauaganti intelligis vera esse, quae tradit Eymericus in Directorio parte 2. q. 15. 16. & 17.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac Dilectis filiis electis, ad quos litera ista peruenerint, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno
Domini 1317.
Pau. ad Ephe.
cap. 5.

Psal. 44.

LORIOSAM Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, quam Christus dilexit, pro qua semetipsum tradidit, ut ipsam sanctificaret, mundans eam lauacro aquae in verbo vitae, David propheta cunctis praelatam gentibus, spiritu reuelante cognouit, & splendorem tantae dignitatis admirans, illum sub similitudine regalis fastigij demonstrauit dicens: Astitit regina ad dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata uarietate. nimirum ipsa Christi sponsa uirgo mater Ecclesia, quia in clyto capiti suo domino Iesu Christo inuolabilis fidei glutino copulatur, & eius imperio prona obeditione subternitur, cum illo vnum effecta, tam incomparabilis vnionis, merito rebus omnibus more regio principatur. Quae dum pia, ac deuota religione terrena despicit, caelestia petit, omne finistrum praemens, a dextris sponsi gloriosa consistit: & quia geminae caritatis splendore omni ex parte rutilat, in vestitu aureo etiam, angelicis spiritibus admiranda coruscat. Cuius inestimabilis decor, quia vario viuendi genere in vna tamen caritate perficitur, quasi de vestis pulcherrimae uarietate letatur.

Inclytus Beati
Francisci ordo
in vniuerso or
be clarus.

In hoc igitur vestimento tam mirabili uarietate distincto, Minorum fratrum sacer ordo, ab ipso suae foundationis exordio, Almi Confessoris beati Francisci regulari traditione, & Apostolicae sedis auctoritate atque confirmatione indissolubili quadam textura connexus, fide clarus, spe validus, caritate profusus, humilitate placidus, obeditioni deuotus velut singulare iubar sanctitatis, exemplo ac doctrinae verbo per vniuersum orbem claudit, & ecclesiastico decori multum utilitatis & plurimum inclytiae alacritatis inuexit.

Iniqui, sacrum
B. Francisci or
dinem nituntur
euertere.

2. Corin. 6. 11.

Verum quia humani generis inimicus, ubi virtutum segetes vberius videt exurgere, ibi scandalorum vepres & dissidiorum zizania satagit cumulatiuè seminare, nonnulli huius sacrae religionis solo nomine professores, dum altiora se petunt, dum praeposteris & perturbatis gradibus citius ruituri, in magnis & mirabilibus supra se ambulare conantur, illius delusi fallacis, qui se ut alios decipiat in lucis angelum transfiguratur: sibi met ipsis ruinam, infirmioribus scandalum, solidioribus uero probationem & meritum pepere- runt; pro viribus satagentes tam praecleari ordinis vnitatem scindere, obnubilare famam, perturbare quietem.

Nicolai iij. co
missio de coer
cendis aduersa
rijs regula B.
Francisci.

Dudum siquidem huiusmodi superstitiosi & discoli homines, in Prouincia Prouinciae, aduersus communitatem praefati ordinis insurgentes, & se solos suosque Complices de obseruantia regulae Beati Francisci mira uanitate iactantes, reliquam ordinis multitudinem, de transgressione regulae, perperam iudicando notabant. Nonnullos prophanae multitudinis, uerbis mendacibus & mentitae sanctitatis obtentu, in sui erroris deuium adducentes.

Vana querela
iniquorum contra
ordinem Beati
Francisci.

Quorum vipereos partus in ipso sui exortu foelicis recordationis Nicolaus Papa 1111. praedecessor noster, ne in multorum perniciem alerentur, ad veritatis petram elidere cupiens, Generali Ministro, qui tunc temporis memorato ordini praesidebat, districte praecipiendo mandauit, ut huiusmodi praesumptores, disciplina debita coherceret, prout in literis ipsius praedecessoris nostri plenius continetur.

Sed horum pestilentissimas nouitates, hoc remedio compressas fuisse potius quam extinctas rediuius error enuntiat, & tristis experientia manifestat. Nuper enim nonnulli factiois superstites memoratae, adiunctis sibi quampluribus de dicta Prouincia Prouinciae, & Prouincia Tusciae, & aliis diuersarum fratribus nationum, coram pia memoriae Clemente Papa v. praedecessore nostro, diuersas regulae quaestiones, diuersasque contra vniuersitatem dicti ordinis proposuere querelas, & quasi ipsi soli ipsorumque Complices, beati Francisci regulam & perspicacius intelligerent & efficacius adimplerent, notam actionis

A actionis contrariæ, in vniuersitatem præfati ordinis impie detorquebant.

Qui Clemens prædecessor huiusmodi homines benignitate magis quam seueritate sagens emendare, illorum pestiferos conatus patientiæ virtute tolerans, prædictas quæstiones atque querelas pluribus Archiepiscopis, Episcopis & sacre Theologiæ professoribus, & aliis iuris scientia præditis discretione dotatis examinadas commisit, & ad suam audientiam perferendas. Quibus diligenter & cum multa maturitate peractis, sæpe nominatus Clemens prædecessor, de veritate certior factus, præfatum religionem sanctam & (vt eius vtamur sermonibus) muris obseruantia regularis firmiter vndique asseruit circumclusam, & quædam quæ circa regulam dubium sensum afferre poterant, declarauit: districte præcipiendo mandans, vt dicti fratres qui contra præfatum communitatem ordinis huiusmodi quæstiones mouerant & querelas, ad Conuentus vnde discesserant reuerterentur, & suis superioribus obedirent humiliter & deuote, harum quæstionū & querelarum prætextu, ad Romanam curiam de cetero minime reueriuri.

Vide Clemen. exini de paradiso. de verb. signific.

B. Francisci religio sancta, et muris obseruatia regularis circumclusa.

B uerterentur, & suis superioribus obedirent humiliter & deuote, harum quæstionū & querelarum prætextu, ad Romanam curiam de cetero minime reueriuri. Et vt ipsius salubris ordinatio ad optatum duceretur effectum, venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Ianuen. & Lucan. ac Bononien. Episcopis per suas literas demandauit, vt ipsi vel alter eorum per se seu alium vel alios, fratres illos de Prouincia Tusciæ qui occasione præfate discentionis & adhærentiæ, ad illicita laxatis habenis, quædam loca dicti ordinis in Prouincia Tusciæ constituta occupauerant, & occupata, temeritate dampnabili detinebant, suis aliàs obedire superioribus aspernâtes, compellerent, ut eisdem locis, per eos occupatis, omnino dimissis, ad suorum superiorum obedientiam, quolibet exceptione & occasione postpositis reuerterentur, moraturi vbicunq; & sicut iisdem superiores ducerent disponendum.

Inobediētes ad suos superiores redire compelluntur.

C Quarum literarum auctoritate dilectus filius Bernardus Prior ecclesiæ sancti Fidelis iuxta Senas, cui præfatus Bononien. Episcopus super hoc commiserat vices suas, in ipsos fratres dicti mandati contemptores, eorum exigente contumacia, excommunicationis sententiam promulgauit, & eos fecit excommunicatos publice nuntiari.

Bernardus prior S. Fidelis

Qui ecclesiastica vincula non verentes, non absque temeritatis audacia, apostesiæ nota, mentisque vesania, contra apostolica mandata, & dicti ordinis instituta, se ad partes Insule Siciliæ transtulerunt, & inibi ab obedientia & vnitatem dicti ordinis, & prælatorum eius se totaliter separantes, quasi memorati ordinis beati Francisci stabilem firmamque compaginem rescindere stolidam præsumptione valerent, noui ordinis, immo abhominabilis horroris cassis conatibus, moliti sunt ponere fundamenta, tam detestabili turbæ præficientes magis idolum, quam prælatum, Henricum de Ceua dicti ordinis refugam, & apostatam fugitiuum.

Fraticelli à vera B. Francisci religione discedentes, nouum ordinem cōstitue remoluntur.

Henricus de Ceua apostata prælatus eligitur à Fraticellis.

D Et vt tam foedo capiti membra cetera responderent, Prouinciales Ministros, Custodes præterea, & Guardianos eligere temeritate simili præsumperunt, plurimos ad ipsorum sectam recipere, Prædicatores & Confessores assumere, eosdemque ad huiusmodi confessionis & prædicationis officium transmittere, loca etiam à locis fratrum ipsius ordinis semota, ad habitandum de nouo construere, seu constructa recipere, contra Roman. instituta Pontificum, in animarum suarum periculum aliorumque perniciem attēptantes,

Quales habitus Fraticellorum seu Beguinarum.

Et vt ipsorum error veritas, & impietas religio putaretur, temeritate propria quosdam habitus cum paruis caputijs, curtos, strictos, inusitados, & squalidos, simulationis confcios, irrisionis amicos, ac diffidii nō ignaros, discrepantes à communitate ordinis supra dicti, assumere, & in simplicium cordibus, vt eosdem secum in deuium erroris adducerent seminare, dictos habitus fore secundū regulam beati Francisci, & in ipsis solum pseudofratribus ordinem consistere famamque aliorum fratrum præfate communitatis, diuersis conuitijs lacerare, procaci impudentique uersutia præsumperunt.

Verum quia sic sunt casus mentis, vt primo quidem infelix animus per superbiam intumescat, & exinde in contentionem, de contentione in scisma, de scismate in hæresim, de hæresi in blasphemias infelici gradatione, immo præcipiti ruina descendat, prædicti temeritatis atque impietatis filij, vt habet fide digna relatio, ad eam sunt mentis inopiam deuoluti, quod aduersus præclarissimam & saluberrimam Christianæ fidei veritatē impie sentiunt, sacramenta Ecclesiæ veneranda contempnūt, & in gloriosum Ecclesiæ Roman. primatum, cunctis nationibus percellendum ab ipso conterendi citius impetu, cæci furoris impingunt.

Eymer. in Direc. lto. par. 3. q. 16

Et ne aliquid prædictarum blasphemiarum tolerabile videatur, aut dubium, de plurimis eo-

mis eorum erroribus aliquos non latere, & perinde nocere valeant, presentibus duximus annotandos.

*Primus error
Fraticellorum
duas fingit ec-
clesias.*

Primus itaque error qui de istorum officina tenebrosa prorumpit, duas fingit ecclesias, vnam carnalem, diuitiis pressam effluentem diuitiis, sceleribus maculatam, cui Romanum praefulem, aliosque inferiores praelatos dominari asserunt. Aliam spiritualem, frugalitate mundam, virtute decoram, paupertate succintam: In qua ipsi soli eorumque complices continentur, cui etiam ipsi spiritualis uitae merito, si qua fides est adhibenda mendacis principantur.

*Refellitur pri-
mus error.*

Quae impietas sic istis sceleratis est propria, ut a nulla haeresi possit esse sciuncta: Quippe omnes impij dum praeue in fide sentiunt, dum ab vnitae ecclesiae atque obedientiae percontumaciam separantur, vniuersitatem fidelium carni, se ipsos vero spiritui seruire frivolis assertionibus mentiuntur: quorum dementia nihil adici posse, illi manifeste cognoscunt, qui sicut vnicum Christum praedicant, sic vnam ecclesiam profitentur, Doctore gentium attestante qui ait: Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus eius.

Ephes. 1.

*c. firmiter. S.
vna vero. de
sum. trin. & si
de catho.*

Vna est igitur sancta vniuersalis apostolica, atque Romana Ecclesia, quae non humana praesumptione, seu potestate nititur, sed diuina, & prorsus incommutabili auctoritate fundatur, cuius egregium primatum, si quis impie docendo negat, non solum criminofus aut scismaticus esse conuincitur, sed hereticus impietatis suae merito, diuina etiam atque humana ratione & auctoritate censetur. Quia peccatum paganitatis incurrit, quisquis dum se Christianum asserit, sedi Apostolicae obedire contempnit, cui inter cetera dona hoc priuata largitione concessum est, ut saluberrima fides quam beatus Petrus caelesti Patre reuelante cognouit, & immensa potestas quam ei in eodem apostolorum principe Christus indulsit, sic per legitimam Romanorum Pontificum successionem illibata decurrat, ut illam vsque ad finem seculi, nec perfidia maculet, nec adulterini pastoris pontificium interrumpat. Quam velut validissimam nauem diuinae gubernationis praesidio communitam, nec variarum opinionum, atque haeresum turbines, a suae vnitatis compage diuellunt, nec tiramnice potestatis incurfus, ad ima deprimit, quin potius & illos auctoritate atque veritate superans, & istos patientiae uirtute supplantans, inter blanditias terrene felicitatis, & asperitates seculi felici nauigatione media graditur, donec ad portum futurae beatitudinis duce domino veniatur.

Matth. c. 16.

*Irenaus lib. 3.
c. 3. aduersus
haereses.*

In qua velut in Archa animalia munda atque immunda seruantur: sicut in Area frumenta paleis permiscuntur: quemadmodum in sagena boni pisces & mali coeunt: ut in agro zizania & triticum simili germinatione succrescunt, nec tamen ipsam membrorum infirmantium immunditia polluit, extollit leuitas, corrumpit nequitia, insolentia scindit, sed manens integra atque perfecta, adoptionis filios fide generat, verbo nutrit, auctoritate defendit, penitentia purgat, patientiae uirtute supportat, nec illam diuitiarum cumulus suffocat, quia illis tanquam creatura Dei bona cum gratiarum actione bene vitur, & aurum habet, non ut in illo finem constituat, sed ut necessitatem patientibus misericorditer largiendo succurrat. Extra quam salus esse non potest, quia natura non patitur, ratio non finit, & diuina prouidentia non permittit, ut membrum quod a totius corporis vnitae sciungitur, uirtuteque a vertice in corpus influit, aliquid vegetetur.

*Genes. cap. 7.
Matth. c. 3.
Matth. c. 13.
Matth. c. 13.*

*Ecclesia bene-
ficia erga fide-
les.*

*Extraneagan.
vnam sanctam.
tit. de maio. et
obedient.*

Quo fit ut apud istos vaniloquos, nec sancta paupertas, nec castitas munda, nec uirtus possit esse perfecta, quia consequens est ut omni uirtute, omni bonitate priuentur, qui Deum uirtutum, cuius est totum quod est optimum, per inobedientiam derelinquunt.

*Secundus error
auctoritatem
aufert sacer-
dotibus.*

*Donatistarum er-
ror, de quo B.
Augustinus to.
6. in lib. de he-
resibus haeresi.
69. dixi lib. 2.
adno. scho. 32.
§. in quare.*

Secundus error, quo praedictorum insolentium conscientia maculatur, Venerabiles Ecclesiae sacerdotes, aliosque ministros, sic iurisdictionis & ordinis clamitat auctoritate desertos, ut nec sententias ferre, nec sacramenta conficere, nec subiectum populum instruere ualeant uel docere: Illos fingentes omni ecclesiastica potestate priuatos, quos a sua perfidia uiderint alienos, quia apud ipsos solos (ut ipsi sompniant) sicut spiritualis uitae sanctitas, sic auctoritas perseuerat. In qua re Donatistarum sequuntur errorem: Qui olim facto scismate ab vnitae ecclesiae recedentes, ita in sua secta Dei gratiam dixerunt esse coactam, ut nullus eam recipere esset idoneus qui non foret ipsorum scelere maculatus.

Quorum impietatem zelus fidelium illo in tempore sic extorruit, sic pia persecutione compressit, ut homines tam pestilenti contagione respersos, & censura ecclesiastica anathematis

A thematis mucrone feriret, & legum publicarum sanctio extremo iudicio prædampnaret. Quia dignum erat & æquum vt contra illos vtriusque gladii potestas exurgeret, qui auctoritatem ecclesiasticam a solo Deo traditam, & in perpetuum duraturam, profanis assertionibus abnegarent.

Manet igitur etiam istis reclamantibus, & usque ad finem seculi permanebit apud Romanum præfulem, sicut summa auctoritas sic immensa potestas, quam sicut gratis accipit, sic in eos quos in partem sollicitudinis euocat, in vnitatem fidei & Romanæ sedis obedientia permanentes benigne refundit, tam fortiter atque suauiter moderamina indulgentiæ potestatis exercens, vt in corpore Christi quod est ecclesia, a summo vertice vsque ad extrema vestigia, nichil per inobedientiam dissolutum, nichil relinquat ordinis confusione turbatum. Cuius suauissimum, sed ualidissimum iugum impii quia humiliter gestare refugiunt, quod rebus non possunt laceßere, maledictis atque conuitiis non desistunt.

B Tertius istorum error in Valdensium errore coniurat, quoniam & hij & illi in nullo euentum asserunt fore iurandum, dogmatizantes mortalis criminis contagione polui, & pœna teneri, quos contigerit iuramenti religionè constringi. Quorum blasphemias pietas Christiana condempnans non leuitate mota sed utilitate, aut necessitate coacta, veritatem præteritorum, atque præsentium, & certitudinem futurorum, iurisiurandi religione confirmat, certissime tenens, quia nullatenus de suo genere potest esse peccatum, quod Christus exercuit, qui peccatum non fecit, sed peccatum omne sua passione dampnauit, iurauit etenim dominus, iurauit & apostolus Paulus: suæ operationis exemplo monstrantes ad hoc tantum iuramentum esse prohibitum ne iurandi facultas, frequentiam, frequentia consuetudinem, consuetudo periurium introducat. Bonum est ergo iuramentum per quod veritas rerum diuino testimonio confirmatur, sed malum est illi qui eo male vitur, & a malo infirmitatis humanæ est, vt aliquis verum proferens iurare cogatur.

C Quarta huiusmodi impiorum blasfemia de prædictorum Valdensium venenato fonte prorumpens, sacerdotes rite etiam & legitime secundum formam Ecclesiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus pressos, non posse conficere vel conferre ecclesiastica sacramenta confingit. Quorum vtrorumque dementiam ecclesiasticæ ueritatis doctrina redarguit & censura percellit, quoniam nil a bono maius nil a malo minus perficitur sacerdote, quia sacramentorum virtus non in merito consecrantis, sed in virtute sancti Spiritus & verbo perficitur creatoris.

D Quintus error sic istorum hominum mentes obcecat, vt euangelium Christi in se solos hoc in tempore asserant esse completum, quod hætenus vt ipsi somniant obiectum fuerat, immo prorsus extinctum. Quæ impietas sic tenebrosos Manichæorum calles oberrat, vt tamen Montani atque Priscillæ foeda vestigia non relinquat: illi enim promissionem Domini de Spiritu sancto non in apostolis sed in se ipsis completam esse asserunt: Isti euangelium Christi cuius uirtus in sancti Spiritus perceptione consistit, ita in se completum autumant, ut ab illius claro intellectu & vera obseruatione, vniuersitatem fidelium mentiendo secludant.

E Sancta vero ac vniuersalis Ecclesia talium hominum figmenta deridens firmissime tenet, & nullatenus dubitat, Spiritum sanctum iuxta fidele Saluatoris promissum in beatos apostolos die Pentecostes sic plenissime fuisse refusum, vt illos omnem veritatem, quæ ad salutem pertinet perfecte doceret, vt ipsos ad amorem Dei mirabiliter inflammaret, vt eosdem contra omnem temptationem munere virtutis firmitate muniret.

Cuius Spiritus uirtus ita sanctam Ecclesiam vsque ad finem seculi noua semper prole fecundat, ut renatis fonte baptismatis vna sit fides mentium & pietas actionum; quod profecto non esset si sanctum Euangelium in quo Christianæ fidei regula continetur, omnibus esset clausum, & istis solummodo (quod cogitare impiissimum est) esset apertum.

Multa sunt alia quæ isti præsumptuosi homines contra coniugii venerabile sacramentum garrere dicuntur: Multa quæ de cursu temporum & fine seculi somniant. Multa quæ de Antechristi aduentu, quem iam iam instare asserunt flebili vanitate diuulgant. Quæ

omnia

Romani Pontificis certa auctoritas & potestas.

Ephes. c. i.

Tertius error nullo modo iurandum asserit.

Refellitur tertius error.

Hiere. c. 44.

B. Tho. 2. 2. q. 89. art. 2. dixi schol. 32. in Di recto. par. 2.

Quartus error sacerdotibus peccatoribus aufert potestatem consecrandi.

Cap. si iustus. 1. q. 2.

Quintus error quod euangelium in ipsis solis sit completum.

B. August. in lib. de hæresibus, hæresi. 46

Act. c. 2.

Plures aliæ blasphemie et errores Fratrum cellorum.

omnia quia partim hæretica, partim insana, partim fabulosa cognoscimus, dampnanda potius cum suis auctoribus, quam stilo prosequenda aut refellenda censemus: Ipsa enim mendosa commenta seipsa destruunt, quia nec ratione vigent, nec auctoritate constant, nec aliqua verisimilitudine fulciuntur. In huiusmodi doctrinis variis & peregrinis sæpe nominati homines studia sua conterunt; Ad hæc simplicium corda blandis fictisque sermonibus & simulatæ humilitatis prætextu attrahere moluntur. Cupientes igitur quod dicti pestiferi homines, aut in melius commutato consilio a suis peruersitatibus resisterent, aut saltem alios perniciosos sermonibus & suæ prauitatis exemplo contaminare non possent, Carissimum in Christo filium nostrum Fredericum regem Trinacriæ Illustræm hætenus rogauimus & monuimus per apostolica scripta mandantes, vt huiusmodi viros pestiferos & seminarios errorum, de prædicta insula expelleret, & penitus extirparet, & Ministris, Custodibus, seu Guardianis dicti ordinis Minorum cum ab eis super hoc requiretur, faciendo etiam si expediret sæpedictos pseudofrateres capi, & eorum superioribus tradi captiuos, iuxta disciplinam ordinis corrigendos, studeret impendere fauorem, consilium & auxilium oportunitum.

Præceptum factum Federico regi de persequendis pseudofrateribus B. Francisci, siue Fraticellis.

Regis obedientia.

Ipsæ vero tanquam obedientiæ filius per suas patentes literas nostrarum literarum seriè continentis, singulis officialibus suis, per dictam Insulam constitutis præcipiendo mandauit, vt ad capiendos huiusmodi falsos fratres Rectoribus dicti ordinis vt prædictæ nostræ literæ continebant, darent consilium, auxilium, & fauorem, quodq; ipsa madata in nostris contenta literis, studerent executioni in omnibus demandare.

Pseudofrateres ordinis B. Francisci nolunt Ecclesiæ mandatis obedire.

Quæ præsentientes pestiferi memorati cum ad sinum piæ matris redire saltè ecclesiastica disciplina coacti humiliter debuissent, salubrem coheritionem & felicem necessitatem, quæ ad meliora compellit, fugæ præsidio declinarunt: Nonnullis eorum in locis abditis & latebrosis dictæ insulæ derelictis, qui suis fautoribus sub quorum defensione consistunt, pro mercede iniqui fauoris, peruersi dogmatis venena rependunt: Alij vero per loca infidelium discurrentes, mare & aridam circuire feruntur, vt vnū saltem faciant profelutum simul cum illis gehênæ ignibus applicandum: hii sunt quos Doctor gentium caute uitandos admonuit, dicens; Nemo vos seducat, volens in humilitate & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ: & non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei. Hii sunt diffidentia filij, Nubes sine aqua, quæ à ventis circumferuntur, sidera errantia, quibus procella tenebrarū, reseruata est: qui iuxta Psalmistæ vaticinium: Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant, errauerunt ab vtero; a veritate scilicet Sanctæ matris Ecclesiæ recedendo, locuti sunt falsa, vanos & varios errorum tribulos per diuersas regiones præsumptione dampnabili seminando.

Ad Colosenses cap. 2.

Psal. 81. & 57.

Commonentur fideles vt præfatos iniquos persequantur.

Quamobrem zelus fidei, feruor compassionis animarum, excitare debent corda omnium qui Christi nomine gloriantur, & ipsius Sanctæ Romanæ ac vniuersalis Ecclesiæ finibus continentur, vt contra istorum insaniam quasi contra publicam pestem valenter exurgant, nec eos in locis vbi Christianæ religionis viget auctoritas, patientur pacifice viuere, quos aduersus matrem & dominam suam, sanctam scilicet Romanam Ecclesiam rebellionis suæ calcibus & errorum blasphemijs conspiciunt insanire. Frustra enim vtantur nomine Christiano qui talibus impietatibus nõ resistunt, & consequens est vt possint hæc credere qui possunt talia patienter audire.

Mandatum de capiendo Henrico de Ceua eiusque complicitibus.

Tantas igitur & tam graues insolentias, errores pestiferos, detestabiles blasphemias, in creatoris iniuriam, populi Christiani perniciem & nephariæ operationis exemplum, patientiam immo uecordiam tolerare nolentes, vniuersitatem vestram monemus sedule, hortamur attente per apostolica vobis scripta in virtute obedientiæ, districte præcipiendo, mandantes quatenus præfato Henrico de Ceua aliisque pseudofrateribus qui ad memoratam Siciliæ insulam hætenus confugerunt, nullum detis vel dari quantum in uobis est permittatis in præmissis, consilium, auxilium, uel fauorem: quin potius ipsos velut apostatas excommunicatos, ipsius Ecclesiæ Romanæ rebelles scismaticos & peruersi dogmatis assertores, lupos graues gregi dominico non parcentes, a vestris finibus arceatis, capientes ipsos vel capi facientes, & captos tradentes Rectoribus sæpenominati ordinis fratrum Minorum; cum ab ipsis uel eorum vicariis Procuratoribus seu Nuntiis fuerit requisiti, per eos iuxta ipsorum demerita castigatione debita puniendos: dignum est enim ut apud illos patratum scelerum pœnas soluant, qui ipsorum lubricos calles & tor-

A & tortuosas semitas per patientiam longi temporis exploratius cognouerunt, a quorum sacro consortio per apostasiæ vitium recedentes omni pudore calcato non sunt confusi sanctam religionem, quæ ipsos in sinu suo fouerat pietate materna, dampnis afficere, maledictis pungere, conuitiis lacerare.

Proinde quia ea, quæ contra ius & fas atque ordinariam potestatem temeritas humana præsumit, in pœnam perturbati ordinis quamtotius debent iuris auctoritate & apostolica potestate conuelli: Nos quicquid in memoratis prouincia Tusciæ, insula Sicilia, & vbiunque locorum per sæpeditos fratres, in personarum ad dictam sectam receptione in Generalis Ministri & Prouincialium, Ministrorum, Custodum, Guardianorum electione (si tamen electio dici possit) & in quibuslibet aliis communiter uel diuisim, sub religionis, conuentus, congregationis nomine vel colore, attemptatum

Omnia gesta per Henricum de Cœna, & cõplices suos irrita denuntiantur.

B extitit, vel exiitit, nullius fuisse uel esse roboris, nullius extitisse uel existere decernimus firmitatis. vnde ipsa cassa, irrita, & nulla censemus, & nichilominus quatenus de factõ processerant, auctoritate apostolica reuocamus.

Ceterum, quia verendum est ne hii præsertim qui per professionem licet fantasti-
C cam, ad prædictorum infame consortium transierunt, ipsorum errores sapiant, & alios pestifera contagione corrumpant, omnes & singulos per eos ad suam sectam receptos, maximeque professos ad ueltram præsentiam, per censuram ecclesiasticam euocate, examine de fide, de prædictorum erroribus, per vos uel alium seu alios caute diligenterque perquirere sine strepitu & figura iudicii, & de ipsorum complicibus atque fautoribus indagare, & si opus fuerit ipsos capi & detineri curate. & si quos inueneritis culpabiles, secundum canonicas sanctiones, pœna debita punire curate: Inuocato ad hoc si

*Recepti ad religionem fantasti-
cã Henrici de Cœna de fide examinandi.*

opus fuerit auxilio brachii secularis: Contradictores & rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo.

Testes autem quos ad præmissa videritis euocandos, censura simili appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere.

Testes euocentur & compellantur.

Volumus insuper & apostolica auctoritate decernimus, quòd quilibet uestrum prosequi valeat negotium seu articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico impeditus, quodque a Dat. præsentium sit vobis & vnicuique vestrum in præmissis omnibus & eorũ singulis etiam non ceptis præsentibus & futuris, perpetuata potestas, & iurisdictio attributa, vt eo vigore eaque firmitate possitis in præmissis etiam non ceptis præsentibus & futuris, contra prædictos procedere ac si iurisdictio uestra & cuiuslibet vestrum in prædictis omnibus & singulis per citationem uel modum aliũ perpetuata legitimum extitisset, non obstantibus de duabus dietis edita in concilio generali, & fel. recor. Bonifacii Papæ viij. prædecessoris nostri per quas tam iudices quàm conseruatores a sede deputati prædicta, extra ciuitates & Dioc. in quibus deputati fuerint, procedere & vices suas cõmittere aut aliquos vltra vnam dietã a finibus suæ Dioc. trahere prohibentur, & aliis cõtrariis constitutionibus quibuscunq; seu si aliquibus sit indultum a sede prædicta, quòd excommunicari, suspendi uel interdici aut extra certa loca trahi, uel ad iudicium euocari non possint per literas apostolicas nõ facientes & expressam ac de uerbo ad uerbum de indulto huiusmodi ac eorum personis & locis, nominibus propriis vel ordinibus mentionẽ, siue alia indulgentia dictę sedis generali vel speciali cuiuscunq; tenoris existat, per quam uestre iurisdictiõnis explicatio valeat in hac parte quomodolibet impediri, & de qua cuiusq; toto tenore habenda sit in

*Auctoritas iudicum contra dictos pseudo-
fratres seu fratricellos.*

E nostris literis mētio specialis. Dat. Auinion. x. kal. Februa. Pontif. nostri anno secũdo.

Bertrandus Cardinalis & Apostolica sedis Legatus, auctoritate apostolica Inquisitorem hereticæ prauitatis instituit: cui eadem auctoritate concedit, vt procedat aduersus hereticam prauitatem.

Insigne est hoc rescriptum, quo perspicitur forma, seu modus instituendorum inquisitorum.

Bertrandus miseratione diuina tituli sancti Marci presbyter Cardinalis, Apostolica sedis Legatus, ac Terrarum, & Prouinciarum Roman. Ecclesia in partibus Italia consistentium Reformatore & Vicarius generalis, Dilecto in Christo fratri Ioanni Iacobi de Spello ordinis fratrum Minorum, Salutem in Domino.

Edita anno
Domini 1347.

NTER sollicitudines varias quibus ex officio iniunctæ nobis Legationis astringimur, solcite cogitare nos conuenit, ut officium hæreticæ prauitatis exerceatur solcite, & personis talibus committatur, quod eorum sacro ministerio, errantes ad lumen redeant veritatis. Nuper siquidem Sanctissimus Pater & Dominus noster Dominus Clemens diuina prouidentia Papa vi. nos ad regnum Siciliae & totam terram ipsius regni citra Farum, & Tusciae, ac nonnullas alias partes & Prouincias in literis ipsius domini Papæ nobis super nostra Legatione concessis specialiter nominatis, commissio nobis plene legationis officio in eisdem pro urgentibus & arduis Ecclesie Romanæ negotiis destinans, nobis concessit suas apostolicas literas in hæc verba.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Bertrando tituli sancti Marci presbytero Cardinali Apostolicæ sedis Legato, Salutem & apostolicam benedictionem.

Plenam de tuæ probitatis & circumspectionis prudentia, & donis virtutum tibi concessis a Domino fiduciam obtinentes, te ad regnum Siciliae ac Terras & Prouincias Ecclesie Romanæ, immediate subiectas, ceterasque partes alias Italiae plenæ Legationis officio & aliis negotiis tibi per nos commissis, variis & diuersis de fratrum nostrorum consilio prouidimus destinandum. Cupientes itaque negotium fidei sic solcite ubique dirigi, quod nichil circa illud inhonestum committatur quomodolibet vel finistrum, ut per te vel alium seu alios, de Inquisitorum hæreticæ prauitatis infra terminos Legationis tuæ constitutorum excessibus inquirere, ac de illis quibusuis conquerentibus iustitiam facere, ac illos de quibus tibi videbitur a suis officiis remouere, & alios substituere ualeas. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo plenam tibi concedimus tenore præsentium potestatem. Dat. Auinion. iiii. Id. Augusti, Pontificatus nostri anno quinto.

Quarum literarum apostolicarum auctoritate, te quem largitor gratiarum omnium literarum scientia, & aliis multis virtutibus sicut fidedignorum testimonio accepimus, laudabiliter insigniuit, & in cuius affectu sicut firmiter credimus specialiter geritur quod fides catholica, extirpatis erroribus suscipiat incrementum: Inquisitorem hæreticæ prauitatis Prouinciæ sancti Francisci Vallispoleri vsque ad Apostolicæ sedis benedictionem atque nostrum constituimus, tenore præsentium ac etiam ordinamus cum omnibus iuribus, honoribus, & priuilegiis a iure uel a sede Apostolica seu quibuscunque aliis concessis inquisitoribus illarum partium hæreticæ prauitatis, recepto prius a te corporaliter iuramento, quod officium ipsum ad honorem Dei sanctæque Romanæ Ecclesie, & exaltationem catholicæ fidei diligenter & fideliter exercebis: Dantes tibi eadem auctoritate tenore præsentium, plenariam potestatem infra dictam Prouinciam inquirendi contra quoscunque hæreticos, uel de hæresi quomodolibet suspectos, fautores, receptatores & defensores eorum, ipsosque capiendi & detinendi condempnandi, absoluendi, liberandi, ac omnia alia & singula faciendi, quæ ad huiusmodi inquisitionis officium de iure pertinere noscuntur, Mandantes eadem auctoritate præsentium tenore uniuersis & singulis eiusdem Prouinciæ Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Capitaneis generalibus & Officialibus uniuersis, & eorum Vicariis, ceterisque ecclesiasticis & secularibus personis sub excommunicationis, suspensionis & interdicti pœnis; ut tibi in ijs quæ ad huius Inquisitionis officium pertinere noscuntur, benigne pareant & intendant, ac cum per te requisiti extiterint, dent per se & alios prout oportunum fuerit consilium, auxilium, & fauorem. Nos enim sententias siue pœnas quas rite tuleris, ratas & gratas habebimus, ipsasque faciemus auctore dño inuiolabiliter obseruari. Per præsentem autem commissionem nostram nolumus nec intendimus Inquisitori aliàs per nos in dicta Prouincia deputato, in aliquo derogare, quominus idem Inquisitor officium ipsum possit & valeat sicut prius libere exercere. Dat. Arian. ix. Kalen. Septembr. Pontificatus eiusdem Domini Clementis Papæ vi. Anno Sexto.

Qualiter hac
clausula accipi
debeat explicui
lib. 3. adnotat.
in Directoriū
schol. 76.

Io. de Aquam. s.

I N D E X
I N L I T E R A S
A P O S T O L I C A S.

A

Abiuratio in scriptis fiat, & per quæ fit scribenda. pag. 91.E
Abiurationi quis subscribere debeat. pag. 91.E
Abiuratio in scriptis fiat, & per quæ fit scribenda. pag. 91.E
Absentes subsunt etiam iurisdictioni inquisitorum. pag. 28.C
Adrianus Papa sextus Frederico Saxonie Duci persuadet ne Luthero faueat. pag. 76. & seq.
Aduocati defendentes hæreticos, nisi desistant, morte plectantur. pag. 15.C. & pag. 145.A
Aduocati & iudices fauentes hereticis fautoribus &c. suis officiis priuantur. pag. 20.A
Anima rationalis immortalis est, & vere humani corporis forma. pag. 58.C.D.E
Apostolica sedis cura in extirpandis hæreticis. pag. 11.D
Apostatarum poena. pag. 18.B. & pag. 147.D
Appellationis beneficium hæreticis interdictum. pag. 3.E
Appellationes hereticorum, fautorum, &c. non audiuntur. pag. 19.E
Appellationis remedium hæreticis denegatum. pag. 15.C. & pag. 145.B
Arma qualibus hominibus concedere debeant inquisitores. pag. 39.B
Articuli damnati Ioannis V viceff. pag. 43. & 44
Assertio omnis veritati reuelata contraria damnatur. pag. 58.E
Assertores propositionum quarumlibet veritati reuelata contrariorum, vt hæretici puniantur. pag. 58.E
Assessor quatenus cum inquisitoribus mittendus. pag. 9.D. pag. 33.E. & pag. 154.A
Assessoris cum inquisitoribus misi quales partes. pag. 9.D.E. pag. 34.A. & pag. 152.A
Assessor quando assignandus, & mutandus. pag. 10.A

B

Banniti sunt hæreticorum credentes, fautores, &c. pag. 17.E. & pag. 147.C
Basileensi concilio fauentia per Plum ij. retractan-

tur. pag. 51. & seq.D
Beati Francisci religionem iniqui impugnant tempore Nicolai iij. pag. 157. & pag. 158.C
Beati Francisci ordinem multi Pontifices laudant & confirmant. pag. 157.
Beati Francisci ordini aduersantes Nicolaus iij. iubet coerceri. pag. 158.E
Beguini, vide in voce Fraticelli.
Beneficia obtinentes ad preces hæreticorum, fautorum, &c. illis priuantur, & ad alia non admittuntur. pag. 20.B
Beneficia propter hæresim vel schisma vacant. pag. 102.A.B
Beneficia ob hæresim vacantia ordinationi sedis Apostolicæ reseruantur. pag. 115.
Beneficiorum impetrationes non comprehendunt beneficia ob hæresim vacantia, nisi &c. pag. 115.
Bibliopola & librorum impressores, & venditores quid debeant obseruare. pag. 88. & 89.
Bibliopole, impressores, & quibus alij libros prohibitos inquisitoribus assignent. pag. 110.
Bonagrata damnatus. pag. 155. & 156.
Bona inuenta in domibus vbi erant hæretici publicentur. pag. 9.B
Bona hæreticorum qualiter diuidantur. pag. 10.A & pag. 152.
Bona hæreticorum confiscata. pag. 17.D. & pag. 147.A
Bona reperta in domibus in quibus inuenta sunt heretici, quatenus & qualiter publicanda. pag. 25.C.D
Bona hæreticorum confiscata vendantur. pag. 34.D & pag. 152.D.E
Bona confiscata ob heresim vendunt Inquisitores, & pretium seruant ad opus Romanæ Ecclesiæ. pag. 141.D.E
Bulla contra hæreticos & schismaticos. pag. 101.
Burgus in quo sunt inuenta heretici qualiter plectatur. pag. 9.B. pag. 33.C. & pag. 151.C

C

Cardinales Inquisitores generales, contra quoslibet prælatos etiam absentes hæreticos vel suspectos procedere possunt. pag. 108
Cardinales Inquisitores generales causas iam decidas reassumere possunt. pag. 113. & 114.
Cardinalibus Inquisitoribus generalibus omnes principes

INDEX LITERARVM

- cipes obediant in concernentibus suum officium. pag. 116.
- C. vt inquisitionis de heret. lib. 6. reuocatur. pag. 42. C
- Carceri perpetuo mancipandus, hereticus deprehensus si tenentur. pag. 15. C. & pag. 145. A
- Cathari Patareni, &c. vide heretici.
- Cautionem pecuniariam a redeuntibus possunt exigere Inquisitores de fide tenenda. pag. 14. B
- Citationes committere aliis possunt Inquisitores & testium examinationes. pag. 28. C
- Citerur suspectus vel diffamatus de heresi personaliter de fide responsurus. pag. 48. C. D
- Clerici heretici degradentur priusquam tradantur curie seculari. pag. 3. C
- Clericus ob fauoriam hereticorum omni officio & beneficio deponendus. pag. 3. D
- Clerici heretici degradandi, vt puniantur. pag. 19. D
- Clerum & populum aduocant Inquisitores. pag. 28. C
- Concilia prouincialia contra hereticos edita obseruanda. pag. 123. col. 1. D. E
- Condemnationes ob heresim factas intra quantum tempus exigenda. pag. 9. E. pag. 34. B. & pag. 152. B
- Condemnationes ob heresim facta nullo modo remittuntur. pag. 10. A. pag. 34. & pag. 152.
- Condemnatorum de heresi terras defendentes, vt defensores hereticorum coercetur. pag. 140. C. & seq.
- Confiscata bona. vide bona confiscata.
- Commissio specialis facta diocesana procedendi contra hereticos non impedit Inquisitorum iurisdictionem. pag. 27. D
- Constitutiones Innocentij Papae iij. contra hereticos. pag. 6. E
- Constitutiones Innocentij iij. in capitularibus ciuitatum conscribantur. pag. 7. A. & pag. 30. B. & pag. 148. A. B
- Constitutiones in hereticos editae in quatuor libris scribantur & custodiantur. pag. 10. C. D. pag. 35. & pag. 153
- Constitutiones Innocentij iij. contra hereticos in aliquibus capitibus ampliantur. pag. 22. E. & pag. 23. A. B. & D. E pag. 24. A. B
- Constitutionum Innocentij iij. nonnullos dubios articulos declarat Alexander iij. pag. 25
- Constitutiones Innocentij iij. custodiant magistratus seculares. pag. 142. D. E
- Consuetudo approbata & rationabilis cuiuslibet inquisitionis obseruanda. pag. 124. col. 1. B
- Consuetudo priuilegium & iurisdictionem tribuit. pag. 124. col. 1. C. D
- Consuetudo quando dicatur canonibus preponderare. pag. 124. col. 1. E
- Consuetudo rationabilis que dicatur. pag. 124. col. 2. A
- Contradictores sibi possunt Inquisitores inuocato brachio seculari coercere. pag. 29. A
- Conuenticula secreta celebrari prohibentur. pag. 2. E
- Conuersi ex Iudeis. vide Neophiti.
- Credentes hereticorum heretici iudicantur. pag. 3. C & pag. 19. D
- Credentes hereticorum erroribus, vt heretici puniantur. pag. 9. C
- Crucesignatorum indulgentia. pag. 19. B
- Crucesignati a quibus censuris possint per Inquisitores absolui. pag. 21. A. B
- Crucesignati tempore interdicti sacramenta ecclesiastica recipiunt. pag. 21. C
- Crucesignatorum vota Inquisitores commutant. pag. 21. C
- Crucesignatos uolentes se daturos auxilium contra hereticos recipiant Inquisitores. pag. 50. C
- Crucesignati qualem indulgentiam consequantur. pag. 50. C
- Crucem Domini conculcantes per Inquisitores puniantur. pag. 81. D. E
- Crucesignati morientes tempore generalis interdicti ecclesiastica sepultura donantur. pag. 84. A
- Crucesignatorum priuilegia numerantur & confirmantur. pag. 84
- Crucesignatorum societas confirmatur. pag. 119
- Crucesignatorum priuilegia confirmantur. pag. 119

D

- D**AEMONUM dicere responsa licere expectare, hereticum est. pag. 56. & 57.
- Demonem inuocantes, & eum in suum dominum asumentes per Inquisitores puniantur. pag. 81. D. E & pag. 82
- Decreta inquisitionum obseruanda. pag. 123. col. 1. C
- De extrauaganti cum dubitatur quid faciendum. pag. 124. col. 2. E & pag. 125. col. 1. A
- De plano procedunt Inquisitores. pag. 28. C
- Defensores terras condemnatorum de heresi, vt defensores hereticorum & fautores coerceantur. pag. 140. C. & seq.
- Defensores hereticorum excommunicati. pag. 3. C
- Degradandus est perpetuo immurandus, si sit in sacris constitutus. pag. 133. B
- Delegatus, an subdelegatus existat, quem Inquisitor elegit. pag. 133. A
- Delentium leges contra hereticos poena. pag. 10. B & pag. 152
- Delinquentes inquisiti de heresi, de aliis criminibus iudicandi, prius per Inquisitores iudicentur suspensa aliorum criminum cognitione. pag. 116. E
- Disputatio de auctoritate & robore extrauagantium. pag. 121
- Diuinationes & sortilegia quatenus iudicet Inquisitor. pag. 132. C
- Diuinitatem conceptionem de Spiritu sancto, aut mortem Iesu Christi negantes coercentur, & qualiter. pag. 99. & 100
- Diuisio condemnationum ratio heresi qualiter fiat. pag. 10. A. pag. 34 & pag. 152
- Domestici non admittuntur ab excusando domesticos in crimine heresis. pag. 134. B
- Domini temporales nolentes purgare terras suas ab heretica prauitate quales poenas subeant. pag. 17. E & pag. 147. C
- Domini temporales Inquisitoribus diligenter auxiliantur. pag. 42. C
- Domus a qua prohibiti sunt heretici ne capiantur destruatur. pag. 8. D. pag. 32. B. & pag. 150. B
- Domus contrigue etiam diruantur. pag. 9. B
- Domus in qua reperi sunt heretici diruantur. pag. 9. B & pag. 151. A
- Domus eius in qua erant heretici dominus qualiter puniatur.

APOSTOLICARVM.

puniatur. pag.9.B. pag.33.A.B. & pag.151.B
 Domus hereticorum diruantur. pag.18.A
 & pag.147.D
 Domorum dirutarum materia qualiter diuidenda. pag.22.B
 Domus hereticorum cum iubentur destrui idem de turribus intelligitur. pag.22.B
 Domum in qua reperti sunt heretici esse destruedam qualiter intelligatur. pag.25.C.D
 Domorum appendicia quando diruenda ob crimen heresis. pag.25.E
 Domus contiguae quatenus destruende. pag.25.E
 Donatistarum error. pag.160

Ecclēsia vna vere asseritur contra Fraticellos. pag.160
 Ecclesiam catholicam hereticorum voces non diuellunt a sua compage. pag.160.C. & seq.
 Ecclesia catholica malos bonis permixtos completitur. pag.160.D
 Ecclesie beneficia erga fideles. pag.160.D
 Electi per Inquisitorem vt procedant contra hereticos, aut sint delegati, vel subdelegati. pag.133.A
 Eleemosyne ab hereticis & fautoribus & ceteris non recipiende. pag.3.E
 Emendare errores, non pertinaciter defendere bonorum consuetudo. pag.51.E
 Episcopus studeat de suis diocesibus hereticos exterminare. pag.1.D
 Episcopus coerceat habentes commercium, aut familiaritatem cum hereticis. pag.1.D
 Episcopus etiam per magistratus seculares curet hereticos extirpari. pag.1.D
 Episcopi prouideant Inquisitores in expensis de poena pecuniaria exacta a redeuntibus. pag.14.C.D
 Episcopi exhiberi sibi iubent statuta impedientia negotium inquisitionis, que refecant seu moderant. pag.24.D.E
 Episcopus in sententia ferenda requirendus. pag.27.E
 Episcoporum & Inquisitorum negligentium purgare terram ab hereticis poena. pag.43.B
 Episcopi requirendi in priuatione beneficiorum. pag.133.D
 Episcopi & ceteri ecclesiarum prelati inquisitoribus assistant & faueant. pag.135.B. & seq.
 Errores contra fidem qualiter deprehendantur. pag.70.D
 Euangelium in se solis esse completum mentiuntur Fraticelli. pag.161
 Examinaciones testium committuntur. pag.28.C
 Excommunicati declarati per Inquisitores, magistratus seculares banno supponant. pag.12.E
 Excommunicati ratione heresis, aut alia de causa & ceteri inhabiles testimonium dicunt favore fidei in causa heresis. pag.142.A. & seq.
 Exempti, quilibet & privilegiati heretici vel suspecti Inquisitoribus subduntur. pag.106. & 107.
 Exercitum congregat Viterbum contra hereticos.

pag.141.A. & seq.
 Expense Inquisitoribus vnde possint ministrare. pag.14.C.D
 Expense ad prosecutionem sancti officij vnde possint ministrari. pag.134.E. & pag.135.A
 Extrauagans Innocentij iij. ad extirpanda confirmatur. pag.50
 Extrauagantes cur sic appellate. pag.121.col.1.C
 Extrauagantium disputatio a quibus habita. pag.121.col.1.D
 Extrauagantes in hereticos late valide sunt quamuis extra iuris corpus feratur. pag.121.col.2.B.C
 Extrauagantes cum certe sunt, iuri communi preponderant. pag.124.col.2.E
 Extrauagantium auctoritas quot modis probetur. pag.125.col.2.B
 Extrauagans probatur ex pendenti plumbeo. pag.125.col.2.B.C
 Extrauagantes quas habui ex archiuo inquisitionis Bononiensis plumbum appensum habent. pag.125.col.2.E
 Extrauagans reperta in publico archiuo fidem facit. pag.125.col.2.E. & pag.126.col.1.A
 Extrauagantes reperte in regestis Pontificum bibliothecę vaticane certe sunt. pag.126.col.1.A.B
 Extrauagans a notario subscripto, &c. fidem facit. pag.126.col.1.C
 Extrauagantes in hereticos edite, an vt leges generales seruari debeant. pag.126.col.1.D.E
 Extrauagans vni Inquisitori missa omnibus loquitur in causis similibus. pag.126.col.2.C.D
 Extrauagantes in hereticos edite non extinguuntur cum conditore. pag.127.col.1.A.B
 Extrauagantis essentia non requirit quod sit perpetua. pag.127.col.1.C.D
 Extrauagans quandoque ratione materie de qua agit vni soli loco conuenit. pag.127.col.1.E
 Extrauagantium multiplex vtilitas. pag.127.col.2.A. & seq.
 Extrauagantium contra hereticos editarum lectioni diligenter incumbant Inquisitores. pag.128.col.1
 Extrauagantes quando dicantur decretis titulorum de hereticis obuiare. pag.122.col.2.C.E

F

Falso relicto, omni tempore verum est amplectendum. pag.54.B.C
 Familiares Inquisitorum quales esse debeant. pag.39.B
 Familiares non sunt testes idonei ad excusandos domesticos in causis fidei. pag.134.B
 Fautores hereticorum excommunicati. pag.3.C
 Filij hereticorum fautorum, &c. ad nullum beneficium, vel officium admittendi. pag.4
 Filij hereticorum & ceterorum huiusmodi ad nullum officium, seu consilium admittantur. pag.9.D. pag.33.E & pag.151.E
 Filij hereticorum fautorum, &c. vsque ad secundam generationem officij & beneficiis priuantur. pag.15.E & pag.145.C
 Filij reuelantes patres hereticos poenas effugiunt a iure

INDEX IN LITERAS

- à iure latus contra eos. pag. 15. E. & pag. 145. D
 Filij fautorum detegentes hæreticos, famæ restituuntur in præmium fidei. pag. 17. B. & pag. 146. E
 Filiis hæreticorum sponte venientium & confitentium peccata sua integre iuris pœnæ remittuntur. pag. 91
 Filij offendentium res, statum, & personas officij Inquisitorum acriter puniuntur. pag. 117. & pag. 118
 Filios & nepotes hæreticorum, fautorum, &c. officij & beneficiis priuari qualiter intelligatur. pag. 133. C. D
 Filij eorum qui cum morerentur, vocarunt hæreticos consolatos, an & quando admittantur ad excusandos parentes. pag. 134. A. B
 Filij hæreticorum, credentium, receptatorum, &c. si parentes conuertantur, ad officia & beneficia etiam dignitates assumi libere possunt. pag. 153. D. E
 Filij hæreticorum fautorum, &c. conuersorum, si fideles sint, ad omnes ordines possunt promoueri. pag. 153. & 154
 Finis viri Christiani qualis. pag. 55. B
 Forma interrogandi hæreticos, aut suspectos de hæresi. pag. 46. C
 Forma instituendorum inquisitorum. pag. 5. D
 Franciæ Rex studet vt Talmud comburatur. pag. 5. D
 Fratibus de ordine Minorum prædicantibus verbum Dei in terris infidelium multa concessa priuilegia. pag. 130. & 131.
 Fraticelli nouum ordinem conantur instituere, & quales eorum habitus. pag. 159. C. & seq.
 Fraticelli sacerdotibus auferunt omnem potestatem, quia non sunt de sua secta. pag. 160. E
 Fraticelli duas fingunt Ecclesias. pag. 160
 Fraticellorum errores quinque recitantur, & refelluntur. pag. 160. & seq.
 Fraticellorum tertius error nullo modo iurandum asserit. pag. 161
 Fraticellorum error asserentium Euangelium in se solis esse completum. pag. 161
 Fraticellorum plures blasphemiarum. pag. 161
 Fraticelli impie mentiuntur dicentes sacerdotes peccatores non posse consecrare. pag. 161.
 Fraticelli iubentur capi & coerceri. pag. 162
 Fraticelli nolunt Ecclesiæ mādatis obedire. pag. 162
 Fraticellorum phantasticā religionem qui fuerunt professi examinari de fide iubentur. pag. 163
 Fraticellos iudicaturi quam haberent potestatem. pag. 163
 Frederici leges contra hæreticos obseruentur. pag. 6. D
 Frederici leges editas contra hæreticos obseruent magistratus seculares. pag. 10. E. & pag. 11. A
 Fredericus Romanorum Imperator leges tulit in hæreticos. pag. 14. E
 Frederici leges contra hæreticos confirmantur. pag. 15. A
 Fredericus Saxoniarum dux impie fauet Luthero. pag. 76. & seq.
 Fredericus Siciliæ rex Fraticellos persequitur iussu Pontificis. pag. 162
- G
- Gubernationum Monarchia præstantissima. pag. 55. C. & seq.
 Guilielmus Okam damnatur. pag. 155. & seq.
- H
- Hæredes defunctorum quando cogi possint ad implendas penitentias defunctis iniunctas. pag. 132. C
 Hæredes defunctorum, an compelli possint ad agenda penitentiam, quæ defunctis fuerat iniungenda. pag. 132. E
 Hæredes defunctorum, an & quando admittantur ad excusandos defunctos. pag. 134. A. B
 Hæretici ad nullas dignitates vel consilia admittantur. pag. 2. A
 Hæretici non habent vocem ad eligendos aliquos ad officia, dignitates, & consilia. pag. 2. A
 Hæretici omnes excommunicantur. pag. 3. C
 Hæretici damnati per Ecclesiam brachio seculari traduntur. pag. 3. C
 Hæretici ecclesiastica carent sepultura. pag. 3. E
 Hæreticis non est exhibendū patrociniū. pag. 3. E
 Hæreticis fautoribus, &c. non dentur Ecclesiæ sacramenta. pag. 3. E
 Hæretici sub pœna excommunicationis denuntiantur. pag. 4. A
 Hæreticorum filii. vide, filij.
 Hæretici illaqueare & decipere cupiunt. pag. 4. C
 Hæreticorum fraudes præcauendæ. pag. 4. E
 Hæreticos qui impugnant trium annorum indulgentiam consequantur. pag. 5. A
 Hæretici banno exponantur. pag. 7. C. pag. 30. E & pag. 148. D
 Hæretici per quoscunque capi possunt & spoliari impune. pag. 7. D. pag. 30. E. & pag. 148. E
 Hæretici expensis communis capiuntur, & deducantur quò Inquisitores voluerint. pag. 7. E. pag. 31. B & pag. 149. A
 Hæretici capti vbi, & per quos custodiendi. pag. 8. E pag. 32. D & pag. 150. D
 Hæretici capti intra quod tempus à die capturæ debeant Inquisitoribus præsentari. pag. 9. A pag. 32. E & pag. 150. D
 Hæreticos dānatos intra quot dies magistratus seculares punire debeant. pag. 9. A
 Hæretici capti per torturam cogantur dicere veritatem. pag. 9. A. pag. 32. E. & pag. 151. A
 Hæreticis fauens qualiter puniatur. pag. 9. C pag. 33. C & pag. 151. D
 Hæretici damnati per Ecclesiam debite puniantur. pag. 15. B. C. & pag. 144. E. & pag. 145. A
 Hæretici capti custodiantur, iudicentur, & tandem morte plectantur. pag. 15. C. & pag. 145. A
 Hæretici deprehensi redeuntes in perpetuum carcerem detrudantur. pag. 15. C. & pag. 145. A
 Hæretici de vno loco ad alium se transferentes puniantur. pag. 15. D. & pag. 145. B
 Hæreticorum fautorum, &c. filij officiis & beneficiis priuantur vsq; ad secundam generationem. pag. 15. E & pag. 145. C
 Hæreticos

APOSTOLICAS.

Hæreticos capiant seculares magistratus, & custodiant ad nutum inquisitorum. pag. 16. A. B. & pag. 145. E
Hæreticorum conatus quales. pag. 16. B. & pag. 146. A
Hæretici sunt lupi, angeli pessimi, colubri, serpentes, &c. pag. 16. C. & pag. 146. A
Hæretici venenum propinant sub mellis dulcedine. pag. 16. C & pag. 146. A
Hæretici etiam nemine deferente inuestigandi. pag. 16. E. & pag. 17. A & pag. 146. D
Hæretici etiam leuiter suspecti examinari debent per iudices ecclesiasticos. pag. 17. A. & pag. 146. D
Hæretici nisi resipiscant, comburantur. pag. 16. A & pag. 146. D. E
Hæretici quicumque infames, & banniti, & diffidati. pag. 17. D & pag. 147. A
Hæreticus per hæreticum potest conuinci. pag. 18. A & pag. 147. D
Hæretici omnes excommunicati. pag. 19. C
Hæretici per Ecclesiam damnati debite puniendi. pag. 19. D
Hæretici deprehensi redeuntes in perpetuum carcerem detrudantur. pag. 19. D
Hæretici confessori vel alij, vel suis iudicibus indicandi. pag. 20. A. B
Hæretici fautores, &c. & eorum filij officiis & beneficiis priuati. pag. 20. B
Hæretici omnes excommunicati. pag. 35. C
Hæreticorum fautorum, & ceterorum huiusmodi poena varie. pag. 35. D. E
Hæretici manifesti etiam ante condemnationem mortui careant ecclesiastica sepultura. pag. 42. A
Hæretici capti per magistratus seculares ducantur quò iudex ecclesiasticus voluerit. pag. 42. D. E
Hæretici cuiusuis dignitatis diligenter inuestigandi, & canonicè coercendi. pag. 48. E
Hæreticorum versutia est, sacris literis male intellectis errores suos palliare. pag. 77
Hæreticos occultos, qualiter absoluant inquisitores, aut eorum vicarij. pag. 83. D. E
Hæreticis sponte venientibus, & eorum filiis multa priuilegia conceduntur. pag. 90. & 91
Hæreticorum & schismaticorum poena omnes renouentur, & custodiri iubentur. pag. 101. D. E
Hæreticis ac alijs redeuntibus ad Ecclesiam sub poena pecuniaria præcipi potest, vt fidem teneant. pag. 134. D. E
Hæreseos inculpati, vel diffamati, nisi mandatis Ecclesiæ obediunt, coerceantur. pag. 4. E
Hæresis crimè publicum est. pag. 16. E. & pag. 146. C
Hæresis grauius delictum crimine læsæ maiestatis humanæ. pag. 16. E. & pag. 146. C
Hæreses Ioannis V viceff. pag. 43. & 44
Hæreses Ioannis Hufz. pag. 44. & seq.
Hæresis crimen mete ecclesiasticum. pag. 57. C
Hæreses Lutheri referuntur. pag. 64. & seq.
Hebræorum libri blasphemias continentes vbique inuestigantur. pag. 94. C
Henricus de Chalem damnatus. pag. 155
Henricum de Ceua Fraticelli sibi eligunt generalem ministrum. pag. 157. & pag. 159. C
Henrici de Ceua & complicum suorum gesta irrita declarantur. pag. 163

Henricus de Ceua eiusque complices capi iubentur. pag. 163
Hieronymus de Praga hæreticus. pag. 40
Hispanicæ & aliarum inquisitionum instructiones quã vim habeant. pag. 123. col. 2. C
Hispanicæ instructiones pro officio inquisitionis eruditæ, & valde vtilis. pag. 123. col. 2. E

I

IESV Christi diuinitatem Cõceptione de Spiritu sancto, aut mortem qui negant coercentur, & qualiter. pag. 99. & 100
Impedientes officium contra hæreticos coercedi. pag. 12. A
Impedientes inquisitores hæreticę prauitatis in suo inquisitionis officio grauius puniuntur. pag. 95 & pag. 96
Impedientium inquisitores hæreticę prauitatis quales poena. pag. 95. & 96
Impeditores sacri officij per reges & alios compefcantur. pag. 12. B
Impeditores sancti officij per inquisitores, vel alios ad hoc ab ipsis deputatos puniantur. pag. 21. A
Impeditores sacri officij vt fautores & defensores hæreticorum puniantur. pag. 21. A
Impeditores sacri officij vt fautores & defensores hæreticorum coercentur per inquisitores. pag. 28. E
Impeditores sacri officij qualiter coerceat inquisitor. pag. 50. C. D
Impeditores sacri officij per inquisitores possunt coerceri. pag. 133. B. C
Imperatores qui, iusserint leges in hæreticos latas inuolabiliter obseruandas. pag. 122. col. 1. C. E
Impetratio beneficiorum non comprehendit beneficia ob hæresim vacantia. pag. 115
Impressorum audacia insignis reprimatur. pag. 59.
Impressores librorum quid obseruare debeant. pag. 88. & 89
Impressoria artis commoda, & incommoda. pag. 59. D. E
Imprimendum libros sine licentia quales poena. pag. 60. A. B
Imprimere libros non licet extra urbem nisi quos Episcopus & Inquisitor approbarint. pag. 60. A
Imprimere libros non licet Romæ nisi vicarius Papæ & Magister sacri Palatii approbarint. pag. 60. A
Incantatores, fortilegi & malefici inquisitori subduntur. pag. 81. D. E. & pag. 82
Indulgentiam viginti dierum, & trium annorum qui assequantur in causa fidei. pag. 5. A
Indulgentiam omnium peccatorum consequitur qui moritur persequendo hæreticos. pag. 5. A
Indulgentiam viginti, vel quadraginta dierum quando concedant inquisitores. pag. 12. C
Indulgentia cruce signatorum. pag. 19. B
Indulgentiam viginti, vel quadraginta dierum qui consequantur. pag. 19. B
Indulgentia audientium prædicationem hæreticorum. pag. 20. E
Indulgentia inquisitorum & cruce signatorum. pag. 20. E
Indul-

INDEX IN LITERAS

- Indulgētiā conferunt viginti vel quadraginta die-
rum inquisitores, & quando. pag. 8. D
- Indulgentiam qualem consequantur inquisitores.
pag. 28. D
- Indulgentiam qualem consequantur socij, notarij
inquisitorū, & qui inquisitoribus auxiliantur.
pag. 28. D
- Indulgentia cruce signatorum, & audientium sermo
nem inquisitorum qualis & quanta. pag. 50. C. D
- Indulgentiæ inquisitorum, notariorum, & ceterorū
qui negotio fidei fauent. pag. 135. E. & pag. 136. A
- Inquisitionis negotio nemo se immisceat sub graui-
bus pœnis, nisi fuerit requisitus. pag. 95. & 96.
- Inquisitionis statum, res, & personas offendentes gra-
uissime coercentur. pag. 117. & 118
- Inquisitionis Romane stylus obseruandus.
pag. 124. col. 2. C. D
- Inquisitores idonei eligantur. pag. 4. D
- Inquisitores Dei verbum prædicent. pag. 4. D
- Inquisitores inquirant hæreticos, & de hæresi infa-
matis. pag. 4. D. E
- Inquisitores per censuram Ecclesiæ compescant con-
tradictores. pag. 5. A
- Inquisitores, quæstuarios compescunt. pag. 5. A
- Inquisitoribus præstantes auxilium, trium annorum
indulgentiam assequuntur. pag. 5. A
- Inquisitores compellant per censuram Ecclesiæ ma-
gistratus seculares vt obseruēt constitutiones In-
nocentij iij. contra hæreticos. pag. 7. A. B
- Inquisitores non obstante incorreptione literarum
apostolicarū contra hæreticos, nihilominus pro-
cedant. pag. 11. B
- Inquisitores diligēter inquirant hæreticos. pag. 11. E
- Inquisitores procedant contra hæreticos & infama-
tos de heresi innocato brachio seculari. pag. 11. E
- Inquisitores cōpescant contradicentes sibi per cen-
suram ecclesiasticam. pag. 11. E. & pag. 12. A
- Inquisitores caueant ne hæretici similiter reuertan-
tur ad Ecclesiam. pag. 12. A
- Inquisitoribus præstent auxilium seculi magistratus
nobiles, & reguli. pag. 13. B. C
- Inquisitores compellere possunt magistratus secula-
res, vt iurent obseruare leges contra hæreticos
editas. pag. 13. D. E
- Inquisitores sub pœna pecuniaria exigere possunt
cautionem a redeuntibus de fide tenenda. p. 14. B
- Inquisitores per magistratus seculares seruentur in-
demnes. pag. 15. A. & pag. 145. D
- Inquisitores sub p̄tectione sunt Imperatoris, quos Im-
perator seculos custodiri iubet. p. 16. A. & p. 145. D
- Inquisitores creare & amouere qb̄ cōpetat. p. 18. C. D
- Inquisitores prædicent crucis verbum contra hære-
ticos, & c. pag. 20. D. E
- Inquisitores cruce signatos creent eos, qui ad hæreti-
cos debellandos se offerunt. pag. 20. E
- Inquisitorum & cruce signatorū indulgentia. p. 20. E
- Inquisitores procedant contra impediētes eorum
officium. pag. 20. E. & pag. 21. A
- Inquisitores à quibus censuris possint absoluere cru-
ce signatos. pag. 21. A. B
- Inquisitores cum clericis cruce signatis dispensant su-
per irregularitate quadam. pag. 21. C
- Inquisitores cōpellere possunt seculi magistratus vt
obseruēt leges Federici cōtra hæreticos. pag. 21. E
- Inquisitores procedant contra hæreticos iuxta con-
stitutiones Innocentij, reliquis legibus nihilomi-
nus seruatis. pag. 22. C. D. & pag. 23. C
- Inquisitores procedunt contra impediētes vel non
iuuantes officium suum. pag. 26. C. D
- Inquisitores possunt compellere viros religiosos ad
conscribenda sacri officij acta. pag. 26. D
- Inquisitores duos, viros idoneos eligere possunt ad
conscribenda sacri officij acta. pag. 26. E
- Inquisitores simul vel separatim procedunt. pag. 27. C
- Inquisitores contra suspectos & infamatos proce-
dunt, & contra fautores, defensores, & c. pag. 27. C
- Inquisitoribus idonei socii assignentur. pag. 29. D. E
- Inquisitoribus resistentēs, aut iniuriam inferētēs, quia
puniunt hæreticos, grauitèr coercēdi exemplo ci-
uitatis Parmensis. pag. 37. & pag. 38
- Inquisitores modesti sunt. pag. 39. B
- Inquisitores arma non concedant hominibus faci-
norosis. pag. 39. B
- Inquisitores procedant contra ineuntes fœdera cum
hæreticis. pag. 39. D
- Inquisitores prædicent verbum crucis cōtra hæreti-
cos & ceteros de heresi suspectos. pag. 50. B. C
- Inquisitores etiam soli procedunt contra maleficos
incantatores, & c. pag. 57. E. & pag. 58. A
- Inquisitores contra maleficos & sortilegos proce-
dant. pag. 74. & 75
- Inquisitores inquirant in lamias seu striges. pag. 81
- Inquisitores vicarios sibi eligunt annorum triginta.
pag. 83
- Inquisitores contra quoslibet religiosos hæreticos,
suspectos, vel diffamatos procedunt. pag. 83
- Inquisitores qualiter absoluant occultos hæreticos.
pag. 83. D
- Inquisitores procedunt contra asserentes & prædi-
cantes propositiones suspectas, scandalosas, erro-
neas, & c. pag. 85
- Inquisitores notarios creare possunt. pag. 104. E
& pag. 105
- Inquisitores contra quoslibet religiosos & exem-
ptos hæreticos, vel suspectos procedunt. pag. 106. E
& pag. 107
- Inquisitores Cardinales in tota Repub. Christiana
qualiter procedere possint contra prelatos hære-
ticos, vel suspectos. pag. 108. & 109
- Inquisitores Cardinales reassumere possunt causas
iam decisas in negotio inquisitionis.
pag. 113. & 114.
- Inquisitoribus Cardinalibus, in concernentibus suū
officium omnes obedire tenentur. pag. 115
- Inquisitores reos heresis prius iudicent, inde pro
alijs criminibus ab alijs iudicibus puniantur.
pag. 116. E
- Inquisitores statuta possunt condere aduersus hereti-
cos suis dicecesibus. pag. 122. col. 1. C
- Inquisitorum consuetudo rationabilis obseruanda.
pag. 124. col. 1. B
- Inquisitores fabricent processus seruato iuris ordi-
ne. pag. 124. col. 2. B
- Inquisitores stylum & consuetudinem sanctæ In-
quisitionis Romani tribunalis obseruent.
pag. 124. col. 2. B. C
- Inquisi-

APOSTOLICAS.

Inquisitores lectioni extrauagatium in hereticos editarum incumbant. pag. 128. col. 1.
 Inquisitores de diuinationibus & sortilegiis quatenus cognoscant. pag. 132. C
 Inquisitores non se intromittunt de quaestionibus vsurarum. pag. 132. D
 Inquisitor institutus cum potestate alios eligendi, quid possit. pag. 133. A
 Immurandus perpetuo, si fuerit in sacris constitutus, degradari debet. pag. 133. B
 Inquisitoribus assistant & faueant ecclesiarum prelati. pag. 135. B. & seq.
 Inquisitores per excommunicationem interdictum, & priuationem ab officiis compellere possunt seculares magistratus, ut sententias contra hereticos executioni mandent. pag. 136. C. D
 Inquisitores per censuram ecclesiasticam, & exactiorem poenarum, cogere possunt eos qui cum redierint ad Ecclesiam se obligarunt ad parendum mandatis ecclesiae, ut pareant cum effectu. pag. 137. A
 Inquisitores per censuram ecclesiasticam compellunt exhiberi sibi qualibet instrumenta ad inquisitionem spectantia. pag. 137. D
 Inquisitoribus plurima simul priuilegia concedit Alexander iij. pag. 137. C. D
 Inquisitoribus & eorum sociis provideant quicumque viri ecclesiastici de saluo & securo conductu de loco ad locum. pag. 138. A. B
 Inquisitoribus & eorum sociis sub poena excommunicationis, & alia pecuniaria cum fuerint requisiti provideant quilibet seculares magistratus de securo conductu de loco ad locum. pag. 138. D. E
 Inquisitoribus assistant & praestent consilium & fauorem quilibet religiosi & magistratus seculares. pag. 139. A. & seq.
 Inquisitoribus promittit Viterbium congregare exercitum contra hereticos. pag. 141. A. & seq.
 Inquisitores bona hereticorum confiscata vendunt, & pretium seruatur ad opus Romanae Ecclesiae. pag. 141. D. E
 Inquisitores compellant magistratus seculares ut custodiunt constitutiones Innocentij iij. pag. 142. D. E
 Inquisitores quis eligat. pag. 143. B. & seq.
 Inquisitores quos, & qualiter possit amouere. pag. 143. E
 Inquisitores qualiter, & cum qua potestate instituantur. pag. 164
 Inquisitorum instituendorum forma. pag. 164
 Instructiones inquisitionis Hispaniae & aliarum inquisitionum quam vim habeant. pag. 123. col. 2. C
 Ioannes Vicleff hereticus & eius condemnatio. pag. 40. & seq.
 Ioannes Hufz & eius condemnatio. pag. 40. & seq.
 Ioannis Vicleff articuli damnati numerantur. pag. 43. & 44
 Ioannis Hufz articuli damnati referuntur. pag. 44. & seq.
 Ioannes Papa xxij. quo tpe damnauerit Michaelem de Cesena, Okā, & Bonagratiā. pag. 154. C. & seq.
 Irregularitatem contractam ex haeresi, vel apostasia amouent inquisitores. pag. 83. E
 Irregularitatem clericorum cruce signatorum qualiter amouent inquisitores. pag. 83. E
 Iudeorum impietas & cecitas. pag. 5. B. C

Iudei cur Christianas nutrices habere studeant. pag. 5. D
 Iudaei nutrices non habeant Christianas. pag. 5. E
 Inquisitores per cesuram ecclesiasticam iubeant obseruari leges in hereticos editas. pag. 6. A. B
 Iudeis praedicetur Euangelium. pag. 36. & seq.
 Iudaei qui conuertunt benigne tractentur. pag. 37. C. D
 Iudei conuersi non molestantur. pag. 37. C. D
 Iudaei si post sufficientem praedicationem proterui resistant, Papae denuntientur. pag. 37. E
 Iudaeis conuersis ad fidem multa priuilegia conceduntur. pag. 86. & 87
 Iudaeis conuersis Episcopi subueniant. pag. 86. E
 Iudei baptizati iustruantur in articulis fidei. pag. 87.
 Iurent magistratus seculares exterminare de terris suis hereticos. pag. 17. D. & pag. 147. B
 Iurare licitum esse euidenter multis probatur. p. 161.
 Iurandum nullo modo esse mentiuntur Fraticelli. pag. 161
 Iurandum nullo modo esse falso comminiscuntur Valdenses. pag. 161

L

Laicus de fide non praedicet. pag. 4. A
 Laici de fide publice vel priuate non disputent. pag. 20. A
 Laici non iudicent de personis, aut causis ecclesiasticis. pag. 75. B. C
 Leges Federici contra hereticos confirmat Innocentius iij. & refert. pag. 15. A
 Leges omnes in hereticos latas iubeant inquisitores obseruari. pag. 28. C
 Leges multae latae contra hereticos. pag. 121. col. 1
 Leges pontificiae quaecumque in hereticos latae validae iunt. pag. 121. col. 2. D
 Leges seculares contra hereticos editae etiam inuiolabiliter obseruandae. pag. 122. col. 1. A. B
 Leges quasuis in hereticos latas obseruandas esse inuiolabiliter vetusti Imperatores iusserunt. pag. 122. col. 1. C. E
 Leges defuetudine aut longo temporis intervallo non abolentur. pag. 122. col. 2. A. B
 Leges incognitas iudex cognoscere non tenetur. pag. 125. col. 1. D
 Lex an sit generalis, ex persona ferentis eam iudicatur. pag. 126. col. 2. B
 Legis essentia non requirit quod sit perpetua. p. 127. col. 1. C
 Leonis Papae x. Bulla contra Lutherum. pag. 63
 Libri continentes statuta & leges contra hereticos editas qualiter custodiendi. pag. 10. D. pag. 35. & p. 153
 Librorum impressores & bibliopolae quid debeant obseruare. pag. 88. & 89. & vide, imprimere. & impressores.
 Libri damnati, suspecti, nullo modo imprimantur aut vendantur. pag. 88. & 89
 Libri cum primum asportantur, qualiter publicari debeant, & multa alia circa librorum materiam obseruanda traduntur. pag. 88. & 89
 Libros prohibitos nemo legere potest, praeter inquisitores, & eorum commissarios. pag. 92
 Libros prohibitos quicumque eos habuerit realiter & cum effectu inquisitoribus consignet. pag. 93. A
z z Libros

INDEX IN LITERAS

Libros prohibitos retinentium pœna. pag. 93
 Libri Hebræorum in quibus blasphemie in Dñm & fidē nostrā continentur vbiq; inuestigantur. p. 94
 Libros Hebræorum blasphemos in nostrā religionē retinentes quibus pœnis coercentur. pag. 94. D
 Libros prohibitos p̄textu cuiuslibet facultatis nemo potest legere nisi inquisitores, & eorum commissarij. pag. 109. E. & pag. 110
 Libros prohibitos, impressores, bibliopoles, & quouis alij inquisitoribus deferant. pag. 110. C
 Libros prohibitos habentiū grauissimē pœnē. p. 110.
 Libros in Indice cōprehensos nemo legat. pag. 111
 Librorum prohibitorum Index cum p̄fixis ibi regulis custodiatur. pag. 111
 Libros prohibitos legēs, de h̄resi fit suspectus, & cōtra eum procedi potest. pag. 112
 Literarum apostolicarum incorrēctione non obstante procedant inquisitores. pag. 11. B
 Locus restitutus. pag. 123. col. 2. B
 Ludouicus Bauarus cancellarij officium inique gerit. pag. 156. B
 Lutheri errores damnat Leo decimus. pag. 63
 Lutheri primē h̄reses recitentur. pag. 64. & seq.
 Lutheri tractatus interduntur. pag. 66. & multa alia de Luthero, & aduersus Lutherum videtō & seq. pag. 66.
 Luthero datus saluus conductus, vt coram Papa se fiat. pag. 71
 Luthero fauet Fredericus Dux Saxonie. p. 76. & seq.
 Lutheri furor, impietas, & multa alia de eo traduntur. pag. 77. & seq.

M

Magistratus seculares obseruent leges in h̄reticos editas, & conscribant in suis statutariis. pag. 6. B
 Magistratus seculares obseruent leges & statuta inquisitorum contra h̄reticos. pag. 6. C. D
 Magistratus seculares initio regiminis iurent obseruare leges omnes in h̄reticos editas. pag. 7. B & pag. 30. C. D. & pag. 148. C
 Magistratus supponant banno omnes h̄reticos. pag. 7. C. & pag. 30. E & pag. 148. D
 Magistratus seculares iubeant ne vllus h̄reticus in terra sua moret. pag. 7. D. pag. 30. E. & pag. 148. E
 Magistratus secularis quot viros & quales eligere debeat ad capiendos & inquirendos h̄reticos. pag. 7. D. pag. 31. A. & pag. 148. E
 Magistratus exhibeant militem suum officialibus deputatis ad capiendos h̄reticos. pag. 8. C. & pag. 32. A & pag. 150. A
 Magistratus secularis inuestiget filios h̄reticorum fautorum, & c. ne admittantur ad officia, vel consilia. pag. 9. D. pag. 33. E. & pag. 151. E. & pag. 152. A
 Magistratus secularis vnum assessorem cum inquisitoribus mittat, vbi fuerit postulatus. pag. 9. D & pag. 33. E & pag. 152. A
 Magistrat⁹ secularis p̄cedat cōtra accusatos de h̄resi secūdu leges Federici. pag. E. 9. p. 34. A. & p. 152. B
 Magistratus secularis intra quantum tempus debeat exequi pœnas in h̄reticos latas. pag. 9. E
 Magistratus secularis faciat publice recitari statuta cō

tra h̄reticos edita. pag. 10. C. pag. 35. & pag. 153
 Magistratus seculares compellantur iurare se seruaturus leges contra h̄reticos. pag. 13. E
 Magistratus secularis sine reuisione processuum factorum per inquisitores, sententias eorum mandet executioni infra sex dies. p. 57. C. D. & pag. 75. D
 Magistratus seculares prouideant inquisitoribus de securo conductu de loco ad locum. pag. 138. D. E
 Magistratus seculares sub pœna excōicationis inquisitoribus assistant, p̄stētq; auxilium. pag. 139. E & pag. 140. A. B
 Magistratus seculares compelluntur per inquisitores obseruare cōstitutiones Innocētij iij. p. 142. D. E
 Malefici, incantatores, & similes etiam per solos inquisitores possunt coereri. pag. 57. E. & pag. 58. A
 Mali pœnarum acerbitate reuocandi, vt ceteri timeant. pag. 70.
 Manichæorum impietas de aduentu Spiritus sancti non in apostolos, sed in se. pag. 161
 Mariæ perpetuam virginitatem negantes coercentur. pag. 99. & 100.
 Martini Lutheri primæ h̄reses. pag. 64.
 Materia turrium & domorum dirutarum qualiter diuidenda. pag. 22. B
 Michael de Cesena damnatur. pag. 154. & 155
 Minister prouincialis ord. Min. inquisitores eligit. pag. 143. C & seq.
 Modus interrogandi h̄reticos, aut de h̄resi suspectos. pag. 46. C
 Monarchia p̄stantior alijs generibus gubernationum. pag. 55. C
 Montani error. pag. 161
 Morte non finitur actio criminis h̄resis. pag. 16. E & pag. 146. D

N

Neophiti non habeant inter se multam conuersionem. pag. 87. B
 Neophiti non inter se, sed cum originarijs Christianis matrimonia contrahant. pag. 87. B
 Neophiti ne seruent ritus Iudaicos. pag. 87. B
 Neophiti delinquentes circa fidem castigētur & multa alia circa neophitos, vide ibidem. pag. 87
 Nicolaus Eymericus cur potissimum laude dignus. pag. 127. col. 2. E
 Nomina infammatorum de h̄resi vel bannitorum in quatuor libris conscribantur. pag. 9. D. & pag. 33. D. E & pag. 151. E
 Nomina p̄dictorum ter in anno publice recitentur. pag. 9. D
 Nomina testium non publicentur. pag. 28. B
 Nomina & cognomina testium examinatorū in officio Inquisitionis non publicantur. pag. 105. E & pag. 106
 Notarios creare possint inquisitores. pag. 105. & 106

O

Officialium p̄dictorum quanto tempore duret officium. pag. 7. A. pag. 31. D. & pag. 149. D
 Officialibus electis pro capiendis h̄reticis plena fides habeatur sine iuramento pag. 7. E. pag. 31. B & pag.

APOSTOLICAS.

& pag. 149. B
Officiales iurent exequi omnia fideliter. pag. 7. E
 pag. 31. B & pag. 149. B
Officialibus prædictis pareatur. pag. 7. E. pag. 31. B
 & pag. 149. B
Officialiū prædictorū præcepta rata habeat magistratus secularis. pag. 8. A. pag. 31. B. C. & pag. 149. B. C
Officiales prædicti seruentur indemnes. pag. 8. A
 pag. 31. C. & pag. 149. C
Officiales prædicti nec eorum hæredes non molestentur. pag. 8. A. pag. 31. D. & pag. 149. D
Officialibus prædictis exeuntibus ad capiendos hæreticos vnde & quâ tum soluantur. pag. 8. B. pag. 31. D
 & pag. 149. D
Officiales prædicti aliis exercitiis non impediuntur. pag. 8. B. pag. 31. E & pag. 149. E
Officiales prædicti, an & quatenus remouendi. pag. 8. B
 pag. 31. E & pag. 149. E
Officialium prædictorum delinquentium pœna. pag. 8. C. pag. 31. E & pag. 150. A
Officialibus deputatis pro capiendis hæreticis quilibet faueat. pag. 8. C. pag. 32. A. & pag. 150. A
Officialibus prædictis qui non fauēt, qualiter puniantur. pag. 8. C. D. pag. 32. A. B. & pag. 150. A. B
Officiales ad capiendos hæreticos constituti quatenus præcipere possint. pag. 25. B. C
Officio sanctę Inquisitionis nullū inferatur nocumētum, aut impedimentum. pag. 12. B
Officij inquisitionis statum, res, & personas offendentes acriter puniuntur. pag. 117. & 118.
Okam damnatus. pag. 155
Ordo beati Francisci inclutus. pag. 158. C
Ordinem beati Francisci iniqui conantur euertere. pag. 158. C. D
Ordo beati Francisci, vide in voce, beati Francisci.

P

Panormitanus & Pontanus concilio Basileensi male fauent. pag. 53. B. C
Papę potestas à Deo est. pag. 52. C
Patareni vnde dicti, & tria eorū scelera. pag. 16. C. D
 & pag. 146. B
Pecunia exacta de pœnis iniunctis redeuntibus ad Ecclesiam, asseruetur ad prosecutionem sancti officij. pag. 134. E. & pag. 135. A
Pecuniarię pœnę cautio exigi potest à redeuntibus ad Ecclesiam quod fidem tenebunt. pag. 134. D. E
Perduellionis criminis pœna. pag. 16. E. & pag. 146. D
Peritos quoslibet aduocant inquisitores. pag. 28. C
Periurorum testimonium in crimine hæresis qualiter admittatur. pag. 132. B
Pertinacia vnde quę in hæreticis nascatur. pag. 51. C
Petrus de Cornario antipapa. pag. 155. C
Philosophiam profitentes soluant rationes philosophorū aduersus dogmata fidei. pag. 58. E. & pag. 59
Pœnę receptorū, defensorum, & fautorum hæreticorum. pag. 3. D
Pœna magistratuum nolentiū iurare quod seruabunt leges editas in hæreticos. pag. 7. B. C. & pag. 30. D
 & pag. 148. C
Pœna non auxiliantium officialibus deputatis pro capiendis hæreticis. pag. 8. D. pag. 32. A. B. & p. 150. A. B

Pœna prohibentium ne capiantur hæretici, aut procurantium, vt iam capti euadant. pag. 8. D. pag. 32. B
 & pag. 150. B
Pœna assignantium se pro hæreticis. pag. 8. E. pag. 32. D
 & pag. 150. E
Pœnæ auxiliantium hæreticis. pag. 9. C. pag. 33. D
 pag. 151. D. E
Pœnæ ob hæresim inflicte nullo modo remittantur. pag. 10. A. pag. 34. & pag. 152
Pœna delictum, mutantium, vel diminuentiū statuta cōtra hæreticos edita. pag. 10. B. pag. 34. & pag. 152
Pœna credentium, receptorū, &c. nisi satisfaciunt Ecclesię. pag. 17. E. & pag. 18. A & pag. 147. C. D
Pœna magistratuum nolentium præstare iuramentū de expellendis hæreticis. pag. 17. E. & pag. 147. B
Pœna fautorū, receptorum, & defensorū. pag. 19. D
Pœnæ varię hæreticorum, fautorū, defensorū, & filiorum eorum. pag. 35. D. E. & pag. 36. A. B
Pœna iudicum ecclesiasticorum negligentium purgare terras suas ab hæreticis. pag. 43. B
Pœna impediendum ne inquisitores procedant contra prædicantes & asserentes propositiones suspectas, erroneas, scandalosas, &c. pag. 85. E. & p. 86. A
Pœnę grauissimę contra impediendos inquisitores hæreticę prauitatis. pag. 96
Pœnæ omnes quouis tēpore late contra hæreticos & schismaticos renouantur, & custodiri iubentur. pag. 101. D. E
Pœnę grauissimę aduersus offendentes res, statum, & personas officij S. Inquisitionis. pag. 117. & 118
Pontificum Romanorum continua cura in extirpandis hæreticis. pag. 121. col. 1. A
Pōtificis Romani certa auctoritas & potestas. p. 161.
Prædicandum crucis verbū contra hæreticos. pag. 19. A
Prædicationem inquisitorum audientibus contra hæreticos inquisitores viginti dierum indulgentiam largiuntur. pag. 5. A
Prædicantes priuata auctoritate, cohibentur. pag. 2. E
Prædicatores quæstuarij compescuntur per inquisitores. pag. 5. A
Prædicare nemo audeat, nisi approbatus à superiori. pag. 61. E
Prædicatores explicent Euangelium iuxta receptas Patrum interpretationes. pag. 62. A
Prædicatores à quibus debeāt abstinere. pag. 62. A. B
Prædicatorum quales partes. pag. 62
Prædicantes, seu asserentes propositiones erroneas, suspectas, scandalosas, &c. inquisitoribus subduntur. pag. 85
Prædicantibus verbum Dei in terris infidelium multa priuilegia conceduntur. pag. 130. & 131
Prælati Ecclesiarum excitantur, vt prædicent verbum Dei contra Lutheri errores. pag. 73
Prælati quicumque qui prius fuerunt hæretici vel schismatici, ipso facto sunt dignitate depositi. pag. 103. C. & seq.
Prælati ecclesiarū, & quilibet alij religiosi provideāt inquisitoribus de securo conductu de loco ad locum. pag. 138. A. B
Prælati ecclesiarum, & quilibet religiosi assistant inquisitoribus fauoris præsidio. pag. 139. A. & seq.
Præmia seruantium legem Dei. pag. 80.
Principes & magistratus seculares inquisitoribus præstent

INDEX IN LITERAS

flent auxilium. pag. 13. B. C.
 Principes seculares non patiantur hereticos in terris
 suis morari. pag. 41. E. & pag. 42. A
 Prior prouincialis ord. Præd. inq. sutores eligit. p. 18. C
 Prior prouincialis ord. Prædica. inquisitores amonet,
 alios substituit. pag. 18. C
 Priscilla error. pag. 161
 Priuilegia nulla eximunt quemquam in causis fidei à
 iurisdictione inquisitorum. pag. 29. A. B
 Priuilegia cruce signatorum confirmantur. pag. 119
 Priuilegia multa inquisitorum. pag. 137. D. E
 Processus suos inquisitores rite conficiant, & quali-
 ter. pag. 124. col. 2. B
 Prohibentes ne capiantur hæretici, aut procurantes
 vt iam capti euadant, qualiter puniantur. pag. 8. D
 pag. 33. B & pag. 150. B
 Prohibitos libros leges excommunicatus. pag. 111. E
 Propositionum varij gradus. pag. 42. C
 Propositiones suspectas, erroneas, scandalosas, &c.
 prædicantes & asserentes inquisitoribus suppo-
 nuntur. pag. 85.
 Prouincialia concilia contra hæreticos edita vim le-
 gis habent. pag. 123. col. 1. D. E
 Purgare se nolentes aut deficientes in purgatione
 qualiter puniantur. pag. 42. B. C

Q

Questuarios prædicatores compescant inquisi-
 tores. pag. 28. E

R

Receptatores hereticorum excõicati. pag. 3. C
 Receptatores & complices hæreticorum publi-
 catis bonis relegantur. pag. 17. B. & pag. 146. E
 Receptatores, defensores, &c. excõicati. pag. 19. D
 Redeuntes ad Ecclesiam, abiurent. pag. 4. E
 Redeuntibus ad Ecclesiam beneficium absolutionis
 impendatur. pag. 4. E
 Redeuntibus & abiurantibus absolutionis beneficiũ
 impendatur. pag. 12. A
 Relapsi mortis pœna afficiant. pag. 15. D. & p. 145. B
 Relapsus an sit, qui in aliam hæresim ab ea quam abi-
 iurauit, recidit. pag. 131. E
 Relapsus an sit qui post abiurationem cum hæreticis
 communicat, vel eis fauet. pag. 132. A
 Religiosa personæ duæ in testium examinatione ad-
 hibenda. pag. 27. E. & pag. 28. A
 Religiosi qui dum essent in seculo notarij fuerunt, ad-
 hiberi possunt ad acta officij scribenda. pag. 28. A
 Religiosi quicumque hæretici, suspecti, vel diffamati
 per inquisitores coercentur. pag. 83
 Religiosi quilibet & exempti hæretici, vel suspecti
 inquisitoribus subduntur. pag. 106. & 107
 Religiosi in hæresim delinquentes grauius quàm lai-
 ci puniendi. pag. 133. C
 Retractatio Pij secũdi agẽtis in minoribus pro con-
 cilio Basileensi. pag. 51. & seq.
 Romani Pontificis certa auctoritas & potestas.
 pag. 161

S

Sacerdotes & clerici instruentes citatos pro herefi
 de dicendo mendacio, vel subdicenda veritate
 per inquisitores puniuntur. pag. 133. B
 Sacerdotes peccatores non posse cõsecrare, error Fra-
 ticellorum. pag. 161
 Sacramentis Ecclesiæ abutentes per inquisitores puni-
 niantur. pag. 81. D. E. & pag. 82
 Salus non datur extra Ecclesiam. pag. 55. A
 Saluus conductus datus Luthero. pag. 71
 Schismaticorum pœnæ omnes quouis tempore late
 renouantur, & custodiri iubentur. pag. 101. D. E
 Schismatici præsentis, præteriti vel futuri quibus offi-
 ciis & beneficiis sint priuati. pag. 102
 Schismatici sint semper inhabiles ad officia & bene-
 ficia. ibidem.
 Schismatici & hæretici ad suas prælaturas & dignita-
 tes & bñficia nullatenus habilitent. pag. 102. B. C. D
 Schismaticos aut hæreticos defendentes qualiter ple-
 stantur. pag. 103. A
 Seculares magistratus banno supponant eos, etiam
 bonis publicatis, quos inquisitores pro crimine he-
 resis excommunicatos declarabunt. pag. 12. E
 Sedes apostolica semp psecuta est hæreticos. p. 11. D
 Sententias latas per inquisitores contra non præstan-
 tes ipsis auxilium ratas habet Papa. pag. 13. C
 Sententia cum ferenda est, Episcopi iudicium requi-
 ratur. pag. 27. E
 Sententiarum denuntiationes committunt inquisito-
 res. pag. 28. C
 Sententias latas ab inquisitoribus contra hæreticos
 magistratus seculares exequantur absque remissio-
 ne processuum. pag. 57. C. D. & pag. 75. D
 Sententiæ in crimine hæresis late in fauorem reorum
 non transeunt in rem iudicatam. pag. 112. & 113
 Sententia lata contra aliquam extrauagantem, an &
 quando sit nulla. pag. 125. col. 1. B
 Sententias latas & ferendas in causa hæresis, vt execu-
 tioni mandent seculares magistratus compelli pos-
 sunt per inquisitores per excõmunicationem, in-
 terdictum, & priuationem ab officiis. pag. 136. C. D
 Sepelientium hæreticos pœna. pag. 3. E. & pag. 4. A
 Sepelientes hæreticos, fautores, &c. qualiter punian-
 tur. pag. 20. A
 Socij idonei assignandi inquisitoribus. pag. 29. D. E
 Sortilegia, an puniantur per inquisitores. pag. 132. C
 Spiritum sanctum in solos Manichæos venisse non in
 apostolos mentiuntur Manichæi. pag. 161
 Spiritus sanctus die Pentecostes venit in apostolos.
 pag. 161
 Sponte venientibus hæreticis quæ pœnæ remittan-
 tur. pag. 90. & 91
 Statuta cõtradictoria legibus latis aduersus hæreticos
 deleantur. pag. 10. C. pag. 35. & pag. 153
 Statuta & constitutiones latas in hæreticos, magistra-
 tus secularis in publico faciat recitari. pag. 10. C
 pag. 35. & pag. 153
 Statuta & constitutiones contra hæreticos edita in
 quatuor libris scribantur. pag. 10. C. D
 pag. 35. & pag. 153
 Statuta impediencia sanctum officium amoueantur.
 pag. 24. D. E
 Statuta

APOSTOLICAS.

Statuta & decreta inquisitionum obseruanda. pag. 123. col. 1. C
 Striges seu lamia, id est qui ea maleficia perpetrant, quae referuntur. pag. 81. D. inquisitoribus subdunt. pag. 124. col. 2. C. D
 Stylus sanctae Romanae Inquisitionis obseruandus. pag. 124. col. 2. C. D
 Suspecti de heresi nisi se purgent, excōicentur. p. 3. D
 Suspecti de heresi per annū in excōicatione durantes eo elapso vt heretici condemnantur. pag. 3. E.
 Suspecti de heresi nisi se purgent, infames & banniti sunt, & elapso anno, vt heretici condemnentur. pag. 17. D. & pag. 147. B
 Suspecti de heresi nisi se purgēt, excommunicentur, & elapso anno vt heretici plectantur. pag. 19. E
 Suspecti de heresi inquisitorū iurisdictioni subduntur. pag. 39. E
 Suspectus vel diffamatus de heresi citetur personaliter de fide responsurus. pag. 48. C. D
 Suspicio violenta & modica. pag. 131. E. & p. 132. A
 Syndicantes iurent fideliter syndicare. pag. 10. C
 Syndicatio qualiter & per quos fiat super obseruandis legibus contra hereticos. pag. 10. B. vide syndicatorum magistratus.
 Syndicetur magistratus secularis de statutis contra hereticos. pag. 10. B pag. 34. & pag. 152
 Syndicare praecedentem proximo potestatem qualiter intelligatur, & intra quātū tēpus. pag. 25. E

T

Tentationibus resistentes coronantur. pag. 4. C
 Testes cum examinantur, duae personae religiose adhibeantur. pag. 27. E. & pag. 28. A
 Testium nomina qualiter publicanda in causis fidei. pag. 28. B
 Testium nomina nullatenus publicentur in sancto officio. pag. 105. & 106
 Testes periuri in crimine heresis quatenus admittantur. pag. 132. B
 Testes inhabiles in causa heresis fauore fidei recipiuntur. pag. 142. A. & seq.
 Testes euocantur & compelluntur in negotio Hen-

rici de Ceua. pag. 163
 Thalmud qualis liber apud hebræos. pag. 5. C
 Thalmud blasphemias continet. pag. 5. C
 Thalmudi liber iubete Gregorio nono Parisijs comburitur. pag. 5. D
 Thalmudo comburedo rex Franciae praestat operam, & laudatur. pag. 5. D. E
 Thalmud & ceteri libri hebreorum blasphemias continententes iubentur inquiri & comburi. pag. 5. E
 Thalmud hebreorum Hierosolymitanū, & Babylicum Romae combustum fuit tēpore Iulij Papae iij. iussu Cardinalium inquisitorum. pag. 97. & 98
 Thalmud iubetur comburi vbique per priuatos inquisitores. pag. 98
 Thalmudi libros, aut ptes aliquas nemo habeat, sub grauibus pœnis, nec aliunde adduci faciat. pag. 98
 Transgressores legis Dei diuina ultione puniti. p. 80
 Translationi vulgari sacrorum librorum dantes operam cohibentur. pag. 2. C
 Trinitatē negātes coercētur, & qualiter. p. 99. & 100
 Turres hereticorum destruendae. pag. 22. B

V

Valdensium error, nullo modo iurandū. pag. 161
 Valdenses impie mentiuntur asserentes sacerdotes peccatores non posse consecrare. pag. 161.
 Verū, quocunq; tpe detegat, amplectendū. p. 54. B. C
 Vicarii inquisitorum triginta annorum eligi possunt. pag. 83. D
 Villa in qua sunt inuenti heretici qualiter puniatur. pag. 9. B. & vide, Burgus.
 Virginitatē B. Marię negantes coercent. p. 99. & 100
 Viterbiensis cōitas exercitum congregat contra hereticos, & laudatur. pag. 141. A. & seq.
 Vsurarū q̄stiones nō cognoscāt inquisitores. p. 132. D
 Vtilitates multae quae oriuntur ex extrauagātibus aduersus hereticos latis numerantur. pag. 127. col. 2. & pag. 128.
 Vt inquisitionis c. de heret. lib. 6. renouatur. p. 42. C

Z

Zanchinus recte cur scripserit. pag. 127. col. 2. E

R E G E S T V M

Directorij. † † † * A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,
 Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz,
 Aaa Bbb Ccc Ddd.

Scholorum. a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z,
 aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn.

Directorij & Schol. Index. A B C D E

Literarū apostol. a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z.

Omnes Duerniones, B * Ternio.

R O M A E,
 In Aedibus Populi Romani. M D LXXIX.

Faint, mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through.

Faint, mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through.

In Aedibus Populi Romani. M D LXXIX.
R O M A E.

Dice
dem
ci
di
.
ms
I.

